

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.2 (February 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❁ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

❁ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

❁ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ ฟิ้น ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ข)

คุณภาพและความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการแบบภาครัฐแนวใหม่ตามการ
รับรู้ของบุคลากรและผู้รับบริการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา

1

THE QUALITY AND SATISFACTION OF NEW PUBLIC MANAGEMENT
ACCORDANCE TO THE PERCEPTION OF PERSONNEL AND SERVICE
RECIPIENTS OF PATTAYA CITY HOSPITAL

ปิยะมาศ งามการ และจรัสพงศ์ คลังกรณ์

รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

17

A MODEL OF QUALITY ASSURANCE ADMINISTRATION IN SMALL
SCHOOLS

เฉลิมพร กุมภา, ทวีปพัฒน์ สันตะวัน และสายทิพย์ ยะฟู

รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น

34

ACADEMIC AFFAIR ADMINISTRATION MODEL FOR CHILD DEVELOPMENT
CENTER UNDER THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION

ธนกฤต หัตถิรัตน์, ทวีปพัฒน์ สันตะวัน และสายทิพย์ ยะฟู

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

50

THE DEVELOPMENT OF RESULT BASED MANAGEMENT STRATEGIES OF
SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

จันทร์จิรา บุญมี, ทวีปพัฒน์ สันตะวัน และนันทิยา น้อยจันทร์

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม
PROMOTING HISTORICAL AND CULTURAL TOURISM IN NAKHON
PHANOM PROVINCE

66

ฉัตรนัมพร ศิริพัฒน์ และพัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

สารบัญ (ต่อ)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา	82
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION PROCESS THROUGH LESSON STUDY IN PRIMARY SCHOOL	
กชพร จันทนามศรี, ประยุทธ์ ชูสอน และวิเชียร รุ้ยน้อย	
ลักษณะและรูปแบบการปรองดองตามหลักพุทธธรรมและตามทัศนะพระสงฆ์ไทย	99
MODELS AND CHARACTERS OF RECONCILIATION ACCORDING TO BUDDHIST DISCIPLINE APPROACH AND THAI MONK BUDDHIST SCHOLAR ATTITUDES	
ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล	
ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย	114
EFFECTS OF CORPORATE INCOME TAX CHANGES ON EFFICIENCY PERFORMANCE OF THE AUDIT OF THE TAX AUDITOR IN THAILAND	
สรวรรยา จินดาวงศ์	
การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร	130
COMPETENCY DEVELOPMENT OF CENTRAL SERVICE PERSONNEL OF THE BANK OF AYUDHYA PUBLIC COMPANY LIMITED IN BANGKOK	
พัฒน์พงษ์ พรหมสาธา ณ สกลนคร	
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา	143
LAW PROBLEMS RELATED TO MONKHOOD RENUNCIATION DUE TO OFFENSE CRIMINAL LAW	
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล, ขวณะ ทองนุ่น, เจียร ชูหนู และจรรยาพร เหมรังษี	

สารบัญ (ต่อ)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชน 160

ในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา

THE ECONOMIC AND SOCIAL IMPACTS FROM THE COVID-19 PANDEMIC
TOWARD THE PEOPLE IN YALA CITY MUNICIPALITY YALA PROVINCE

สุพัตรา รุ่งรัตน์, ชูลีฟีกอร์ มาโซ และยุทธนา กาเต็ม

นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วย 175

ยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

INNOVATIVE TREATMENT OF CHRONIC WOUNDS FOR PREVENTION OF
DISABILITY IN DIABETIC PATIENTS WITH HERBAL MEDICINE AND BUDDHIST
WAY

ทักษิณาร์ ไกรราช และพระมหาโยธิน โยธโก

รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาใน 191

จังหวัดชัยภูมิ

MODEL OF PROMOTING THE ROLE OF THE ELDERLY IN BUDDHIST
ACTIVITIES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ปรธกร ปุระกัน และพูนศักดิ์ กมล

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษา 205

ภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

A MODEL OF EDUCATIONAL MANAGEMENT INSTITUTIONS ACCORDING
TO THE GUIDELINES PUBLIC AND PRIVATE EDUCATION UNDER OFFICE
OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

ชัยณรงค์ คัชมาตย์, สาธร ทรัพย์รวงทอง และนันทิยา น้อยจันทร์

ปัจจัยของพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 220

FACTORS OF INFORMATION BEHAVIORS OF PERSONNEL IN
THE SECOND ARMY AREA

ศิริพร พูลสุวรรณ, เจตน์สฤกษ์ อังศุกาญจนกุล และโกมล ไพศาล

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0	239
THE INFLUENCE OF CAUSAL AND GUIDELINES EFFICIENCY IN THE ADMINISTRATION PRACTICE OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN THE AGE OF THAILAND 4.0	
พจมาลย์ ปทุมบริสุทธิ์	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่น ในการสื่อสาร ภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	257
THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE ENGLISH COMMUNICATION CONFIDENCE AND LIFE SKILLS AMONG JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS	
ยะยา ยุทธิปูน, มารุต พัฒนาผล, วิชัย วงษ์ใหญ่ และชนิษฐา สาสีหมัด	
ผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ	275
WOMEN AND NATURE IN CONTEMPORARY THAI NOVELS ECOFEMINIST APPROACH	
นุชารัตน์ มุงคุณ และอรทัย เพี้ยยุระ	
การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร	289
QUALITY ORGANIZATION CULTURE DEVELOPMENT FOR ENHANCING STUDENTS' ARITHMETIC LEARNING UNDER THE OFFICE OF BANGKOK PRIMARY EDUCATION AREA	
ปราโมทย์ ขจรภัย และโสมสิต แพงสร้อย	
บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการ ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี	304
THE ROLE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVS) IN PREVENTING THE CORONAVIRUS 2019 (COVID-19) OUTBREAK ACCORDING TO GOVERNMENT POLICY OF MUEANG DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE	
วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภัคดีสรวิชัย	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานในร้านสะดวกซื้อในเขต ภาคเหนือ 319

THE DEVELOPMENT OF EMPLOYEE ENGAGEMENT SCALE OF CONVENIENCE STORES IN NORTHERN REGION

พลกฤต รักจุล, ประภัสสร วรณสกลิต, กัญญพัทธ์วี กล่อมธงเจริญ และ
ชัยวัฒน์ ไบไม้

แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน 332 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

AN APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF GOOD CITIZENSHIP FOR SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

จักรพงษ์ วงศ์อ้าย, เพ็ญศรี ฉิรินัง, วิพร เกตุแก้ว และอนันต์ เตียวต้อย

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ 347

CREATION OF THE ELDERLY'S WELLBEING IN URBAN SOCIETY THROUGH ONLINE COMMUNICATION SYSTEM

วิไลวรรณ อิศรเดช

ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับ 361 นักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร

THE STRATEGY OF CHAO PHRAYA RIVER TOURISM BUSINESS FOR CHINESE TOURISTS IN BANGKOK

สุภรณ์ อัดถาวงศ์, เกரியงไกร โพธิ์มณี, ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ และสุภาภรณ์
พรหมฤๅษี

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการและปัจจัย 375 กำหนด ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจ อุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง

A STUDY OF BUSINESS ENVIRONMENT, ENTREPRENEURSHIP AND DETERMINANT FACTORS TOWARD COMPETITIVE ADVANTAGE OF CERAMIC CLUSTER IN LAMPANG, THAILAND

มลทิพย์ บำรุงกิจ และนพดล พันธุ์พานิช

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน	394
APPROPRIATE STREET VENDING MANAGEMENT OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION TOWARDS SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT	
พีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล และสืบบงศ์ สุขสม	
การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์	410
MANAGEMENT OF SPORTS AND TOURISM PROMOTION FOR URBAN DEVELOPMENT OF BURI RAM PROVINCE	
เกศรินทร์ วิมลธาดา และจรัสพงศ์ คลังกรณ์	
การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	426
ENTERING TO THE POLITICAL POWER BASE OF WOMEN IN LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS OF NORTHEASTERN PROVINCE	
กฤตาภรณ์ ทะราศี, ภูวนิดา คุณผลิน และสัณญา เคนาภูมิ	
การพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า	441
THE SHERIFF'S DEVELOPMENT IN THE NEXT DECADE	
วัชรเดช เกียรติชานน	
การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่	
THE HEALTH PROMOTION OF BUDDHIST METHOD IN NEW NORMAL	455
พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง) และยุภาพร ยุภาศ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	

คุณภาพและความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการแบบภาครัฐแนวใหม่
ตามการรับรู้ของบุคลากรและผู้รับบริการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา*
THE QUALITY AND SATISFACTION OF NEW PUBLIC MANAGEMENT
ACCORDANCE TO THE PERCEPTION OF PERSONNEL AND SERVICE
RECIPIENTS OF PATTAYA CITY HOSPITAL

ปิยะมาศ งามการ

Piyamas Ngamkarn

จรัสพงศ์ คลังกรณ์

Charatphong Klangkon

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: piya.air2310@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา 2) ศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการ และ 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ นักการเมืองท้องถิ่น 1 ท่าน กลุ่มผู้บริหารของเมืองพัทยา 12 ท่านและผู้บริหารของ บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) 2 ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน การวิจัยเชิงปริมาณแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 บุคลากรของโรงพยาบาลเมืองพัทยา จำนวน 224 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้รับบริการ จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) วิสัยทัศน์ของโรงพยาบาล คือ รักษาอย่างห่วงใย ใส่ใจบริการ โดยทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ครบครันเทคโนโลยี ทันสมัย คุณค่าการรัฐ เป้าหมายสูงสุดของการจ้างภาคเอกชนมาบริหารงาน คือ เป็นการแก้ไขปัญหาการรอบอัตรารายได้ในด้านการจ้างแพทย์ การจัดหาบุคลากรและมีความชำนาญในการบริหารงานโรงพยาบาล 2) ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงพยาบาลเมืองพัทยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรของโรงพยาบาลให้ความสำคัญสูงสุดต่อด้านผลลัพธ์การดำเนินการ และ 3) ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

* Received 30 November 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

ผู้รับบริการให้ความพึงพอใจสูงสุดต่อการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ พบปัญหาการขาดทุนเนื่องจากการมีการลงทุนเยอะ และไม่มีการระบายรายได้ที่เมืองพัทยาพึงได้จากการจ้างเหมาเอกชนมาบริหารงานโรงพยาบาลไว้ในสัญญาจ้าง ดังนั้นในปีต่อไปควรมีการกำหนดเป้าหมายของรายได้จากการบริหารจัดการดำเนินงานจากผู้รับจ้างให้เกิดความชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โรงพยาบาล, การจัดการภาครัฐแนวใหม่, เมืองพัทยา

Abstract

The Objectives of this research article were to study the administrative management pattern of Pattaya City Hospital. Study the level of quality administrative management of Pattaya City Hospital. And study the level of customer satisfaction of quality administrative management of Pattaya City Hospital. A mix researches. The 15 Key Informants for qualitative research are 1 local politician, 12 executives of Pattaya City and 2 executives of Thonburi Healthcare Group Public Company Limited. The quantitative research was divided into 2 groups: Group 1 was 224 employees of Pattaya City Hospital and group 2 was 400 customers of Pattaya City Hospital. Questionnaires were used to collect data. Use descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation for data analysis. It was found from the research that 1) Pattaya City Hospital has a vision that is affordable health care with high quality service. The ultimate goal of hiring private administration is to solve the salary frame problem in hiring physicians and recruiting personnel who has expertise in hospital administration. 2) Overall quality of administrative management is at a high level, the employees of Pattaya City Hospital give the utmost importance to operational results. 3) Overall of customer satisfaction in is at a high level, the customer give maximum satisfaction to the assurance. And found that there was suffer a loss because there is a lot of investment and there is no indication of the income. That Pattaya City should get from hiring a private contractor to manage the hospital in the employment contract therefore, in the following year, there should be a clear target of revenues from the operational management of the contractor.

Keywords: Administrative Management, Hospital, New Public Management, Pattaya City.

บทนำ

สถานบริการสุขภาพของภาครัฐแบ่งออกเป็นหลายระดับ ที่มีขนาดต่าง ๆ กัน และมีบทบาทภาระหน้าที่ในการให้บริการป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ ปั่นฟู และรักษาโรคในสัดส่วนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีสถาบันที่เฉพาะเจาะจงในการให้บริการเฉพาะกลุ่มโรค โรงพยาบาลรัฐจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานบริการในระดับต่าง ๆ กัน ในอดีตบทบาทและภาระหน้าที่ของส่วนกลางหรือกระทรวงสาธารณสุขที่ผ่านมาไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการวางแผนพัฒนาสาธารณสุขในภาพรวม เนื่องจากข้อจำกัดในการรวมศูนย์การทำงาน ทำให้เกิดภาระจากงานเอกสารจำนวนมากซึ่งเป็นเรื่องของการประสานงาน การขออนุมัติต่าง ๆ รวมทั้งการรายงานปัญหาและการรับส่งรายงาน ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ทางราชการซึ่งทำให้ส่วนกลางไม่สามารถชี้ทิศทาง หรือวางแผนการกระจายบริการสาธารณสุข และพัฒนาสถานะสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารโรงพยาบาลนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารที่ดี ซึ่งผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการบริหารเพราะการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ (Science and Art) ที่จะช่วยให้การบริหารโรงพยาบาลประสบความสำเร็จ แพทย์หญิงเชิดชู อริยศรีวัฒนากรรมการ แพทยสภา ที่ปรึกษาสำนักกฎหมายการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ กรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการบริการสาธารณสุขด้านสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข เกิดจาก “ความขาดแคลนทรัพยากรในการทำงานตามหน้าที่” ดังนี้คือ 1) การขาดงบประมาณ 2) ขาดแคลนบุคลากร และ 3) ขาดการพัฒนาด้านการบริหารจัดการองค์ ซึ่งสาเหตุของปัญหาทั้งหมดอาจมาจาก การรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้โรงพยาบาลภาครัฐในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีการดำเนินการพัฒนาโรงพยาบาลให้มีประสิทธิภาพได้ยากลำบาก (เชิดชู อริยศรีวัฒนา, 2560)

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้ให้เข้ากับการบริหาร ของหน่วยงานภาครัฐ เช่นการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมีมืออาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวนราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยมจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชน โดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้ปรับปรุงบทบาทการบริหารจัดการของส่วนราชการด้วยการลดบทบาทในการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

ลดขนาดโครงสร้างและกำลังคนของระบบราชการ และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการลงทุนด้านการบริหารการศึกษา ด้านสาธารณสุข และด้านบริการโครงสร้างพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ นโยบายของรัฐบาลที่ชัดเจนในการปรับเปลี่ยนบทบาทให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินงานบางอย่างแทนส่วนราชการ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 (ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง, 2561)

โรงพยาบาลของภาครัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงาน โรงพยาบาลที่รู้จักกันดี คือ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล แต่เนื่องจากในยุคที่มีการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2540 - 2543 และมีวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้น รัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้โรงพยาบาลบางแห่งเปลี่ยนเป็นโรงพยาบาลในกำกับของรัฐ จึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ เมื่อวันที่ 22 มิ.ย. 2543 ได้แก้ไขชื่อโรงพยาบาลเป็นโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) และวันที่ 1 ต.ค. 2543 พระราชกฤษฎีกามีผลบังคับใช้ในการออกนอกระบบของโรงพยาบาล ใช้แนวทางบริหารในรูปแบบองค์การมหาชน มีแนวทางการบริหารตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งโดย "คณะกรรมการโรงพยาบาลบ้านแพ้ว" (โรงพยาบาลบ้านแพ้ว, 2560) อีกแห่งหนึ่งคือคลินิกศูนย์การแพทย์พัฒนา เป็นคลินิกขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนถนนประดิษฐ์มนูธรรม แขวงวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2534 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ จัดตั้งเป็น บริษัท บ้านบึงเวชกิจ จำกัด จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2534 พร้อมทั้งก่อสร้างอาคาร 4 ชั้น เป็นที่ทำการของสถานพยาบาล บนพื้นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ประมาณ 10 ไร่ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเครื่องมือแพทย์ จัดเป็นสถานพยาบาลที่ไม่มีผู้ป่วยค้างคืน (คลินิก) พระราชทานนามว่า "ศูนย์แพทย์พัฒนา" (Medical Development Clinic) ให้บริการในลักษณะผู้ป่วยนอก รวมทั้งการผ่าตัดที่ผู้ป่วยสามารถกลับบ้านได้ในวันเดียวกัน ไม่มีบริการรับผู้ป่วยค้างคืน มีระบบเบิกจ่ายตรงค่ารักษาพยาบาล ได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลัง กำหนดให้เป็นสถานพยาบาลของทางราชการเป็นสถานที่ที่ข้าราชการและครอบครัว ที่มารับบริการสามารถใช้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลและค่ายาได้ เช่นเดียวกับการรับบริการในสถานพยาบาลของรัฐ ยกเว้นยังต้องชำระค่าธรรมเนียมแพทย์ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการบริหารสถานพยาบาลของรัฐ (คลินิกศูนย์การแพทย์พัฒนา, 2562) และโรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์ ดำเนินการ 26 เมษายน 2555 ซึ่งมีการบริหารจัดการด้วยรูปแบบวิธีการบริหารพิเศษ คือ เป็นโรงพยาบาลรัฐ ที่การบริหารและการให้บริการแบบโรงพยาบาลเอกชน เป็นการหารายได้เพื่อมาจุนเจือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เพื่อดำเนินโรงพยาบาลศิริราช ปัจจุบันมีโรงพยาบาลของภาครัฐมีการบริหารงานในรูปแบบใหม่ ซึ่งพบได้ในโรงพยาบาลที่เปิดใหม่ ได้มีการบริหารโดยการจัดจ้างให้ผู้บริหารโรงพยาบาลภาคเอกชนมาดำเนินการบริหารงานโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภูเก็ต เป็นโรงพยาบาลของรัฐในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเปิดให้บริการเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2554 ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตได้ว่าจ้างบริษัท โรงพยาบาล ธนบุรี จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีประสบการณ์ บริหารกิจการโรงพยาบาล เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการโรงพยาบาลทั้งหมด จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ได้มีการเข้ามาบริหารบางหน่วยงานของโรงพยาบาลเอง เช่น งานการตลาดและประชาสัมพันธ์ งานการเงินและบัญชี และอีกโรงพยาบาลหนึ่งคือโรงพยาบาลเมืองพัทยา ก็ได้ว่าจ้างบริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารงาน โรงพยาบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต มาดำเนินการบริหารงานโรงพยาบาลเมืองพัทยา เช่นกัน แต่จะมีบริบทของสัญญาจ้างแตกต่างกันไป (บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน), 2562)

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งทางโรงพยาบาลมีแผนจะเปิดส่วนงานเพื่อให้บริการคลินิกพิเศษอย่างเต็มรูปแบบซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในทีมวางแผน จึงมีความสนใจศึกษาการบริหารจัดการโรงพยาบาลรัฐในรูปแบบที่ว่าจ้างภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการบริหาร จึงเลือกโรงพยาบาลเมืองพัทยา ซึ่งอยู่ในพื้นที่มาเป็นโรงพยาบาลต้นแบบในการศึกษาครั้งนี้ ในส่วนของการบริหารจัดการใน 2 รูปแบบคือ คุณภาพการบริหารตามแนวคิดของการบริการจัดการภาครัฐ (PQMA) ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ในมุมมองของบุคลากรโรงพยาบาล 7 ด้าน คือ 1 การนำองค์กร 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 6 การจัดการกระบวนการ และ 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ และศึกษาความพึงพอใจในการรับบริการของผู้มารับบริการ ตามแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพในการให้บริการ 5 มิติหลักของ Zeithamal, Parasuraman and Berry ซึ่งประกอบไปด้วยด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (Assurance) และด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ (Empathy) เพื่อให้เข้าใจระบบและนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันต่อไป (สำนักบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานก.พ.ร.), 2552) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) , 2552)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา โดยใช้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ นักการเมืองท้องถิ่น 1 ท่าน กลุ่มผู้บริหารของเมืองพัทยา 12 ท่านและผู้บริหารของ บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) 2 ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 15 คน ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือ บุคลากรของโรงพยาบาลเมืองพัทยาประกอบไปด้วยข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของเมืองพัทยา รวม 52 คน และบุคลากรจ้างบริษัทจ้างเหมา บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) 456 คน รวม 508 คน (เมืองพัทยา, 2562 : 89-92) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro, Yamane, (973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 224 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธี Stratified Random Sampling กำหนดการแบ่งสัดส่วนโควตาตามสัดส่วนต้นสังกัด ได้ บุคลากรต้นสังกัดเมืองพัทยา จำนวน 24 คน และบุคลากรต้นสังกัดบริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) จำนวน 200 คน กลุ่มที่ 2 คือ ผู้รับบริการโรงพยาบาลเมืองพัทยา ซึ่งพบว่าปีงบประมาณ 2562 มีผู้ป่วยมารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกรวมจำนวน 289,454 คน โดยมีจำนวนผู้ป่วยในเฉลี่ย 548 คนต่อเดือน และจำนวนผู้ป่วยไตเทียมเฉลี่ย 1,152 รอบต่อเดือน (ยอดผู้ป่วยไตเทียม และผู้ป่วยในจะรวมอยู่ในยอดผู้ป่วยนอก) (โรงพยาบาลเมืองพัทยา, 2562 : 32) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro, Yamane, (973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติมา รุ่งรัตนอุบล ดร.ชาลิสา วิสมหมาย และ น.อ.หญิงประทุม มุสิกเจริญ ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ ได้ค่าเท่ากับ .99 และ นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรและผู้รับบริการโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวนกลุ่มละ 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha Method) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS) ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีดังนี้ แบบสอบถามชุดที่ 1 คุณภาพการ

บริหารจัดการโรงพยาบาลเมืองพัทยา มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .896 และแบบสอบถามชุดที่ 2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริหารโรงพยาบาลเมืองพัทยา มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .901

การวิเคราะห์ข้อมูล จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยวิธีการหลักที่ใช้มี 2 วิธีคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะทำเป็นข้อความแบบบรรยาย หรือการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา และระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน 2563

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา โดยใช้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (เมืองพัทยา, 2562)

1. การนำองค์กร จุดเริ่มต้นมาจาก นักการเมืองท้องถิ่นมีความคิดว่าถ้ามีโรงพยาบาลรัฐบาล ที่มีบริการเหมือนเอกชนใน อ.บางละมุง เพิ่มอีกแห่งก็จะช่วยลดความแออัดด้านสาธารณสุขของประชาชนในพื้นที่ได้ ซึ่งเดิมเมืองพัทยามีศูนย์บริการสุขภาพอยู่แล้วก็ปรับพื้นที่มาทำเป็นโรงพยาบาล เป้าหมายอยากให้เป็นโรงพยาบาล 2 พันเตียง มีวิสัยทัศน์ คือโรงพยาบาลเมืองพัทยารักษาอย่างห่วงใย ใส่ใจบริการ โดยทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญครบครัน เทคโนโลยีทันสมัย คุณค่าการรัฐ พันธกิจคือมุ่งมั่นในการบริการทางการแพทย์ตามมาตรฐาน และสร้างความพึงพอใจให้ผู้ใช้บริการ โดยทีมบุคลากรที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเข็มมุ่งของโรงพยาบาลคือ การบริหารความเสี่ยง การบริหารระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร การบริหาร และเพื่อเป็นฐานข้อมูลด้านวิชาการ ต้องเป็นโรงพยาบาลที่คนพัทยาไว้วางใจ ปัญหาที่พบ คือ มีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย นโยบายเปลี่ยนไปตามแนวคิดของผู้บริหาร ทำให้การบริหารจัดการระบบงานที่ไม่มีความต่อเนื่อง การก่อตั้งทำขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อหาเสียง ทำให้มีการวางแผน การบริหารงานที่ไม่พร้อม และการขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากผู้ก่อตั้งเป็นนักการเมือง ไม่มีความรู้ด้านการบริหารงาน รพ. และงานด้าน

สาธารณสุข ทำให้เกิดปัญหาด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอและโครงสร้างการบริหารงานในโรงพยาบาลเมืองพัทยามีความสับสนและความขัดแย้งให้แก่ผู้ปฏิบัติ

2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เป้าหมายสูงสุดของการจ้างภาคเอกชนมาบริหารงาน คือ การบริหารงานโรงพยาบาลของท้องถิ่นมีกรอบจ้างแพทย์ กรอบของลูกจ้าง กรอบเงินเดือนไม่สามารถจ้างแพทย์ได้ แก้ปัญหาโดยการจ้างเอกชนเข้ามาดำเนินการซึ่งการทำตามกรอบ TOR สามารถทำได้ เป้าหมายสูงสุดก็คือเมืองพัทยาต้องการให้เอกชนมาบริหารงานในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงพยาบาลให้ มีความคาดหวังว่าเอกชนต้องมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูงกว่าสามารถดำเนินการได้ ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรเอกชนที่มาทำงาน ไม่มีความรู้เรื่อง เอกสารต่าง ๆ ของทางราชการ และเอกชนไม่มีสิทธิ์ ไม่มีอำนาจในการลงนามในหนังสือราชการ ทำให้เกิดความล่าช้า และความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน การทำงานประสานมีรอยต่อที่กว้าง ทั้งความเข้าใจเรื่องระเบียบและขั้นตอนการทำงานของส่วนราชการที่มีความล่าช้า ประสบปัญหาการขาดทุน เนื่องจากการจ้างเหมาเอกชนเข้ามาบริหารจัดการโรงพยาบาลเมืองพัทยา ปัจจุบันไม่ได้กำหนดเป้าหมายรายรับที่พึงได้ หรือไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดให้ทางเอกชนว่าควรมีการบริหารจัดการให้เมืองพัทยาได้รายรับต่อเดือน หรือต่อปี มีรายได้จากการให้บริการตรวจในโรงพยาบาลเท่าไร และการจ้างเป็นสัญญาจ้าง 1 ปี ทำให้มีความเสี่ยงต่อการถูกยกเลิกสัญญา เมื่อครบปี หรือไม่มีบริษัทไหนมาประมูลงานต่อ

3. การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ งานสารสนเทศของโรงพยาบาล งานหลักก็จะมีส่วนสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับทางคลินิก เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลความรู้แก่พนักงาน (Intranet) และเพื่อใช้เผยแพร่ (Website) ส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับทางคลินิก ใช้ HIMS ซึ่งสามารถบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ป่วย การรักษา บันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ การนัดหมาย การเรียกดูประวัติเก่า ประวัติยา ผล lab เกี่ยวกับการทำงานกับผู้ป่วย 1 คนตั้งแต่ต้นจนจบ และเราสามารถดึงรายงานสถิติต่าง ๆ ได้ ในระบบ มี pop up เพื่อเป็นการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับบริการ ได้ รวมทั้งเรายังมีระบบเกี่ยวกับการส่งข้อมูลเพื่อเรียกเก็บเงินกับทางสปสช. ถ้าเป็นระบบ Intranet ก็จะมีข้อมูลความรู้คือเป็น Knowledge base เป็นคลังความรู้ของพนักงาน มี E learning การลงคลิปฝึกอบรม คู่มือต่าง ๆ และระบบรายงานความเสี่ยง ส่วน Website และ Facebook ส่วนใหญ่ก็จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลเกี่ยวกับข้อมูลคลินิกต่าง ๆ โปรแกรมตรวจสุขภาพ การบอกข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิการรักษา ราคาห้องพัก บทความ ข่าวสาร ประกาศรับสมัครงาน และช่องทางการติดต่อกับโรงพยาบาล การติดต่อสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือร้องเรียนบริการ และแผนที่โรงพยาบาล ปัญหาที่พบ คือ การดำเนินการปรับข้อมูลในระบบ HIMS บางอย่างเจ้าหน้าที่ประจำที่โรงพยาบาลไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น การดึงรายงานให้มีหัวข้อตามต้องการ ต้องทำเรื่องส่งไปให้โปรแกรมเมอร์ที่กรุงเทพมหานครดำเนินการให้

4. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล มีการกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำ (Job Description) และคุณสมบัติประจำตำแหน่ง (Qualification) ไว้อย่างชัดเจนใน TOR และจะมีรายการกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการอบรมความรู้และพัฒนาทักษะเฉพาะทาง ทักษะเกี่ยวกับการบริการ และการทำงานคุณภาพ ดำเนินการให้เป็นไปตาม TOR มีการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการพร้อมจัดประชุมวิชาการต่อปี มีบทลงโทษระบุแนวปฏิบัติไว้ชัดเจนใน TOR มีโบนัสและสวัสดิการตามระเบียบที่องค์กรกำหนด ปัญหาที่พบ คือ เรื่องการจัดหาบุคลากรของภาคเอกชน เนื่องจากสัญญาจ้าง 1 ปี การจ้างงานบุคลากรเป็นรายปี บุคลากรไม่มีความก้าวหน้าในการทำงาน ขาดความมั่นคง และมีความขัดแย้งในระบบบริหารจัดการแบบคู่ขนานขององค์กร ซึ่งมีความกดดันจากการถูกควบคุมงานอย่างใกล้ชิดของทางภาครัฐ บุคลากร part time แบบสะสมชั่วโมงแบบหลายคนเพื่อให้ครบเป็น 1 อัตรา ทำให้ขาดความต่อเนื่องในงาน ภาคเอกชนถูกปรับเนื่องจากจัดหาอัตรากำลังไม่ปฏิบัติตาม TOR และการรับบุคลากรเพื่อมาลงตำแหน่งให้ครบตามอัตรากำลังที่ระบุใน TOR ทั้งที่ยังขาด Competency เฉพาะตามลักษณะงาน

5. การจัดการกระบวนการ เงื่อนไขในสัญญาจ้าง ปีงบประมาณ 2563 มีดังนี้

5.1 ต้องจัดหาคณะผู้บริหารที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สามารถบริหารจัดการ และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการดำเนินการ

5.2 ต้องจัดหาบุคลากรทางการแพทย์ พยาบาล และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอในการดำเนินการโรงพยาบาล ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการดำเนินงาน

5.3 ต้องดำเนินการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีขีดความสามารถรองรับผู้ป่วยใน 110 เตียง และจำนวนผู้ป่วยนอกต้องไม่ต่ำกว่า 700 คน ในวันราชการ โดยจะต้องบริหารจัดการให้มีความสัมพันธ์กับการเติบโตของรายได้จากแผนการตลาดโรงพยาบาลเมืองพัทยา

5.4 ต้องพัฒนาคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาล ตามมาตรฐานโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (F1) ของกระทรวงสาธารณสุขและสำนักสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี มาตรฐานสถานพยาบาลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มาตรฐานสถานพยาบาลของกรมบัญชีกลาง ตลอดจนมาตรฐานสถานพยาบาลของสำนักงานประกันสังคม รวมทั้งมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานคลินิกในโรงพยาบาล มาตรฐานระบบบริการสุขภาพ และบันทึกข้อตกลงตัวชี้วัดประจำปีร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

5.5 ต้องมีหน้าที่ดำเนินการให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ สิ่งจำเป็น และ/หรือ สภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข พัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้โรงพยาบาลดำเนินการตามแนวทางที่แสดงถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรับรองการตรวจประเมิน ISO และ HA ภายในปี 2563

5.6 ต้องมีหน้าที่ดำเนินการให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ สิ่งจำเป็น และ/หรือ สภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข พัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้โรงพยาบาลสามารถ ให้บริการตามมาตรฐานระบบบริการโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (F1) ของกระทรวงสาธารณสุข ตามความเหมาะสม แผนปฏิบัติการและโครงสร้างองค์กรโรงพยาบาลเมื่อพหยาแบบบูรณาการที่กำหนด

5.7 ต้องมีหน้าที่ดำเนินการและเตรียมแนวทางให้โรงพยาบาลเมือง พหยาผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ตามฉบับที่ 4 ของสถาบันรับรอง คุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) (สรพ.) เพื่อเริ่มใช้รองรับการตรวจประเมิน HA ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2561

6. ผลลัพธ์การดำเนินการ

6.1 ข้อดี สามารถจัดการปัญหาเรื่องกรอบเงินเดือนการจ้างบุคลากร ได้ ผู้รับจ้างเป็นผู้ดำเนินการหาบุคลากรมาทำงาน ประชาชนได้รับบริการทางการแพทย์ที่ดีมี มาตรฐาน หลากหลายด้าน และหัวหน้าแผนกหรือผู้ควบคุมของทางเมืองพหยา ไม่มีอำนาจใน การประเมินการทำงานของพนักงานในแผนกของตน เพราะเป็นการบริหารบุคลากรของเอกชน

6.2 ข้อเสีย มีการลงทุนเยอะ ขาดทุน

1> ไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดให้ทางเอกชนว่าควรมีการ บริหารจัดการให้เมืองพหยาได้รายรับต่อเดือน หรือต่อปี มีรายได้จากการให้บริการตรวจใน โรงพยาบาลเท่าไร

2> สัญญาจ้างต่อปีทำให้เกิดความไม่มั่นคงอัตราการ ลาออกของพนักงานฝั่งผู้รับจ้างสูง

3> การไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของบ้าน ทำให้ไม่เกิดความรัก และผูกพัน ในการช่วยพัฒนาองค์กร ช่วยรักษาทรัพย์สินขององค์กร

4> พบว่าบุคลากรที่ผู้รับจ้างจัดหาบางคน ไม่มี ความสามารถเพียงพอ หรือไม่มีคุณสมบัติเพียงพอ โดยเฉพาะความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับงาน ศึกษาในระดับคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพหยา พบว่า

ความคิดเห็นของบุคลากร	$\bar{x}$	SD	ระดับ	
			แปลผล	ลำดับที่
หมวดที่ 1. การนำองค์กร	4.11	.495	มาก	4
หมวดที่ 2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	4.05	.436	มาก	5
หมวดที่ 3. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.94	.564	มาก	7
หมวดที่ 4. การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้	4.13	.428	มาก	3

ความคิดเห็นของบุคลากร	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
			แปลผล	ลำดับ ที่
หมวดที่ 5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	3.96	.619	มาก	6
หมวดที่ 6. การจัดการกระบวนการ	4.15	.496	มาก	2
หมวดที่ 7. ผลลัพธ์การดำเนินการ	4.18	.527	มาก	1
โดยภาพรวม	4.07	.318	มาก	

ระดับคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อจำแนกเป็นรายหมวดพบว่าระดับคุณภาพการบริหารจัดการโรงพยาบาลเมืองพัทยายู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หมวดที่ 7. ผลลัพธ์การดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมาคือ หมวดที่ 6. การจัดการกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4. และหมวดที่มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หมวดที่ 3. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94

ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา พบว่า

ความคิดเห็นของบุคลากร	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
			แปลผล	ลำดับ ที่
หมวดที่ 1. การนำองค์กร	4.11	.495	มาก	4
หมวดที่ 2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	4.05	.436	มาก	5
หมวดที่ 3. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.94	.564	มาก	7
หมวดที่ 4. การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้	4.13	.428	มาก	3
หมวดที่ 5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	3.96	.619	มาก	6
หมวดที่ 6. การจัดการกระบวนการ	4.15	.496	มาก	2
หมวดที่ 7. ผลลัพธ์การดำเนินการ	4.18	.527	มาก	1
โดยภาพรวม	4.07	.318	มาก	

ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยาโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มี

ระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (Assurance) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 รองลงมาคือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

อภิปรายผล

1. แนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา โดยใช้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่า เป้าหมายสูงสุดของการจ้างภาคเอกชนมาบริหารงาน คือ การบริหารงานโรงพยาบาลของท้องถิ่นมีกรอบจ้างแพทย์ กรอบของลูกจ้าง กรอบเงินเดือนไม่สามารถจ้างแพทย์ได้ แก้ปัญหาโดยการจ้างเอกชนเข้ามาดำเนินการซึ่งการทำตามกรอบ TOR สามารถทำได้ เป้าหมายสูงสุดก็คือเมืองพัทยาต้องการให้เอกชนมาบริหารงานในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงพยาบาล มีความคาดหวังว่าเอกชนต้องมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูงกว่าสามารถดำเนินการได้ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ.2546 - 2550 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5: การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการทบทวนบทบาทและภารกิจของตนให้มีความเหมาะสม โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับ การถ่ายโอนภารกิจบางอย่างที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินงานเองให้ภาคส่วนอื่น การสร้างความร่วมมือหรือความเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น เช่น เปิดให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาแข่งขันกันเพื่อจัดทำบริการสาธารณะแทนภาครัฐ (Contestability) ในภารกิจของภาครัฐที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินการเองและภาคเอกชนสามารถดำเนินการแทนได้ โดยสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีผ่านกลไกตลาด เพื่อให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาแข่งขันได้โดยง่าย เพื่อป้องกันและลดปัญหาการผูกขาดในระยะยาว ตลอดจนทำให้ภาครัฐสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้เป็นผู้กำหนดมาตรฐานและระดับการให้บริการ รวมทั้งติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของภาคเอกชนให้เป็นไปตาม เงื่อนไขที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง (เมืองพัทยา, 2562)

2. บุคลากรโรงพยาบาลเมืองพัทยามีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงพยาบาลอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญสูงสุดในหมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงพยาบาลเมืองพัทยา มีการประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานตาม พันธกิจขององค์กร อาจเนื่องมาจาก มีการบริหารโดยวิธีการจ้างเหมาเป็นรายปี และมีการส่งงานจ้างทุกเดือน จึงถือเป็นการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการ

ของโรงพยาบาลและสัญญาจ้าง สอดคล้องกับแนวคิดของ Wehrich and H, Koontz H ที่กล่าวว่า การควบคุมกำกับมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร เพราะในการควบคุมงานนั้น จะต้องระบุรายการงานพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน การวัดผลงาน ดำเนินการแก้ไข ข้อบกพร่อง ทั้งนี้เพื่อให้งานดำเนินไปโดยถูกต้อง ความมุ่งหมายของการควบคุมงานคือ การให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และหากไม่บรรลุวัตถุประสงค์ก็จะได้รับทราบข้อขัดข้องและสามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Wehrich and H, Koontz H , 1993)

3. ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเมืองพัทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ โดยผู้รับบริการให้ความสำคัญกับ โรงพยาบาลมีการติดป้ายประกาศนโยบายของโรงพยาบาล ขั้นตอนการให้บริการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโรงพยาบาลในจุดที่ผู้รับบริการสามารถมองเห็นได้ชัดเจน อาจเนื่องมาจากโรงพยาบาลดำเนินงานให้เป็นไปตามที่มาตรฐานสถานพยาบาล (Hospital Accreditation (HA)) กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาติ ไตรรักษาและคณะ ที่กล่าวว่า ระบบงานต้องดำเนินไปอย่าง สอดคล้องกันและต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของการดำเนินงาน อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ระบบงานที่ดีต้องแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน สามารถแสดงในรูปแบบผังที่แสดงขั้นตอนการดำเนินงานพร้อมคำอธิบายวิธีปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน (สมชาติ ไตรรักษาและคณะ, 2550) และ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชินดนัย ไชยยอง และคณะ ที่วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงพยาบาลเอกชนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยทำการศึกษาจาก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งเป็นผู้บริหารโรงพยาบาลจำนวน 20 คน พบว่า ยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการภายใน โดยทางโรงพยาบาล จำเป็นจะต้องมีการควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาล (Control Environment) มีการจัดกิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ในด้านข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสารในโรงพยาบาล (Information and Communication) และจะต้องมีการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) เพื่อพัฒนาและหาข้อบกพร่องเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป (ชินดนัย ไชยยอง และคณะ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำองค์กร พบปัญหาเรื่อง ผู้บริหารระดับสูงขาดความรู้ในเรื่องการบริหารงาน สาธารณสุข เช่น มีปัญหาในการสื่อสารด้วยศัพท์แพทย์ หรือศัพท์เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงพยาบาล ดังนั้นควรมีทีมที่ปรึกษาที่เก่งด้านงานสาธารณสุขเรื่องการบริหารงานโรงพยาบาล หรือส่งบุคลากรในสำนักงานสาธารณสุขไปอบรมหลักสูตรผู้บริหารงานโรงพยาบาล ส่วนเรื่องมีการเปลี่ยนผู้นำของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนบ่อยทำให้ขาดความ

ต่อเนื่องของนโยบายและการบริหาร ควรมีการทำสัญญาว่าจะผู้บริหารที่มีระยะเวลาชัดเจน ส่วนในเรื่องการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ พบปัญหาเรื่อง การจัดตั้งโรงพยาบาลเป็นไปด้วยความรวดเร็วทำให้ข้ามขั้นตอนการศึกษาระบบบริหารงานโรงพยาบาลให้ครบทุกมิติ ไม่ได้มีการศึกษาดูงานระบบบริหารโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของโรงพยาบาลเมืองพัทยาถ้ามีความต้องการจะปรับเปลี่ยนระบบบริหารจึงควรมีการศึกษาให้ครอบคลุมเปรียบเทียบผลประโยชน์ และข้อเสียต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น และเรื่องผลลัพธ์การดำเนินการ พบปัญหาเรื่อง ประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากมีการลงทุนเยอะ และการจ้างเหมาเอกชนเข้ามาบริหารจัดการ และดำเนินการในโรงพยาบาลเมืองพัทยา ไม่ได้กำหนดเป้าหมายรายรับที่พึงได้ ดังนั้นผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดสัญญาจ้างในการจัดจ้างในปีต่อไปควรมีการกำหนดเป้าหมายของรายได้จากการบริหารจัดการดำเนินงานจากผู้รับจ้างให้เกิดความชัดเจน เช่น การระบุดอกคนไข้ ผู้ป่วยคลินิกพิเศษนอกเวลา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มียาได้เพิ่มจากค่าบริการนอกเวลาราชการ รายได้จากคลินิกตรวจสุขภาพ ที่สามารถทำรายได้ให้กับโรงพยาบาลได้อย่างดี การหาบริษัทต่าง ๆ มาดำเนินการทำสัญญาส่งพนักงานมาตรวจร่างกายก่อนเข้าทำงาน มาตรวจสุขภาพประจำปี การแลกเปลี่ยนกับการส่งบุคลากรของโรงพยาบาลไปฝึกอบรม CPR หรือ อบรมเกี่ยวกับความเสี่ยง หรือการส่งเสริมสุขภาพให้พนักงานของบริษัทนั้น ๆ หรือผู้บริหารต้องมีการทบทวนระบบการบริหารงานในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน แบบ PPP (Public Private Partnership) คือ ให้สถานที่ และอุปกรณ์ที่มีให้เอกชนเข้ามาดำเนินการบริหารอย่างเต็มรูปแบบแล้วแบ่งผลกำไร

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่” ผู้เขียนบทความขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพงศ์ คลังกรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย และขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ รองศาสตราจารย์ ดร.สีปพงศ์ สุขสม รองศาสตราจารย์ ดร.พริษฐ์สรณ์ วรภัทร์ธีระกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ตันตระกูล ที่กรุณาให้คำแนะนำ ผู้เขียนบทความขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- คลินิกศูนย์การแพทย์พัฒนา. (2562). คลินิกศูนย์การแพทย์พัฒนา บริษัท บ้านบึงเวชกิจ จำกัด. Retrieved พฤศจิกายน 12, 2562, from <http://www.md-center.org/about/history/>
- ซินดนัย ไชยยง และคณะ. (2557). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงพยาบาลเอกชนในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(1), 17-34.
- เชิดชู อริยศรีวัฒนา. (2560). อุปสรรคในการจัดบริการสาธารณสุขด้านสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/640074>
- ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง. (2561). การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการจัดการ ระบบสาธารณสุขของประเทศไทย. วารสารศิลปการจัดการ, 2(3), 167-178.
- บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน). (2562). Thonburi Health Care Group. เรียกใช้เมื่อ 23 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.thg.co.th/th/about/vision>
- เมืองพัทยา. (2562). ขอบเขตการดำเนินงาน (TOR) เอกสารหมายเลข 2 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขข้อกำหนดบุคลากร และข้อกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานประกอบการประกาศการจ้างเหมาเอกชนให้บริหารจัดการและดำเนินงานในโรงพยาบาลเมืองพัทยา ปีงบประมาณ 2563. เมืองพัทยา, สำนักงานสาธารณสุข. ชลบุรี: โรงพยาบาลเมืองพัทยา.
- โรงพยาบาลบ้านแพ้ว. (2560). ประวัติโรงพยาบาลบ้านแพ้ว. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤศจิกายน 2562 จาก BGH โรงพยาบาลบ้านแพ้ว: <https://www.bphosp.or.th/Aboutus/history.html>
- สมชาติ โตรักษาและคณะ. (2550). การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาโรงพยาบาล (เล่มที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2552). คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรีเมียร์ โปร จำกัด.
- สำนักบริหารการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานก.พ.ร.). (2552). การพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศ Guide to Performance Excellence (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด.
- Taro, Y. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3 ed.). Newyork: Harper and row publication.

Wehrich H .& Koontz H ., (1993). Manage A Global Perspective. U.S.A: McGraw Hill.

รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก*

A MODEL OF QUALITY ASSURANCE ADMINISTRATION IN SMALL SCHOOLS

เฉลิมพร กุมภา

Chaloemporn Koompa

ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน

Teepipat Santawan

สายทิพย์ ยะฟู

Saythit Yafu

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

E-mail: okweek2562@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 375 คน ครูผู้สอน จำนวน 375 คน รวมจำนวน 750 คน ผู้เชี่ยวชาญในการยืนยันรูปแบบ จำนวน 9 คน และผู้ประเมินรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 25 คน ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย สมรรถนะผู้บริหาร เครือข่ายความร่วมมือ ทรัพยากรทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมทางการศึกษา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก 2) รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย 2.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สมรรถนะผู้บริหาร

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

ทรัพยากรทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ 2.2 กระบวนการ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก 2.3 ผลผลิต ได้แก่ สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน 2.4 ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การนำผลการประเมินมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัยและการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อปรับปรุง ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จ 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การประกันคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to 1) Analysis the factors of quality assurance administration of small schools 2) develop of quality assurance administration model of small schools and 3) evaluate of quality assurance administration of small schools. It's mixed research methods. The sample consisted of 15 experts, 375 small schools administrators, 375 teachers totaling 750, 9 expert for model confirmation and 25 small schools administrators for evaluate model by purposive sampling. The research instruments were interview form, questionnaire, and evaluation form. The statistical format used was frequency, mean, standard deviation and exploratory factor analysis: EFA. The results showed that; 1) The quality assurance administration of small schools components includes; executive competency, network cooperation, educational resources, information technology, educational innovation, professional learning community, internal quality assurance process, external quality assurance. 2) The component of quality assurance administration model of small schools was three components as follows; Part 1 the introductory section contains the basic concepts and objectives of a model. Part 2 content was 5 parts showed that; 2.1 Input was executive competency, educational resources, educational innovation and information technology. 2.2 Process was network cooperation, professional learning community, internal quality assurance process, external quality assurance. 2.3 Outputs were the school is accredited to early childhood education standards and educational standards for basic education. 2.4 Feedbacks were using the results of the assessment of standards for early childhood and basic education to develop. 3. The results of evaluation quality assurance

administration of small schools in overall, accuracy, suitability and feasibility at the high level. And usefulness was at the highest level.

Keywords: Model, Quality Assurance Administration, Small Schools

บทนำ

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นสถานศึกษาที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามในตัวบุคคล ซึ่งมีจำนวนผู้เรียนตั้งแต่ 1-120 คน ในการบริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กตามบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กโดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีปริมาณมากที่สุดและมีแนวโน้มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) จากการสำรวจพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 13,453 โรงเรียน และปัจจุบันสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาทั่วประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 25,579 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 14,888 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การประกันคุณภาพการศึกษาจะสามารถเสริมจุดเด่นแก้ไขจุดด้อยของโรงเรียนขนาดเล็กและยังช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส ปิดกั้นโอกาส หรือข้อจำกัดในการทำงานของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) จากการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับก่อนจะมีการประเมินคุณภาพในรอบต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการปรับและพัฒนามาตรฐานให้มีความสอดคล้องตามนโยบายของรัฐ จุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาและสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวคิดที่ว่ามาตรฐานที่กำหนดต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุได้ ประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม กระชับ สามารถสะท้อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง เน้นการประเมินสภาพจริง ไม่ยุ่งยาก สร้างมาตรฐานระบบการประเมินเพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูล และลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญและประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และ 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาของโรงเรียนขนาดเล็กยังมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งมาจากข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดความครอบคลุมถูกต้องเป็นปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบสารสนเทศโรงเรียนขนาดเล็ก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทที่เกี่ยวข้องขาดความถูกต้อง คมชัด และครอบคลุม โรงเรียนขนาดเล็กได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวน้อย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), 2559) ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย หากงบประมาณรายหัวนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กนำไปเป็นค่าหนังสือ/แบบเรียน/แบบฝึกหัดแล้ว ก็ยังทำให้มีงบประมาณสำหรับนำไปพัฒนาสถานศึกษาน้อยลงไปอีก หนังสือเรียนในโรงเรียนขาดแคลนไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็กมีโอกาสดำเนินการได้รับการจัดสรรครุภัณฑ์โดยเฉพาะอุปกรณ์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์น้อยมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ดังนั้น จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดสื่อการสอน ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดน้อย โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการขาดแคลนครูทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาได้ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรอัตราค่าจ้างข้าราชการครู จึงทำให้จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนประกอบกับปัจจุบันมีงานธุรการหลายอย่างที่โรงเรียนจะต้องจัดทำในฐานะที่เป็นหน่วยงานนิติบุคคลจึงทำให้เกิดสภาวะขาดแคลนบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ส่งผลให้สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีอัตราการไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2552)

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และสอดคล้องกับการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 (แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ ระยะที่ 2: 2553 - 2555) ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ที่มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 2) เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครูและสถานศึกษาให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก 3) เพื่อส่งเสริม และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานรวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถผ่านการประเมิน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2552)

จากสภาพปัญหาที่พบจากผลการประเมินการประกันคุณภาพภายนอก ปัญหาอุปสรรคของการประกันคุณภาพภายใน และปัญหาของการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจะ

เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่ก้าวข้ามการศึกษาที่เป็นเพียงแค่การให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า คิด เขียน และวิเคราะห์ วิจัยได้เท่านั้น แต่การศึกษาต้องถึงขั้นที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถสร้างผลงานที่เป็นผลผลิตออกมาให้ได้และเป็นผลผลิตที่ดีมีคุณภาพด้วยพร้อมกัน ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.1 นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) ใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพภายนอกรอบ 3 อยู่ในระดับดีขึ้นไป จำนวน 4 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพภายนอกรอบ 3 อยู่ในระดับดีขึ้นไป จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษที่ทำหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 4 คน ผู้ประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จำนวน 4 คน บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาสรุปเป็น ตัวแปรที่ศึกษา และนำตัวแปรที่ได้นั้นไปดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้อง (Content Validity) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 แล้วแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try

out) กับโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.94 เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษารอบ 3 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 โรงเรียน และสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 375 คน ครูผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 375 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 750 คน รวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 688 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.73 นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยนำองค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้จากขั้นที่ 1 มาร่างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 นำร่างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก มาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษา เป็นผู้เชี่ยวชาญที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และปฏิบัติงานในระดับนโยบายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาที่มีความชำนาญด้านการบริหารการศึกษา หรือด้านการวิจัยและพัฒนา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาจำนวน 2 คน แล้วปรับปรุงรูปแบบ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพภายนอกครบสามอยู่ในระดับดีขึ้นไป ที่ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษารอบ 3 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. ในเขตภาคเหนือ จำนวน 5 คน ในเขตภาคกลาง จำนวน 5 คน ในเขตภาคใต้ จำนวน 5 คน ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 3 คน ในเขตภาคตะวันตก จำนวน 2 คน และในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 คน ทำการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในประเด็น ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปผลการประเมินรูปแบบ โดยรวบรวมแบบประเมินกลับมาได้จำนวน 25 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบประเมินรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายชื่อ และภาพรวมจากนั้นสรุปผลการประเมินรูปแบบ

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปรการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ที่	ชื่อองค์ประกอบ	initial eigenvalues			Rotation sums of squared loadings		
		ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen values)	ค่าความแปรปรวนร้อยละ (% of variance)	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ (Cumulative %)	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen values)	ค่าความแปรปรวนร้อยละ (% of variance)	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ (Cumulative %)
1	กระบวนการประกันคุณภาพภายใน	26.633	24.434	24.434	18.173*	16.672	16.672
2	การประกันคุณภาพภายนอก	14.194	13.022	37.456	14.140*	12.973	29.645

องค์ประกอบ		initial eigenvalues			Rotation sums of squared loadings		
		ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen values)	ค่าความแปรปรวนร้อยละ (% of variance)	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ (Cumulative %)	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen values)	ค่าความแปรปรวนร้อยละ (% of variance)	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ (Cumulative %)
ที่	ชื่อองค์ประกอบ						
3	ทรัพยากรทางการศึกษา	10.116	9.281	46.737	10.471*	9.606	39.251
4	เครือข่ายความร่วมมือ	7.195	6.601	53.338	7.798*	7.154	46.406
5	เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.256	3.904	57.242	6.895*	6.326	52.731
6	ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	3.606	3.308	60.551	5.177*	4.749	57.480
7	นวัตกรรมทางการศึกษา	2.579	2.366	62.917	3.993*	3.663	61.143
8	สมรรถนะผู้บริหาร	2.246	2.061	64.978	2.713*	2.489	63.632

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป มีค่าไอเก้น (Eigen Values) มากกว่า 1 และมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป มี 8 องค์ประกอบ เมื่อหมุนแกนแล้วอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 63.632 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 องค์ประกอบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างน้อย 3 องค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์ของไคเซอร์ สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 8 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1-8 นั้น ซึ่งหมุนแกนแล้ว องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก้น (Eigen Values) สูงสุดเท่ากับ 18.173 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 16.672 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก้น (Eigen Values) 14.140 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 12.973 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเก้น 10.471 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 9.606 และองค์ประกอบอื่น ๆ มีค่าไอเก้น (Eigen Values) และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบแล้ว พบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ทั้งหมดร้อยละ 63.632 ($16.672+12.973+9.606+7.154+6.326+4.749+3.663+2.489$) เพื่อความสะดวกในการเรียกชื่อองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้เรียงลำดับองค์ประกอบและตั้งชื่อแต่ละองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading)	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen values)
1	กระบวนการประกันคุณภาพภายใน	27	.700-.842	18.173
2	การประกันคุณภาพภายนอก	19	.738-.899	14.140
3	ทรัพยากรทางการศึกษา	13	.702-.889	10.471
4	เครือข่ายความร่วมมือ	9	.716-.772	7.798

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (factor loading)	ค่าความแปรปรวน ของตัวแปร (eigen values)
5	เทคโนโลยีสารสนเทศ	10	.709-.845	6.895
6	ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	6	.760-.832	5.177
7	นวัตกรรมทางการศึกษา	5	.751-.823	3.993
8	สมรรถนะผู้บริหาร	7	.701-.760	2.713
รวม		96	.700-.899	

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์มี 8 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 มีจำนวนตัวแปร 27 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .700 - .842 องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวนตัวแปร 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .738 - .899 องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวนตัวแปร 13 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .702 - .889 องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวนตัวแปร 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .716 - .772 องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวนตัวแปร 10 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .709 - .845 องค์ประกอบที่ 6 มีจำนวนตัวแปร 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .760 - .832 องค์ประกอบที่ 7 มีจำนวนตัวแปร 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .751 - .823 องค์ประกอบที่ 8 มีจำนวนตัวแปร 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .701 - .760 รวมจำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 96 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .700 - .899 ดังนั้น องค์ประกอบในการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน องค์ประกอบที่ 2 การประกันคุณภาพภายนอก องค์ประกอบที่ 3 ทรัพยากรทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 4 เครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 6 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 7 นวัตกรรมทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 8 สมรรถนะผู้บริหาร

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะผู้บริหาร องค์ประกอบที่ 2 ทรัพยากรทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 3 นวัตกรรมทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 4 เทคโนโลยีสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 5 เครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 6 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 7 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน องค์ประกอบที่ 8 การประกันคุณภาพภายนอก

การสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาองค์ประกอบ มาเป็นรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานของการบริหารงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่

- 2.1.1 สมรรถนะผู้บริหาร
- 2.1.2 ทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.1.3 นวัตกรรมทางการศึกษา
- 2.1.4 เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 กระบวนการ (Process) ได้แก่

- 2.2.1 เครือข่ายความร่วมมือ
- 2.2.2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 2.2.3 การประกันคุณภาพภายใน
- 2.2.4 การประกันคุณภาพภายนอก

2.3 ผลผลิต (Output) ได้แก่ สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐาน การศึกษา ดังนี้

- 2.3.1 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย
- 2.3.2 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) ได้แก่ การนำผลการประเมิน มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อปรับปรุง

ส่วนที่ 3 เจาะลึกความสำเร็จของรูปแบบ

ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็ก สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก มีความเหมาะสม

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.66) รองลงมาเป็นด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.77) ด้าน ความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.69) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน องค์ประกอบที่ 2 การประกันคุณภาพภายนอก องค์ประกอบที่ 3 ทรัพยากรทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 4 เครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 6 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 7 นวัตกรรมทางการศึกษา องค์ประกอบที่ 8 สมรรถนะผู้บริหาร โดยเรียงลำดับองค์ประกอบจากค่า Eigen Values จากมากไปน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันที่ทำการศึกษากำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน เพื่อให้การประกันคุณภาพภายนอกได้ผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งก่อนจะได้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยในการสนับสนุนกระบวนการที่สำคัญทั้งทรัพยากรทางการศึกษา เครือข่ายความร่วมมือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นวัตกรรมทางการศึกษา และสมรรถนะผู้บริหาร ให้ความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในกระบวนการประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินการประกันคุณภาพภายนอกในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น องค์ประกอบของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงควรมีอยู่ใน 8 องค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วย โครงสร้างการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบที่เป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน (จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมประสงค์ ยมนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 3) กลไกการดำเนินงานของรูปแบบ 4) เงื่อนไขการนำของรูปแบบไปใช้ 5) คำอธิบายรูปแบบ 6) แนวการประเมินรูปแบบ โดยมีกลไกดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินการ และ 3) การรายงานทุกขั้นตอนขับเคลื่อนด้วยหลักการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจ และมีเงื่อนไข ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วม คณะกรรมการดำเนินงาน ความเป็นกัลยาณมิตร และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (สมประสงค์ ยมนา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัค พวงขจร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่เหมาะสมประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ (สุภัก พวงขจร, 2561)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย 2.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สมรรถนะผู้บริหาร ทรัพยากรทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ 2.2 กระบวนการ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก 2.3 ผลผลิต ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.4 ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาครั้งต่อไปอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐาน ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการพื้นฐานที่นำมาใช้ในการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามวงจรคุณภาพ PDCA แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก การพัฒนารูปแบบ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของรูปแบบในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องมีแนวคิดทฤษฎีในการนำมาปรับใช้ มีเนื้อหาที่เหมาะสม ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้าที่ในการสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะของผู้บริหารที่จะนำพาให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกฝ่าย การระดมทรัพยากรทางการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันเพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเสนอผลการรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา การนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้น การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้เป็นที่ประจักษ์ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีกระบวนการที่ชัดเจนโดยประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาตามแนวคิดด้านวงจรการบริหารของเดมมิง (PDCA) มีกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการ ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งผลให้ผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาครั้งต่อไปอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐานทั้งมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 และมาตรฐานการประกันคุณภาพระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ กล่าวว่าการประกันคุณภาพภายในจะเน้นการประเมิน และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานในปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกจะเน้นประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนั้น การประกันคุณภาพภายใน

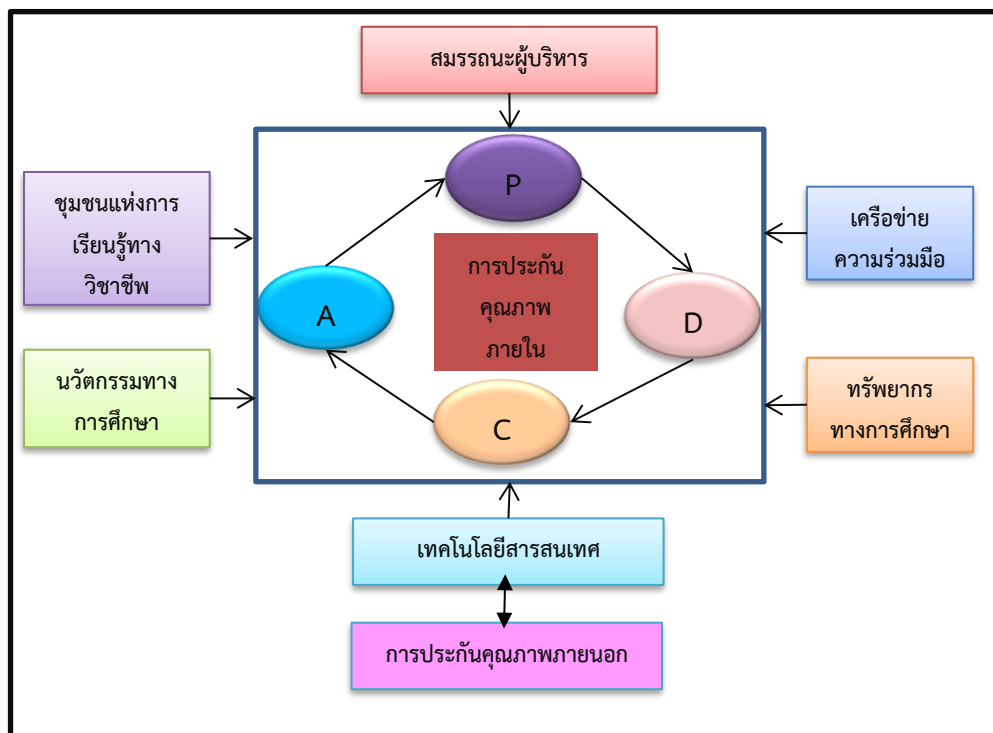
ย่อมส่งผลถึงการประเมินคุณภาพภายนอกโดยตรง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐตะวัน ล้มประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต เป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ และมีความถูกต้องครอบคลุมสอดคล้องกับทฤษฎี หลักการและแนวคิดตามกรอบการวิจัย จากกรณีศึกษาการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนวัดศรีบัง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยใช้วิธีบูรณาการภายใต้หลักการมีส่วนร่วม (Participant) หลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) แนวคิดเชิงระบบ PDCA และทฤษฎีเชิงระบบ (System Approach) (ณัฐตะวัน ล้มประสงค์, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรศักดิ์ สงค์ปาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายใน โดยยึดหลักการ วัตถุประสงค์ ระบบบริหารโรงเรียน และใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนในระดับมาก จัดระบบการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับระบบ บริบทของโรงเรียน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร ผลผลิต และผลลัพธ์ ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน (วัชรศักดิ์ สงค์ปาน, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัค พวงขจร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่เหมาะสมประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ (สุภัค พวงขจร, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยานันต์ บุญธิมา ผลการวิจัยพบว่า จากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับคุณภาพดี และมีแผนพัฒนาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้น จากคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับดี มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ อยู่ในระดับ ดี มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับดี (ปิยานันต์ บุญธิมา, 2561)

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสร้างเป็นรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขเป็นร่างรูปแบบเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร การประกันคุณภาพการศึกษาร่วมการวิพากษ์ และตรวจสอบ

รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความเหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสม ประเมินรูปแบบโดยผ่าน ผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาวิเคราะห์ในประเด็นที่น่าขึ้นมาให้พิจารณาว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กอีกครั้งจึงส่งผลให้ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก โดยมีประโยชน์ มากที่สุด มีความถูกต้องในระดับมาก ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ ได้กล่าวว่า การประเมินรูปแบบ ตรวจสอบโดยการประชุมสัมมนาโดยผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนานุบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งแล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสร็จแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา วิพากษ์ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะต่อไป (สมาน อัสวภูมิ, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ ลันสี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการ ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมินทั้ง ด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด (วีระศักดิ์ ลันสี, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานจากสมรรถนะของผู้บริหารที่ดี สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง จัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสม บริหารจัดการเทคโนโลยีที่ทันสมัย สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มุ่งสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการประกันคุณภาพภายในด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ในการวางแผนการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ดำเนินการวัดผล ประเมินผลการปฏิบัติ และนำผลการปฏิบัติที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้มีผลการประกันคุณภาพภายนอกอยู่ในเกณฑ์ทุกมาตรฐานทั้งระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สมรรถนะผู้บริหาร ทรัพยากรทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการ ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก และส่งผลให้ได้ผลผลิต ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากการดำเนินงานประกันคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาครั้งต่อไปอยู่ในระดับดีขึ้นไปทุกมาตรฐาน ทั้งนี้ในการดำเนินงานตามรูปแบบจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถดำเนินงานได้ตามกระบวนการดำเนินงานของรูปแบบที่ได้นำเสนอไว้เพื่อให้ระบบการประกันคุณภาพเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ผลการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) การดำเนินงานตามรูปแบบนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้ 2) ผู้บริหารสถานควรศึกษากฎหมาย/ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและการประกันคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) การนำรูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ผู้นำไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบฯ จากคู่มือการใช้รูปแบบฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างละเอียดในทุกประเด็นเนื้อหาเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง 2) รูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ให้ประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ บุคลากรในโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์ การศึกษาพิเศษ. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://bet.obec.go.th/index/wp-content/uploads/2018/08/Scan1.pdf>
- จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ. (2556). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐตะวัน ถิมประสงค์. (2556). การบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับ อนาคต. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์. (2556). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี.
- ปิยานันต์ บุญธิมา. (2561). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียน วัดห้วยม้าโค้ง ด้วยแนวคิดแบบโคเซ็น. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วัชรศักดิ์ สงค์ปาน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษา ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วีระศักดิ์ ลันสี. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(54), 193-200.
- สมประสงค์ ยมนา. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี.
- สมาน อัครภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). สภาพทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). การปฏิรูปการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.). (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2552). ฐานข้อมูลผลการประเมินภายนอกกรอบสอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.).
- สุภัค พวงขจร. (2561). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
ACADEMIC AFFAIR ADMINISTRATION MODEL FOR CHILD
DEVELOPMENT CENTER UNDER THE LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATION

ธนกรุต หัตถิรัตน์

Thanakrit Hatteeratana

ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน

Teeppipat Santawan

สายทิพย์ ยะฟู

Saythit Yafu

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

E-mail: thanakrit.h@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบ และแบบประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน และจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 18 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ต้นทุนและศักยภาพ เครือข่ายและชุมชน สื่อ นวัตกรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนา การบูรณาการ 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมบริบทสถานศึกษา ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลย้อนกลับ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยรูปแบบ มีความเหมาะสม และคู่มือรูปแบบฯ มีความเหมาะสมในระดับมาก 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ พบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารงานวิชาการ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to 1) Analysis the factors of academic affair administration for child development center under the Local Government Organization 2) develop academic affair administration model for child development center under the Local Government Organization and 3) evaluate academic affair administration model for child development center under the Local Government Organization. It's mixed research method. The research instruments were interview, questionnaires and a pattern evaluation form. The sample consisted of 17 experts, 9 experts, and 18 from local government administrators by purposive sampling. The statistical format used was frequency, mean and standard deviation by presented in lecture style. The results showed that; 1) The components of academic affair administration for child development center under the Local Government Organization includes; cost and potential, network and community, Innovative learning experience media, curriculum development planning, implementation of the course plan and organizing a learning experience, measurement and evaluation, improvement and development, Integration. 2) The component of academic affair administration model for child development center under the Local Government Organization was three components as follows; Part 1 the introductory section contains the basic concepts and objectives of a model. Part 2 Content was showed that; Environment of educational context, input, processes, output and feedbacks. Part 3 Conditions of success. The model had suitability and handbook had the overall of suitability was at the high level. 3) The results of evaluation of academic affair administration model for child development center in accuracy,

feasibility, suitability and usefulness was found that; model was accuracy, feasibility at a high level, suitability and usefulness was at the highest level.

Keyword: model, Academic Affair Administration, Child Development Center

บทนำ

นโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย ต้องการยกระดับในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการถ่ายโอนให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้มาตรฐานเพื่อบริการจัดการศึกษาของเด็กในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีการเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้ง เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นศูนย์ที่น่าอยู่ โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำเกณฑ์ในการกำหนดให้ทุกศูนย์ถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งด้านการบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร จำนวน 10 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน 3) ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 4) ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ 5) ด้านการวัดผลประเมินผล 6) ด้านการนิเทศการศึกษา 7) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 8) ด้านโภชนาการ 9) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 10) ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถือเป็นงานหลักและเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาและจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (จรัสศรี เพ็ญสุภา, 2558)

ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาคือ บุคลากรมีวุฒิไม่ตรงสาขาการศึกษาปฐมวัย ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ขาดการนิเทศ กำกับติดตาม และผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาของศูนย์อย่างต่อเนื่อง ด้านที่มีการปัญหาสูงสุด คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เนื่องมาจากบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังขาดทักษะ ขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในงานด้านวิชาการ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดทำหลักสูตร (โสธดา จิตธนาย, 2555) รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กไม่เพียงพอ ครูผู้ดูแลเด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อสำหรับการเรียนการสอน (สุธารัตน์ สอดเสน, 2555) การจัดมุมประสบการณ์ไม่ครอบคลุม กิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด อุปกรณ์ และสื่อการเรียน การสอนไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ปัญหาด้านการนิเทศภายใน ด้านการประชุมอบรมทางวิชาการขาดกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ครูผู้ดูแลเด็กยังขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เช่น ให้เด็กเรียนโดยท่องจำเพียงอย่างเดียวไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็ก การเร่งสอน อ่าน เขียน คิดเลข (จรรยา ชินสี, 2552) และปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางท่านไม่ให้ความสำคัญร่วมมือในการจัดทำหลักสูตร และยังขาดการประเมินผลการใช้หลักสูตร การรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสามขวบมาเรียนร่วมกับเด็กสามขวบทำให้ไม่สามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดงบประมาณและไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ทำให้สื่อที่ได้มาไม่ตรงตามความต้องการ (ภัทรวดี แก้วกระเจียว, 2555)

ปัจจุบันการบริหารงานวิชาการมีทั้งเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการจัดการศึกษายังเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษาทุกส่วนของสังคม ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตน เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนการบริหารจัดการด้านการศึกษาในสถานศึกษาหรือโรงเรียนงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญถือเป็นงานหลักที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ ครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการงานวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญคือ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดหากผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาผู้บริหารต้องใส่ใจและตระหนักในการกิจรู้จักปรับปรุงตนเองรู้และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้รวมทั้งพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้าทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจการยอมรับนับถือจากชุมชนสังคมอันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด (สุพรรณิกา สีสะอาด, 2554) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีนโยบายให้มีการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยได้แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นหลักสูตรสถานศึกษาสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามจุดหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครอบครัว ชุมชน และสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นหลักการบริหารที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพทางการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารงานวิชาการเพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีลักษณะและบริบทแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

1.1 ผู้บริหารด้านการบริหารเชิงนโยบาย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน

1.2 ผู้บริหารด้านการบริหารเชิงนโยบาย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนตำบล จำนวน 5 คน

1.3 ผู้บริหารการกองการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน

1.4 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน

โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการร่างรูปแบบฯ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ด้วยการกำหนดคุณสมบัติ ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้บริหารกองการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการกองการศึกษา อย่างน้อย 3 ปี จำนวน 2 คน จำนวน 2 คน

2.2 กลุ่มผู้บริหารกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี จำนวน 3 คน จำนวน 2 คน

2.3 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา หรือผู้มีประสบการณ์การบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

2.4 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ในสังกัดระดับมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษา อย่างน้อย 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน

สร้างคู่มือ และประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประเมินรูปแบบประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่งให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 นายกเทศมนตรี จำนวน 3 คน

3.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

3.3 ผู้อำนวยการกองการศึกษา สังกัดเทศบาล จำนวน 3 คน

3.4 ผู้อำนวยการกองการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

3.5 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล จำนวน 3 คน

3.6 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ผลการวิจัยดังนี้

องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) สื่อ นวัตกรรมจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 13 ตัวแปร 2) เครือข่ายและชุมชน จำนวน 10 ตัวแปร 3) ต้นทุนและศักยภาพ จำนวน 3 ตัวแปร รวมจำนวน 26 ตัวแปร

กระบวนการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 8 ตัวแปร 2) ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 42 ตัวแปร 3) การวัดผลและประเมินผล จำนวน 12 ตัวแปร 4) การปรับปรุงและพัฒนา จำนวน 4 ตัวแปร และ 5) การบูรณาการ จำนวน 6 ตัวแปร รวมจำนวน 72 ตัวแปร

ผลผลิต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านคุณภาพของเด็ก จำนวน 4 ตัวแปร 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ จำนวน 6 ตัวแปร และ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปร รวมจำนวน 14 ตัวแปร

ข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย 1 องค์ประกอบย่อย คือ ผลการประเมินระดับคุณภาพดี ตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 จำนวน 3 ตัวแปร

2. สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้นำส่วนผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย

1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อม ได้แก่ บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.1 ต้นทุนและศักยภาพ

2.2 เครือข่ายและชุมชน

2.3 สื่อ นวัตกรรมจัดการประสบการณ์การเรียนรู้

3. กระบวนการ ได้แก่

3.1 การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร (Plan)

3.2 ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

(Do)

3.3 การวัดผลและประเมินผล (Check)

3.4 การปรับปรุงและพัฒนา (Act)

3.5 การบูรณาการ (Integration)

4. ผลผลิต ได้แก่ ผลการประเมินระดับคุณภาพดีตามมาตรฐานการศึกษา
ระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561

5. ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ข้อมูลนำกลับไปปรับปรุง

ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จของรูปแบบ

ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเหมาะสม

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.61)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.22) รองลงมาเป็นด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.26) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.47) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ต้นทุนและศักยภาพ เครือข่ายและชุมชน สื่อ นวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนา การบูรณาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาเพราะการจัดการศึกษาที่มี

คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องมาจากการพัฒนางานวิชาการที่มีคุณภาพ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นงานที่ชีวิตคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีผลการประกัน คุณภาพภายนอกผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งก่อนจะรู้รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มี ประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยในการสนับสนุน กระบวนการที่สำคัญทั้งต้นทุนและศักยภาพ เครือข่ายและชุมชน สื่อ นวัตกรรม การจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในกระบวนการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินการประกันคุณภาพภายนอกในทุก ด้าน ดังนั้น องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่มี ประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรมีอยู่ใน 8 องค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรา ศรีวิชัย ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชน ระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงาน สถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การตอบสนองความต้องการของชุมชนและแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน นโยบายของรัฐบาล นโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียน ผู้บริหารและครู และงบประมาณ (เรชา ศรีวิชัย, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเชิด ชำนิศาสตร์ พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี มีกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการ 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การส่งเสริม นิเทศ กำกับ ติดตาม 5) การตรวจสอบ ประเมินผล 6) การรายงานผลการดำเนินงาน (บุญเชิด ชำนิศาสตร์, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของผลบุญ สุรเสกข์ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด ทฤษฎีและหลัก พุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1) แนวคิด ทฤษฎีการวางแผน 2) การจัดการองค์การและบุคลากร 3) ความเป็นผู้นำ 4) หลักการ ประเมินผล 5) หลักศีล หลักสมาธิ และหลักปัญญา 6) ด้านกายภาพ 7) ด้านกิจกรรมพื้นฐาน ชีวิต 8) ด้านการเรียนการสอน 9) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ 10) ด้านการบริหาร จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ผลบุญ สุรเสกข์, 2559)

2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ต้นทุนและศักยภาพ เครือข่ายและชุมชน สื่อ นวัตกรรม การจัดประสพการณ์การเรียนรู้ 3) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผนการพัฒนา

หลักสูตร (Plan) ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Do) การวัดผล และประเมินผล (Check) การปรับปรุงและพัฒนา (Act) การบูรณาการ (Integration) 4) ผลผลิต ได้แก่ ผลการประเมินระดับคุณภาพติดตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 5) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ข้อมูลนำกลับไปปรับปรุง ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จของรูปแบบ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการพื้นฐานที่นำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 แนวคิดการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หลักสูตรที่สามารถเชื่อมโยงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย สาระการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ สื่อนวัตกรรมจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล เพื่อนำผลมาพัฒนาการปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน แนวคิดการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Act) และในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวทางการบูรณาการ (Integration) มาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลให้การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาครั้งต่อไปอยู่ในระดับดีขึ้นไปตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในจะเน้นการประเมิน และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานในปัจจุบันนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), 2559)

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอกโดยตรง การประเมินคุณภาพภายนอกจะใช้ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเชิด ชำนิศาสตร์ พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี มีกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการ 6 ขั้น คือ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การส่งเสริม นิเทศ กำกับ ติดตาม 5) การตรวจสอบ ประเมินผล 6) การรายงานผลการดำเนินงาน (บุญเชิด ชำนิศาสตร์, 2556) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริณภานามมณี ได้ศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พบว่ารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 6 องค์ ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ ประกอบด้วย ขอบข่ายงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหาร การมีส่วนร่วมของชุมชน และการทำงานเป็นทีม 2) จุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัย ในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำรูปแบบการบริหารไปประยุกต์ใช้ 3) กลไกการดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การดำเนินการ ตามขอบข่ายงานบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งแต่ละด้านดำเนินการตามการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน 5) การประเมินผล จากผลการประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา และคู่มือการใช้รูปแบบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ผู้บริหารท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งครูผู้ดูแลเด็ก มีความรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการทำงานด้านดูแลเด็ก และ มีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และผู้มีส่วนได้เสียให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา (ศิริรินภา นามมณี, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาตามูระและแพทริเซีย กล่าวว่า เด็กปฐมวัยสามารถเพิ่มพูนความคิดในการเรียนรู้มากขึ้น เมื่อใช้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนักเรียนที่ถูกสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะจะได้ความรู้ที่แยกเป็นส่วน ๆ นักเรียนไม่สามารถบูรณาการเป็นองค์ความรู้และรักษาความรู้นั้นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบชั้นเรียนที่สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับชั้นเรียนที่สอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันชั้นเรียนที่เรียนโดยการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ที่กว้างกว่าและสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน หลักสูตรสามารถเชื่อมโยงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (Watamura & Patricia K., 2018)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ รองลงมาเป็นด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสร้างเป็นการบริหารงาน

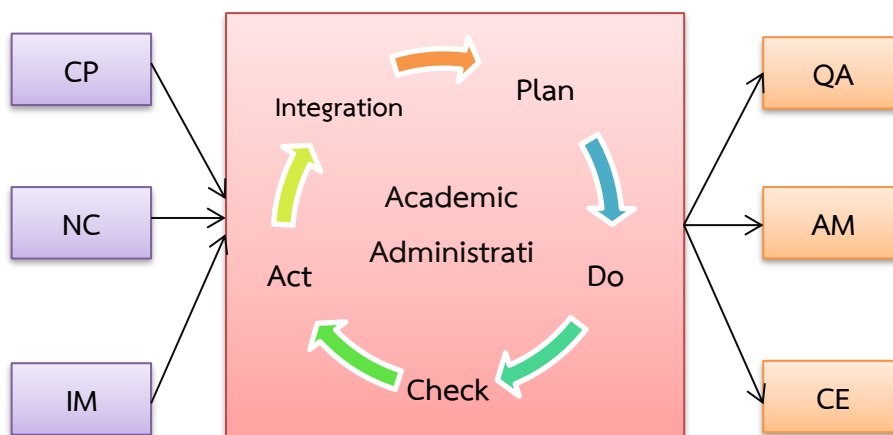

วิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยแนะนำ

ปรับปรุงแก้ไขเป็นร่างรูปแบบเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมการวิพากษ์และตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสม ประเมินรูปแบบโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาวิเคราะห์ในประเด็นที่น่าขึ้นมาให้พิจารณาว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เพื่อให้ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกครั้งจึงส่งผลให้ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ ได้กล่าวว่า การประเมินรูปแบบ ตรวจสอบโดยการประชุมสัมมนาโดยผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนากับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งแล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสร็จแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาวิพากษ์ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริินภา นามมณี พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไข ความสำเร็จ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริินภา นามมณี, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฟรด ลูเนนเบิร์ก ได้ศึกษา โมเดลหลักสูตรเพื่อการศึกษาแก่นวัยเรียน: ทฤษฎีและแนวทางการเรียนรู้ในช่วงปีแรก ๆ กล่าวว่ารูปแบบหลักสูตรที่มีความถูกต้อง จะให้กรอบทฤษฎีที่จำเป็นในการใช้โปรแกรมการศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีประสิทธิภาพ (Fred C. L., 2011)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่งในการนำไปปรับใช้ ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนต้นทุนและศักยภาพ (Cost and potential; CP) เครือข่ายและชุมชน (Network and community; NC) สื่อ นวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Innovative media for organizing learning experiences: IM) เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการ PDCAI ในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร (Plan) การปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Do) การวัดผลและประเมินผล (Check) การปรับปรุงและพัฒนา (Act) การบูรณาการ (Integration) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการด้านคุณภาพของเด็ก (Quality Children; QC) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Administrative process and management: AM) และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (Child-centered Experiences; CE) และสามารถบรรลุผลการประเมินระดับคุณภาพดีตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ คือ 1) ต้นทุนและศักยภาพ 2) เครือข่ายและชุมชน 3) สื่อ นวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร 5) ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การวัดผลและประเมินผล 6) การปรับปรุงและพัฒนา และ 8) การบูรณาการ โดยสามารถนำมาใช้เป็น

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย 2.1) สภาพแวดล้อมบริบทสถานศึกษา 2.2) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ต้นทุนและศักยภาพ เครือข่ายและชุมชน สื่อ นวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 2.3) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ปฏิบัติตามแผนหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนา การบูรณาการ 2.4) ผลผลิต ได้แก่ ผลการประเมินระดับคุณภาพดีตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 และ 2.5) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ข้อมูลนำกลับไปปรับปรุง ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปปรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอแนะทั่วไป ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ดังนี้ 1) การนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปใช้ผู้นำไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบฯ จากคู่มือการใช้รูปแบบฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างละเอียดในทุกประเด็นเนื้อหา ก่อนนำไปใช้ในสถานการณ์จริง 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ให้ประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- จรรยา ชินสี. (2552). แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จรัสศรี เพ็ญสุภา. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามมาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- บุญเชิด ข่านิศาสตร. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี.

- ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ผลบุญ สุรเสกข์. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 55-69.
- ภัทรวดี แก้วกระจาย. (2555). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เรขา ศรีวิชัย. (2554). รูปแบบการบริหารงานสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 3(4), 187-197.
- ศิริณภา นามมณี. (2557). รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.). (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สุดาร์ตน์ สอดเสน. (2555). การศึกษาปัญหาในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านกรวด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุพรรณิกา สีสอาด. (2554). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลศึกษา ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- โสธดา จิตรฉาย. (2555). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Fred C. L. (2011). Curriculum Models for Preschool Education: Theories and Approaches to Learning in the Early Years. Schooling, 2(1), 1-6.

Watamura & Patricia K. (2018). Child-centered learning versus direct instruction in Mathematics in the elementary classroom. Retrieved September 22, 2018, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/1403947>

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
THE DEVELOPMENT OF RESULT BASED MANAGEMENT STRATEGIES
OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION

จันทร์จิรา บุญมี

Chanchira Bunmi

ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน

Teeppipat Suntawan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhonsawan Rajabhat University, Thailand

นันทิยา น้อยจันทร์

Nuntiya Noichun

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: khirakonuthai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในภายนอก และสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพสภาพแวดล้อมภายในภายนอก และสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 379 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พัฒนากลยุทธ์ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดย SWOT Analysis และสรุปกลยุทธ์โดย SWOT matrix 3) ประเมินกลยุทธ์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจุดแข็งสูงสุดคือ ด้านโครงสร้างและนโยบาย จุดอ่อนสูงสุดคือ ด้านบุคลากร โอกาสสูงสุดคือ ด้านสังคม วัฒนธรรม อุปสรรคสูงสุดคือ ด้านเทคโนโลยี สภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่ได้ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 2.1) ส่งเสริมการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ 2.2) ส่งเสริมความสามารถในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ 2.3) สนับสนุนกระบวนการติดตามประเมินผล ทบทวน และการนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ 2.4) พัฒนาความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการบริหาร 2.5) พัฒนาความรู้ และทักษะ เรื่องระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2.6) พัฒนาการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 3) ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์, การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study internal and external environments, and the condition of the result based management administrative for schools, 2) develop the strategy of result based management administrative for schools, and 3) evaluate the result based management administrative strategies for schools. This research was conducted by using a mixed method approach. The research process consisted of 1) study internal and external environments, and the states of the result based management administrative of schools, the sample consisted of 379 school administrators, the research instrument was the questionnaire, the statistics were frequency, percentages, mean, and standard deviation. 2) develop the strategy of result based management administrative for schools, by holding a work shop of 9 experts, and doing the analysis of environment factors on the SWOT analysis to set the strategic from doing the SWOT matrix. 3) evaluate the result based management administrative strategy for schools by 30 experts. The research instrument was an assessment form. The statistics were mean and standard deviation. The research findings were as follow: 1) The highest strength was the structure and policy aspect, the highest weakness was the personnel aspect, the highest opportunities were society and culture aspect, the highest threat was the technology aspect, and the condition of the result based management administrative in general were at the high level. 2) The developed strategies comprised of 2.1) the promoting on information management system presently, 2.2) the enhancement of capacity for leading strategies to practice, 2.3) the supporting

on the process of monitoring, evaluating, and applying results 4) the development for cooperating in order to support resources for administration 5) the development for knowledge and skills on the process of result based management administrative to all participants, and 6) the developing of school strategic plans formulation effectively. 3) The result of the developed strategy were respectively validity, suitability, feasibility, and utility.

Keywords: Strategy, Result Based Management, School

บทนำ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอโดยเฉพาะการพัฒนาคน หรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ซึ่งในการพัฒนาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้การศึกษาในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคลตั้งแต่วางรากฐานของชีวิตแรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถด้านต่างๆเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน การศึกษาจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ (กุสุมาร บุญไชยแสน, 2557) และ การที่จะทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์ได้นั้นจำเป็นต้องมีสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีหลักการบริหาร การศึกษาที่ดี และเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงระบบบริหารการศึกษาให้เกิด เอกภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลสัมฤทธิ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือการบริหารที่มาพร้อมกับแนวคิด การบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ชัดเจน และการกำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน รวมถึงมีการกำหนดตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานที่ชัดเจนในการวัดความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงาน มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (ศักดิ์ดา แดงเงิน, 2555) ซึ่งการนำหลักการบริหารแบบมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์มาใช้ในบริหารจัดการสถานศึกษาจะเป็นกลไกที่ช่วยให้สามารถควบคุมให้การทำงาน เป็นไปตามแผนเชิงกลยุทธ์ที่วางไว้ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจของสถานศึกษา (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ พบว่าการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการยัง

ทำได้น้อย สถานศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในการจัดการศึกษามีเพียงร้อยละ 17 ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของไทยเมื่อจัดลำดับแล้วถือว่าต่ำ จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นต่อการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเทคนิคหนึ่งที่ประเทศที่พัฒนาได้นำมาใช้ในการปฏิรูปราชการ คือการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งสู่เป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพที่เท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ตระหนักถึงกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงาน ก้าวไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ในสภาวะการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของยุคสมัยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสภาพแวดล้อมภายในภายนอก และสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในภายนอกและสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 28,259 คน จากสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 28,259 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นต้นคือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา รวบรวมแบบสอบถามตามกรอบความคิดและให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน พบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งรายการคำถามใช้ได้ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น (Alfa – Coefficient) ของ ครอนบาช (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.85 ถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ โดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมแบบสอบถามส่งไปยังผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแบบสอบถาม จำนวน 379 คน จาก 379 โรงเรียน ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับมาจำนวน 374 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.68

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และสภาพแวดล้อมสถานศึกษา โดยวิธีแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมสถานศึกษา และการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 3) วิเคราะห์สภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation (S.D.) และแปลค่าคะแนนเฉลี่ยตามแนวทางของ เบสท์ (Best & John W., 1981)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในการจัดทำกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ได้มาโดยการใช้เทคนิคการส่งต่อ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้บริหารการศึกษา กลุ่มผู้บริหารและนักการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับสูงด้านนโยบาย ส่งเสริม ดูแลและกำกับการบริหารของสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา โดยนำข้อมูลขั้นตอนที่ 1 มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

และจัดทำกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (จุดแข็ง และจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) ของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา ตามกระบวนการวิเคราะห์ SWOT และสร้างกลยุทธ์ที่ได้จากการทำ SWOT Matrix

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา 20 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผนงาน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert R., 1967)

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คนพบว่ามีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งรายการคำถามใช้ได้ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน ที่มีบริบทที่คล้ายคลึง ที่ไม่ใช้แหล่งข้อมูล มีค่าความเชื่อมั่น (Alfa – Coefficient) ของ ครอนบาช (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.98 ถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้รับกลับคืนมาจำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล เคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลค่าของมาตราส่วนประมาณค่า ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความคิดเห็นที่ใช้วัด กำหนดค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Likert โดยกลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ≤ 1.00 แสดงว่า กลยุทธ์นั้นมีความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเพื่อประกอบการพิจารณาในการใช้กลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในภายนอกและสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจุดแข็ง จุดอ่อน ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้าง และนโยบาย (Structure: S1) 2) ด้านผลผลิตและการบริการ (Service: S2) 3) ด้านบุคลากร (Man: M1) 4) ด้านประสิทธิภาพทางการเงิน (Money: M2) 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material: M3) 6) ด้านการบริหารจัดการ (Management: M4) พบว่าประเด็นปัจจัยที่มีสภาพเป็นจุดแข็งอันดับที่ 1 คือ ประเด็นด้านโครงสร้างและนโยบาย อันดับที่ 2 คือ ประเด็นด้านผลผลิตและการบริการ อันดับที่ 3 คือ ประเด็นด้านวัสดุอุปกรณ์ สภาพที่เป็นจุดอ่อน อันดับที่ 1 คือ ประเด็นด้านบุคลากร อันดับที่ 2 คือ ประเด็นด้านประสิทธิภาพทางการเงิน อันดับที่ 3 คือ ประเด็นด้านการบริหารจัดการ

1.2 สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในโอกาส และอุปสรรค ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social – Cultural Factors: S) 2) ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors: T) 3) ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors: E) 4) ด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบาย (Political and Legal Factors: P) พบว่าประเด็นปัจจัยที่มีสภาพเป็นโอกาสอันดับที่ 1 คือ ประเด็นด้านสังคม วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 61.49 อันดับที่ 2 คือ ประเด็นด้านการเมือง กฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 55.61 อันดับที่ 3 คือ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 51.22 สภาพที่เป็นอุปสรรค อันดับที่ 1 คือ ประเด็นด้านเทคโนโลยี อันดับที่ 2 คือ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ อันดับที่ 3 คือ ประเด็นด้านการเมือง กฎหมาย

1.3 สภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีสภาพการบริหารอันดับที่ 1 คือด้านการกำหนดปัจจัยหลักและตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก อันดับที่ 2 คือด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก และอันดับที่ 3 คือด้านการวัดและประเมินผล มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก

มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้คือ 1) การศึกษาสภาพแวดล้อม

ภายในภายนอกและสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทำการวิเคราะห์ในภาพรวมไว้ส่วนหนึ่งแล้วขอให้ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการพัฒนากลยุทธ์ในขั้นต่อไป 2) สถานศึกษาเป็นองค์กรภายใต้การควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานจึงต้องเป็นไปตามที่ต้นสังกัดต้องการ ซึ่งนโยบายดังกล่าวไม่สนองต่อการปฏิบัติในระดับสถานศึกษา 3) อำนาจการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการบริหารถูกจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร 4) บุคลากรในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดทิศทางการบริหารระดับน้อย

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 เป้าประสงค์ 3 ประเด็นกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ 23 มาตรการ 35 ตัวชี้วัด

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ผลการประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมพบว่า มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามเกณฑ์การประเมินกลยุทธ์พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกัน

3.2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์และกลยุทธ์ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินพบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3.3 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของมาตรการ และตัวชี้วัด ของทั้ง 6 กลยุทธ์ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินพบว่า มาตรการ และตัวชี้วัดทุกข้อที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปได้ว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในภายนอกและสภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1 ด้านที่มีสภาพเป็นจุดแข็งมากที่สุดคือ ด้านโครงสร้างและนโยบาย ซึ่งสภาพที่เป็นจุดแข็งพบว่าประเด็นที่เป็นจุดแข็งอันดับที่ 1 คือ ความสอดคล้องของโครงสร้างของสถานศึกษากับทบทวนปฏิวัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการกำหนดโครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มณลลักษณ์ ภักดิชน ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา ด้านโครงสร้างและนโยบายโดยรวมมีสภาพเป็นจุดแข็ง (มณลลักษณ์ ภักดิชน, 2555) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงนุช สุระเสน ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา ด้านโครงสร้างและนโยบายมีประเด็นที่เป็นจุดแข็งคือ นโยบายมีความเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายอื่นที่เกี่ยวข้อง (นงนุช สุระเสน, 2561)

1.1.2 ด้านที่มีสภาพเป็นด้านที่มีสภาพเป็นจุดอ่อนมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร ซึ่งประเด็นที่เป็นจุดอ่อนอันดับ 1 คือ ความรู้ความสามารถ ของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรที่ปฏิบัติงานยังขาดประสบการณ์ ปฏิบัติงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมา ความรู้ในประเภทของงานที่ได้รับมอบหมายไม่สัมพันธ์กัน ขอบเขตของงานไม่ชัดเจน ขาดพี่เลี้ยงเพื่อสอนงาน ขาดอุปกรณ์เครื่องมือที่ดีในการช่วยปฏิบัติงาน รวมถึงปัจจัยทางการบริหาร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงนุช สุระเสน ได้วิจัยเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา ด้านบุคลากรมีประเด็นที่เป็นจุดอ่อนคือ บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ การพัฒนาศักยภาพ และทักษะในการปฏิบัติงาน (นงนุช สุระเสน, 2561) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ์ พบว่า ด้านครูผู้สอนมีประเด็นที่เป็นจุดอ่อนคือ ครูมีความรู้ความสามารถและทักษะในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย (พิภพ เสวกรวรรณ์, 2556)

1.2 สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.1 ที่มีสภาพเป็นโอกาสมากที่สุดคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประเด็นที่เป็นโอกาสอันดับ 1 คือ สิ่งแวดล้อมประเภทสถานประกอบการบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจุบันมีระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดในการกำหนดประเภท

ของสถานประกอบการที่สามารถตั้งในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษาไว้ และมีแผนการตลาดหรือนโยบายในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้รับการสนับสนุน ชัดแย้งกับผลงานวิจัยของ จรัญ พะโยม พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกด้านสังคมและวัฒนธรรม มีประเด็นที่เป็นอุปสรรค คือ สถานประกอบการของชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของสถานศึกษา เป็นแหล่งอบายมุข สิ่งเสพติด ร้านเกมและสื่อออนไลน์ที่ไม่พึงประสงค์แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อพฤติกรรมทางลบของนักเรียนและการจัดการศึกษา (จรัญ พะโยม, 2556) ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ์ บอกว่า ด้านสังคม มีประเด็นที่เป็นอุปสรรค คือ สภาพแวดล้อมของชุมชนมีแหล่งอบายมุขที่ก่อให้เกิดปัญหาทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป (พิภพ เสวกรวรรณ์, 2556)

1.2.2 ด้านที่มีสภาพเป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยี ซึ่งประเด็นที่เป็นอุปสรรคอันดับ 1 คือ ระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ หรือการให้บริการผ่านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่จำกัดด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ ทำให้ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีต่างๆ พอลอยถูกจำกัดไปด้วยขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเทคโนโลยี ระดับความยากของเทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม รวมไปถึงการขาดอุปกรณ์หรือช่องทางในการรับส่งสัญญาณทางเทคโนโลยี เหตุผลทางทัศนคติของบุคลากรในสถานศึกษา ที่ไม่ยอมรับและต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงนุช สุระเสน พบว่าสภาพสภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา ด้านเทคโนโลยี มีประเด็นที่เป็นอุปสรรคคือ ระบบเทคโนโลยีขาดประสิทธิภาพเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การสื่อสารและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตยังใช้ไม่ได้ในบางพื้นที่ ติดต่อประสานยาก (นงนุช สุระเสน, 2561) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ์ พบว่า ด้านเทคโนโลยี มีประเด็นที่เป็นอุปสรรคคือ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เทคโนโลยีที่มีอยู่ด้อยประสิทธิภาพ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ (พิภพ เสวกรวรรณ์, 2556)

1.3 สภาพการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 2) ด้านการกำหนดปัจจัยหลักตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน 3) ด้านการจัดการข้อมูล และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นนโยบายที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดให้ทุกสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งของการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องตามดำเนินตามขั้นตอนที่สำคัญ คือการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินทบทวน สอดคล้อง กับผลงานวิจัยของ อัครเดช ยมภักดี พบว่าสภาพการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถานศึกษาภาคบังคับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านการวิเคราะห์วิสัยทัศน์และพันธกิจ 2) ด้านการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลัก 3) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 4) ด้านการกำหนดแหล่งข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล 5) ด้านการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ 6) ด้านการวิเคราะห์และประเมินผล 7) ด้านการทบทวนและรายงานผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมสถานศึกษาภาคบังคับมีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก (อัครเดช ยมภักดี, 2558)

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

2.1 กลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประเด็นกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ 1) การพัฒนาระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้มีคุณภาพ 2) การส่งเสริมการนำกระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ 3) การส่งเสริมการติดตามประเมินผลและทบทวนกระบวนการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ถือเป็นกระบวนการในการบริหารกระบวนการหนึ่ง ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องดำเนินการไปทั้ง 3 ด้านควบคู่กันอย่างครบถ้วน กล่าวคือ การวางแผนพัฒนา การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ทบทวน จึงจะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวปฏิบัติงานในอนาคต ช่วยให้องค์กรลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสามารถตรวจสอบความสำเร็จของเป้าหมายได้ และเกิดการประสานงานที่ดีในหมู่บุคลากร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโดยวิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา ได้ประเด็นกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาการจัดระบบการวางแผนการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการบริหารวิชาการให้มีประสิทธิภาพ (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 ได้ประเด็นกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาระบบการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้และประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ (ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง, 2555)

2.2 กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารให้ทันสมัยและสนับสนุนต่อระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการ

จัดระบบข้อมูลสารสนเทศ มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพ ดังที่นักวิชาการกล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดระบบสารสนเทศในหน่วยงานอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารให้ทันสมัยและเอื้อต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พิภพ เสวกรวรรณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 14 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556)

2.3 กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาความรู้ และทักษะ เรื่องระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ จำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ สามารถนำความรู้ มาปรับปรุงพัฒนาตนเอง และงานในหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพตามที่ต้องการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างความรู้ ทักษะและความคิดใหม่ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย (พิภพ เสวกรวรรณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง, 2555)

2.4 กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาถือเป็นภารกิจที่สำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีทิศทางในการบริหารแผนเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการปฏิบัติ และเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความสำเร็จในการบริหารงาน ช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันในกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาจะช่วยให้เห็นโอกาสและภัยคุกคามที่ต้องเผชิญ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับวิธีการทำงาน การเตรียมรับและพัฒนาให้ทันความเปลี่ยนแปลง ของสภาวะแวดล้อมของสังคมโลก ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งของประเทศและสังคมโลก และมีการบริหารทรัพยากรอย่างประหยัด โดยนำศักยภาพทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ (พิภพ เสวกรวรรณ, 2556) และสอดคล้องกับ

ผลงานวิจัยของชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 14 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการจัดทำแผนการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ให้มีประสิทธิภาพ (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556)

2.5 กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความสามารถในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ คือกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบายไปสู่แผนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสำเร็จขององค์กรนั้นเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการนำกลยุทธ์ไปประยุกต์ปฏิบัติ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้มีคุณภาพ (พิภพ เสวกรวรรณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 14 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาระบบการขับเคลื่อนแผนการบริหารวิชาการไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556)

2.6 กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการบริหาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรจะช่วยให้การแสวงหาทรัพยากรทางการบริหาร ง่ายขึ้น ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามที่องค์กรตั้งเป้าหมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 7 ยกระดับความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการแสวงหาทรัพยากร (พิภพ เสวกรวรรณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 6 สนับสนุนให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ (ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง, 2555)

2.7 กลยุทธ์ที่ 6 สนับสนุนกระบวนการติดตาม ประเมินผล ทบทวน และการนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการติดตาม ประเมินผล ทบทวน และการนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 14 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญหนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 13) พัฒนาระบบการติดตาม และประเมินผลด้านการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และกลยุทธ์ที่ 14) พัฒนาการนำผลการติดตามและประเมินผล ด้านการบริหารงานวิชาการไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ เสวกรวรรณ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีทั้งหมด 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่สำคัญ กลยุทธ์หนึ่งคือ กลยุทธ์ที่ 9 พัฒนา

กระบวนการติดตาม ประเมินผลและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 10 เร่งรัดการนำผลการติดตาม ประเมินผลและการทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้ (พิภพ เสววรรณ, 2556)

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

กลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ มีผลการประเมินในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากและมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการ พัฒนากลยุทธ์มีความเหมาะสม ทำให้ได้กลยุทธ์ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้อง และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมและ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และเขต 2 จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ (ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 เป้าประสงค์ 3 ประเด็น กลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ 23 มาตรการ 35 ตัวชี้วัด สำหรับกลยุทธ์ประกอบไปด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารให้ทันสมัยและสนับสนุนต่อระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมความสามารถในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ กลยุทธ์ที่ 3 สนับสนุนกระบวนการติดตาม ประเมินผล ทบทวน และการนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการบริหาร กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาความรู้ และทักษะ เรื่องระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) จากผลการวิจัยพบว่าประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้มีคุณภาพ กลยุทธ์ พัฒนาความรู้ และทักษะเรื่องระบบการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมกลยุทธ์ดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่มีความใกล้ชิดกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการ

บริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ด้านการนำหลักการการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์สู่การปฏิบัติ ด้านการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา อย่างทั่วถึง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงการนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านการติดตาม ประเมินผลและทบทวนแผนพัฒนา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ หลังการปฏิบัติเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมาร์ บุญไชยแสน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรัญ พะโยม. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และ 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ชัชฎาภรณ์ อร่ามรณ. (2556). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นงนุช สุระเสน. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่ออรรถาภิธานะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พิภพ เสวกวรรณ. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มณฑลลักษณ์ ภักดีชน. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบดุลยภาพสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ศักดิ์ชัย เพชรแกมทอง. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และเขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศักดิ์ดา แดงเถิน. (2555). การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารตามทัศนะของครู ในสำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). การพัฒนาระบบราชการโดยการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อัครเดช ยมภักดี. (2558). รูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับภาคบังคับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Best & John W. (1981). Research in Education (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในจังหวัดนครพนม*

PROMOTING HISTORICAL AND CULTURAL TOURISM IN NAKHON PHANOM PROVINCE

ชัคณัมพร ศิริพัฒน์

Kakanumporn Siriphat

ภักตสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

Paphatsorn Woraphatthirakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: suree.chant@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม 2) ศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม และ 3) เสนอแนะแนวทางการร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลและอ้างอิงทฤษฎี ดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยอาศัยกลไกการบูรณาการจากทุกภาคส่วนให้สอดคล้องเพื่อผลักดันไปสู่เป้าหมายทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนตามแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 2) รูปแบบความร่วมมือ มีข้อค้นพบที่หน้าสนใจดังนี้ 1) ด้านการฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการสร้างเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบ 3) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านการสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น และ 5) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การตลาด การสร้างสรรค์กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว และ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

* Received 1 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

โดยผลักดันงานประเพณีไหลเรือไฟเป็นงานระดับนานาชาติ พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มุ่งสู่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางต่อไป

คำสำคัญ: ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน, การส่งเสริม, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study public and private partnership cooperation in promoting historical and cultural tourism in Nakhon Phanom Province; 2) to study pattern of public and private partnership cooperation in promoting historical and cultural tourism in Nakhon Phanom Province; and 3) to suggest guidelines for public and private partnership cooperation in promoting historical and cultural tourism in Nakhon Phanom Province. A qualitative research by collecting data through in-depth interview were used as instruments. Key informants consisted 30 people from government sector, private sector and civil society then brought leading up to the systematic, rational conclusion and reference theories to organize the data. The results showed as follow: 1) Public and private partnership used an integrated mechanism from all sectors to be consistent in order to achieve the goals of the quality of tourist destinations, tourism personnel and infrastructure for generating income and distributing income to communities according to the Nakhon Phanom Province development plan. 2) There were interesting findings of cooperation model as follows: 1) restoration and tourism development; 2) promoting tourism management to be responsible; 3) tourism promotion that was conducive to the learning process 4) promoting the participation process of people and local communities; and 5) public relations promotion, marketing, creating activities and forms of tourism. And 3) suggestions for promoting important local religious and cultural tourism by pushing the tradition of the Illuminated Boat Procession as an international event, as well as improving the standards of facilities to accommodate tourists, aiming to become a tourist center city in the Greater Mekong Subregion (GMS).

Keywords: Public and Private Partnership Cooperation, Promotion of Historical And Cultural Tourism, Nakhon Phanom Province

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเกิดเป็นการจัดการบริหารสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานโลกโดยการบริหารจัดการ วัฒนธรรม ประเพณี เอกลักษณ์ของชาติให้ยั่งยืนและเกิดวิวัฒนาการที่ดึงดูด (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดย ในปี 2560 - 2564 กำหนดเป็นปี ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) เป็นต้น จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิวธิดา ภูมิวรณีย์ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม พบว่า การบริหารจัดการพื้นที่พัฒนาเส้นทางหลัก การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การบริการให้เพียงพอ และการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยวส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ดังนั้นการนำทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์นับว่าเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน และท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น (ศิวธิดา ภูมิวรณีย์, 2562) และยังส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศ (กนกพร ฉิมพล, 2559)

จังหวัดนครพนมมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยว มีจำนวนทั้งหมด 358,227 คน ในปี 2556 พบว่า จังหวัดนครพนมมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยว มีจำนวนทั้งหมด 397,337 คน ในปี 2557 พบว่า จังหวัดนครพนมมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยว มีจำนวนทั้งหมด 415,255 คนและในปี 2558 พบว่า จังหวัดนครพนมมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีจำนวนทั้งหมด 447,779 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2560) จึงมีอัตราการเติบโตในส่วนของกลุ่มที่เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด พร้อมทั้งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นแบบอย่างของตัวเองอยู่มากซึ่งกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด มีงานเทศกาลและงานประเพณีที่น่าสนใจ เช่น พิธีไหลเรือไฟ การฟ้อนของชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีความสวยงามทำให้จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่ไม่น้อยหน้าจังหวัดอื่นที่จะพัฒนาและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้รุดหน้าต่อไป สมดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูผู้ไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง” (ประพัทธ์ชัย ไชยนอก, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในเรื่องความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม โดยจะวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความ

สอดคล้องกับความเป็นอยู่ โดยไม่เป็นการทำลายประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นดั้งเดิมสูญสลายไป ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนนำไปเป็นกรณีศึกษา เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจและเห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเชื่อ ที่แฝงไว้ด้วยความงดงาม ทางวัฒนธรรม ศิลปะ ที่ทรงคุณค่าของเหล่าบรรพบุรุษที่สร้างไว้นำมาบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนของจังหวัดนครพนมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการ และจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 3 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ประสานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 12 คน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สภาวัฒนธรรมจังหวัด บริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศ สถานประกอบการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก จำนวน 12 คน กลุ่มที่ 3 ภาคประชาชน ได้แก่ นักท่องเที่ยว และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิดการท่องเที่ยวจำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ

มี โครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม มีในเรื่องใดบ้าง และรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม เป็นอย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะแนวทางในด้านใดบ้าง ของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิง ลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ สรุปและนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการวิจัยตามลำดับ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งสรุป และอภิปรายผลการวิจัยและเสนอแนะข้อคิดที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมพบว่า

1. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม พบว่า แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. (2561 - 2565) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา ได้แสดงความคิดเห็นว่า จังหวัดได้กำหนดให้ประเด็นยุทธศาสตร์ “การเป็นเมืองส่งเสริมการค้าชายแดนเพื่อการค้าและการลงทุน” มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ของการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด และประเด็นยุทธศาสตร์อันดับที่ 2 คือ “จังหวัดนครพนมเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว” โดยจังหวัดนครพนมมีศักยภาพและความพร้อมของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว โดยมี วิสัยทัศน์ คือ เมืองน่าอยู่ ประตูละครสู่อาเซียนและจีนตอนใต้ ได้มีการกำหนดขึ้นเป็นวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจ เพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลกโดยมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน 8 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาการค้าและการลงทุน 2) การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคน้ำโขง 3) การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างความสุขอย่างยั่งยืน 6) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 7) การปรับสมดุลและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และ 8) การรักษาความมั่นคงชายแดน (ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด, 2562) พร้อมทั้ง สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนการพัฒนาและส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ทางด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาคุณภาพบริการด้านการ

ท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามทิศทางที่สร้างสรรค์ (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) โดยสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีผลต่อสภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันรวมถึงเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างเป็นธรรมเพื่อคนทุกกลุ่มที่ดำรงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมเคารพวิถีชีวิตพื้นถิ่นและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด, 2562) โดยทางจังหวัดกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ 2 กลยุทธ์ ดังนี้

1) การพัฒนาและฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการยกระดับมาตรฐานและส่งเสริมรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สินค้าของจังหวัดเพื่อการตลาดเชิงรุกเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมได้อย่างเป็นระบบมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว การพัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทำให้ศักยภาพและขีดจำกัดของแต่ละพื้นที่จัดบริการให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ มีความสะดวกและราคาที่เหมาะสมเป็นธรรม โดยรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวโดยเคารพในเอกลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น วัฒนธรรม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนไว้ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการกำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานตัวชี้วัดและโครงการเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอบรม เรื่องหน้าที่ของคนในชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม พบว่า ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงานการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สภาวัฒนธรรมจังหวัด ได้แสดงความคิดเห็นว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยว และการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ (สภาวัฒนธรรมจังหวัด,

2562) และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ บริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แสดงความคิดเห็นว่า การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น ทั้งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การตลาดทั้งในและต่างประเทศ การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการให้บริการที่เป็นเลิศ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมในการกำหนดตัวชี้วัดให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือยกระดับอาชีพรายได้แก่ประชาชนและกระจายผลประโยชน์สู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีต่อไป (บริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศ, 2562)

2. รูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม พบว่า ส่งเสริมการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนและการปรับตัวของชุมชนในเขตพื้นที่เป็นฐานในการสร้างอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ท้องถิ่นไทย โดยมีจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลสถานประกอบการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีสินค้าทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม และมีรายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยว แต่แรงตัวขึ้นในระดับที่สูงขึ้น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งที่เป็นของจังหวัดนครพนม จึงมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งชาวจังหวัดนครพนมมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวมีแหล่งงบประมาณที่สามารถขอรับการสนับสนุนได้จากจังหวัดนครพนม ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาชุมชนและการปกครองได้ (ถ่านประกอบการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, 2562) สอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิดการท่องเที่ยว ได้แสดงความคิดเห็นว่า ฝ่ายพัฒนาชุมชนและฝ่ายปกครองเป็นผู้ดูแลงานด้านการท่องเที่ยวในระดับชุมชนจึงสามารถดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สร้างระบบบริหารจัดการการวิจัยการท่องเที่ยว กำหนดนโยบายในการตอบสนองความต้องการเร่งด่วนของพื้นที่และสร้างข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ต่อไป ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของการ

พัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม พบว่า จากประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม ที่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการพักผ่อนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกลยุทธ์ประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ (ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิดการท่องเที่ยว, 2562) จึงเห็นความสำคัญต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก ได้แสดงความคิดเห็นว่า มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว สำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และจัดทำแผนที่การเดินทางของจังหวัดนครพนมขึ้น เพื่อการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ รวมทั้งบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย พร้อมทั้งกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม (ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก, 2562) โดยการกำกับติดตาม และประเมินผล ของหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องที่เพียงพอ การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทำให้ขาดข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโดยแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการเท่าที่ควร ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมขาดการบูรณาการและขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันกฎหมายในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจนบุคลากร ขาดการบูรณาการ กฎหมาย ระเบียบไม่มีความชัดเจน การต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์บางเรื่องขาดการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและเป็นระบบที่ต่อเนื่อง ทำให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น กรมการท่องเที่ยวเป็นต้น ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยว โดยการจัดให้มีระบบบริการสาธารณะ ความปลอดภัยโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสร้างสรรค์ของที่ระลึกรองรับการท่องเที่ยว (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลสภาวัฒนธรรมจังหวัด ได้แสดงความคิดเห็นว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวสูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกได้รับการพัฒนาและมีการคมนาคมหลากหลายรูปแบบ ซึ่งความพร้อมของการบริการทางแพทย์และสาธารณสุขเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแนวทางในการดำเนินงานในภาพรวม พร้อมทั้งมีหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยตรง คือ สามารถดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ พร้อมทั้ง การสนับสนุนการบริหารจัดการจากหน่วยงานภายนอกทั้งการเพิ่มพูนความรู้ เทคโนโลยีและงบประมาณอย่างทั่วถึงต่อไป (สภาวัฒนธรรมจังหวัด, 2562)

3. ข้อเสนอแนะความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม พบว่า จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยว มีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว อีกทั้งกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ

ที่จัดขึ้นไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ศีลธรรม ประเพณีไทย มีการวางแผนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แสดงความคิดเห็นว่าทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย มีความพร้อมของ องค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจในระดับมากโดยมีความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว และความหลากหลายของสินค้าและบริการทั้งด้านกิจกรรมการสักระสังค์สิทธิ์ การเยี่ยมชม โบราณสถานการท่องเที่ยว การใช้จ่ายใช้สอยและการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ได้รับการตกแต่งอย่างสวยงามและมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีการวางแผนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นลำดับขั้นตอน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย โดยความหลากหลายของ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ และ อธิบายมิติตรีของชาวจังหวัดนครพนมและความคุ้มค่าเงินจากการท่องเที่ยว (ผู้ประสานการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ซึ่งบางครั้งยังมีปัญหาในเรื่องของการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ยังไม่ได้มาตรฐาน และราคาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบางอย่างยังไม่มี มาตรฐาน ซึ่งต้องมีการปรับปรุงแก้ไข และคนไทยวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จังหวัด นครพนมมีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ใน แต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณา ความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพและความมีคุณภาพเพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้นด้วย ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทศนคติของชุมชนที่มีต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ได้แสดงความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คนในชุมชนมีงานทำภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดธุรกิจขนาดเล็กภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ร่วมมือกันจัดกิจกรรมนันทนาการในเทศกาลต่าง ๆ ร่วมมือกัน จัดระเบียบการพัฒนาชุมชนและบ้านเมืองให้น่าอยู่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานที่ ท่องเที่ยวให้สวยงามทำให้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้รับความสนใจมากขึ้น และการท่องเที่ยว มีส่วนทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยการท่องเที่ยวมีส่วนทำ ให้เยาวชนในชุมชนออกจากการศึกษาในระบบและประกอบอาชีพเร็วขึ้นโดยชุมชนและประชา สังคมยังขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเจ้าของแหล่ง ท่องเที่ยวมีทั้งที่เป็นของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนบน จึงมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการในการดูแล รักษาแหล่งท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และชุมชนและประชาสังคมยังขาดจิตสำนึกและ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งบางครั้งชุมชนและประชาสังคมยังขาดจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป อีกทั้งในเรื่องของ

กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ได้แสดงความคิดเห็นว่า การกำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ขนาดสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อใช้ควบคุมมาตรฐานของโรงแรม ตลอดจนใช้ส่งเสริมการประกอบธุรกิจโรงแรม การกำหนดกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานบริการการท่องเที่ยว ทั้งที่พักสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ (การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด, 2562) อีกทั้งยังก่อให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แสดงความคิดเห็นว่า การดำเนินการขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยง สืบเนื่องมาจากความล้าสมัยของกฎหมาย การหย่อนประสิทธิภาพในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมาย ความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ขององค์กรรัฐในพื้นที่ถูกแทรกแซงจากการเมืองระดับท้องถิ่น เสถียรภาพของการเมืองในระดับประเทศส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยว และกฎหมายระเบียบและข้อบังคับไม่เอื้อต่อการพัฒนาซึ่งมีผลต่อสถานการณ์ความผันผวนทางเศรษฐกิจ โดยมีบทบาทด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมในการจัดระเบียบเกี่ยวกับการให้บริการให้ได้มาตรฐาน มีอำนาจทางกฎหมายเพียงบางส่วนในการดูแลการท่องเที่ยว พร้อมทั้งขาดการเฝ้าระวัง ติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

อภิปรายผล

ความร่วมมือภาครัฐและเอกชนตามนโยบายภาครัฐเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม โดยรัฐบาลได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งที่ผ่านมามีการดำเนินการในหลายมาตรการ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชนผู้มีรายได้น้อยทั้งทางด้านการลดต้นทุนการผลิต การให้ความรู้ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การตลาด การช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต และการใช้แนวคิด “ประชารัฐ” มาเป็นตัวการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยกลไกความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาประชาชน ช่วยกันแก้ปัญหา และคิดหาทางสร้างอนาคตให้ประเทศไทย ผ่านโครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งมั่นลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยจังหวัดนครพนม โดยมีเป็นจังหวัดที่มีรูปแบบทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ษัคนัมพร ศิริพัฒน์ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคอีสานตอนบน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคอีสานตอนบน โดยเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรูปแบบทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่

สนับสนุนการท่องเที่ยว พัฒนา บุรณะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ตามลำแม่น้ำโขงในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ บนความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น พัฒนา ฟื้นฟูพระธาตุสำคัญในจังหวัด พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น (ศักนัมพร ศิริพัฒน์, 2561) พร้อมทั้งการศึกษาของ นิชนันท์ อ่อนรัตน์ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว พัฒนา บุรณะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งสู่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (นิชนันท์ อ่อนรัตน์, 2561) และสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตรา ปันรูปและคณะ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อการทำบุญ (ร้อยละ 52.0) การพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 26.0) ชื่นชมศิลปะโบราณสถาน (ร้อยละ 6.3) และส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวเป็นครอบครัว (ร้อยละ 43.0) ด้านความต้องการทางการตลาดของนักท่องเที่ยวที่เดินทาง มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน (จิตรา ปันรูป และคณะ, 2561)

รูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม จากแผนพัฒนาจังหวัดนครพนมได้กำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา มีวิสัยทัศน์ คือ เมืองน่าอยู่ ประดู่เศรษฐกิจสู่อาเซียน และจินตอนใต้ ได้มีการกำหนดขึ้นเป็นวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจ เพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลกโดยมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน 8 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาการค้าและการลงทุน 2) การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง 3) การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างสุขอย่างยั่งยืน 6) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 7) การปรับสมดุลและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และ 8) การรักษาความมั่นคงชายแดน พร้อมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนการพัฒนาและส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเครือข่าย โดยสอดคล้องกับการศึกษาของความสำเร็จของการน่านนโยบายไป (Vangen, S., & Huxham, G., 2010) นอกจากนั้น (Agranoff & McGuire, 2006) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ

ภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม ที่ดำรงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมเคารพวิถีชีวิตพื้นถิ่นและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การประสานความร่วมมือในเชิงบูรณาการจัดการสาธารณะ เป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการ (Management) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประสานงานร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะบทบาทโทรภาคีในด้านการรับทราบและการปรับตัวขององค์การด้านการควบคุมดูแลองค์การ ด้านมาตรฐานของกระบวนการในงาน ด้านมาตรฐานของผลการผลิต ด้านมาตรฐานทักษะของพนักงาน และด้านค่านิยม (Tompkins, J.R., 2005) ซึ่งความสำเร็จของการประสานงานขึ้นอยู่กับบทบาทและความสามารถของบุคคลในองค์การหรือหน่วยงาน โดยเฉพาะผู้บริหารที่จะต้องนำปัจจัยในการบริหารซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานที่มีอยู่มาใช้ในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พงษ์สรรณ์ วรภัทร์ธีระกุล ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลเมืองจังหวัดปทุมธานี พบว่า ภาวะผู้นำและปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ (พงษ์สรรณ์ วรภัทร์ธีระกุล, 2561) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวควรออกระเบียบข้อบังคับเพื่อเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจน พร้อมกับทำป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีการบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง ด้านความปลอดภัย ควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว (ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ, 2559)

ข้อเสนอแนะความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม ได้มีการกำหนดขึ้นเป็นวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจเป็นเมืองแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมสมดุลและยั่งยืนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิรศักดิ์ จิยะจันทน์ ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวชาวจีนในย่านเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานระดับสากล พร้อมทั้งการสนับสนุนการสื่อสารด้วยพื้นฐานซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพ การให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยว (จิรศักดิ์ จิยะจันทน์ , 2563) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทิพาพร ไตรบรรณ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทัศนศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนโดยให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการรับรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ทิพาพร ไตรบรรณ, 2557) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ ตันตยกุล ศึกษาวิจัยเรื่องการนำนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมไปปฏิบัติ พบว่า ความสำเร็จด้านกายภาพ ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ และความสำเร็จด้านวัฒนธรรมส่งผลต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวและการสร้างรายได้จากการเป็นเมืองมรดกโลกตามเป้าหมายในระดับนานาชาติ คือการรักษาคุณค่าอันโดดเด่น และนำแนวทางดำเนินการแปลงเป็นแผนงาน/โครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมจึงได้กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดำเนินการต่อไป (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบประเด็นที่ 1 กลไกบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และเพิ่มศักยภาพให้แหล่งท่องเที่ยวทุกอำเภอรวมถึงเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างเป็นธรรมเพื่อคนทุกกลุ่ม ข้อค้นพบประเด็นที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมในด้านต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับตามแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การวิจัย การจัดอบรมเผยแพร่วิชาการ เทคโนโลยีและข่าวสารต่าง ๆ ข้อค้นพบประเด็นที่ 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมจะต้องพัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองการเป็นระบบมุ่งก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะการพัฒนาเศรษฐกิจ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุน ข้อค้นพบประเด็นที่ 4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้อำนาจความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม ข้อค้นพบประเด็นที่ 5 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวการป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้

นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จากการอนุรักษ์ พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ด้วยความเชื่อความศรัทธาที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งใน อดีต เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ให้ผู้คนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ร่วมสืบสานและซึมซับรับเอาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้ง ภาครัฐและเอกชน ได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีทางวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวในกลุ่มทัวร์ที่เข้ามาท่องเที่ยวในเทศกาลงานประเพณีที่เกี่ยวข้อง คนในท้องถิ่นที่จัดเทศกาลงานประเพณีเกิดความภาคภูมิใจ ห่วงแหนและพร้อมที่จะช่วยกันสืบสานเทศกาลงานประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉิมพล. (2559). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 7(2), 151-167.
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564 พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พีดับบลิว ปรีดีตั้ง.
- การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด. (9 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคนันพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ชัคนันพร ศิริพัฒน์. (2561). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคอีสานตอนบน. วารสารครุศาสตร์, 15(ฉบับพิเศษ), 196-213.
- จิตรา ปันรูป และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(3), 438-457.
- จิรศักดิ์ จิยะจันทร์. (2563). กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวชาวจีนในย่านเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 7(1), 306-320.
- สถานประกอบการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. (25 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคนันพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ทิพาพร ไตรบรรณ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์กรณีศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร

- หำบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว.
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิชนันท์ อ่อนรัตน์. (2561). นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด
อุบลราชธานี. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(2), 228-
241.
- บริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศ. (20 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิดการท่องเที่ยว. (21 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้
สัมภาษณ์)
- ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้าน
ด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. ใน ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก. (25 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ประสานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (17 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด. (3 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (9 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ชัคณัมพร ศิริพัฒน์, ผู้
สัมภาษณ์)
- พลัสสรณ์ วรภัทร์ธิระกุล. (2561). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อ
ความสำเร็จในการบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในท้องถิ่น : กรณีศึกษา เทศบาล
เมืองจังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(2),
491-500.
- ศรินันท์ พงษ์นรินทร์ และคณะ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 234 - 259.
- ศิริลักษณ์ ตันตยกุล. (2557). การนำนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งมรดกโลกทาง
วัฒนธรรมไปปฏิบัติ. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 4(2), 35-45.
- ศิวธิดา ภูมิวรณู. (2562). แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
จังหวัดนครพนม. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(1), 184 - 200.

- สภาวัฒนธรรมจังหวัด. (20 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ฉัคนัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (3 กรกฎาคม 2562). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม. (ฉัคนัมพร ศิริพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- Agranoff & McGuire. (2006). Collaborative public management : New strategies for local governments. Washington, D.C: Georgetown University Press.
- Tompkins, J.R. (2005). Organization theory and public management. New York: Clark Baxter.
- Vangen, S. & Huxham, G. (2010). Managing to collaborate. New York: Routledge.

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน
โดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา*

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH DEVELOPMENT OF INTERNAL
SUPERVISION PROCESS THROUGH LESSON STUDY
IN PRIMARY SCHOOL

กชพร จันทนามศรี

Kodchaphon Chantanamsri

ประยุทธ์ ชูสอน

Prayuth Chusorn

วิเชียร รุ้ยนยง

Wichian Rooyuenyong

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

E-mail: dba.neu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนหนองตุมหนองงูเหลือม ผู้ปกครอง และศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบประเมินแผนจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ 3) แบบการสังเกตและบันทึก 4) แบบสรุปรายงานผลการสังเกตการสอน 5) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า มีกระบวนการนิเทศภายใน 10 ขั้นตอน ดังนี้ 1.1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 1.2) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 1.3) การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือหากกลยุทธ์การพัฒนา 1.4) ดำเนินการวางแผน/โครงการ/กิจกรรม 1.5) สร้างเครื่องมือการนิเทศ 1.6) สร้างการรับรู้และความเข้าใจระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 1.7) การวางแผนปฏิบัติการ 1.8) การปฏิบัติตามแผน 1.9) การประเมินผลและรายงาน 1.10) การสะท้อนผล 2) ผลการศึกษากการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้

* Received 1 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล คือ ครูปรับเปลี่ยนการสอนแบบ Passive Learning เป็นแบบ Active Learning ครูนำเทคนิคการสอนมาใช้มากขึ้น ระดับกลุ่ม คือ ผู้บริหารและครูมั่นใจในกระบวนการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ว่ามีสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้น และระดับสถานศึกษา คือ โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นระบบต่อเนื่อง ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน, การศึกษาชั้นเรียน, การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to develop the internal supervision process using the concept of classroom education 2) to study the results of the development of the internal supervision process using the concept of classroom education. The research methodology was participatory action research (PAR). The sample groups were school director, teachers and all school personnel of Nongtoom Nonggooluam school including parents and educational supervisors of Khon Kaen Primary Education Service Area 1) The tools used were 1. the learning management plan assessment form 2) the learning management performance evaluation form 3) the observation and recording form 4) the teaching observation report summary form 5) in - depth interview form. The statistics used for data analysis were percentage, mean. The research results were as follows: 1) the internal supervision in the school through lesson study process comprised 10 steps namely 1.1) study of present condition and needs, 1.2) analysis of the causes of the problems, 1.3) determining the alternatives to solve problems or finding various development strategies, 1.4) undertaking plans, projects and activities, 1.5) developing supervision tools, 1.6) building awareness and insight between supervisors and supervisees, 1.7) action planning, 1.8) plan implementation, 1.9) evaluation and report, and 1.10) reflection 2) The results of the internal supervision through lesson study process indicated that there was an obvious change at personal level. Teachers change ways of teaching by using active learning instead of passive learning. At groups level, school administrator and teachers gain more confidence in the supervision through lesson study process. They gain more competency in internal supervision. At the school level,

the school has an effective internal supervision system that leads to more effectiveness is both academic and educational administration in general. All personnel concluded take part in development continuously and engage as ongoing process.

Keywords: Development of Internal Supervision Process, Lesson Study, Participatory Action Research, Elementary school

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ จ. ด้านการศึกษา (1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติและหลักการหลายส่วนที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมา ทั้งในส่วนของอำนาจหน้าที่ของสถาบันหลักสามฝ่าย ได้แก่ บริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ตลอดจนองค์กรอิสระ อีกทั้งมีการเพิ่มเติมหมวดใหม่ เช่น หมวดว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ และหมวดว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ ซึ่งไม่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ดังนั้น การศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นอกจากจะเป็นการเรียนรู้กติกาใหม่ของประเทศแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ถึงรูปแบบการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการประชาธิปไตยของประเทศรวมถึงเพิ่มเติมภารกิจในการให้บริการทางวิชาการในสถานศึกษาอีกด้วย (คณะอนุกรรมการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในคณะกรรมการบริหารจัดการความรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

การนิเทศการศึกษานับว่ามีบทบาทสูงมากในการที่จะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและ คุณลักษณะตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ ระบบการนิเทศการศึกษาเป็นระบบสนับสนุนการเรียนรู้ และการบริหารการศึกษาที่มีความสำคัญในการเป็นเพื่อนร่วมทาง ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายใต้ บรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรช่วยสร้างเสริม

สร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความชัดเจน ตัดสินใจถูกต้องในการบริหาร การศึกษาให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพถูกต้องตามหลักวิชาการส่งผลต่อผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ ความสามารถ เจตคติและมีคุณธรรม (ไพฑูริย์ ทิพย์สุข, 2551) ดังที่ จักรพรรดิ รัชกาลที่ 9 การให้ความรู้แก่ครู โดยไม่มีการติดตามดูแลช่วยเหลือ ครูจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ๆ ยากมากและในการที่จะให้ครูพัฒนาได้นั้นต้องอาศัยวิธีการหลายวิธีและวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครู สามารถปรับปรุงพัฒนาตนเอง พัฒนางานในวิชาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียนในที่สุด คือ การนิเทศการสอนที่มุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนโดยตรง ซึ่งเป็นการนิเทศที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มที่สอดคล้องกับปัญหาและความ ต้องการของครูและโรงเรียน โดยใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลายร่วมมือกันระหว่าง บุคลากรในโรงเรียนและผู้บริหาร ในการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นแนวคิดและ กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development) ที่มุ่งเน้นการทำงานศึกษาวิจัย ร่วมกันของกลุ่มครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของ ผู้เรียนในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนและสถานศึกษาของตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในระยะยาว เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และ พัฒนาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนไปพร้อมกัน (จักรพรรดิ รัชกาลที่ 9, 2556) ปัจจุบันนานาประเทศรวมถึงประเทศไทยได้นำ แนวคิดนี้มาใช้หลายบริบท ทั้งในมิติของการพัฒนาผู้เรียน มิติของการพัฒนาการจัดการเรียน การสอน รวมไปถึงมิติของการพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งในส่วนของ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ นักศึกษาครู และการพัฒนาครูประจำการ การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวคิดการพัฒนา วิชาชีพครู ที่ว่าด้วยการพัฒนาตนเองของครู ในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนและ สถานศึกษาของตนเอง ผ่านการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของกลุ่มครู ซึ่งดำเนินงานโดย ร่วมกันเลือกบทเรียนที่ต้องการสอนมาศึกษาวิจัยตามขั้นตอนของ “กระบวนการพัฒนา บทเรียนร่วมกัน (Lesson Study)” จนได้บทเรียนที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนได้จริง รวมทั้งครูเกิดการเรียนรู้จากการพัฒนาบทเรียนนั้นด้วย (ชาโรณี ตรีวิญญู, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าวครูจึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตนเองให้ทันสมัยอยู่ เสมอ มีความกระตือรือร้นที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยความจริงใจ ปรับวิธีการทำงาน ด้วยการอุทิศตนเองต่อการจัดการศึกษา มีความวิริยะ อุตสาหะ อดทน และเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้เรียน เยาวชน รวมทั้งการประเมินผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร มีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับสภาพจริงของผู้เรียนที่ถูกประเมิน เพื่อให้ ผู้เรียนได้รับการประเมินและทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความสามารถในเรื่องการวัดและประเมินผลการ

เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดไม่เป็นตามมาตรฐานวิชาชีพครูทั้งในสาระความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการวัดและประเมินการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มครูผู้ช่วยยังขาดความสามารถในการวิเคราะห์ ตัวชี้วัดเพื่อกำหนดแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน รวมทั้งมีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน จากศึกษานิเทศก์หรือผู้เกี่ยวข้องอย่างประจำและต่อเนื่อง ควรจะมีทั้งการนิเทศทางตรงและการนิเทศผ่านเครือข่ายออนไลน์ เพื่อนำผลที่ได้จากการนิเทศนั้นไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. 2560)

จากปัญหาที่พบจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาพัฒนาครูและสร้างความมั่นใจให้ครูในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่น่าสนใจส่วนใหญ่ที่ผ่านมามีความสอดคล้องกัน คือ แนวทางการส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาศักยภาพของครูประสบความสำเร็จ คือ กระตุ้นครูให้มีความต้องการและกระตือรือร้นที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนเองและเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาครู โดยวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนร่วมงานต้องช่วยกันเสริมพลังอำนาจให้ครูมีพลังใจ พลังสมอง และพลังการปฏิบัติ เกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถจัดการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกันในด้านวิชาการ สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ และมีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

ดังนั้นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) คือ การวางแผน การนำไปใช้และการสังเกต และการอภิปรายและสะท้อนผลบทเรียน เพื่อพัฒนาบทเรียนอย่างต่อเนื่องจนได้บทเรียนที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้พัฒนา นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเป็นจริงของห้องเรียน การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องและทันกับสถานการณ์ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมเทคโนโลยี จากผู้สอนที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้ เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ประยุกต์ใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างความเข้าใจด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนว Active Learning เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับ

การส่งเสริมคุณลักษณะและทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับยุคไทยแลนด์ 4.0 (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครู ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่ต้องการคือ กระบวนการนิเทศการศึกษา เพราะการนิเทศการศึกษาจะช่วยกระตุ้นส่งเสริมและปรับปรุงกระบวนการการสอนของครูให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนด และช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของตนได้ตรงตามสภาพของปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนโดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในที่สุด (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

จากบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ ที่มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารโรงเรียนวางแผนการนิเทศภายในร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริม สนับสนุน แนะนำช่วยเหลือครูในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการสร้างขวัญกำลังใจการสร้างบรรยากาศระหว่างการนิเทศ ดังนั้นการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) หมายถึง การศึกษาวิจัยหรือการทดสอบและตรวจสอบการปฏิบัติงานการสอนของครู ซึ่งเป็นการที่กลุ่มครูพบปะกันในระยะยาว อาจหลายเดือนต่อปี เพื่อทำงานออกแบบ ดำเนินการทดสอบ ศึกษาค้นคว้า ศึกษาชั้นเรียนและพัฒนาบทเรียนอย่างลุ่มลึกและต่อเนื่อง จนได้บทเรียนที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าครูทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้โดยการสร้างองค์ความรู้และทดลองปฏิบัติจริง ครูได้เรียนรู้สถานการณ์จริงในชั้นเรียนแล้วสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายในการนิเทศที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ใช้ทักษะในการปฏิบัติการและมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้ครู ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และคุณภาพของนักเรียนได้ตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

2. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย กรณีศึกษาโรงเรียนหนองตมหนองสูงเหลื่อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study): ปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง ตามคุณลักษณะ 2 ประการ คือ 1) เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ 2) เป็นโรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม

การดำเนินการพัฒนากระบวนการการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (Kemmis, S & McTaggart, R, 1990) ซึ่งเสนอไว้ว่ากระบวนการดำเนินการ 2 วงรอบ 8 ขั้นตอน คือ กระบวนการ PAOR ประกอบด้วย วงรอบที่ 1: 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติ (Action) 3) การสังเกต (Observe) 4) การสะท้อนผล (Reflect) วงรอบที่ 2: 5) การวางแผนใหม่ (Re-plan) 6) การปฏิบัติใหม่ (Re - Action) 7) การสังเกตใหม่ (Re - Observe) 8) การสะท้อนผลใหม่ (Re - Reflect) มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

วงรอบที่ 1:

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนา 3) ขั้นกำหนดปัญหาและประเด็นปัญหา 4) ขั้นกำหนดทางเลือก/แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา 5) ขั้นการประเมินและสรุป เพื่อได้ทำแผนปฏิบัติการจัดทำโครงการ/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ โดยจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนคุณภาพผู้เรียนด้วยการนิเทศภายใน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Acting) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการกำหนดแนวปฏิบัติ 2) ขั้นการปฏิบัติกิจกรรม 3) ขั้นการประเมินและสรุป

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผล (Observing) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งผลที่คาดหวังและที่ไม่คาดหวังและการตีความปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติ การดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการกำหนดรูปแบบและวิธีการ 2) ขั้นการสังเกตและเสนอรายงานผล 3) ขั้นการประเมินและสรุป

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflecting) เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ 3) องค์ความรู้

จากการปฏิบัติจริง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข มีการปฏิบัติงาน 3 ชั้น คือ 1) การสังเคราะห์ความรู้ 2) การนำเสนอรายงาน 3) การประเมินและสรุป ซึ่งกิจกรรมการสะท้อนผลชั้นเรียนควรจัดสัปดาห์ละหนึ่งครั้งหลังเลิกเรียนวันใดวันหนึ่งตามที่ครูตกลงกัน ผู้ดำเนินรายการสะท้อนผลควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ครูทุกคนต้องเข้าร่วมในการสะท้อนผลผู้อำนวยความสะดวกควรควบคุมการสะท้อนผลให้เป็นไปตามข้อตกลงที่ทำร่วมกันไว้

วงรอบที่ 2:

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนใหม่ (Re - Planning) เพื่อศึกษาทบทวนผลการดำเนินงาน การถอดบทเรียน และจัดทำแผนปฏิบัติงานใหม่ มีการปฏิบัติ 5 ชั้น คือ 1) การวิเคราะห์สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหา 2) การกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา 3) การประเมินประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา 4) การวางแผนปฏิบัติการ/โครงการฯ 5) การประเมินและสรุป

ขั้นตอนที่ 6 การปฏิบัติการใหม่ (Re - Acting) โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติงาน 3 ชั้น คือ 1) การกำหนดแนวปฏิบัติ 2) การปฏิบัติกิจกรรม 3) การประเมินและสรุป

ขั้นตอนที่ 7 การสังเกตผลใหม่ (Re - Observing) มีการปฏิบัติงาน 3 ชั้น คือ 1) การกำหนดรูปแบบและวิธีการ 2) การสังเกตและเสนอรายงานผล 3) การประเมินและสรุป

ขั้นตอนที่ 8 การสะท้อนผลใหม่ (Re - Reflecting) เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ 3) องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง มีการปฏิบัติงาน 3 ชั้น คือ 1) การสังเคราะห์ความรู้ 2) การนำเสนอรายงาน 3) การประเมินและสรุป

ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากรโรงเรียนหนองตูมหนองงูเหลือม จำนวน 17 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน และศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน และดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร วงจรละ 1 ภาคเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินแผนจัดการเรียนรู้ ใช้เก็บข้อมูลกับครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. แบบประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยการสังเกตการสอน ใช้เก็บข้อมูลกับครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. แบบการสังเกตและบันทึกตามประเด็นคำถาม ใช้เก็บข้อมูลกับครูผู้สอนแต่ละกลุ่มรายวิชา

4. แบบสรุปรายงานผลการสังเกตการสอน ใช้สังเกตการสอนกับครูผู้สอนแต่ละรายวิชา

5. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้สำหรับผู้บริหารและครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียน (แบ่งออกเป็นสองภาคเรียน) โดยแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามตารางกำหนดวันและเดือน เพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบการสังเกตและบันทึกตามประเด็นคำถาม แบบสรุปรายงานผลการสังเกตการสอน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ผู้วิจัยก็ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาระบบการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า มีกระบวนการนิเทศภายใน 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ มี 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ ตัวชี้วัด อื่น ๆ 2) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงาน 3) การแลกเปลี่ยนระดมความคิด วิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการในการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนระดมความคิด วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น 2) การจัดลำดับปัญหาและเลือกปัญหาที่เป็นความจำเป็นหรือมีความต้องการเร่งด่วน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือกลยุทธ์การพัฒนา มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) กำหนดแนวทาง/วิธีการในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา 2) กำหนดกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการ/กิจกรรม มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) แผนการดำเนินการ กิจกรรมสำคัญ 5) ปฏิทินการปฏิบัติงาน 6) ทรัพยากรที่ต้องการ 7) เครื่องมือนิเทศ 8) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นตอนที่ 5 สร้างเครื่องมือการนิเทศ มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายของกิจกรรมการนิเทศ เพื่อสอดคล้องกับเครื่องมือ 2) สร้างเครื่องมือการนิเทศตามกิจกรรมที่กำหนด

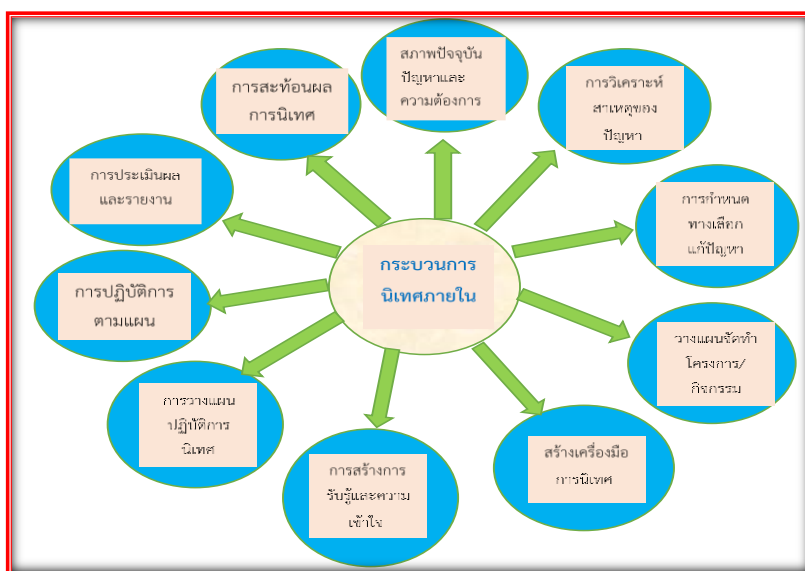
ขั้นตอนที่ 6 การสร้างการรับรู้และความเข้าใจระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร บทบาทของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะดำเนินการอย่างไรให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนนี้จำเป็นทุกครั้งสำหรับเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และเมื่อมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังเป็นไปไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 7 การวางแผนปฏิบัติการนิเทศ มี 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ประชุมเตรียมการก่อนการนิเทศ 2) นิเทศตามขั้นตอนที่กำหนด ระยะเวลา 3) ใช้เครื่องมือการนิเทศตามที่กำหนด 4) การสะท้อนผลการนิเทศ 5) ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติการตามแผน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ร่วมกันสังเกตชั้นเรียน 3) ร่วมกันสะท้อนบทเรียน

ขั้นตอนที่ 9 การประเมินผลและรายงาน มี 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงาน 2) ประเมินผลการนิเทศเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการนิเทศตามระยะเวลาที่กำหนด 3) รายงานผลกานิเทศต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) นำผลการนิเทศที่เป็นปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 10 การสะท้อนผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนการจัดประชุมสะท้อนผลการนิเทศ รายงานผลการนิเทศต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดการอภิปรายร่วมกันได้นำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (lesson distilled) มาใช้ในการทบทวนประสบการณ์การนำโครงการที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างเป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ

ภาพที่ 1 โมเดลกระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)

2. ผลการพัฒนาระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล คือ ครูปรับเปลี่ยนการสอนแบบ Passive Learning เป็นแบบ Active Learning ระดับกลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความมั่นใจในกระบวนการนิเทศตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนมีสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้น และระดับสถานศึกษา คือ โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นระบบต่อเนื่อง ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการพัฒนาระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ตามขั้นตอนการวิจัยทำให้พบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสถานศึกษา คือ

ระดับบุคคล ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน : ผู้บริหารโรงเรียนมีความมั่นใจในกระบวนการนิเทศด้วยการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน เกิดความมั่นใจในการสังเกตการณ์สอน และการสะท้อนผลการสอน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู สู่คุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการสอนของครู สู่คุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ผลปรากฏ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“.....ผมว่าเป็นเพราะวิธีการสอนของคุณครู มีส่วนไหมครับ เราลองปรับวิธีการสอนใหม่ดีไหมแม่ครู ปรับให้เป็นแนว Active Learning.... ”

(นายพีระพงษ์ วิริยสถิตย์กุล, 2562)

“...ผมอยากพัฒนาครูของผมให้มีศักยภาพ และพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ ผมพยายามพัฒนาด้วยวิธีการของผมเองแล้ว ผมเคยนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน Lesson Study กลับมาใช้ใหม่อีกครั้งกับคุณครู เมื่อปี พ.ศ. 2559 แต่ทำแล้วมันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไปไม่ถึงดวงดาว ไม่มีความต่อเนื่อง ส่วนตัวคิดว่าต้องใช้ระบบการนิเทศภายในเข้ามาช่วย แต่จะทำลำพังเลยคงไม่ได้ ต้องใช้การนิเทศภายนอกเข้ามาช่วยด้วย จึงได้ขอความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ของพวกเรา เข้ามาช่วยวางแผนในการพัฒนา....”

(นายพีระพงษ์ วิริยสถิตย์กุล, 2562)

2) ครู: ครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบ Passive Learning เป็นแบบ Active Learning “ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ” เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเกิดความมั่นใจในแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนว่าจะส่งผลให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุขจากการเรียนรู้ มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรจากการเรียนรู้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

บทสัมภาษณ์ “....วิชาภาษาไทยดีไหมคะ เพราะภาษาไทยเน้นการอ่านออก เขียนได้ 100 % ตามนโยบายของสพฐ. และของเขตพื้นที่ด้วย..... ”

(นางสาวพิศเสวต สุตวิเศษ, 2562)

“.....จัดทำแผนการสอนตามแนว Active Learning แล้วสอนตามแผน...”

(นางปริญญ์ ชาญศึก, 2562)

3) ผู้เรียน: ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการทำให้เกิดทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา มีทักษะชีวิต อย่างมีคุณภาพ มีความสุขจากการเรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ทำให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความมั่นใจในตัวเองมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความสุข สนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

ระดับกลุ่ม ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้ กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนด้วยการร่วมกันศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) จากการเริ่มต้นด้วยการนิเทศแบบไม่มีหลักการ ทฤษฎี แต่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันหน้างานจากการปฏิบัติ (Practice by Doing) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการนิเทศภายในนอกเข้ามามีส่วนร่วม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้เกิดความมั่นใจ และสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องจากการปฏิบัติ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสัมพันธภาพในการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนจากครูเดี่ยว (ต่างคนต่างทำ) เปลี่ยนมาเป็นครูร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ครูเปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครูร่วมวิชาชีพมากขึ้น เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และระบบการนิเทศภายในโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง

ระดับสถานศึกษา โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผล ส่งผลให้การบริหาร จัดการภายในสถานศึกษาเป็นระบบต่อเนื่อง ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีผลงานทางวิชาการที่โดดเด่น และได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจหลายรางวัล โรงเรียนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น ครูและผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหากแนวทางและวิธีการนั้นสามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่จะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพนักเรียนได้จริง กิจกรรมการศึกษาศึกษาชั้นเรียนทำให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์การสอนสภาพจริงในชั้นเรียน แต่ละคนมีจุดเด่น จุดควรพัฒนาแตกต่างกัน ครูสามารถเติมเต็ม และต่อยอดสำหรับเพื่อนครูด้วยกันอย่างกัลยาณมิตรและตัวเองก็สามารถนำจุดเด่น และจุดควรพัฒนาของเพื่อนครูมาเป็นบทเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของตัวเองให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนและการนิเทศภายนอกจากเขตพื้นที่การศึกษาให้เข้มแข็งแบบมีส่วนร่วมด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานไป พร้อม ๆ กัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มีประเด็นสำคัญเพื่ออภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีความมั่นใจในกระบวนการนิเทศด้วยการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงให้เห็นถึงความมีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน (Leaders of Learning) สร้างให้เกิดความมั่นใจในการสังเกตการณ์สอน และการสะท้อน

ผลการสอนโดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู สู่คุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญมีการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมในสาขาวิชาที่สอนตามโครงการพัฒนารูปแบบครบวงจร และส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนางานในหน้าที่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำคณะครูศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มร่วมวิชาชีพ สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและจัดให้มีชุมนุมการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำมาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การสังเกตการสอนและการสะท้อนผลการสอน ที่เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนทำให้ผู้บริหารเกิดความมั่นใจมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีศักดิ์ ไชยมาโย ที่กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความมั่นใจในกระบวนการนิเทศด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการสอนของครู สู่คุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ทวีศักดิ์ ไชยมาโย, 2559) ครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบ Passive Learning เป็นแบบ Active Learning “ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ” เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเกิดความมั่นใจในแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนส่งผลให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนมีความตื่นตัวและเตรียมการสอน ออกแบบการเรียนการสอนล่วงหน้าอย่างดี ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข มีความรู้ มีทักษะ จากการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร วรเนตรสุตาพิทย์ ที่กล่าวว่า นวัตกรรม Lesson Study เป็นนวัตกรรมที่เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ครูได้ปรับปรุงการสอนด้วยตัวของครูเอง (Teacher - Led Instruction Improvement) และเป็นการปลุกดันให้ครูเกิดความรู้สึกที่จะพัฒนาวิชาชีพครู ภายใต้กระบวนการปรับปรุงการสอนด้วยตัวของครูเองอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการทำให้เกิดทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา มีทักษะชีวิตอย่างมีคุณภาพมีความสุขจากการเรียนรู้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความมั่นใจในตัวเองมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความสุข สนใจ ในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนจะมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในการให้เหตุผล และต้องยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูพยายามเชื่อมโยงข้อมูลที่นักเรียนอธิบาย และสอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร วรเนตรสุตาพิทย์ ที่กล่าวว่า นักเรียนเป็นหัวใจสำคัญของโปรแกรมพัฒนาครู ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษา

วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนผ่านทางการสังเกตการสอนและการอภิปรายเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการสอน (นภาพร วรเนตรสุตาทิพย์, 2554)

2. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนด้วยการร่วมกันศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ทั้งนี้เนื่องจากครูและผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหากแนวทางและวิธีการนั้น สามารถสร้างความมั่นใจว่าเป็นนวัตกรรมที่จะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพนักเรียนได้จริง และสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของนวัตกรรมชั้นเรียน คือ การที่นวัตกรรมทำหน้าที่ในโรงเรียนได้ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับครูและนักเรียนจากการเริ่มต้นด้วยการนิเทศแบบไม่มีหลักการ ทฤษฎี แต่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันหน้างานจากการปฏิบัติ (Practice by Doing) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการนิเทศภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้เกิดความมั่นใจ และสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องจากการปฏิบัติ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสัมพันธภาพในการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (นฤมล อินทร์ประสิทธิ์, 2552) และมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนจากครูเดี่ยว (ต่างคนต่างทำ) เปลี่ยนมาเป็นครูร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และระบบการนิเทศภายในโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการศึกษากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า มีกระบวนการนิเทศภายใน 10 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือกลยุทธ์การพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการ/กิจกรรม ขั้นตอนที่ 5 สร้างเครื่องมือการนิเทศ ขั้นตอนที่ 6 การสร้างการรับรู้และความเข้าใจระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ขั้นตอนที่ 7 การวางแผนปฏิบัติการนิเทศ ขั้นตอนที่ 8 การปฏิบัติการตามแผน ขั้นตอนที่ 9 การประเมินผลและรายงาน ขั้นตอนที่ 10 การสะท้อนผลการนิเทศ 2) ผลการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล คือ ครูปรับเปลี่ยนการสอนแบบ Passive Learning เป็นแบบ Active Learning ระดับกลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความมั่นใจในกระบวนการนิเทศตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนมีสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้น และระดับสถานศึกษา คือ โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นระบบต่อเนื่อง ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

นางปริญญ ชาศุ์ก. (5 สิงหาคม 2562). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา . (นางสาวกชพร จันทนามศรี, ผู้สัมภาษณ์)

- นางสาวพิศเสวต สุตวิเศษ. (5 สิงหาคม 2562). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. (นางสาวกชพร จันทนามศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- นายพีระพงษ์ วิริยสถิตย์กุล. (2 สิงหาคม 2562). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. (นางสาวกชพร จันทนามศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ไพฑูรย์ ทิพย์สุข. (2551). การนิเทศการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาสื่อฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). องค์ความรู้เกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับสมบูรณ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือประกอบการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1990). The Action Research Planer (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

ลักษณะและรูปแบบการปรองดองตามหลักพุทธธรรม และตามทัศนะพระสงฆ์ไทย*

MODELS AND CHARACTERS OF RECONCILIATION ACCORDING TO BUDDHIST DISCIPLINE APPROACH AND THAI MONK BUDDHIST SCHOLAR ATTITUDES

ณกมล ปุณฺชเขตต์ทิกุล

Nakamon Punchakhetthikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Email: nakamon@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และ 2) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป และนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก คือ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม สาเหตุของความขัดแย้งไม่มีความซับซ้อน ทั้งนี้ เพราะสังคมในสมัยพุทธกาลเป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่เป็นปัญหา คือ 1) พระสงฆ์กับปัญหาการเข้าใจพระวินัยแตกต่างกัน ปัญหาพระสงฆ์กับการเข้าใจพระวินัยนำมาสู่ความขัดแย้งของกลุ่มพระสงฆ์ 2) ปัญหาของบุคคลกับบุคคล บุคคลกับรัฐ เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ์ ร่างกาย หรือความขัดแย้งในด้านกฎหมาย 3) ปัญหาของกลุ่มคนหรือระหว่างรัฐกับรัฐ และรูปแบบของการปรองดองในสมัยพุทธกาลนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) พระพุทธเจ้าหรือผู้ไกล่เกลี่ย 2) เจื่อนใจของความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไข 3) คู่ขัดแย้ง 4) กระบวนการการแก้ไข และ 5) เป้าหมายของการไกล่เกลี่ย 2) วิเคราะห์รูปแบบและลักษณะในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา คือ นักวิชาการมีทัศนะร่วมกันว่าปัญหาความขัดแย้งมาจากปัจจัยพื้นฐาน

* Received 1 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

ด้านจิตใจของมนุษย์มีความอกุศลมูล ราคะ โทสะ และโมหะ แนวทางการแก้ไขความขัดแย้ง โดยใช้หลักธรรม ได้แก่ พรหมวิหารธรรม และอปปริหานิยธรรม

คำสำคัญ: ปรองดอง, พระสงฆ์ไทย, พุทธธรรม

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the concept of reconciliation and model of conflict diminution based on Buddhism perspectives; and 2) to analyze the model and characteristics of diminishing the conflicts in peaceful means of monks. Documents were reviewed, and field studies were also conducted. The population consisted of 5 monks and 5 academicians. The research instrument was a structure interview and un-structure interview. The results of research were found as follows: 1) concept of reconciliation and model of conflict diminution based on Buddhism perspectives found that the arrangement interpersonal relationships and groups. The cause of the conflict is not complicated because the society in the Buddha era is a simple society found that the group have problem was 1) the monks with problems about understanding is different. Problems of monks with understand of discipline to the conflict of the monk group. 2) The problem of person and person, person with government about human rights violation or conflict in the law. 3) The problem of people or government with government and the pattern of reconciliation in the Buddhist era can lead to problem solving as follows: 1) Buddha or mediator 2) the conditions of the conflict and problem solving, 3) the conflict 4) the problem solving process, and 5) the goal of conciliation 2) Analyze the patterns and characteristics of conflict management by peaceful according to the opinion of Buddhist academician share the idea. The conflict comes from the fundamental factors of human psychological have unwholesome roots (greed, hatred and delusion). The problem solving of conflict by dharmic principle as follows four sublime states of mind and aparihanyadhamma.

Keywords: Reconciliation, Thai Monks, Buddhist Discipline

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เมื่อมาอยู่ร่วมกันด้วยเหตุผลที่หลากหลาย อาทิ 1) ต้องรักษาตัวรอด ทั้งมีการรวมกลุ่มกันต่อสู้กับเผ่าพันธุ์อื่น เพื่อปกป้องรักษาเผ่าพันธุ์ตัวเอง 2) รวมกลุ่ม ใช้แรงงาน รวมกลุ่มในแบบที่คนเดียวทำไม่ได้ เช่น การล่าสัตว์ใหญ่เป็นอาหาร การก่อสร้างในชุมชน เช่น สะพานข้ามแม่น้ำ กำแพง หรือรั้วป้องกันสัตว์ร้าย หรือมนุษย์ต่างเผ่า 3) เจื่อนไขทางจิตวิทยาที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความอุ่นใจ ครอบครัวยุคใหม่เป็นเครือญาติจนกลายเป็นชุมชน หมู่กลุ่ม และสังคม (ลิขิต อีระเวคิน, 2553) มนุษย์มีความจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพราะมนุษย์มีความรู้ความสามารถที่แตกต่าง จึงต้องมีความสัมพันธ์ต่อกัน ต้องเรียนรู้วิถีดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอดของชีวิต จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน สาเหตุที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ความต้องการขั้นพื้นฐานหรือความต้องการอันจำเป็นของมนุษย์ คือ สิ่งที่มนุษย์จะต้องแสวงหาเพื่อที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เพื่อความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ สิ่งสำคัญในเรื่องนี้คือ “วัฒนธรรม” ซึ่งประกอบด้วยภาษาและแบบแผนในการดำรงชีวิต โดยมนุษย์ได้ใช้ในการขัดเกลาและหล่อหลอมบุคคล เพื่อให้มีความเป็นมนุษย์โดยผ่านสถาบันพื้นฐาน คือ ครอบครัวยุคใหม่เพื่อสร้างความสำนึกความประทับใจ โดยเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555) จากการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดเป็นสังคมมนุษย์ เมื่อพิจารณาสังคมทุกสังคมจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ เมื่อคนมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจะต้องมีดินแดนหรือมีอาณาบริเวณที่มีขอบเขตให้รู้กันภายในสังคมว่าดินแดนหรือบริเวณของตนมีขอบเขตแค่ไหน ตรงไหนที่ไม่ใช่ดินแดนหรือบริเวณของตน การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การมีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กัน มีการแบ่งหน้าที่ทำงานอย่างเป็นกิจจะลักษณะ จัดสรรภารกิจให้สมาชิกทำตามความรู้ความสามารถ และความถนัดอย่างมีระบบ และเป็นทีม (พระมหาสนอง ปัจโจปการี, 2553)

สังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุนิยมความต้องการมากเท่าใดยังไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีปัญหาทางจิตเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้ง ๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ทำให้คนไทยยุคใหม่ตกเป็นทาสของประเทศทุนนิยมที่ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคมาเป็นเหยื่อล่อ ทำให้มนุษย์เกิดกิเลสอยากมีอยากได้ สนับสนุนให้เกิดค่านิยมบริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ โดยปราศจากการควบคุม เมื่อเกิดความอยากมี อยากได้ แต่ไม่มีเงินซื้อจะทำทุจริต เล็กเล้ก ขโมยน้อย ฉกชิงวิ่งราวดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอ สังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ (Prettynoonum, 2558)

ความขัดแย้ง หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตรหรือตรงกันข้าม หรือไม่ลงรอยกันหรือความไม่สอดคล้องกัน ลักษณะของความไม่ลงรอยกันหรือไม่สอดคล้องกัน

นี้จะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ หลายประเด็น เช่น เป้าหมาย ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ เป็นต้น ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับแนวคิด และความเชื่อของแต่ละบุคคล บางคนมองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี เป็นของคู่กับความรุนแรง สำหรับกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในปัจจุบัน มีแนวความคิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ความขัดแย้งบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีเพราะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามแก้ปัญหา โดยเปลี่ยนความขัดแย้งให้มีประโยชน์และสร้างสรรค์ (พรสุข หุ่นนิรันดร์ และคณะ, 2552) เมื่อความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติที่ทุกสังคมต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเกิดขึ้นได้ในทุกระดับความสัมพันธ์ของบุคคล บ่อยครั้งที่ความขัดแย้งถูกมองในแง่ลบ ทั้งที่ความจริงแล้วความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษต่อสังคมหรือองค์กร เปรียบเสมือนดาบสองคม นักวิชาการและนักบริหารสมัยใหม่ให้การยอมรับว่า ความขัดแย้งนั้นมีประโยชน์มากกว่าโทษ หากแต่ต้องบริหารความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ดังนั้น เราจึงควรพิจารณาถึงประโยชน์และโทษของความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำมาปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง (กัญญาณัฐ พานทอง, 2558)

พฤติกรรมความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในทุกองค์กร ในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์ แต่ท่านมีหลักการให้มองปรากฏการณ์เหล่านั้นเป็นเพียงเครื่องมือหรือกลไก ที่จะนำไปสู่การกระทำที่ให้เกิดการขับเคลื่อนก้าวไปข้างหน้า ผ่านความไม่ขัดแย้งไม่รุนแรง ได้คือ 1) มองความขัดแย้งเป็นหลักการธรรมชาติ หมายถึงพระพุทธศาสนาได้สะท้อนหลักการและวิธีคิดไว้อย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมความขัดแย้ง มันคือปรากฏการณ์ของความเป็นจริง ที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในภาพรวม เป็นธรรมชาติของมัน เช่นนั่นเอง ความโกรธนั้นมี แต่ความโกรธที่ดีต้องรู้จักควบคุม หรือจัดการให้มีผลในทางบวก พระพรหมบัณฑิตท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับความโกรธ และผลของความโกรธไว้ว่า “ความโกรธขัดเคืองใจ เพราะไม่ได้ดังปรารถนากลายเป็นความอาฆาตพยาบาท จำพิฆาตเพื่อนรักให้ตกขัย ผลประโยชน์ขัดกันก็บรลัย ตายเสียได้ข้างหนึ่งถึงจะดี” นายหนึ่งอาจอธิบายได้ว่า “ความโกรธ” เป็นธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ที่ในทางพระพุทธศาสนาให้รู้จักควบคุม ป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงจากความโกรธนั้น การควบคุม ป้องกัน และไม่ให้มันเกิดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาตนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จนกระทั่งกลายเป็นสงบ ไม่ขัดแย้ง และสันติในการใช้ชีวิต 2) มองความขัดแย้งเป็นเพียงปรากฏการณ์ แปลว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งภายในการทำงาน จึงมองต่อไปได้ว่า ธรรมชาติของความโกรธ ความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้พิสดารหรือแปลกอย่างไร 3) มองความขัดแย้งในองค์กรเป็นการพัฒนาคุณธรรมภายใน แปลว่าต้องใช้ความอดทน และข้ามผ่านความขัดแย้ง ความโกรธ พยาบาท อาฆาต 4) ใช้ความขัดแย้ง แข่งขัน ไปสู่การแข่งกันทำงาน เพื่อเป้าหมายของงาน และ 5) ความขัดแย้งต้องยึดหลักการ ธรรมาภิบาล และเป้าหมายสูงสุดขององค์กร เมื่อถึงที่สุดจะขัดแย้งหรือแข่งขันด้วยเรื่องอันใด ต้องไปจบที่หลักการกลาง (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2555)

การปรองดอง (Reconciliation) หมายถึง การจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มในสังคมที่เคยแตกแยก ต่อสู้ และปะทะกัน ทั้งในระดับความคิดและในระดับการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ ในการตกลงเพื่อเข้าสู่การเจรจาสันติภาพ (Peace Talk) ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรง และทำการสร้างองค์กรหรือสถาบันที่เป็นประชาธิปไตยในการเข้ามาช่วยปรองดองและต่อรองอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในที่นี้อาจจะรวมถึงการใช้มาตรการออกกฎหมายนิรโทษกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือเยียวยาความเสียหายโดยเริ่มจากการแสวงหาความจริงในอดีต สาเหตุความไม่เป็นธรรมในสังคม การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากความขัดแย้ง การแสวงหาข้อเท็จจริงของความคิดแต่ไม่หาคนผิด และการจัดสรรอำนาจใหม่ระหว่างกลุ่ม ต่าง ๆ ในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่ควรระวังด้วยว่า การใช้กฎหมายนิรโทษกรรมแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำไปสู่การปรองดองอย่างแท้จริงได้ การปรองดองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้นตอของความขัดแย้งในสังคมได้รับการแก้ไข การจะเริ่มแก้ไขได้โดยการพิสูจน์ทราบ บันทึก และชี้แจงข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะสังคมมีสิทธิในการเข้าถึงความจริง การรับทราบความจริงจึงจะนำมาสู่ความเข้าใจ การให้อภัย และเมื่อนั้นการปรองดองจึงจะเกิดขึ้นได้ (Murphy, Colleen, 2010) กระบวนการปรองดองเป็นขั้นตอนการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาแนวทางหนึ่งเพื่อที่จะให้ความขัดแย้งของมนุษย์นั้นสิ้นสุดลง ความขัดแย้งถือว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติประการหนึ่งของสังคมมนุษย์อันไม่พึงปรารถนา ความขัดแย้งเกิดขึ้น ดำรงอยู่และสิ้นสุดมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของมนุษย์ สังคมมนุษย์ไม่ว่ายุคใดสมัยใดจะต้องเผชิญกับความขัดแย้ง แตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียว ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในระดับบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มบุคคล และกลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคล ความขัดแย้งทั้งระดับความคิด ความเชื่อและอุดมคติที่ยึดถือไม่สอดคล้องกัน ผลของความขัดแย้งอาจจะส่งผลในเชิงบวก ทำให้สังคมมีพัฒนาการและทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเข้าใจสภาพที่เป็นปัญหานั้นและป้องกันเงื่อนไขที่จะเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความขัดแย้งนั้น ขณะเดียวกันความขัดแย้งก็ทำให้เกิดกระบวนการแสวงหาทางออกที่แก้ไข แสวงหาแนวทางเสริมสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม

อย่างไรก็ดี ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งมักนำมาซึ่งสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของสมาชิกในสังคม กล่าวคือ ความขัดแย้งมักจะสร้างผลลบต่อระดับจิตใจ ส่งผลเสียหายต่อร่างกาย และส่งผลกระทบต่อมิตรภาพของคนในสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วย การตระหนักถึงผลกระทบของความขัดแย้งทำให้คนพยายามแสวงหาแนวทางป้องกันแก้ไขหลายแนวทาง สังคมร่วมสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนมอยู่ความขัดแย้งปรากฏทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม พระองค์ได้เสนอหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นการป้องกัน คือ สร้างสังคมให้เกิดความสมดุลและเสนอแนวทางในการระงับความขัดแย้ง คือ หลักธรรม และพระองค์ก็ทรงแสดงพระจริยวัตรอันเป็นท่าทีในการแก้ไขปัญหาเฉพาะกรณีที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ปัจจุบันสังคมไทยมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ค่านิยม ทศนคติ พฤติกรรมของคนที่แสดงอัตลักษณ์และยึดถือเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันมากขึ้น ความขัดแย้งของคนในสังคมมีสาเหตุที่

หลากหลาย สลับซับซ้อนมากขึ้น มีระดับความรุนแรงมากขึ้น แผ่ขยายสู่ความขัดแย้งในระดับวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่เป็นคำถาม คือ บริบทสังคมในสมัยพุทธกาลมีเหตุการณ์ของความขัดแย้งในสังคม ในสังคมโลก พระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งภายใต้การสร้างความเป็นธรรมที่ทุกฝ่ายยอมรับนั้น การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งเป็นรูปหนึ่งในการปรองดอง ในสมัยใหม่ความขัดแย้งมีปริมาณและความเข้มข้นมากขึ้น หลักพุทธธรรมได้มีทัศนะต่อความขัดแย้งนี้ควรมีองค์ประกอบที่จะนำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งอย่างไร หลักพุทธธรรมเสนอหลักการแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร และพระสงฆ์ไทยซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่ประพฤติกรรมตามหลักธรรมได้ดีความหลักธรรมเสนอทางออกแก้สังคมนั้นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และวิธีการ/รูปแบบที่พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งได้มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย จำนวน 5 รูป มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป และนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน
2. ผู้ให้ข้อมูล คือ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยในชุมชน จำนวน 5 รูป และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามแยกตามประเภทของผู้ให้ข้อมูลหลักได้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ที่เข้าไปไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทของคนในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Un - Structure Interview) และแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ หรือมีโครงสร้าง (Structure Interview) พระสงฆ์ที่อยู่ในสังคมเมือง (กรุงเทพมหานคร) มีประสบการณ์ให้คำแนะนำในการแก้ไขความขัดแย้งคู่กรณีรายบุคคล และให้คำแนะนำต่อสังคม เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview)

กลุ่มที่ 2 พระสงฆ์นักวิชาการและฆราวาสนักวิชาการ เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการหรือแบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 จะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพราะข้อมูลที่ต้องการทราบนอกจากเป็นข้อคิดเห็นแล้ว ข้อมูลจะเน้นประสบการณ์การทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งการทำงานของแต่ละรูปจะมีความแตกต่างกันทั้งเงื่อนไขบริบทของปัญหาและบริบทของพื้นที่ เครื่องมือซึ่งเป็นคำถามจึงมีความยืดหยุ่นสูง ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลกลุ่มที่ 2 เป็นการศึกษาเพื่อทราบความคิดเห็น จึงใช้เครื่องมือค่อนข้างเป็นทางการ คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อ ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อได้ติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสองกลุ่มแล้ว ได้แจ้งหัวข้อเรื่องงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตสัมภาษณ์

4.2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 1 ซึ่งศึกษาด้วยแบบคำถามไม่มีโครงสร้าง คำถามมีความยืดหยุ่นสูง ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 2 ซึ่งศึกษาด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามแหล่งข้อมูลและประเภทข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลเอกสาร

5.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) โดยการเลือกข้อมูลเอกสารจากเนื้อหาในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ ความขัดแย้งและวิธีการ แนวทางแก้ไขปัญหาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

5.2 จัดระเบียบข้อมูล (Data Display) โดยการจัดกระทำข้อมูลที่วิเคราะห์และลดทอนแล้ว มาลำดับเนื้อหาจากก่อน - หลัง เช่น บริบทปัญหา สาเหตุการแก้ไข รวมลำดับขั้นตอนการวิจัยตามหัวข้อให้มีความต่อเนื่องเป็นลำดับและต่อและหัวข้อมีความเชื่อมโยงกัน

5.3 สรุปความ (Conclusion Drawing) โดยการให้ความหมาย หรือตีความข้อมูล หรือวิธีการให้เหตุผลจากข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากเอกสาร แล้วนำมาสรุปและอภิปรายผลของการวิจัย

ข้อมูลภาคสนาม

เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ ประเด็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ประเด็นที่เป็นโจทย์การวิจัยได้รับการนำมาแยกย่อยเป็นชุดคำถาม และชุดคำถามดังกล่าวได้ถูกตอบครบถ้วน ถึงจุดอิ่มตัว ไม่มีประเด็นใหม่ ๆ (ในกรอบของการวิจัย) เกิดขึ้น การเก็บข้อมูลสิ้นสุด หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลักมา

ตีความภายใต้กรอบแนวคิดการปรองดองและแนวคิดการปรองดอง ถูกอธิบายเชื่อมโยงกับ ข้อมูลภาคสนามมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดปรองดองและถอดรูปแบบและ ลักษณะของการปรองดอง ซึ่งเป็นคำตอบโจทก์การวิจัยในที่สุด

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธ ธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก พบว่า เกิดจากการจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกลุ่ม สาเหตุของความขัดแย้งไม่มีความซับซ้อนมากนัก ทั้งนี้ เพราะสังคมในสมัยพุทธกาล เป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีหน่วยสังคมที่แยกย่อยเป็นหน่วยเล็ก ๆ เหมือนปัจจุบัน พื้นฐานของ สังคมจึงมีความสมดุล ปัญหาความขัดแย้งที่ไม่พึงปรารถนาระหว่างคนและระหว่างกลุ่ม สามารถระบุดันตของปัญหานอกจากปัญหาภายใน (อกุศล) แล้ว ต้นตอของปัญหาที่ปรากฏ เชิงประจักษ์ก็สามารถชี้ชัดได้ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มที่เป็นปัญหา คือ 1) พระสงฆ์กับปัญหา การเข้าใจพระวินัยแตกต่างกัน ปัญหาพระสงฆ์กับการเข้าใจพระวินัยนำมาสู่ความขัดแย้งของ กลุ่มพระสงฆ์ 2) ปัญหาของบุคคลกับบุคคล บุคคลกับรัฐ เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ ร่างกาย หรือ ความขัดแย้งในด้านกฎหมาย โดยทั่วไปเป็นปัญหาที่แก้ไขง่าย โดยแสดงข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งของบุคคลที่มีสถานะผู้นำกลุ่มมวลชนอาจจะนำมาสู่การขยายขอบเขตของ ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมได้ เช่น พระเทวทัตตั้งตัวเป็นศัตรูกับพระพุทธเจ้า 3) ปัญหา ของกลุ่มคนหรือระหว่างรัฐกับรัฐ ในสมัยพุทธกาลมีตัวอย่างการแย่งชิงทรัพยากรน้ำระหว่าง ศากยวงศ์และโกศลยวงศ์ ซึ่งปัญหาความขัดแย้งนี้อาจจะนำไปสู่สงครามได้ พระพุทธเจ้าทรงเป็น ตัวกลางในการแก้ไขปัญหโดยแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงและสามารถแก้ไขปัญหได้ รูปแบบของ การปรองดองในสมัยพุทธกาลนำไปสู่การแก้ไขปัญหได้ มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) พระพุทธเจ้าหรือผู้ไกล่เกลี่ย 2) เจื่อนใจของความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไข 3) คู่ขัดแย้ง 4) กระบวนการการแก้ไข และ 5) เป้าหมายของการไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในการปรองดอง ได้แก่ 1) โยนิโสมนสิการ การคิดพิจารณาตรวจสอบ ข้อเท็จจริงอันเป็นไปตามเหตุและผลอย่างเป็นภาววิสัย ซึ่งหมายความว่า ความจริงที่เป็นสาเหตุ ของปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันนั้นมีอยู่ เพียงแต่ปราศจากการใคร่ครวญถึงข้อเท็จจริงและ วางอยู่บนหลักของคุณค่าของการมุ่งประโยชน์ส่วนรวม หลักการพิจารณาแบบโยนิโสมนสิการ คือ 1) การคิดหาสาเหตุปัจจัยอย่างไม่เอนเอียงอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามหลักอภิปัจจยตา “เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้จึงเกิด ไม่เอียงซ้าย ไม่เอียงขวา ไม่เป็นอัตตกลิณณานุโยคและไม่เป็น กามสุขัลลิกานุโยค” 2) คิดแยกองค์ประกอบคิดแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์ เช่น แยก องค์ประกอบขั้น 3) คิดแบบรู้เท่าทัน เห็นคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ ตามที่มันเป็นหรือไตรลักษณ์ 4) คิดเพื่อแก้ปัญหา คิดแบบอริยสัจ เห็นทุกข์ สาเหตุแห่งความดับทุกข์ ผลของการดับทุกข์ ทางแห่งความพ้นทุกข์ 5) คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ในการวางแผนยุทธศาสตร์ และการลงมือ

ปฏิบัติ 6) คิดแบบคุณโทษและหาทางออก 7) คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม 8) คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 9) คิดแบบอยู่ในปัจจุบัน และ 10) คิดแบบวิวิธชาติที่ สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ กระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่การเข้าใจข้อเท็จจริง และความจริงจึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้การวางท่าทีต่อคนอื่นได้ถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดเป็นปัญหาความขัดแย้ง

2. รูปแบบและลักษณะในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา พบว่า ทัศนะของนักวิชาการทางศาสนาทั้งพระและฆราวาสเกี่ยวกับประเด็นการปรองดองตามหลักพุทธธรรม จากการศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 รูป/คน ดังนี้

ประการแรก ความเห็นเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุของปัญหา นักวิชาการมีทัศนะร่วมกันว่าปัญหาของความขัดแย้งมาจากปัจจัยพื้นฐานด้านจิตใจของมนุษย์ กล่าวคือ พื้นฐานของมนุษย์มีความอกุศลมูล รากะ โทสะ และโมหะ ปัจจัยภายนอก คือ โครงสร้างสังคมความสัมพันธ์ของคนในสังคมต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และมนุษย์สัมพันธ์กันผ่านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ คือ ทรัพยากร ความหมายของปัญหาโครงสร้างสังคมก็คือ กฎเกณฑ์ระเบียบที่มนุษย์ร่วมกันสร้างผ่านองค์กร สถาบัน หน่วยทางสังคม และองค์กร สถาบัน หน่วยสังคมเป็นผู้รักษากฎระเบียบนั้น ซึ่งนำมาบังคับมนุษย์ปัจเจกบุคคลได้ บางปัญหาเป็นปัญหาระดับบุคคลกับบุคคล จะปรากฏสาเหตุของปัญหาค่อนข้างชัดเจน บางปัญหาเกิดจากโครงสร้างสังคม ระเบียบ กฎเกณฑ์บางประการที่คนร่วมกันสร้างขึ้น และยอมรับว่าถูกต้อง เช่น คนที่เคยทำมาหากินในสวนของตนตั้งแต่บรรพบุรุษ วันต่อมาอาจจะมีกฎหมายระบุการครอบครองที่ทำมาหากินนั้นผิดกฎหมาย ความขัดแย้งกับบุคคลต่อภาครัฐ นำไปสู่การขัดแย้งระหว่างคนในสังคมขยายไปในวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ดี นักวิชาการเห็นต่างกันเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในสังคมอดีตและในสังคมสมัยใหม่ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาในอดีตกับปัญหาในปัจจุบันไม่มี ความแตกต่างกัน กล่าวคือ พื้นฐานทุกปัญหามาจากฐานจิตใจของมนุษย์ปัจเจกบุคคล นักวิชาการส่วนน้อย เห็นว่าปัญหาในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันในแง่ปัญหาสังคมในอดีตเป็นปัญหามาจากพื้นฐานจิตใจของมนุษย์ และปัญหาขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคลจึงแก้ไขได้ง่าย โดยใช้หลักธรรมได้อย่างตรงไปตรงมา ปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การแก้ปัญหาจึงทำได้ยากขึ้น เพราะเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย

ประการที่สอง แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่ความปรองดอง แนวทางแก้ไขปัญหา นักวิชาการทั้ง 10 รูป/คนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการเสนอหลักธรรมที่สอดคล้องกันคือ

1. พรหมวิหารธรรม ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนในการแก้ไขปัญหาร่วมกับวิธีการอื่น เช่น กฎหมาย กระบวนการทางสังคม เป็นต้น พรหมวิหารธรรม

หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ บุคคลที่มีหลักคุณธรรมหมวดนี้จะมีคุณสมบัติของความเป็นผู้ใหญ่ ได้แก่ ความเมตตา ความสงสารต่อทุกฝ่าย ทุกคนเสมอกัน กรุณา ปราบปรามจะให้คนอื่น คู่กรณี พ้นจากปัญหา มุทิตา ยินดีกับการที่คนอื่นพ้นปัญหา ประสบสิ่งที่ดีงามในชีวิตและอุเบกขา เมื่อช่วยเหลือเต็มกำลัง ผลของการช่วยเหลือจากข้อที่ 1 - 3 สิ้นสุด อาจจะบรรลุผลหรือไม่บรรลุผล ควรตั้งในอุเบกขา

2. อปริหานิยธรรม 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิจ 2) พร้อมเพรียงกัน ประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้เป็นใหญ่ในหมู่คณะ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง 5) บรรดากุลสตรีกุล กุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออุดคร่ำขึ้นใจ 6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ 7) จัดให้ ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย

หลักการของอปริหานิยธรรม เป็นหลักการการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง การหมั่นประชุมกันเนืองนิจ การเคารพกติกายบ้านและการให้ความสำคัญแก่สิ่งที่เป็คุณค่าอัน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเป็นหลักยึดในการป้องกันปัญหาและแก้ไข้ปัญหา

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความหมายของการประชุมกันเนืองนิจเพื่อให้พบปะพูดคุย และการหาทางออก ความหมายในสังคมสมัยใหม่ก็คือ ทุกคนมีเวทีที่จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดของตนเองเพื่อนำไปสู่การเสนอความคิดในการแก้ไข้ปัญหา อย่างน้อยก็ได้แสดงทัศนะ ของตน และให้สังคมทั้งหมดได้รับรู้สรุปปัญหาและช่วยกันแนวทางแก้ไข้ กล่าวโดยสรุปก็คือ การใช้กระบวนการทางสังคมในการแก้ไข้ปัญหา

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธ ธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก คือ รูปแบบและลักษณะการปรองดองตามหลักพุทธ ธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและพระจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงแก้ปัญหานั้น ตาม ลักษณะเงื่อนไขของปัญหาที่เกิดขึ้นของบริบทสังคมในสมัยนั้น กล่าวคือ สังคมในสมัยพุทธกาล เป็นสังคมที่เรียบง่าย การจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก หน่วยสังคมประกอบขึ้นไม่มาก ได้แก่ หน่วยรัฐ พระสงฆ์ ชุมชนและครอบครัว ปัญหาการจัด ความสัมพันธ์ระหว่างกันจึงมักจะเป็นปัญหาระหว่างบุคคลและปัญหาผลประโยชน์ ส่วนปัญหา ของอุดมคติและปัญหาระดับโครงสร้างสังคมไม่ปรากฏนัก การจะเข้าใจรูปแบบและลักษณะ การปรองดองตามหลักพุทธธรรม เราสามารถเข้าใจด้วยหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวาง แนวทางในการแก้ไข้ปัญหา อาจจะเป็นวิธีการเฉพาะตามกรณีเงื่อนไขของปัญหา วิธีการแก้ไข้ ปัญหาแต่ละปัญหาอาจจะมีแตกต่างกัน ในการแก้ไข้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การปรองดองตาม สภาพเงื่อนไขของแต่ละปัญหานั้น เราสามารถแสวงหาหลักการจากวิธีการเหล่านั้นได้

นอกจากนี้ หลักพุทธธรรมไม่เพียงจะวางแนวทางการแก้ไขปัญหา แต่ได้วางหลักการในการป้องกันปัญหา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นพระพุทธรูปเจ้าทรงมีท่าทีต่อปัญหาและมองธรรมชาติของปัญหานั้น ตลอดจนการแก้ไขด้วยการปรองดองบางประการ ซึ่งเป็นรูปแบบและลักษณะที่สามารถปรับใช้ในสังคมสมัยใหม่ได้ หลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้ง เช่น โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตร การซื้อตรงต่อความจริง การให้อภัย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไพรีชน ธรรมทีโป, ดร. เรื่อง พุทธวิธีในการปรองดอง ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งเป็นสภาพธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคมด้วยเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ถ้าสามารถปัญหาและพัฒนาสังคมให้เป็นปกติสุขต่อไปได้ก็เป็นเรื่องที่ดี แต่มีหลายกรณีที่แก้ปัญหาคความขัดแย้งด้วยความรุนแรง ทำให้ปัญหาบานปลาย พุทธศาสนาเสนอแนวทางสลายความขัดแย้งด้วยสันติวิธีไว้หลายนัย ในที่นี้เน้นแนวทางการเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน โดยใช้คุณธรรมของกัลยาณมิตรว่าด้วยการให้อภัยหรืออภัยทานเป็นหลักการสำคัญในการสลายความขัดแย้งและเสริมสร้างความปรองดอง (พระมหาไพรีชน ธรรมทีโป, ดร., 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลากร เทียนส่องใจ เรื่อง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง ผลการวิจัยพบว่า ปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นตอนกัลยาณมิตร 2) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ และ 3) ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ในขั้นตอนกัลยาณมิตรนั้น คนกลางจะต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่โดยตรง แต่ในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จะต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดสัมมาทิฐิ ในการหาจุดสนใจอย่างแท้จริงของคู่กรณี และส่งเสริมความเข้าใจอันดีของทั้งสองฝ่าย กล่าวโดยสรุป การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เป็นหนึ่งในพุทธสันติวิธีที่ใช้นามาเป็นรูปแบบสำหรับการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งแล้ว ยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา (ชลากร เทียนส่องใจ, 2553)

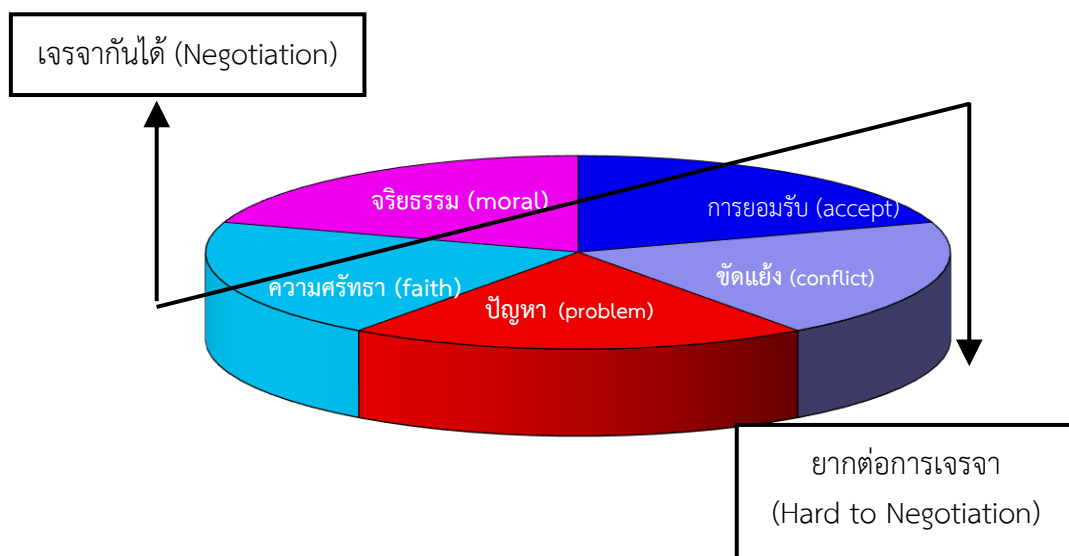
2. รูปแบบและลักษณะในการจัดการความขัดแย้งโดยสันติตามทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแนวทางการจัดการความขัดแย้งนั้นสามารถแก้ไขได้ตามสภาพเงื่อนไขของปัญหา แนวทางการแก้ไขจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขปัญหาเช่นกัน กล่าวคือ สภาพปัญหาอย่างไรก็ควรจะต้องแก้เช่นนั้น ทัศนะของพระสงฆ์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นเงื่อนไขปัญหาคือปัญหาด้านคุณค่าเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะของความขัดแย้งอันเป็นเรื่องภายในของปัจเจกบุคคล รองลงมาเห็นว่าปัญหามาจากการจัดระเบียบโครงสร้างสังคมไม่ตอบสนองความต้องการและข้อเท็จจริงของสังคม หลักธรรมในการป้องกันและจัดการความขัดแย้งคือ พรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมของพรหมหรือสำหรับผู้ใหญ่ พรหมวิหารเป็นคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยโดยตรง บุคคลที่เข้าไกล่เกลี่ยของความขัดแย้งถือเป็นหน้าที่ทางธรรม กล่าวคือ

ที่มีคุณธรรมและการจะพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองได้ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศิวะเสน ญาณเมธ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา : วิเคราะห์จากพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนามี 4 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) รูปแบบของ ไตรสิกขา 2) รูปแบบของโอวาท 3) รูปแบบของพรหมวิหาร 4 และ 4) รูปแบบอริยสัจ 4 (พระมหาศิวะเสน ญาณเมธ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์ (จนทโชโต เรื่อง พรหมวิหาร : ธรรมเนียมทางการแก้ไขความขัดแย้งของสังคม ผลการวิจัยพบว่า พรหมวิหารธรรมเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมนำมาซึ่งสันติภาพ ตามความหมายของ พรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นธรรมของผู้ใหญ่เสมือนพระพรหม คือ มีเมตตา ช่วยเหลือในส่วนที่เป็น คุณประโยชน์ ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การมีกรุณา มุ่งปลดปล่อยความทุกข์ซึ่งได้ ประสบทุกข์การมีมุทิตา มุ่งพลอยยินดีต่อการพยายามกระทำความดี และการมีอุเบกขามุ่ง ดำรงตนเป็นกลาง ยุติธรรม ไม่เอนเอียง ดังนั้นพรหมวิหารทั้งหมดถือว่าเป็นคุณสมบัติของ ผู้ใหญ่ที่มนุษย์สามารถกระทำ ได้ด้วยตนเองโดยแสดงถึงความเมตตาอารีเอื้อเฟื้อแผ่ อุदหนุนจนเจือ เมื่อประสบความสำเร็จและมีน้ำใจ พลอยยินดี เมื่อบุคคลอื่นประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และวางตนเป็นกลางโดยพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองตามหลัก เหตุผล บุคคล สถานการณ์ คุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นผลนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้งที่มีภายในสังคมไทย (พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์ (จนทโชโต), 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ผลของการศึกษาปรากฏการณ์ของความขัดแย้งในบริบทสังคมอดีต วิธีการจึงเป็น ลักษณะเฉพาะของเงื่อนไขของปัญหา หลักทางพระพุทธศาสนาจึงเห็นเน้นการแก้ไขปัญหาตัว บุคคลอันดับแรก ส่วนตัวโครงสร้างของปัญหาลำดับถัดมา เพราะตัวบุคคลมีความยืดหยุ่นและ ปรับตัวได้ง่าย บุคคลจึงเป็นผู้สร้างปัญหาและสร้างระบบ ผลสุดท้ายตัวบุคคลเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบจากปัญหา บุคคลในฐานะที่มีจิตใจ ปัญญาและการตัดสินใจจึงเป็นผู้กระทำและผล ของการกระทำนั้น ส่วนโครงสร้างเป็นผลผลิตของมนุษย์ ผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า จุดสำคัญ ที่สุดของการแก้ไขปัญหาขัดแย้งคือ “ศรัทธา” หรือ “การยอมรับ” ของคู่กรณี การศรัทธาคือ การเปิดใจซึ่งสำคัญที่สุดและนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหามา ในทัศนะของ พระพุทธศาสนา คุณสมบัติคือ “จริยธรรม” จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับแก้ไขปัญหานี้ ดังแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงวงกลมของความขัดแย้ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์และนักวิชาทางพระพุทธศาสนามีทัศนะต่อสังคม ต่อความขัดแย้งในแนวทางในการจัดการความขัดแย้งทั้งที่ต่างและคล้ายคลึงกัน ในประเด็นที่ต่างกัน คือ ประเด็นที่ทัศนะต่อสังคมและเงื่อนไขของความขัดแย้ง กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์มีทัศนะว่าสังคมในอดีตและสมัยใหม่มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องที่มนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม เพราะฉะนั้นเงื่อนไขของปัญหาของสังคมอดีตและสังคมสมัยใหม่ไม่ได้ต่างกัน กล่าวคือ รากเหง้าของความขัดแย้งมาจากปัจจัยธรรม คือ โลภ โกรธ หลง ทิฐิและมานะ ส่วนนักวิชาการพระพุทธศาสนาที่เป็นฆราวาสเห็นว่าสังคมในอดีตกับสังคมสมัยใหม่มีความแตกต่างกัน ในแง่ที่สังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากกว่าสังคมอดีต เงื่อนไขของความขัดแย้งจึงมีความซับซ้อน เงื่อนไขหลัก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีปัญหาอันมาจากผลประโยชน์และกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของปัจเจกและไม่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมอย่างใดก็ได้ แม้ทั้งสองกลุ่มมีทัศนะต่อสังคมและเงื่อนไขของความขัดแย้งแตกต่างกัน ซึ่งมาจากจุดเน้นการมองปัญหาแตกต่างกัน แต่ทั้งสองทัศนะมีจุดเชื่อมโยงที่สำคัญ ทั้งเงื่อนไขความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและเชิงปัจเจกก็มีจุดรวมที่มนุษย์ในฐานะผู้สร้างกฎเกณฑ์และมนุษย์ในฐานะเป็นผู้รับผลจากความขัดแย้ง (ไม่ว่าจะเงื่อนไขใดก็ตาม) เพราะฉะนั้น ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีทัศนะตรงกันตรงที่การจัดการปัญหานั้นการจัดการภายในตัวมนุษย์เป็นหลัก คือ การจัดการปัญหาเชิงคุณค่า ลดความขัดแย้งด้วยการลดอกุศลมูล การลดความขัดแย้งมาจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก พระสงฆ์เป็นหน่วยของสังคมดำรงตนในสมณะธรรม เป็นผู้ที่ไม่ก่อให้เกิดความศรัทธาและเป็นที่พึ่งของคนในสังคมได้ ซึ่งก็คือ บริหารวัด

บริหารบุคคลทางศาสนา บริหารปัจจัยสี่ และการบริหารตนเอง เอื้อให้คนในสังคมเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัด ถือว่าเป็นการป้องกันความขัดแย้งได้อย่างดี ประการที่สอง เมื่อเกิดความขัดแย้ง ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนกลางที่จะจัดการความขัดแย้งควรมีคุณสมบัติ ได้แก่ มีพรหมวิหาร 4 ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาประจำจิตใจ ปราศจากอคติ 4 นอกจากนี้ยังเป็นผู้รู้ กฎเกณฑ์ที่สังคมหรือชุมชนคู่ขัดแย้งยึดถือ อันเป็นแกนในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยหรือตัดสิน รู้ทางด้านเทคนิค วิธีการไกล่เกลี่ย นอกจากนี้แนวทางหรือหลักการในการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นไปอย่างสันติวิธี ยึดหลักการตามเหตุและผล (มัชฌิมาปฏิปทา) โดยมุ่งประโยชน์และความเมตตาแก่ทุกฝ่ายเป็นที่ตั้ง และถือว่าการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติธรรมหรือการทำประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่นและสังคม ข้อเสนอแนะ คือ กระบวนการบริหารจัดการเรื่องความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองควรมีการศึกษา วิเคราะห์หลักการปรองดองปรากฏในหลักพระวินัยและหลักพุทธธรรม ตลอดจนพระจริยวัตรของพระศาสดาเชิงประยุกต์อย่างจริงจัง เพื่อนำกระบวนการดังกล่าวมาปรับใช้ได้จริงในการแก้ไขปัญหา การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามหลักพระพุทธศาสนาเชิงประสิทธิภาพ ควรมีการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยเจาะจงกลุ่มพื้นที่ซึ่งมีความขัดแย้งระดับต่างๆ โดยควรศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลักพระสงฆ์ที่เคยคลุกคลีกับชุมชน โดยเฉพาะพระสงฆ์ในชนบท เพื่อศึกษารูปแบบการไกล่เกลี่ยนั้น และนำทัศนคติของชนหรือกลุ่มที่มีความขัดแย้งและท่าทีของกลุ่มขัดแย้งต่อพระสงฆ์ ในเชิงแนวคิดควรศึกษาเปรียบเทียบการปรองดองตามหลักพุทธธรรมกับแนวคิด ทฤษฎีของนักคิดสำคัญ หรือปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับประเด็นปรองดอง เพื่อแสวงหาวิธีการนำสันติภาพสู่สังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ พานทอง. (2558). การเมืองและความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาล แห่งหนึ่งในภาคตะวันออก. ใน ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี.
- ชลกร เทียนส่องใจ. (2553). การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรสุข หุ่นรินทร์ และคณะ. (2552). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์ (จนทโชโต). (2560). พรหมวิหาร : ธรรมแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2555). สุขภาพใจ. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

- พระมหาไพริชณ์ ธรรมทีโป, ดร. (2561). พุทธวิธีในการปรองดอง. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 5 (ฉบับพิเศษ), 176-196.
- พระมหาศิวัธ ญาณเมธ. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา: วิเคราะห์จาก พระไตรปิฎก. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระมหาสนอง ปัจโจปการี. (2553). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 8(1), 8-22.
- Murphy, Colleen. (2010). A Moral Theory of Political Reconciliation. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prettynoonum. (2558). สังคมไทยในปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ. กันยายน 28, 2563, จาก <https://lalidayanapat.wordpress.com/2015/03/23/lalida/>

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร
ในประเทศไทย*

EFFECTS OF CORPORATE INCOME TAX CHANGES ON EFFICIENCY
PERFORMANCE OF THE AUDIT OF THE TAX AUDITOR
IN THAILAND

สรวรยา จินดาวงศ์

Sawanya jindawong

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: sawanya.jin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยรวมและเป็นรายด้านของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาได้แก่ ตัวแปรอิสระ (ด้านค่าใช้จ่าย ด้านค่าลดหย่อน ด้านอัตราภาษีเงินได้ ด้านระยะเวลาในการยื่นแบบ และด้านวิธีการคำนวณภาษี) และตัวแปรตาม (ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ด้านการบรรลุเป้าหมาย และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ทำการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านค่าลดหย่อน ด้านอัตราภาษีเงินได้ ด้านระยะเวลาในการยื่นแบบ และด้านวิธีการคำนวณภาษี ที่ผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ด้านการบรรลุเป้าหมาย และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทาง

* Received 1 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

ภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ผลการทดสอบสมมติฐานได้รับการสนับสนุนทุกสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: ภาษีเงินได้นิติบุคคล, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, ผู้สอบบัญชีภาษีอากร

Abstract

The Objectives of this research article were to The objective of this study was to study the effect of the change in corporate income tax on the overall and individual audit performance of the tax auditor in Thailand. The variables that the researcher were interested to study were independent variables (cost, The deductible Income tax rate The period of submission And the method of calculating taxes) and variables (on the operational Standard and reliability The timeliness of results Achieving goals And satisfaction from relevant persons). The research population was tax auditor in Thailand. A sample of the research was 400 people using questionnaires to collect data. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. The relationship between the variables was tested by using multiple regression analysis The results of the study showed that the effects of the corporate income tax change were expenses The deductible Income tax rate The period of submission And the method of calculating the tax That positively impacts the performance of an audit, including operational processes Standard and reliability The timeliness of results Achieving goals And satisfaction from those involved Of tax auditors in Thailand However, the research found that Effects of Changes in Corporate Income Tax on the Efficiency of Audit Performance of Tax Auditors in Thailand All hypothesis testing results are supported. Statistically significant 0.05.

Keywords: Corporate Income Tax, Performance Performance, Tax Auditor

บทนำ

ในปัจจุบันงบการเงินของแต่ละธุรกิจ มีผลกระทบต่อสาธารณะชนที่ใช้ประโยชน์จากงบการเงินตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และผู้ใช้งบการเงินไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะทราบได้ว่า ข้อมูลที่ถูกรวบรวมมาเพื่อจัดทำงบการเงินนั้นถูกต้อง ครบถ้วน และสมเหตุสมผลหรือไม่ ดังนั้นผู้ใช้งบการเงินเหล่านี้จึงต้องการความเชื่อมั่นว่า งบการเงินนั้นมีความถูกต้องตามควรและได้จัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของผู้สอบบัญชีที่ควรแสดง

ความคิดเห็นต่อการเงินอย่างอิสระ ไม่ลำเอียง เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ใช้งบการเงินได้เกิดความเชื่อมั่น ในรายงานทางการเงิน ซึ่งจะพิจารณาได้จากผลงานของผู้สอบบัญชี ได้แก่ รายงานของผู้สอบ บัญชีและงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว กรมสรรพากรจึงจัดให้มีการตรวจสอบและรับรอง บัญชีตามประมวลรัษฎากร ซึ่งกระทำโดยผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีหน้าที่ตรวจสอบงบการเงิน ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินของผู้สอบบัญชีภาษี อากรจัดเป็นการตรวจสอบงบการเงินผสมกับการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบให้เป็นไป ตามแนวทางและวิธีการที่กรมสรรพากรกำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบ การเงินคือ ได้มีการแสดงความเห็นว่างบการเงินนั้นได้แสดงฐานะทางการเงิน ผลการ ดำเนินงานของธุรกิจโดยถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและ ตามหลักเกณฑ์ของประมวลรัษฎากร เพื่อแจ้งงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบแล้วนั้นมีความ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินทุกฝ่าย ดังนั้น บทบาทหน้าที่ ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ และเนื่องจากการปฏิบัติงานของ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรต้องมีการติดต่อประสานงานกับธุรกิจทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวก ในการปฏิบัติงาน ผู้สอบบัญชีภาษีอากรควรมีบุคลิกภาพที่ดีในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงาน ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ (กรมสรรพากร, 2560)

ภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร เป็นภาษีทางตรงประเภทหนึ่งซึ่งจัดเก็บจาก การมีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล โดยฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยทั่วไป คือ ฐานกำไรสุทธิ ซึ่งคำนวณได้จากรายได้และรายจ่ายของกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่เกิดขึ้นใน รอบระยะเวลาบัญชี สำหรับวิธีการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล กฎหมายกำหนดให้บริษัทหรือห้าง หุ้นส่วนนิติบุคคลต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นรายรอบระยะเวลาบัญชี และกำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่เสียภาษีจากฐานกำไรสุทธิต้องเสียภาษีก่อนถึง กำหนดเวลาเวลา เรียกว่าภาษีเงินได้ครึ่งรอบระยะเวลาบัญชี เพื่อป้องกันปัญหาภาษีอากรค้าง กฎหมาย นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในบางกรณี มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย และนำส่งต่อกรมสรรพากรอีกด้วย โดยภาษีครึ่งรอบระยะเวลา บัญชี และภาษีหัก ณ ที่จ่ายโดยทั่วไปถือเป็นเครดิตภาษีของผู้มีเงินได้ใน การคำนวณภาษีตอน ล้นรอบระยะเวลาบัญชี ดังนั้นในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อยื่นแบบแสดงรายการภาษี เงินได้นิติบุคคลตอนสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี อาจมีกรณีของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต้อง ชำระภาษีเพิ่มเติมหรือได้รับคืนภาษี (กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, 2556)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การเปลี่ยนแปลงทาง ภาษีเงินได้นิติบุคคล มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการ ปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ด้านการบรรลุ

เป้าหมาย และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำข้อมูล ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาความรู้ และความสามารถในการสอบบัญชีแก่ผู้สอบบัญชีภาษีอากร เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการสอบบัญชี และเป็นประโยชน์ช่วยให้ผู้สอบบัญชีภาษีอากรสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยรวมและเป็นรายด้านของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย จำนวน 3,418 คน (สมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย, 2560)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยสูตรของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% จากการคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง 346 คน แต่เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งอัตราการตอบกลับค่อนข้างต่ำ จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (Homogenous) แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542) ดังนี้

ภูมิภาค	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. กรุงเทพมหานคร	2,015	236
2. ภาคกลาง	690	81
3. ภาคตะวันตก	33	4
4. ภาคตะวันออก	138	16
5. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	156	18
6. ภาคใต้	178	21
7. ภาคเหนือ	208	24
รวม	3,418	400

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ใช้การวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานด้านการสอบบัญชี ประสบการณ์ทำงานด้านอื่นนอกเหนือจากการเป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากร และจำนวนรายของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลขนาดเล็กที่ท่านปฏิบัติหน้าที่ผู้สอบบัญชีและรับรองบัญชีในรอบปีที่ผ่านมา โดยเป็นคำถามแบบเป็นตัวเลือกเพียงคำตอบเดียว (Fix Alternative Question)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลของผู้สอบบัญชีภาษีอากรทั้ง 5 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย จำนวน 3 ข้อ ด้านค่าลดหย่อน จำนวน 3 ข้อ ด้านอัตราภาษีเงินได้ จำนวน 3 ข้อ ด้านระยะเวลาในการยื่นแบบ จำนวน 3 ข้อ และด้านวิธีการคำนวณภาษี จำนวน 3 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีรายละเอียดการให้คะแนนดังต่อไปนี้

1 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับน้อย

3 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับปานกลาง

4 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับมาก

5 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยครอบคลุมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรทั้ง 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ จำนวน 4 ข้อ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ จำนวน 4 ข้อ ด้านการบรรลุเป้าหมาย จำนวน 4 ข้อ และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีรายละเอียดการให้คะแนนดังต่อไปนี้

1 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการสอบบัญชี
ในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการสอบบัญชี
ในระดับน้อย

3 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการสอบบัญชี
ในระดับปานกลาง

4 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการสอบบัญชี
ในระดับมาก

5 หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการสอบบัญชี
ในระดับมากที่สุด

สำหรับส่วนที่ 2 และ 3 กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยจากการ
วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00 – 1.50	มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.51 – 2.50	มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย
2.51 – 3.50	มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
3.51 – 4.50	มีความเห็นอยู่ในระดับมาก
4.51 – 5.00	มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

4.1 ทำหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีปทุม

4.2 ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้สอบบัญชีภาษีอากร
ในประเทศไทย

4.3 ทำการแจกแบบสอบถามให้กับผู้สอบบัญชีภาษีอากรโดยวิธีส่ง
แบบสอบถามทางไปรษณีย์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์
โดยตรง

4.4 ทำการรวบรวมเก็บแบบสอบถามที่ได้กลับมาจากผู้ตอบแบบสอบถาม
และคัดแยกแบบสอบถามออกเป็น 2 ประเภท คือ สมบูรณ์ครบถ้วน และไม่สมบูรณ์หลัง
จากนั้นตรวจนับจำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วน และคำนวณอัตราการตอบกลับ

4.5 นำข้อมูลในแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล
ต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีการ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน

(Inferential Statistics) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และทดสอบผลกระทบด้วยการใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) (ล้วน สายยศ และคณะ, 2553) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ส่วนที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณการทดสอบค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า VIF (Variance Inflation Factors)

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 400 คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 มีอายุน้อยกว่า 35 ปี จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีสถานภาพโสด จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 74.75 มีประสบการณ์ทำงานด้านการสอบบัญชีอยู่ที่ น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 มีประสบการณ์ทำงานด้านอื่นนอกเหนือจากการเป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรางวัลระบบบัญชี จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 และจำนวนรายห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ท่านตรวจสอบและรับรองบัญชีในปีที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี 101-200 ราย จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกรายด้านของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลจำแนกรายด้าน ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทยโดยรวม

อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ในด้านค่าใช้จ่าย ด้านค่าลดหย่อน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอัตราภาษีเงินได้ ด้านระยะเวลาการยื่นแบบ และด้านวิธีการคำนวณภาษี อยู่ในระดับน้อย

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านค่าใช้จ่าย จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านค่าใช้จ่ายโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่าการสนับสนุนให้จ้างงานต่อเนื่องโดยสามารถนำรายจ่ายค้างจ่ายพนักงานมาหักรายได้ 3 เท่า การลดภาระดอกเบี้ยจ่ายโดยสามารถหักรายจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มได้ 1.5 เท่า และโครงการสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ เพื่อเสริมสภาพคล่องธุรกิจ และแบ่งเบาค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านค่าลดหย่อน จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านค่าลดหย่อนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า การปรับโครงสร้างภาษีเงินได้นิติบุคคลในการหักค่าลดหย่อน และการลดหย่อนภาษีสำหรับกำไรสุทธิในอัตราพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง และมาตรการเพิ่มความเชื่อมั่นนักลงทุน อยู่ในระดับน้อย

2.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านอัตราภาษีเงินได้ จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านอัตราภาษีเงินได้โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า การลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้กับผู้ประกอบการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเร่งคืนภาษีเงินได้นิติบุคคลให้ผู้ประกอบการ และการปรับเพิ่มอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล อยู่ในระดับน้อย

2.5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านระยะเวลาการยื่นแบบ จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านระยะเวลาการยื่นแบบโดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายด้าน พบว่า การเพิ่มสภาพคล่อง โดยคืนภาษีมูลค่าเพิ่มภายใน 15 วัน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการขยายระยะเวลายื่นแบบ ภ.ง.ด.1/2/3 และ ภ.ง.ด.53/54 ทั้งการยื่นแบบกระดาษและยื่นผ่านอินเทอร์เน็ต ออกไป อยู่ในระดับน้อย และการขยายระยะเวลายื่นแบบ ภ.ง.ด.50 และ ภ.ง.ด.55 ทั้งการยื่นแบบกระดาษและยื่นผ่านอินเทอร์เน็ต ออกไป อยู่ในระดับมาก

2.6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านวิธีการคำนวณภาษี จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านวิธีการคำนวณภาษี โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า การปรับโครงสร้างวิธีการคำนวณภาษีเงินได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปลี่ยนแปลงวิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคา และการเปลี่ยนแปลงวิธีการคำนวณค่าสึกหรอ อยู่ในระดับน้อย

3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี จำแนกรายด้านของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี จำแนกรายด้าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายด้าน พบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านการบรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับน้อย

3.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถามพบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรสามารถใช้ความรู้ความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการสอบได้อย่างถูกต้อง สามารถจัดระบบการไหลเวียนของงานได้อย่างเหมาะสมและคล่องตัวในการปฏิบัติงานโดยรวม และสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจในการสอบบัญชีได้ถูกต้องสมเหตุสมผลและทันกาล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับน้อย

3.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถามพบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างถูกต้องครบถ้วนตรงไปตรงมา มุ่งเน้นในการรายงานผลการตรวจสอบโดยปราศจากอคติและความลำเอียง และปฏิบัติงานสอบบัญชีในกิจการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องการทําบัญชีทางตรงและทางอ้อม อยู่ในระดับน้อย

3.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรมุ่งเน้นการใช้

เทคนิคตรวจสอบบัญชีที่หลากหลาย เพื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรพิจารณาหลักฐานที่ได้กับข้อมูลจริง เพื่อให้เหตุผลประกอบการรับรองรายงานและสอบทานได้ การให้ความสำคัญกับการหาหลักฐานมาอ้างอิง เพื่อตรวจสอบข้อพิพาทที่เป็นความจริง และการตระหนักถึงการรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานให้มีความเพียงพอเหมาะสม อยู่ในระดับน้อย

3.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านการบรรลุเป้าหมาย จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านการบรรลุเป้าหมายโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยความรวดเร็วถูกต้องแม่นยำและเหมาะสมกับงาน การมีการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้องและประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อย

3.6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จำแนกรายข้อคำถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในระดับรายข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรให้ข้อเสนอเป็นประโยชน์แก่กิจการที่ตรวจสอบใช้อ้างอิงในการทำงานของหน่วยงานอื่นได้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรสามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีความพร้อมและเต็มใจช่วยเหลือให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่เสมอ และการได้รับการยกย่องชมเชยในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงานและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย อยู่ในระดับน้อย

การทดสอบสมมติฐานโดยวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 6 ประเด็น สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยรวมของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 1 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยรวม ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t - value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	0.008	0.020	0.014	0.398	0.691
ด้านค่าลดหย่อน	0.072	0.018	0.091	4.060	0.000*
ด้านอัตราภาษีเงินได้	-0.030	0.034	-0.047	-0.867	0.386
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.406	0.027	0.373	14.754	0.000*
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.433	0.041	0.666	10.502	0.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.925, $SE_{est} = 0.088$, $n = 400$, $R^2 = 0.856$, $F = 468.674$, $Sig = 0.000$

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 2 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t - value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	0.028	0.047	0.044	0.589	0.556
ด้านค่าลดหย่อน	0.249	0.041	0.291	6.022	0.000*
ด้านอัตราภาษีเงินได้	-0.046	0.079	-0.068	-0.574	0.566
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.107	0.064	0.091	1.673	0.095
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.266	0.096	0.379	2.772	0.006

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.575, $SE_{est} = 0.205$, $n = 400$, $R^2 = 0.330$, $F = 38.842$, $Sig = 0.000$

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 3 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t- value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	-0.034	0.060	-0.033	-0.558	0.577
ด้านค่าลดหย่อน	0.169	0.053	0.124	3.219	0.001*
ด้านอัตราภาษีเงินได้	-0.118	0.101	-0.109	-1.167	0.244
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.480	0.082	0.256	5.885	0.000*
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.746	0.122	0.664	6.096	0.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.758, $SE_{est} = 0.261$, $n = 400$, $R^2 = 0.575$, $F = 106.473$, $Sig = 0.000$

4. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 4 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t- value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	0.016	0.024	0.028	0.673	0.501
ด้านค่าลดหย่อน	0.008	0.021	0.010	0.368	0.713
ด้านอัตราภาษีเงินได้	0.041	0.041	0.067	1.004	0.316
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.085	0.033	0.079	2.571	0.010*
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.482	0.049	0.755	9.782	0.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.887, $SE_{est} = 0.105$, $n = 400$, $R^2 = 0.787$, $F = 291.203$, $Sig = 0.000$

5. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สอบบัญชี ด้านการบรรลุเป้าหมายของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 5 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านการบรรลุเป้าหมาย ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t - value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	0.004	0.063	0.005	0.070	0.944
ด้านค่าลดหย่อน	-0.054	0.055	-0.045	-0.974	0.331
ด้านอัตราภาษีเงินได้	-0.047	0.105	-0.050	-0.450	0.653
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.522	0.085	0.318	6.121	0.000*
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.454	0.128	0.463	3.553	0.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.627, $SE_{est} = 0.273$, $n = 400$, $R^2 = 0.393$, $F = 50.959$, $Sig = 0.000$

6. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สอบบัญชี ด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้ได้คำตอบในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 6 ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้วยสมมติฐานที่ 6 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังกล่าวได้ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับการสนับสนุนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	b	SEb	Standardized Coefficients	t - value	p
ด้านค่าใช้จ่าย	0.025	0.017	0.040	1.537	0.125
ด้านค่าลดหย่อน	-0.012	0.014	-0.015	-0.858	0.391
ด้านอัตราภาษีเงินได้	0.022	0.028	0.034	0.810	0.418
ด้านระยะเวลายื่นแบบ	0.835	0.022	0.715	37.288	0.000*
ด้านวิธีการคำนวณภาษี	0.217	0.034	0.310	6.460	0.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 0.958, $SE_{est} = 0.072$, $n = 400$, $R^2 = 0.917$, $F = 873.994$, $Sig = 0.000$

อภิปรายผล

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ด้านการบรรลุเป้าหมาย และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทยได้รับการยอมรับทุกสมมติฐาน เนื่องจากผู้สอบบัญชีภาษีอากรมีความเข้าใจ และพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ ให้มีความสำคัญกับการยอมรับในสิทธิ หน้าที่ และความเท่าเทียมกัน และมีความเชื่อมั่นในผลการปฏิบัติงานและการตัดสินใจของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งมีการเปิดรับประสบการณ์จากผู้สอบบัญชีคนอื่นหรือผู้อื่นที่

เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจและนำไปปรับใช้ในอนาคต นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีภาษีอากรยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยใช้ความรู้ความสามารถทางด้านการสอบบัญชีอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผลการตรวจสอบมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับได้ และให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยยึดหลักความระมัดระวัง รอบคอบ และเป็นไปตามมาตรฐานที่รับรองโดยทั่วไป ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีภาษีอากรได้มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการบัญชีและการสอบบัญชีอย่างเพียงพอ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการสอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานให้เกิดความยืดหยุ่นเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและทันกาล และที่สำคัญได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ดีที่สุดภายใต้ภาวะการที่แตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cahan ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสอบบัญชีของหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีประสบการณ์ในด้านของการวางระบบบัญชี และการให้คำปรึกษาด้านบัญชี ที่ส่งผลต่อความสมบูรณ์และมาตรฐานของรายงานทางการเงินในประเทศจีน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ด้านการวางระบบบัญชี จะมีผลการปฏิบัติงานและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน รวมถึงมีการรวบรวมหลักฐานในการสอบบัญชีอย่างเป็นระบบ และยังสามารถช่วยในเรื่องของการลดความเสี่ยงทางการเงิน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ด้านการให้คำปรึกษาด้านบัญชียังสามารถประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของบริษัทและบอกรายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไขด้านเวลาและขอบเขตซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี (Cahan, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alfraih ที่ทำการศึกษาในเรื่องของประสิทธิภาพและคุณภาพการสอบบัญชีในประเทศคูเวต ซึ่งพบว่า กฎหมายระบุให้บริษัทต้องมีการแต่งตั้งให้มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากภายนอกองค์กรและต้องมาจากบริษัทตรวจสอบบัญชีที่ได้มาตรฐานสูง อย่างเช่น Big4 ซึ่งบริษัทดังกล่าวมีมติการประเมินประสิทธิภาพการสอบบัญชีที่ครอบคลุมในส่วนของความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความสมบูรณ์ เป็นไปตามมาตรฐานรวมถึงอยู่ในขอบระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลทำให้รายงานทางการเงินขององค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและส่งผลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในด้านของ การบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน (Alfraih, 2016) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Glendinning และคณะ ที่ระบุว่าผลพวงจากการสอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ ในด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความสมบูรณ์ และเป็นไปตามมาตรฐานของรายงานทางการเงิน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้สอบบัญชีเอง ในด้านของการบรรลุจุด มุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสะท้อนให้เห็น

ถึงการ ปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี รวมถึงสร้าง ความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้นั่นเอง (Glendinning และคณะ, 2007)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีเงินได้นิติบุคคล ด้านค่าใช้จ่าย ด้านค่าลดหย่อน ด้านอัตราภาษีเงินได้ ด้านระยะเวลาการยื่นแบบ และด้านวิธีการคำนวณภาษี มีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ด้านการบรรลุเป้าหมาย และด้านความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงได้ยอมรับทุกสมมติฐาน ผลการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีภาษีอากรทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ผู้สอบบัญชีภาษีอากรควรศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และตระหนักถึงจรรยาบรรณต่อผู้มีส่วนได้เสีย และความสามารถในด้านเทคนิคต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้นและทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางภาษีที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งอาจทำให้งานวิจัยมีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ตรงตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น เช่น ผู้บริหารองค์กร นักบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2560). การเปลี่ยนแปลงภาษีเงินได้. เรียกใช้เมื่อ. มีนาคม 25, 2562, จาก <http://www.rd.go.th>
- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. (2556). ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2556. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: เรือน แก้วการพิมพ์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศ และคณะ. (2553). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- สมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย. (2560). รายชื่อผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ. มีนาคม 25, 2562, จาก. www.taxauditor.or.th
- Alfraih. (2016). The Role of Audit Quality in Firm Valuation: Evidence from an Emerging Capital Market with a Joint Audit Requirement. *International Journal of Law and Management*, 58(5), 575-598.
- Cahan, A. (2015). The effect of audit experience on audit fees and audit quality. *Journal of Accounting*, 30(1), 78-100.
- Glendinning, H. et al. (2007). Non-audit services, auditor independence, and earnings management. Working Paper. Lancaster University.

**การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลาง
ของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร***
**COMPETENCY DEVELOPMENT OF CENTRAL SERVICE PERSONNEL
OF THE BANK OF AYUDHYA PUBLIC COMPANY LIMITER
IN BANGKOK**

พัฒนพงษ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร

Patanapong Prommasakha na sakonnakhon

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: patanapong5875@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา และ 3) สร้างแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Method) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำนวน 795 คน โดยใช้หลักการคำนวณของ Yamane's โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษามีดังนี้พบว่า 1) บุคลากรมีใจรักงานด้านการบริการและมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางสูงโดยมีความคล่องตัวสามารถทำงานรวดเร็วมีประสิทธิภาพ มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร มีความซื่อสัตย์ ให้ความสำคัญต่อการบริการของธนาคารและมีขวัญกำลังใจในการทำงานอยู่ในเกณฑ์ดี ธนาคารมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการปรับเงินเดือน มีโบนัสที่ดีและหากผลงานดีก็จะได้รับการส่งเสริมส่งไปศึกษาต่างประเทศ อีกทั้งมีนโยบายไม่ลดพนักงาน มีการสร้างแรงจูงใจในด้านผลตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่ หากต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจะมอบทุนการศึกษาให้หรือมีค่าตอบแทนและมีค่าวิชาชีพให้ในกรณีพิเศษ 2) สมรรถนะของบุคลากรและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรมีการวางแผนทรัพยากรบุคลากรเพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนกลยุทธ์ของฝ่ายบริการกลาง 3) แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาได้กำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านสวัสดิการ การ

* Received 19 November 2020; Revised 16 February 2021; Accepted 19 February 2021

คัดเลือกบุคลากร การทำงานเป็นทีม การบริหารผลตอบแทน การพัฒนาและฝึกอบรม
สถานภาพบุคคล การบริหารการเงิน

คำสำคัญ: การพัฒนาผลงาน, สมรรถนะ, ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the general condition of central service personnel of Bank of Ayudhya Public Company Limited in Bangkok, 2) study the competency of personnel and the need for the development of central service personnel of Bank of Ayudhya and 3) Create guidelines for the competency development of central service personnel of Bank of Ayudhya. This was a mixed research method, collecting data from 795 central service personnel of Bank of Ayudhya, using Yamane's calculation principles by using questionnaires and in-depth interviews. And have specialized knowledge and flexibility Work fast, efficient Have a positive attitude towards the organization Be honest, respect bank regulations and have good working morale. The bank has an incentive to perform its duties. Salary adjustments are made. There is a good bonus and if good results will be promoted to study abroad. In addition, there is a policy of not reducing employees and creating incentives for compensation that are appropriate for their duties. If wanting to continue to study at a higher level, scholarships or compensation and professional fees will be awarded in special circumstances. And human resource development needs. Human resource planning is in line with the strategic planning of the central service department. 3) to create guidelines for competency development. of the central service personnel of Bank of Ayudhya has established guidelines for development in welfare Personnel selection Team work Yield management Development and training of personal status, financial management

Keywords: Performance Development, Competency, Bank of Ayudhya (Public Company Limited)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยเฉพาะในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสาร (Information and Communication Technology) ทำให้การติดต่อสื่อสารและการแพร่กระจายข้อมูล ข่าวสาร และความรู้อย่างรวดเร็วพร้อมกัน รวมทั้งการขยายตัวของอุตสาหกรรมทั้งภาคการผลิต และบริการ โดยใช้ความรู้เป็นฐานที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ฐานความรู้ โดยในปัจจุบันองค์กรชั้นนำได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวางหากพิจารณาความสำเร็จขององค์กรโดยส่วนใหญ่มาจากการได้หรือมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจหลัก (Core Business) ขององค์กร (กิดานันท์ มลิทอง, 2558) หากองค์กรไม่มีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นแบบแผนและการคัดสรรบุคลากรที่ไม่มีประสิทธิภาพได้บุคลากรที่ไม่ตรงกับความต้องการขององค์กรความไม่เป็นธรรมในการปรับขึ้นค่าตอบแทน ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรได้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2555) การจะได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการขององค์กรและสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการปฏิบัติงานตรงกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคลากรนั้นจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ (Strategy) หรือหลักการในการบริหารที่มีประสิทธิภาพจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นแผนที่ได้เน้นการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในปัจจุบันในการบริหารจัดการของธนาคารจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นควรมีการบริหารจัดการดำเนินการวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารอย่างจริงจังและจริงใจ ด้วยการประสานงานกันระหว่างผู้บริหารธนาคารกับองค์กร เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตามควรมีการวางแผนในการพัฒนาส่งเสริมความต้องการการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะการพัฒนาทางการฝึกอบรม การศึกษาต่อ ให้สอดคล้องกับพันธกิจของแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาธนาคาร และแผนพัฒนาบุคลากร ด้วยการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อีกทั้งควรมีการวางแผนงบประมาณของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการพัฒนาทางด้านการฝึกอบรม การศึกษาต่ออย่างยั่งยืนในส่วนของการกำหนดโครงสร้างองค์กรให้ครอบคลุมฝ่ายบริการกลางของธนาคารทั้งระบบ

เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารเป็นไปในทิศทางเดียวกันและประสานงานกันได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น ควรมีการกำหนดระบบงานที่เอื้อในการนำสร้างความสัมพันธ์ในฝ่าย อีกทั้งการส่งเสริมด้านความรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะการคิด เพื่อให้เกิดการพัฒนาและนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ควรมีการมอบหมายงานและให้อำนาจการตัดสินใจในการบริหารงบประมาณของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคาร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้น (นพ ศรีบุญนาค, 2546)

ในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคาร การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยการนำเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำเนินงานให้มีความทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการในการใช้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามในการพัฒนาเทคโนโลยีในองค์กรนั้น จำเป็นจะต้องวางแผนในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารให้มีความพร้อมในด้านทักษะ ความรู้ และการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ด้านโปรแกรม ระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ การดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการกำหนดนโยบายและระบบในการควบคุมติดตามงานและการประเมินผลงานให้มีความชัดเจนและเหมาะสม เพื่อองค์กรสามารถนำผลการประเมินต่าง ๆ ไปพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขในการวางแผนปฏิบัติงานในครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแยกเป็นการประเมินการปฏิบัติงานรายบุคคล การประเมินภาพรวมของส่วนงานในฝ่ายการประเมินภาพรวมในฝ่ายบริการกลางของธนาคารขององค์กร และมีการกำหนดบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการประเมินให้ชัดเจนจะได้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนจนเกิดความเบื่อหน่ายแก่บุคลากร เมื่อมีระบบการประเมินที่ชัดเจนแล้ว ควรมีการลดขั้นตอนในกระบวนการประเมิน รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายทางด้านทรัพยากรในการนำมาใช้ในการประเมิน โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้มากที่สุด ส่งผลทำให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณในการดำเนินการ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2558) และมีผลที่ชัดเจนสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) จะทำให้บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักแล้ว เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเป็นหลักขององค์กรในการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ศึกษาคือ ลักษณะสภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคาร ในเขตกรุงเทพมหานครได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ด้านแรงจูงใจ (Motivation) ด้านความรู้ด้านทักษะด้านทัศนคติ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลาง ได้อย่างไร รวมไปถึงความต้องการในการพัฒนาของบุคลากร เช่น

ทักษะ ความรู้ และทัศนคติ และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ กระบวนการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางซึ่งประกอบไปด้วย การจัดการด้านการวางแผน การจัดการด้านองค์กรของธนาคาร การจัดการด้านผู้นำของฝ่ายบุคลากรในฝ่ายบริการกลาง และการจัดการการควบคุมของบุคลากรฝ่ายบริการกลาง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวก็จะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะของบุคลากรและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของบุคลากร แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุง สรุปผล สังเคราะห์ และอภิปรายการวิจัยแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา และระยะที่ 2 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาต่อไป แสดงรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 คือ บุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร การสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participation) เพื่อการหาข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหารธนาคารและนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากร โดยมีตัวอย่างประเด็นคำถาม (Main questions) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสืบค้นวรรณกรรมและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ปัจจัย

ทางการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร โดยมีตัวอย่างแนวทางของการใช้คำถามในการสนทนาเจาะลึก (Probing Questions) ตามผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันความเหมาะสมของความเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัดโดยแบ่งออกเป็น ผู้บริหารธนาคาร 5 คน นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากร หน่วยงานภาครัฐ 4 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 คือ บุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด(มหาชน)ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านได้ค่าเฉลี่ย I-CVI เท่ากับ .96 และค่าเฉลี่ย S-CVI/UA เท่ากับ .81 อยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถดำเนินการได้ การเก็บรวบรวมผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (กลุ่มเป้าหมาย) จำนวน 9 คน โดยการไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง พร้อมบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบแล้วนำมาตีความหมายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research Design) โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา เริ่มตั้งแต่การเตรียมการออกแบบสร้างแบบสอบถามจากการสังเคราะห์คำสำคัญ (Key Words) จากนิยามศัพท์เฉพาะที่ได้รับปฏิบัติตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาประชากรได้แก่ บุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำนวน 795 คน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักการคำนวณ Yamane's ที่แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างในระดับความเชื่อมั่น 95% มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 รายเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลเก็บแบบสอบถามเพิ่มเป็น 300 ราย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1) วิธีการเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มจากพนักงานใน 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน หัวหน้างาน จำนวน 65 คน พนักงาน จำนวน 87 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 127 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 29 คน ขั้นที่ 2) วิธีการเลือกตัวอย่างโดยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้โดยเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 3 นี้คือ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพื่อใช้ใน

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใน ส่วนข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลเป็นคำถามลักษณะปลายปิด ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนาม บัญญัติ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากร ใช้ระดับการวัดข้อมูลแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูล 5 ระดับ ของ Likert's Scale เป็นเกณฑ์ การให้คะแนนเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริโภค ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการ พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางธนาคารกรุงศรีอยุธยา ใช้ระดับการวัดข้อมูล แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้ระดับการวัดข้อมูล 5 ระดับ ของ Likert's Scale เป็นเกณฑ์การให้คะแนนเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคตอนที่ 4 ข้อมูล เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่าย บริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด โดยนำ แบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอให้แก่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องด้าน เนื้อหาจำนวน 5 ท่าน โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาแล้ว ไปทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content Validity) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าดัชนี ของความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.05-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ตลอดจนถึงการ พัฒนาแบบสอบถามให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach, Lee J., 1990) ค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึง ระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยจะมีค่าระหว่าง $0 \leq \alpha \leq 1$ ค่าที่ใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.839 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (The Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) การ ตีความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันกระทำโดยง่าย (บุญชม ศรีสะอาด, 2555)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบเฉพาะด้านระดับการศึกษาและด้าน ประสบการณ์ในการทำงานเท่านั้นที่มีผลต่อแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่าย บริการกลางธนาคารกรุงศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านระดับการศึกษามีผลต่อแนวทางในการ พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางธนาคารกรุงศรีอยุธยาอยู่ในระดับต่ำมาก ($r = 0.197$) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อ แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางธนาคารกรุงศรีอยุธยาอยู่ในระดับ

ต่ำมาก ($r = 0.120$) ตามลำดับ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัดดังนี้พนักงานจะมีใจรักงานด้านบริการและมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางที่เรียนและศึกษามีความคล่องตัวทำงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพพนักงานส่วนใหญ่ในจะมีทัศนคติต่อองค์กรดีมากมีความซื่อสัตย์ให้ความเคารพต่อกฎระเบียบของธนาคารและมีขวัญกำลังใจในการทำงานดีธนาคารมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีการปรับเงินเดือนมีโบนัสที่ดีและหากผลงานดีก็จะมีการส่งเสริมจากผู้บริหารของธนาคารเช่นส่งไปดูงานต่างประเทศและให้ไปศึกษาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพิ่มเติมมากขึ้นเป็นประจำทุกปีอีกทั้งธนาคารมีนโยบายไม่ลดพนักงานธนาคารมีการสร้างแรงจูงใจในเรื่องผลตอบแทนที่เหมาะสมกับหน้าที่การงานหากต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นก็จะมีส่งเสริมมอบทุนการศึกษาให้ในกรณีพิเศษหรือสร้างแรงจูงใจในเรื่องค่าตอบแทนที่ดีและมีค่าวิชาชีพให้ในกรณีพิเศษ

2. ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคคลในภาพรวมพบว่าด้านแรงจูงใจ (Motivation) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับทุกด้าน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านแรงจูงใจ (Motivation) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าได้รับกำลังใจในการทำงานจากหัวหน้างานมีสูงสุด ในระดับปานกลาง และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เหมาะสม มีต่ำสุดในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาผลในรายข้อย่อยพบว่าไม่ว่าจะในประเด็นเงินเดือนที่ท่านได้รับเพียงพอต่อการดำรงชีพ การได้รับค่าชมเชยเมื่อทำงานสำเร็จ การได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เหมาะสม มีความภูมิใจที่ได้ทำงานตรงกับความสามารถของท่านและได้รับกำลังใจในการทำงานจากหัวหน้างานนั้น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกหัวข้อ ที่สำคัญคือการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เหมาะสมมีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุดจากทุกด้าน เป็นข้อบ่งชี้ที่สำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการจะต้องปรับปรุงหรือแก้ไขการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านแรงจูงใจ (Motivation) อย่างเร่งด่วนเพื่อยกระดับสมรรถนะของบุคคลในองค์กรต่อไป

3. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครสามารถกำหนดเป็นแนวทางได้ดังนี้

3.1 การพัฒนาและฝึกอบรม ควรจัดโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรในแต่ละสายงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในปัจจุบัน รวมทั้งจัดระบบองค์ความรู้ (KM) เป็นศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อให้พนักงานรุ่นหลังได้ศึกษาและค้นคว้า

3.2 การประเมินผลการปฏิบัติงานควรปรับปรุงระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อใช้เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน เช่น การกำหนด

ตัวชี้วัด การวัดผล การประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาผลตอบแทนและการเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม

3.3 การบริหารค่าตอบแทนเนื่องจากค่าตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจเบื้องต้นให้พนักงานปฏิบัติงาน และพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ควรกำหนดโครงสร้างเงินเดือนในแต่ละตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับลักษณะงาน การประเมินค่างาน ตำแหน่งงานที่สำคัญโดยคำนึงถึงการแข่งขันกับองค์กรภายนอกที่ดำเนินกิจการคล้ายคลึงกัน

3.4 การบริหารผลการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของบริษัทฯ ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหัวหน้างานกับผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น การจัดกิจกรรม การจัดสัมมนา เป็นต้น และรวมถึงการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของงาน ปริมาณงานให้เหมาะสมกับอัตรากำลังของแต่ละฝ่าย และควรมีวิธีการยกย่องชมเชยพนักงานที่มีผลงานดีเด่นเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน

บริบทผลการศึกษาในส่วนพนักงานในภาพรวมพนักงานมีทัศนคติในด้านแรงจูงใจ (Motivation) ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลางซึ่งถือว่าต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับทุกด้าน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดรายด้านจะพบว่าพนักงานมีความคิดเห็นในเรื่องการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เหมาะสมนั้น ซึ่งพนักงานที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นพนักงานที่เน้นงานด้านบริการ เช่น แม่บ้าน พนักงานขับรถ หรือพนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งนอกจากจะต้องดูแลทั้งในส่วนลูกค้าแล้วยังต้องดูแลพนักงานในธนาคารเพิ่มเติมด้วย ซึ่งนับว่าเป็นภาระงานที่สูง แต่อาจได้รับความสำคัญน้อย ซึ่งในบริบทของผู้บริหารนั้น อาจไม่ได้มองว่ามีปัญหาในส่วนนี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมของแรงจูงใจ (Motivation) ในเชิงนโยบายอาจถือว่าดีและเพียงพอ แต่ในมิติการปฏิบัติและการเข้าถึงยังถือว่ายังไม่ทั่วถึง ซึ่งผู้บริหารอาจจะต้องเพิ่มความละเอียดในการเข้าถึงพนักงานในทุกระดับชั้นอย่างแท้จริง แม้จะเป็นพนักงานที่อยู่ระดับล่างสุด ก็ถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปด้วยกัน และยิ่งองค์กรที่เน้นการให้บริการที่เป็นเลิศนั้น พนักงานที่มีหน้าที่ให้บริการถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษต่อไป ปัญหาและอุปสรรค ส่วนมากจะเรื่องการขาดบุคลากรเฉพาะทางด้านกฎหมาย และพนักงานมีงานเยอะในช่วงกลางปีและสิ้นปี งานเสร็จไม่ทันตามจำนวนลูกค้ามาให้บริการ ต้องมาทำงาน OT เป็นส่วนใหญ่ด้านการเงิน พนักงานปฏิบัติจะมีเงินเดือนไม่มากนักจะต้องมาทำ OT เพิ่มเติมลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นครูเอกสารทั่วประเทศที่คอยโทรหาติดตามงานกู้กองทุนบ่อจะได้รับนโยบายจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้เพิ่มเติมในการอบรมในพื้นที่และนอกสถานที่เวลามีองค์กรอื่นๆ จัดอบรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานข้อเสนอแนะ หากองค์กรได้มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กรและรับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยทำให้องค์กรนั้นเจริญก้าวหน้าตลอดไป รวมทั้งต้องหาแนวทางพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่มาปรับใช้ในการทำงานให้รวดเร็วและมีมาตรฐานประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโลกปัจจุบัน

สถานการณ์สมรรถนะของบุคลากรพนักงานส่วนใหญ่จบมาด้านคอมพิวเตอร์และด้านกฎหมาย รวมทั้งมีประสบการณ์ด้านสอบสวนพนักงานส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ด้านสอบสวนและเคยรับราชการตำรวจ ทหาร เป็นพื้นฐานที่คณะด้านองค์กรจะมีการสรรหาบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง และมีเงินพิเศษให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในองค์กร โดยเป็นสถาบันการเงินที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลานาน มีความมั่นคงและฐานลูกค้าจะมีอย่างต่อเนื่อง แนวทางด้านปรับปรุงแก้ไขคือ เพิ่มงานด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการทำงานแนวทางด้านบุคลิกภาพทางธนาคารจะมุ่งเน้นในภาพลักษณ์ขององค์กรจากการแต่งกายและงานด้านบริการอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีของบุคลากรการสร้างแรงจูงใจ คือ ส่งไปอบรมเทคโนโลยีใหม่ในสถานที่และนอกสถานที่ รวมทั้งมีส่งไปดูงานในต่างประเทศด้วย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีการปฏิบัติหรือแนวทางสอดคล้องกับงานวิจัยของ Paul ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพบุคคลที่คณะวิทยาลัยเจสส์ กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ โดยมีวิทยาลัยเข้าร่วมทั้งสิ้น 19 แห่ง ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติที่ทำกันมากในวิทยาลัยคือ การทัศนศึกษา การร่วมประชุมนอกสถาบัน การทำงานในวิทยาลัย การแสดงผลงาน การเยี่ยมเยียนสถาบันอื่นและการปฐมนิเทศการปฏิบัติที่ได้รับการประเมินผลมาก คือ การทัศนศึกษา การร่วมประชุมนอกสถาบัน การทำงานในวิทยาลัย การแสดงผลงานและกิจกรรมการ เหตุผลที่ไม่ประเมินผลเพราะไม่มีเวลาและวิธีการที่เชื่อมั่นวิธีการประเมินมี 3 แบบ คือ การสังเกต การรายงานเป็นรายบุคคล และการเขียนรายงานประเมินโดยหัวหน้าทั่วไปหัวหน้าแผนกการสอน ผู้บริหารและคณะครูไม่รับรู้เกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลว่าจะเกิดผลสัมฤทธิ์สูงและไม่เห็นว่าการปฏิบัติจะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนการสอนสำหรับคณะครูส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติมีผลต่อการเรียนการสอนมากกว่าหัวหน้าแผนกและผู้บริหาร (Paul, 1987)

2. สมรรถนะของบุคลากรและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคคลในภาพรวมพบว่าด้านแรงจูงใจ (Motivation) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) ซึ่งถือว่าต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับทุกด้านพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภรณ์ อินนาคุณกุล ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองแม่สอด จังหวัดตาก สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

(นิภาภรณ์ อินนาทกุล, 2553) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Derrigo ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการด้านการบริหารบุคคลในระดับวิทยาลัยพบว่า ความมีประสิทธิภาพของพนักงานเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในธุรกิจหรือสถาบันทรัพยากรมนุษย์ได้จัดให้เป็นแหล่งทรัพยากรที่ช่วยให้เกิดความมั่นใจในความมีประสิทธิภาพของพนักงาน ร้อยละ 70 – ร้อยละ 80 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเป็นงบเพื่อการพัฒนาศึกษาในระดับที่ขั้นสูงสำหรับพนักงานเป็นค่าใช้จ่ายและเป็นผลตอบแทนให้กับพนักงาน (Derrigo , 2005)

3. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านความรู้ (Knowledge) ด้านบุคลิกภาพ (Traits) และด้านแรงจูงใจ (Motivation) เท่านั้นที่มีผลต่อแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schroeder, R. G. ได้ศึกษา ผลกระทบของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อการดำเนินงานที่มีวิธีการที่เป็นที่ยอมรับ พบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีการวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบจากการบริหารจัดการที่ดีที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเกี่ยวผลกระทบของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานข้ามประเทศและข้ามประเทศอุตสาหกรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพิจารณาการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจภายใต้ความแตกต่างของแต่ละประเทศและแต่ละประเทศอุตสาหกรรม วิธีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ที่สนับสนุนในการทำงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ด้านสวัสดิการ การคัดเลือกบุคลากร การทำงานเป็นทีม การบริหารผลตอบแทน การพัฒนาและฝึกอบรม สถานภาพบุคคล การบริหารการเงิน (Schroeder, R. G., 2003)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา ได้ดังนี้ต้องมีการวางแผนทรัพยากรบุคคลฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา (Human Resource Planning) โดยการวางแผนในความต้องการเกี่ยวกับตำแหน่ง กำหนดสมรรถนะในแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้สอดคล้องกับการวางกลยุทธ์ของฝ่ายบริการกลางของธนาคารกรุงศรีอยุธยา รวมถึงการตีค่างานและการบริหารค่าจ้างและเงินเดือน (Job Evaluation of Wage and Salary Administration) โดยอาศัยสมรรถนะที่กำหนดไว้ซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการกำหนดค่างาน (Compensable Factor) เช่น วิธีการ Point Method เมื่อมีการกำหนดปัจจัยแล้วให้คะแนนว่าแต่ละปัจจัยมีความจำเป็นต้องใช้ในตำแหน่งงานนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เป็นต้นเพื่อให้เกิดมาตรฐานและความยุติธรรมในทุกส่วนงาน สำหรับการสรรหาและการคัดเลือกบุคลากร (Recruitment and Selection) เมื่อมีสมรรถนะไว้แล้ว การสรร

หาพนักงานก็ต้องให้สอดคล้องกับสมรรถนะตรงกับตำแหน่งงานการบรรจุตำแหน่งของบุคลากร และควรคำนึงถึงสมรรถนะของผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมหรือมีความสามารถตรงตามตำแหน่งที่ต้องการ ในส่วนการฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) เน้นดำเนินการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะของบุคลากรให้เต็มขีดสุดของแต่ละคนการวางแผนสายอาชีพและการสืบทอดตำแหน่ง (Career Planning and Succession Planning) จะต้องวางแผนเส้นทางอาชีพ (Career Path) ในแต่ละเส้นทางที่แต่ละคนก้าวเดินไปในแต่ละขั้นตอนนั้นต้องมีสมรรถนะอะไรบ้าง จะช่วยเหลือให้ก้าวหน้าได้อย่างไร และตนเองจะต้องพัฒนาอย่างไร จะต้องมีการสร้างบุคคลขึ้นมาแทนในตำแหน่งบริหารเป็นการสืบทอด จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะอย่างไร และต้องมีการวัดสมรรถนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการฝึกอบรมต่อไปการโยกย้าย การเลิกจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง (Rotation Termination and Promotion) การทราบสมรรถนะของแต่ละคนทำให้ สามารถบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับการโยกย้าย การเลิกจ้าง และการเลื่อนตำแหน่งได้ง่ายและเหมาะสม การจัดการผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) เป็นการนำหลักการจัดการมาใช้ในการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่การวางแผนที่ต้องคำนึงถึงสมรรถนะของแต่ละคน วางคนให้เหมาะกับงานและความสามารถรวมทั้งการติดตามการทำงาน และการประเมินผลก็พิจารณาจากสมรรถนะเป็นสำคัญและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2558). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2558). การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี (ประเทศไทย จำกัด).
- ธงชัย สันติวงษ์. (2555). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). ฐานข้อมูลสถาบันการเงินประจำปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นพ ศรีบุญนาท. (2546). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล.
- นิภาภรณ์ อินนาทกุล. (2553). ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดตาก. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 6(11), 64-73.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์ .
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- Cronbach, L. J. (1990). *Essential of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper and Row Publishers.
- Derrigo. (2005). *Selection, training and supervising office personnel*. Redding: Addison Wesley.
- Paul. (1987). *A comparative study of perception of elementary principals and Teachers regarding need for teacher, Skill development complication for in service education*. *Dissertation Abstract International*, 37(11), 6870 - 6871.
- Schroeder, R. G. (2003). *A case study of the principal ship, the school work culture, and the human resource management development system in the medium - sized florida school district*. *Dissertation Abstract Internation*, 30(11), 1163-1172.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ
เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา*
LAW PROBLEMS RELATED TO MONKHOOD RENUNCIATION
DUE TO OFFENSE CRIMINAL LAW

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)

Phrakhruwinaithon Suriya Suriyo (Khongkhawai)

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

Wichet Sinprasitkul

ชวณะ ทองนุ่น

Chavana Thongnun

เจียร ชูหนู

Chian Chunu

จรวัยพร เหมรังษี

Jaruayporn Hemrangsee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของต่างประเทศและประเทศไทย และ 3) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การบัญญัติกฎหมาย เพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา 2) พนักงานอัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) พระสงฆ์ จำนวนทั้งหมด 10 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศคือ 1.1) พระวินัยที่ใช้การควบคุมความประพฤติของพระภิกษุ

* Received 21 January 2021; Revised 11 February 2021; Accepted 19 February 2021

1.2) ความผิดอาญาและวินัยสงฆ์เป็นการละเมิดพระธรรมวินัยและการกระทำเข้าข่ายความผิดกฎหมายอาญา 1.3) ผลของการกระทำความผิดของพระภิกษุและฆราวาสในทางกฎหมาย และ 1.4) หลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดและกำหนดโทษ 2) มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสละสมณเพศคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ 3) แนวทางการแก้ไข คือ มาตรา 29 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายพุทธจักรต้องเข้าไปปรับตัวไว้ควบคุมเพื่อได้ส่วนให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อตัดสินลงโทษตามพระธรรมวินัยเสียก่อน และมาตรา 30 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งชั่ง จะทำได้เฉพาะพระภิกษุที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือต้องโทษอาญามาก่อน และตั้งศาลวินัยสงฆ์โดยเฉพาะ

คำสำคัญ: การสละสมณเพศ, การกระทำความผิดอาญา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the principles concepts and law theories about monkhood renunciation due to offense criminal law and the Sangha Act of foreign countries, 2) study legal measures relating to monkhood renunciation due to offense criminal law and the Sangha Act of foreign countries and Thailand, and 3) suggest suitable solutions of Thailand, legislation to protect Buddhism in order to be able to solve the problem sustainably. This research was a qualitative research use interviews and group discussions by choose specific examples that divided into 5 groups such as 1) the judge 2) attorney 3) police 4) lawyer and 5) monk from all 10 persons by using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) concept and theory about the related on the monkhood renunciation such as: 1.1) discipline used to control the behavior of the Buddhist Monk's, 1.2) criminal allegations and disciplinary violations of the law of discipline and acts of criminal legal, 1.3) consequences of the Buddhist Monk's and secularism in the law, and 1.4) legal criminal rules for determining offenses and imposing penalties. 2) legal related on the monkhood renunciation such as the Sangha Act, Criminal code and Constitution of the kingdom of Thailand. And 3) the solution is section 29 to prevent the investigative staff from exercising its sole discretion. But should require that the Buddhajaks have to come to take over and take over and investigate to be evident in order to judge the punishment according to the

dharma. And section 30 in the event of a court order of imprisonment, only the offending Buddhist Monk's. or a criminal conviction. And set up a discipline court.

Keywords: Monkhood Renunciation, Criminal Action, Sangha Act

บทนำ

พระสงฆ์เป็นสถาบันทางศาสนาที่สำคัญมุ่งสนองประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้เข้ามาฝึกฝนพัฒนาตนเอง และนำหลักธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตรวมถึงพระสงฆ์ยังเป็นต้นแบบของการประพฤติปฏิบัติหรือเป็นบุคคลที่ควรเคารพบูชา คือ ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการบวช และมีหน้าที่ยึดหลักอันประกอบด้วยธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก คือ มีทั้งการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ (ณัฐพงษ์ สังข์กลิ่นหอม, 2556) วิถีชีวิตของพระสงฆ์ที่แท้นั้น ย่อมมีอิทธิพลไปถึงวิถีชีวิตของฆราวาส ซึ่งต้องการเอาอย่างพระแม้จะเรียบง่ายไม่ได้ถึงขั้นของการทรงพรหมจรรย์อย่างพระ ฆราวาสก็พึงใช้ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย เป็นแนวทางของการลดความเห็นแก่ตัวโดยมองไปที่สังคมสงฆ์เป็นแบบอย่างและแนวทางที่ดี เมื่อศาสนาพุทธเปรียบเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมไทย ศาสนาจึงถือเป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลความประพฤติของบุคคลให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ซึ่งเป็นผู้เผยแผ่คำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของศาสนา พุทธบรรดาภิกษุทั้งหลายจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลศีลธรรมในสังคมไทย จึงเป็นเสมือนผู้กำหนดบรรทัดฐานแห่งความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมของผู้คนในสังคมไทย และเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในสังคมที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายของบ้านเมือง สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นมา เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ใช้เป็นแบบในการปกครองกันเอง ซึ่งเป็นมาตรการอันสำคัญในการผดุงรักษาพระธรรมวินัยให้ดำรงอยู่ต่อไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละฉบับมิใช่พระธรรมวินัย แต่เป็นกฎหมายแผ่นดินที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นไว้สำหรับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผดุงรักษาและส่งเสริมพระธรรมวินัย การตีความพระธรรมวินัยนำข้อกฎหมายหักล้างไม่ได้ แต่จะต้องตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้เคร่งครัดที่สุด (แสง อุดมศรี, 2539) ในปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของภิกษุเพิ่มมากขึ้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพระภิกษุสงฆ์พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่งให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555) ซึ่งการดำเนินคดีกับพระภิกษุในปัจจุบันนับว่ายังเป็นปัญหา

ทางกฎหมาย กล่าวคือ ยังไม่มีวิธีปฏิบัติเฉพาะเพื่อควบคุมตัวหรือดำเนินคดีกับพระภิกษุ ซึ่งหากจะดำเนินคดีหรือมีการควบคุมตัวพระภิกษุก็จะต้องจับสึก ออกจากสถานะพระภิกษุในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งหากผลคดีถึงที่สุดแล้วพิสูจน์ได้ว่า พระภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์จะเป็นปัญหา และจะเกิดความเสียหายกับพระภิกษุเป็นอย่างมากโดยพระที่มีสมณศักดิ์ชั้นผู้ใหญ่ เมื่อถูกจับสึกจากพระก็ไม่สามารถกลับมาดำรงสมณศักดิ์เดิมได้ และมีผลต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก (รุจิระ บุนนาค, 2561)

เมื่อพิจารณาการคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยศึกษาจากพระราชบัญญัติอิทธิกรณ ประถมปาราชิก พ.ศ. 2463 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการยกเลิกบทลงโทษทางอาญาแก่พระภิกษุที่เสพเมถุน ทำให้การประพฤติดังกล่าวละเมิดพระธรรมวินัยดังกล่าวไม่เป็นที่เกรงกลัว และขาดการป้องปรามทางกฎหมายบ้านเมือง และกระบวนการพิจารณาไต่สวนความผิดของสงฆ์ใช้วิธีพิจารณาลงนิคมกรรม นอกจากนี้ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคมกรรมยังมีบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจนและขาดสภาพบังคับตามกฎหมายที่ชัดเจนในการดำเนินการไต่สวน ตลอดจนประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อพระพุทธศาสนา (พระสิทธินิติธาดา (พันตำรวจโท ชลัช โชติทนต์ พรหมะวัน), 2555) จะเห็นได้ว่า จากสภาพปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพระสงฆ์ ผู้วิจัยได้สรุปออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินวัด เงินพระศาสนา และเงินผลประโยชน์ประเภทต่าง ๆ ที่ออกจากรพัสสินของวัดจนนำไปสู่การทุจริต 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางพระธรรมวินัยในการบิดเบือนปลอมปนคำสอนลัทธิของตนลงในพระไตรปิฎกและการอวดอุตริมนุสธรรม 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในทางการเมือง และ 4) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประพฤติดิปฏิบัติผิดจากพระธรรมวินัยโดยการเสพเมถุน เช่น มาตรา 29 มีลักษณะที่ขัดต่อพระวินัยและรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การที่มีเนื้อหาของกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐใช้ดุลพินิจได้เองที่จะจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ยกตัวอย่าง ในกรณีของพระพรหมติลก (เอื้อน หาสธมโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดสามพระยาวรวิหาร ถูกกล่าวหาในคดีฟอกเงินทุจริตจัดสรรงบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ของวัดสามพระยาวรวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคม (มส.) และเจ้าคณะกรุงเทพมหานครกับนายสมทรง อรรถกฤษณ์ อดีตพระอรรถกิจโสภณ และเลขาเจ้าคณะกรุงเทพฯ เป็นจำเลยที่ 1 - 2 ความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต เพื่อให้ความเสียหายแก่ผู้อื่นผู้ใด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 และเป็นผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานฯ ร่วมกันฟอกเงินอันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กรณีร่วมกันฟอกเงินจากการทุจริตจัดสรรเงินงบประมาณ พ.ศ. 2557 ให้วัดสามพระยาวาจำนวน 5 ล้านบาท ในงบส่วนอุดหนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งที่ไม่มี

โรงเรียน เจ้าอาวาสวัด สามพระยานางบ่ได้มาไปใช้ก่อสร้างอาคารมรรณแทน ทั้งที่ไม่มีสิทธิ์ได้รับเงินนั้นมาตั้งแต่แรกอัยการยื่นฟ้อง เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาเมื่อวันที่ 16 พ.ค. 2562 ว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดต่างกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายมาตรา 90 ให้จำคุกจำเลยที่ 1 ฐานร่วมกันฟอกเงิน 2 กระทง กระทงละ 2 ปี ให้จำคุกนายเอื้อน หรืออดีตพระพรหมติลก รวมจำคุก 6 ปี และนายสมทรง หรืออดีตพระอรรถกิจโสภณ จำเลยที่ 2 จำคุก 2 กระทง กระทงละ 1 ปี 6 เดือน รวมจำคุก 3 ปี และจำเลยทั้งสองได้รับการประกันตัว ไม่มีหลักฐานว่า จำเลยทราบว่าเงินเกี่ยวกับการกระทำความผิดในหนังสือระบุได้รับเงินเกี่ยวกับการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดมีการก่อสร้างอาคารและโอนเงินชำระหนี้จริง จำเลยจ่ายเงินให้ผู้ดูแลการก่อสร้าง เชื่อว่าจำเลยฐานะผู้ดูแลวัดนำเงินไปทำนุบำรุงวัดไม่ถึงว่าเป็นการเปลี่ยนทรัพย์สินที่เป็นการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงิน ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่เห็นพ้องด้วยทำให้การอุทธรณ์โจทก์ฟังไม่ขึ้น แต่อุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้น จำเลยทั้งสองไม่มีความผิดตาม พ.ร.บ.ฟอกเงิน พิกษาแก่เป็นยกฟ้อง ด้วยเหตุนี้พระพรหมติลกและอดีตพระอรรถกิจโสภณได้กลับมาห่มจีวร พร้อมทั้งเข้าทำพิธีในพระอุโบสถ เบื้องหน้าพระประธานโดยมีคณะสงฆ์วัดสามพระยาเข้าร่วมพิธี ส่วนขั้นตอนตามพระธรรมวินัย ยังไม่ได้ดำเนินการ เพราะต้องมีการตั้งคณะวินัยธรขึ้นมาสอบสวนก่อน หากพบว่ามีความผิดจึงดำเนินการกล่าวโทษทางอาญา (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2563)

ด้วยเหตุนี้ การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสงฆ์จึงจำเป็นต้องกระทำกันด้วยความรอบคอบเป็นพิเศษ การที่สงฆ์ทำผิดวินัยสงฆ์ หรือพระวินัยเป็นกฎหมายของพระภิกษุเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติการปฏิบัติตนของภิกษุให้เป็นนักบวชที่น่าเคารพเลื่อมใส ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความศรัทธาชื่นชม และมีใจโน้มเข้าหาเพื่อฟังธรรมต่อไป พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติขึ้นความผิดที่รุนแรงมาน้อยตามลำดับ ได้แก่ 1) ความผิดขั้นสูงสุด เรียกว่า ปาราชิก และ 2) สังฆาทิเสส อนินยต นิสสัคคียปาจิตติย ปาจิตติย ปาฏิเทสนียะ (วิ.ป. (ไทย) 1/17/28) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งรวมแล้วเป็นข้อห้ามตามสิกขาบท 227 ข้อ โดยบัญญัติปาราชิก 4 ข้อ คือ 1) เสพเมถุน แม้กับสัตว์เดรัจฉานตัวเมีย (ร่วมสังวาสกับคนหรือสัตว์) 2) ถือนาถทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตนจากบ้านก็ดีจากปากก็ดี (ขโมย) ได้ราคา 5 มาสก 3) พรากมนุษย์จากชีวิต (ฆ่าคน) หรือแสวงหาศาสตรา ปฐยา หรือสรรเสริญคุณแห่งความตายอันจะนำไปสู่ความตายของมนุษย์ และ 4) กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน (พูดอวดคุณวิเศษ เช่น ฌาน สมาบัติมรรค ผลที่ไม่มีจริงในตน) (วิ.มท. (ไทย) 1/45-66/34-52) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้ง 4 สิกขาบทนี้ผู้ล่วงละเมิดจะหมดสภาพจากความเป็นภิกษุทันทีและจะบวชอีกไม่ได้ตลอดชีวิต จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาข้อกฎหมายที่บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้ การเกิดขึ้นของกฎหมายดังกล่าวก็คือถึงแม้จะมีการรับเอาแนวคิดประชาธิปไตยมาปรับใช้กับศาสนาพุทธผ่านบทบัญญัติของกฎหมายก็ตาม แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธในไทยนั้นยังคงมีความสัมพันธ์ยึดติดอยู่กับ รัฐและไม่สามารถจะ

แยกออกจากกันได้อย่างคงถูกแทรกแซงในการกำหนดโครงสร้างการบริหารปกครองภายในของคณะสงฆ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยนั้นสามารถที่จะเปลี่ยนไปได้เสมอเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484, 2548) จากปัญหาดังกล่าว เป็นการบั่นทอนการสืบทอดอายุพระศาสนา เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายพระภิกษุต้องเข้าไปปรับตัวไว้ควบคุม เพื่อได้ส่วนให้เป็นที่ประจักษ์ในการตัดสินใจตามพระธรรมวินัยเสียก่อนหากทุกฝ่าย ต่อจากนั้นจึงนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของบ้านเมือง และควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตราอื่น ๆ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งชี้ (สมชาย บุญคงมาก และภุณณัช รัตนชัย, 2561) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขกระบวนการขั้นตอนและวิธีการในการบังคับสละสมณเพศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศของพระภิกษุซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสละสมณเพศและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาของพระสงฆ์ มี 5 กลุ่มประกอบด้วย 1) ผู้พิพากษา 2) พนักงานอัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) พระสงฆ์ จำนวนทั้งหมด 10 รูป/คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการการกฎหมายความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และประมวลกฎหมายอาญาทั้งในและต่างประเทศ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศของพระภิกษุซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระยะที่ 3 แนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่า แนวคิด หลักการและทฤษฎี มีดังนี้

1.1 พระวินัย คือ กฎที่ใช้การควบคุมความประพฤติของพระภิกษุ มีทั้งข้อห้ามและขออนุญาตเป็นแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทในพรรษาที่ 20 มูลเหตุของการบัญญัติพระวินัยมาจากพระสุทินได้เสพเมถุนกับอดีตภรรยาสำหรับวัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดความหลุดพ้นและเพื่อความผาสุกแก่หมู่คณะ ได้แก่ สามเณรมีหลักวินัย 10 ข้อ และพระภิกษุมีหลักวินัย 227 ข้อ

1.2 ความผิดอาญาและวินัยสงฆ์ คือ การกระทำความผิดเป็นการละเมิดพระธรรมวินัย และการกระทำความผิดกฎหมายอาญา ได้แก่ การทุจริตเงินวัด เงินพระศาสนา และเงินผลประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด การอวดอุตริมนุสธรรม การแสดงออกถึงบทบาทในทางการเมือง และการเสพเมถุน เช่น ว่าด้วยปาราชิกสิกขาบทที่ 2 “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของ

ไม่ได้ให้ตั้งแต่ราคา 5 มาสกันขึ้นไป” หากภิกษุรูปใดฝ่าฝืนจะต้องอาบัติปาราชิก อันเป็นอาบัติหนักที่สุด และเป็นหนึ่งในสี่ข้อในที่บรรดาอาบัติที่หนักที่สุดเช่นเดียวกันในอาบัติปาราชิกตามพระวินัย ซึ่งตรงกับกฎหมายอาญามาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริตผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์” ดังนั้น พระภิกษุผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์จะต้องรับโทษหรือต้องอาบัติตามพระวินัย ซึ่งมีผลให้ต้องสึกออกจากสมณเพศ และรับโทษทางอาญาโทษจำคุก ปรับ และการริบทรัพย์สิน

1.3 ผลของการกระทำความผิดในทางกฎหมาย คือ การยึดหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พรบ. คณะสงฆ์ และกฎหมายอาญา เช่น ในอดีตเคยมีพระภิกษุที่ถูกกักขังและกล่าวหาว่ากระทำความผิดพระวินัยและกระทำความผิดอาญาและถูกบังคับให้สละสมณเพศ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรมนั้น ท่านได้ถูกทางคณะสงฆ์กล่าวหาว่า เสพเมถุนทางเวจมรรคกับลูกศิษย์ ซึ่งเป็นอาบัติสูงสุดในพระพุทธศาสนาถึงขั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุ และถูกสมเด็จพระสังฆราชในสมัยนั้นปลดออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่เนื่องจากพระพิมลธรรมไม่ได้กระผิดตามข้อกล่าวหา จึงไม่ยอมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส และขอต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เมื่อไม่ยอมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส คณะสงฆ์จึงลงมติให้ออกจากสมณศักดิ์ฐานฝ่าฝืนพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ถอดออกจากสมณศักดิ์ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2503 นอกจากนั้น พระพิมลธรรมยังถูกทางการกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกบังคับสึกเป็นฆราวาส และถูกจำคุกที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลอยู่หลายปี จนกระทั่งศาลทหารสามารถพิสูจน์ว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นความเท็จ และตัดสินยกฟ้องเมื่อพุทธศักราช 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้พระพิมลธรรมคืนสู่สมณศักดิ์เดิมตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม พุทธศักราช 2518” (ผู้พิพากษาคนที่ 1, 2563)

1.4 หลักเกณฑ์กฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดและกำหนดโทษ คือ รูปแบบการดำเนินคดีอาญา มี 3 ระบบ คือ 1) ระบบกล่าวหา 2) ระบบไต่สวน และ 3) ระบบผสม โดยมีระบบการฟ้องคดีอาญา มี 3 ระบบ คือ 1) โดยประชาชน 2) โดยเอกชน และ 3) โดยรัฐ และมีโทษทางอาญา มี 5 ชนิด คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า ได้สรุปปัญหาทางกฎหมายออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเงินวัด เงินพระศาสนา

และเงินผลประโยชน์ประเภทต่าง ๆ ที่ออกเงยจากทรัพย์สินของวัดจนนำไปสู่การทุจริต 2) ความผิดทางพระธรรมวินัยในการบิดเบือนปลอมปนคำสอนลัทธิของตนลงในพระไตรปิฎก และการอวดอุตริมนุสธรรม 3) การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในทางการเมือง และ 4) การประพฤติดุปฏิบัติผิดจากพระธรรมวินัยโดยการเสพเมถุน ซึ่งมีการบัญญัติกฎหมายและพระวินัยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนา มีดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนดขึ้นมาเป็น “หลักการ” หรือแนวทางในการ “ปกครอง” ตาม “พระธรรมวินัย” เป็นหัวใจสำคัญของการปกครองเพื่อปกครอง โดยเป็นเป้าหมายและเจตนารมณ์ทางพระพุทธศาสนา มี 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 2) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 3) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 พุทธศักราช 2547 4) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2560 และ 5) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2561

2.2 ประมวลกฎหมายอาญา คือ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับความผิดและโทษที่เป็นสภาพบังคับหลักทางอาญาที่สามารถใช้ได้กับการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา เช่น ในกรณีของประเทศไทยถ้าพระภิกษุเสพเมถุนกับหญิงที่มีอายุ ต่ำกว่า 15 ปี ถึงแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตามผิดทั้งพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญากรณีนี้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 หรือ 277 ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การประพฤติดนินทาพระธรรมวินัยไม่เหมาะสมต่อสมณะเพศในข้อที่ร้ายแรงในสายตาของสาธารณชน เช่น เสพเมถุน ปลอมตัวเป็นฆราวาสออกเที่ยวกลางคืน ดื่มสุราหรือของมีเมา บางพฤติกรรมก็เข้าข่ายเป็นความผิดอาญาอยู่ในตัว และบางพฤติกรรมไม่เป็นความผิดเลยโดยผิดเพียงพระธรรมวินัย ซึ่งมีโทษก็เพียงถูกจับสึกเท่านั้น โดยที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากไม่มีบทกำหนดโทษทางอาญา” (นายความคนที่ 1, 2563)

และในกรณีของสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกามีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองศาสนาทุกศาสนาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวดที่ 15 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนาทั้งสิ้น 6 มาตรา โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับของประเทศไทย กล่าวคือ มิได้บัญญัติคุ้มครองเฉพาะพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่บัญญัติคุ้มครองทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกันตามมาตรา 290 และมาตรา 290A บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้เสียหายหรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานอันเป็นที่สักการะเพื่อดูหมิ่นศาสนาใด ซึ่งในการบัญญัติบทลงโทษของประเทศศรีลังกาไม่ว่าพระสงฆ์จะกระทำความผิดใด ๆ ที่ทำให้เสื่อมเสีย เสียหายทั้งตัวบุคคล วัตถุและสถานที่ การระบุโทษ มี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) การจำคุกของศรีลังกามีสองแบบคือ

จำคุกธรรมดา และจำคุกโดย ต้องใช้แรงงาน 2) การปรับ และ 3) ทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งพระราชบัญญัติให้ความคุ้มครองทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน

2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับที่ 20 คือนำเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทย ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การทำนุบำรุงรักษาศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร การเทิดทูนพระมหากษัตริย์และการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย โดยมีบทบัญญัติไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 มาตรา 79 บัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความสำคัญแก่คัมภีร์และคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่นทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และหมวด 6 มาตรา 67 บัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือกลไกดังกล่าวด้วย” เมื่อพิจารณาแล้วแสดงให้เห็นว่า รัฐให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเสมอมาโดยการกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งรัฐ รวมทั้งกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

3. การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน พบว่า เห็นสมควรมีการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาในมาตรา 29 และมาตรา 30 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายตัวแทนพระสงฆ์เข้าไปปรับตัวไว้ควบคุมเพื่อให้กระบวนการไต่สวนเป็นที่ประจักษ์และเป็นการรักษาความยุติธรรมแก่พระสงฆ์ คือ การใช้ดุลยพินิจของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นน้ำคือ พนักงานสอบสวน กลางน้ำคือ พนักงานอัยการ และปลายน้ำคือ ศาล ไม่ควรนำแต่หลักกฎหมายมาประกอบการวินิจฉัยเท่านั้น เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาอย่างเดียว โดยหลักการแล้วต้องยึดหลักกฎหมายเป็นสรณะ แต่ถ้ามีเรื่องของพระธรรมวินัยเข้ามาเกี่ยวข้องคือ เรื่องการสละสมณเพศควรนำหลักพระธรรมวินัย และจารีตประเพณีมาประกอบการวินิจฉัยด้วย ตามมาตรา 29 และ 30 มีข้อคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายบ้านเมืองและพระธรรมวินัย การใช้ดุลยพินิจเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายต้องนำหลักการทั้ง 3 ประการ คือ พระธรรมวินัย จารีต และกฎหมายบ้านเมือง มาประกอบในการใช้ดุลยพินิจด้วยจึงจะเป็นการใช้ดุลยพินิจโดย

ชอบตามมาตรา 29 และ 30 ซึ่งสาระสำคัญของการใช้ดุลยพินิจตามมาตรา 29 และ 30 มี 2 ประการ คือ 1) ให้อำนาจพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจกรณีไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว อาจมีเหตุผลว่าพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนี หรือไม่ทำลายพยานหลักฐาน ประกอบกับเจ้าอาวาสวัดที่พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาสังกัดไม่รับตัวไว้ควบคุม ซึ่งในกรณีตามข้อหนึ่งนี้ จะเห็นว่าหากเจ้าอาวาสวัดที่พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาสังกัดรับตัวไว้ควบคุม ดูแล พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลยพินิจให้ปล่อยตัวชั่วคราว และประกันตัวได้ และ 2) ถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนิน การให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ตามกฎหมาย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“ในฐานะบรรพชิตด้วยกันควรมีกระบวนการยุติธรรมการตัดสินคดีของพระภิกษุสงฆ์ ดังนี้ คือ 1) ห้ามสึกพระโดยที่คดียังไม่ได้พิพากษาจนถึงที่สุด 2) ระบบพิจารณาคดีที่ใช้กับพระภิกษุควรเป็นระบบไต่สวน ซึ่งให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดี นอกเหนือไปจากที่คู่ความเสนอต่อศาลได้ เพื่อให้พระภิกษุได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี 3) คดีของพระภิกษุ ให้ตั้งศาลสงฆ์ขึ้น มีคณะพิจารณาไต่สวนเฉพาะ มีผู้แทนคณะสงฆ์เข้าร่วมพิจารณาด้วย โดยยึดหลักพระวินัยร่วมกับกฎหมายทางโลก ถ้าหลักฐานไม่พอก็จบกันไป ถ้าหลักฐานพอก็ดำเนินคดีไปตามกระบวนการยุติธรรม 4) การพิจารณาไต่สวนให้ทำในวัดที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เสียสมณสาธูป และ 5) คดีใหญ่ที่เป็นที่สนใจให้เชิญองค์การพุทธทั่วโลกร่วมสังเกตการณ์ด้วย เพราะพระภิกษุทั้งโลกก็ใช้พระวินัยของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน” (เจ้าคณะสงฆ์รูปที่ 2, 2563)

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เห็นได้ว่า หลักพระวินัยมาใช้เพื่อการควบคุมความประพฤติของพระภิกษุ มีทั้งข้อห้ามและข้ออนุญาตเป็นแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ มีวัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดความหลุดพ้นและเพื่อความผาสุกแก่หมู่คณะ ในการกระทำความผิดเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุและการกระทำเข้าข่ายความผิดกฎหมายอาญา ได้แก่ การทุจริตเงินวัด เงินพระศาสนา และเงินผลประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด การอวดอุตริมนุสสรธรรม การแสดงออกถึงบทบาทในทางการเมือง และการเสพเมถุน เมื่อพิจารณาผลของการกระทำความผิดของพระภิกษุและฆราวาสในทางกฎหมาย คือ พระสงฆ์ที่ถูกจับและถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนและเชื่อว่ามีมูลเหตุได้กระทำความผิดจริง พนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ปฏิบัติหน้าที่ให้

เป็นไปตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล และให้สละสมณเพศของพระสงฆ์เสีย และหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาในการกำหนดความผิดและกำหนดโทษ คือ รูปแบบการดำเนินคดีอาญา มี 3 ระบบ คือ 1) การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา 2) การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน และ 3) การดำเนินคดีอาญาระบบผสม โดยมีโทษทางอาญา มี 5 ชนิด คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบัติ มูลศิริ ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตนของพระสงฆ์ต้องมีกฎเกณฑ์ที่พิเศษและมากกว่าบุคคลธรรมดา โดยมีพระธรรมวินัยและพระสงฆ์ย่อมจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับพระสงฆ์คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ในกรณีที่พระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอาญาจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่กระบวนการสำคัญที่แตกต่างจากผู้ต้องหาหรือจำเลยทั่วไปคือ การไม่นำผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นพระสงฆ์เข้าห้องขังหรือเรือนจำ ในขณะที่ยังครองสมณเพศหรือห่มผ้าเหลือง อยู่ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 จึงได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนจัดดำเนินการให้พระภิกษุผู้ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาให้สละสมณเพศได้ (พระมหาสมบัติ มูลศิริ, 2561)

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของต่างประเทศและประเทศไทย เห็นได้ว่า ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับการสละสมณเพศ ได้แก่ 1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารเงินวัด เงินพระศาสนาและเงินผลประโยชน์ประเภทต่าง ๆ ที่ออกงงจากทรัพย์สินของวัดจนนำไปสู่การทุจริต กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 คือ หมวดที่ 4 ตามมาตรา 24 ถึง มาตรา 30 ได้มีการบัญญัติเนื้อหาเกี่ยวกับนิคหกรรมและการสละสมณเพศ และ 1.2) ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 คือ หมวดที่ 7 ตามมาตรา 90 ถึง มาตรา 91 ได้มีการบัญญัติเนื้อหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดหลายบทหรือหลายกระทง ในกรณีลักทรัพย์ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษเหตุเพิ่มโทษของลักทรัพย์ไว้ในเหตุฉกรรจ์ ซึ่งมีหลากหลายประการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการมีเหตุฉกรรจ์ 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางพระธรรมวินัยในการปิดเบือนปลอมปนคำสอนลัทธิของตนลงในพระไตรปิฎกและการอวดอุตริมนุสสรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 2.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 คือ หมวดที่ 4 ตามมาตรา 24 ถึง มาตรา 30 และหลักอาบัติปาราชิก 4 และ 2.2) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 คือ ลักษณะ 4 ตามมาตรา 206 ถึง มาตรา 208 ในบทบัญญัติของความผิดเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ได้กล่าวถึงการคุ้มครองพระธรรมวินัยที่ถือว่าเป็นแก่นกลางของพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในข้อกฎหมาย 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในทางการเมือง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 3.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 มาตรา 15 ตรี และ 3.2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 7 ส่วนที่ 2 ตามมาตรา 83 ถึง มาตรา 106 การจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของพระสงฆ์ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ย้อนแย้งกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 คือ กฎหมายนำมาใช้กับพระภิกษุได้ แต่พระภิกษุไม่มีสิทธิในการออกกฎหมาย แต่ห้ามยุ่งกับกฎหมายดังที่ไม่ให้พระภิกษุใช้สิทธิในการออกกฎหมาย พรบ.คณะสงฆ์ แต่พระภิกษุต้องบังคับใช้กฎหมายนั้น และ 4) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติผิดจากพระธรรมวินัย โดยการเสพเมถุน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 4.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 หมวดที่ 4 ตามมาตรา 24 ถึง มาตรา 30 และ 4.2) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 มาตรา 276 หรือ 277 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับความผิดและโทษที่นำเด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มากระทำชำเรา และสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา หมวดที่ 15 มาตรา 290 และมาตรา 290A บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้เสียหายหรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานอันเป็นที่สักการะเพื่ออุทิศศาสนาใด ไม่ว่าพระสงฆ์จะกระทำความผิดใด ๆ ที่ทำให้เสื่อมเสีย เสียหายทั้งตัวบุคคล วัตถุและสถานที่ที่มีโทษทางอาญา ดังเช่นงานของ เกษม ประพาน ที่กล่าวถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ไว้ว่า บทกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ โดยเฉพาะกฎหมายอาญาและกฎหมายอย่างอื่น และกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรม โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวน หรือให้องค์กรอิสระสามารถจ้างทนายฟ้องได้กรณีองค์กรอิสระได้ประชุมข้อตกลงร่วมกันกับอัยการไม่สำเร็จหรือไม่เป็นที่ของฝ่ายองค์กรอิสระ และการให้อำนาจเจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ สามารถมีอำนาจสืบสวน สอบสวนหรือในทางพระวินัยเรียกว่า “การทำนิคหกรรมและสละสมณเพศ” เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในคดีได้ แต่ปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายคณะสงฆ์ที่มี ปัญหาทุกวันนี้เกิดจากผู้บังคับใช้กฎหมายไม่ใช่เกิดจากตัวบทกฎหมาย แต่ผู้บังคับใช้กฎหมายมีการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบ้านเมือง และฝ่ายเจ้าคณะพระสังฆาธิการเสียมากกว่า (เกษม ประพาน, 2559)

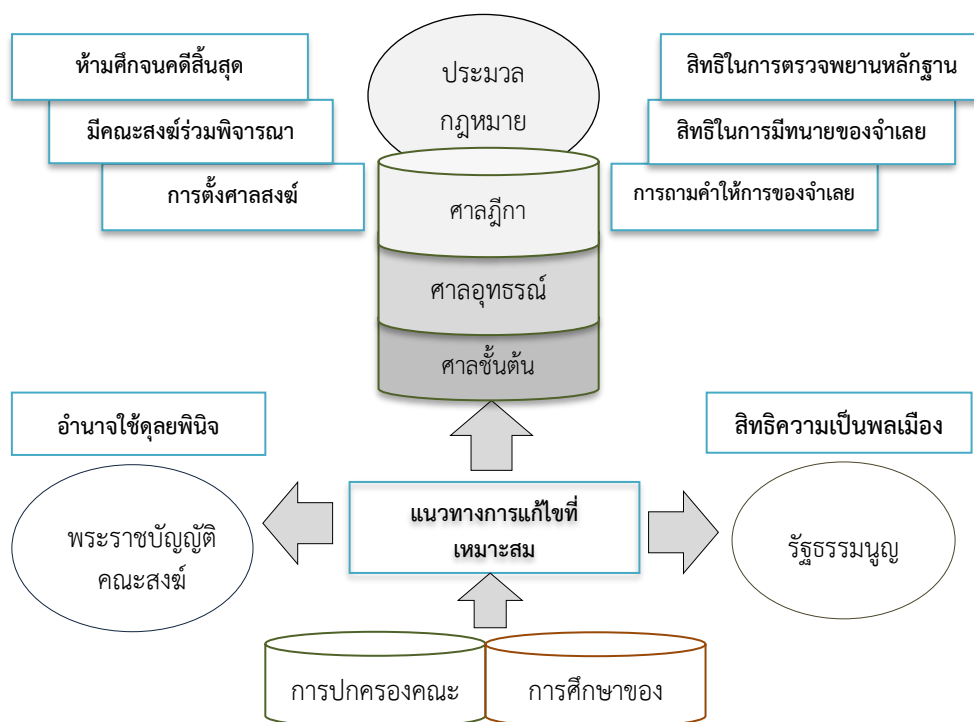
จากการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน เห็นได้ว่า มาตรา 29 โดยเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินกับพระสงฆ์ ว่าด้วยเรื่อง “การขาดจากความเป็นพระภิกษุ” เมื่อพระถูกจับกุมถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา และพนักงานสอบสวน ไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว การที่พระยินยอมเปลื้องจีวรออกแล้ว แต่งกายด้วยชุดขาวเช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยได้สละสมณเพศแล้ว เจ้าคณะเขตหรือเจ้าคณะตำบลหรือ เจ้าคณะแขวงสามารถให้พระภิกษุรูปสึกได้โดยไม่ต้องกล่าวคำ “อำลาสิกขา” ดังนั้น การยินยอม “เปลื้องจีวร” ออกเพื่อ “ต่อสู้อคดี” ย่อมไม่เป็นเหตุให้กลับมาเป็นพระภิกษุใหม่อีก และมาตรา 30 บัญญัติว่า เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือ

คำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้น “สละสมณเพศเสีย” ได้ ดังนั้น ควรยึดหลักการใดเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินระหว่างพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญาบ้านเมือง ให้ความสอดคล้องกัน รวมถึงการใช้มาตรา 29 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายพระภิกษุเข้าไปปรับตัวไว้ควบคุมเพื่อไต่สวนให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อตัดสินลงโทษตามพระธรรมวินัยเสียก่อน และควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 30 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งชั่ง จะทำได้เฉพาะพระภิกษุที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือต้องโทษอาญามาก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย บุญคงมาก และภุณณัช รัตนชัย ที่กล่าวถึงปัญหาของพระภิกษุที่ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจและมาตรา 30 ที่กำหนดให้พระภิกษุต้องสละ สมณเพศเนื่องจากศาลมีคำสั่งชั่ง ปัญหาดังกล่าวเป็นการบั่นทอนการสืบทอดอายุพระศาสนา จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 29 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายพุทธจักรต้องเข้าไปปรับตัวไว้ควบคุม เพื่อไต่สวนให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อตัดสินลงโทษตามพระธรรมวินัยเสียก่อน และควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 30 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งชั่งจะทำได้เฉพาะพระภิกษุที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือเป็นกรณีที่ได้กระทำความผิดหรือต้องโทษอาญามาก่อน (สมชาย บุญคงมาก และภุณณัช รัตนชัย, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้ใหม่สามารถสรุปได้ว่า ในกระบวนการยุติธรรมการตัดสินคดีของพระภิกษุสงฆ์ ควรมีการดำเนินคดีในแบบพระวินัยสงฆ์และมหาเถรสมาคม และควรมีการทบทวนข้อบัญญัติ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ เกี่ยวกับกฎหมายที่ว่าด้วยกระบวนการไต่สวนสืบสวนพิจารณาคดีที่ใช้กับพระภิกษุในการให้อำนาจศาล คือการถามคำให้การของจำเลย สิทธิในการมีทนายของจำเลย และสิทธิในการตรวจพยานหลักฐาน ตลอดถึงควรระบุสิทธิความชอบธรรมที่พระสงฆ์ควรได้รับตั้งแต่การโดนกล่าวหา ระหว่างการดำเนินคดีและเมื่อสิ้นสุดคดี หากไม่ได้รับความชอบธรรมควรมีมีระบบอุทธรณ์ในศาลพระสงฆ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบแนวทางการการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้ให้อำนาจศาลเกี่ยวกับการสืบพยานไว้มากมาย เพราะในคดีอาญาการพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินคดี คือ คู่ความศาลเป็นเพียงผู้คอยควบคุมกติกา ให้เป็นไปตามกฎกติกาและให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเท่านั้น ด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ของต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า ปัญหาของพระสงฆ์ไทยที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีสาเหตุสำคัญจาก 2 ประการ คือ ปัญหาเกิดจากการปกครองคณะสงฆ์ และปัญหาเกิดจากการศึกษาของคณะสงฆ์ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสละสมณเพศคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้านแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การบัญญัติกฎหมาย เพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนคือ มาตรา 29 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลยพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควร

กำหนดให้ฝ่ายพุทธจักรต้องเข้าไปปรับตัวไว้ควบคุมเพื่อได้ส่วนให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อตัดสินลงโทษตามพระธรรมวินัยเสียก่อน และมาตรา 30 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งซึ่ง จะทำได้เฉพาะพระภิกษุที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือต้องโทษอาญามาก่อน และตั้งศาลวินัยสงฆ์โดยเฉพาะและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติพระสงฆ์ พุทธศักราช 2535 และกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ซึ่งควรกำหนดวิธีการดำเนินการด้านพระธรรมวินัย ในรูปของการสอบสวน มีคณะกรรมการสอบสวนคล้ายกับรูปแบบของการลงโทษทางด้านวินัยของข้าราชการพลเรือน และควรมีคณะกรรมการที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเพิ่ม เพื่อช่วยเหลือในคำแนะนำ

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา จากเนื้อหาที่นำเสนอในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศของพระภิกษุ ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการบังคับสละสมณเพศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ประพาน. (2559). การบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) เกี่ยวเนื่องกับกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.
- เจ้าคณะสงฆ์รูปที่ 2. (9 มีนาคม 2563). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศของพระภิกษุซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐพงษ์ สังข์กลิ่นหอม. (2556). วิถีธรรมวิถีไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเทคโนโลยีตั้งตรงจิตรบริหารธุรกิจ.
- นายความคนที่ 1. (14 มีนาคม 2563). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละสมณเพศของพระภิกษุซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์)
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2563). อุทธรณ์ยกฟ้อง พระพรหมติลกกับเลขาเจ้าคณะ. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1935879>

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้พิพากษาคคนที่ 1. (9 มีนาคม 2563). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการละสมณเพศของพระภิกษุซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). นิติศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- พระมหาสมปัติ มุลศิริ. (2561). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการลงโทษข้อบังคับพระภิกษุสงฆ์ละสมณเพศตามมาตรา 29 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).
- พระสิทธินิติธาดา (พันตำรวจโท ชลัช โชติหุตโต พรหมะวัน). (2555). การลงโทษพระภิกษุกรณีเสพเมถุน: ศึกษาเปรียบเทียบโทษทางพระธรรมวินัยและทางอาญาเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางเลือก. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 4(3), 8-20.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุจิระ บุณนาค. (22 มิถุนายน 2561). คดีอาญาเกี่ยวกับการละสมณเพศ. หนังสือพิมพ์แนวหน้า, หน้า 14.
- สมชาย บุญคงมาก และภูณัช รัตนชัย. (2561). ปัญหาการละสมณเพศของพระภิกษุตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: ศึกษากรณีการใช้อำนาจดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ, 6 (ธันวาคม 2561), 11-24.
- แสวง อุดมศรี. (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19
ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา*
THE ECONOMIC AND SOCIAL IMPACTS FROM THE COVID-19
PANDEMIC TOWARD THE PEOPLE IN YALA CITY
MUNICIPALITY YALA PROVINCE

สุพัตรา รุ่งรัตน์

Supattra Rungrut

ซุลฟีกอร์ มาโซ

Sulfikor Maso

ยุธนา กาเด็ม

Yutthana Kadem

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Yala Rajabhat University, Thailand

E-mail: supattra.i@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม การปรับตัวกับการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาและบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 400 ตัวอย่าง กระจายใน 40 ชุมชนของเทศบาล สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการปรับตัวโดยการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด - 19 ล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหาร พกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และเว้นระยะ เพื่อลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ โดยเห็นว่าวิธีดังกล่าวช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด - 19 ได้ปานกลาง และยังไม่เชื่อมั่น ในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยการช่วยเหลือเงินเยียวา การส่งเสริมสร้างอาชีพ การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางสังคม ทั้งแนวทางดูแลด้วยตัวประชาชนเอง ได้แก่ การดูแลสุขภาพ ลดการ

* Received 27 September 2020; Revised 11 February 2021; Accepted 19 February 2021

พบปะในสถานที่สาธารณะ การปฏิบัติศาสนกิจตามมาตรการป้องกันของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของรัฐอย่างเคร่งครัด ทุกคนในสังคมเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐ ได้แก่ แจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึง ส่งเสริมให้หันมาออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อดูแลตนเอง สร้างความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรค และปรับปรุง การรักษาทางการแพทย์

คำสำคัญ: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม, สถานการณ์โควิด, การปรับตัว

Abstract

The objectives of this article were to investigate the economic and social impacts, to examine an adaptation to a new lifestyle as well as to explore ways to solve problems and mitigate the socio - economic impacts from the coronavirus outbreak (COVID - 19) in Yala city municipality, Yala Province. The samples in this study consisted of 400 people in 40 communities of Yala city municipality. The simple sampling method was employed. The data were analyzed by using descriptive statistics including percentage, mean, standard deviation. The results revealed that in terms of the economic and social impacts from the coronavirus 2019 (COVID - 19) pandemic, the overall results was at the moderate level. An adaptation by wearing a hygiene mask in order to prevent infection of COVID - 19, washing hands with soap before and after cooking, having alcohol gels with them, practicing social distancing in public areas, strictly preventive measures for the 2019 coronavirus disease suggested by the government, and understanding each others were proposed. However, the mentioned methods could be reduced the chance of infection at the moderate level. Besides, the results showed that people are not confident in the precautions guidelines to prevent the spread of COVID - 19 as suggested by the Ministry of Public Health for solving economic impact which include providing the aids of remedies, promoting an alternative career, supporting the cost of living, and creating the guidelines for solving the social impact problems. Moreover, the self-care approaches including health care, reducing public meetings, and the understanding with each other are introduced. The self-care included distributing masks thoroughly, encouraging people in the community to do an exercise, promoting the public relations, providing information about self - care, raising the awareness of treating the disease, and improving the medical treatment.

Keywords: Economic and Social Impacts, Coronavirus 2019 (COVID - 19) Pandemic, Adaptation

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562 - 2563 เป็นการระบาดทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดย วันที่ 9 พฤษภาคม 2563 มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 3,740,000 คน ใน 20 ประเทศ และดินแดน มีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดแล้วมากกว่า 258,000 คน และมีผู้ป่วยแล้วมากกว่า 1,247,000 คน (Johns Hopkins CSSE, 2020) สำหรับการระบาดของไวรัสโคโรนาในประเทศไทยนั้น ดำเนินอยู่ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2563 โดยมีผู้ป่วยยืนยันรายแรกนอกประเทศจีน การคัดกรองผู้เดินทางเข้าประเทศพบผู้ป่วยประปรายตลอดเดือนมกราคม ซึ่งเป็นผู้ที่เดินทาง มาจากหรือเป็นผู้พำนักอยู่ในประเทศจีนแทบทั้งสิ้น การแพร่เชื้อท้องถิ่นที่มีรายงานรายแรกมีการยืนยัน เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2563 จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นมากในกลางเดือนมีนาคม 2563 (กรมควบคุมโรค, 2563) การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างทั้งในระดับประเทศระดับภูมิภาค และระดับจังหวัดเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยมีการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจของไทย คงจะได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด - 19 ไปอีกนานพอสมควร ในระดับจุลภาค จำนวนยอดคนตกงานที่พุ่งสูงสุดทำให้มีผลกระทบต่ออำนาจการใช้จ่ายของประชาชน (สำนักข่าวอิศรา, 2563) นอกจากนี้ กระทบการสาธารณสุข ภูมิสถา ัฒผลกระทบจากโควิด - 19 ทำให้เกิด New Normal หรือวิถีชีวิตปกติแบบใหม่ทางด้านสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยระบุว่า New Normal จะครอบคลุม วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ทั่วโลกในช่วง 1 - 2 ปี ทางด้านสังคม ซึ่งเป็นอีกมิติที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องปากท้องหรือมิติเศรษฐกิจ (กรมการสาธารณสุข ภูมิสถา, 2563)

หากพิจารณาผลกระทบจากการระบาดของไวรัสโคโรนาในส่วนของจังหวัดยะลา ที่มีเศรษฐกิจหลักมาจากภาคการเกษตร ทั้งที่เป็นพืชสวน ประเภทยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลที่มีชื่อเสียง เช่น กล้วยหิน ส้มโชกุนทุเรียน ลองกอง เป็นต้น ทางด้านสังคมของเขตเทศบาลนครยะลานั้น มีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งไทยพุทธ อิสลาม จีน จึงทำให้มีเทศกาลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ประจำปีของยะลาที่หลากหลาย โดยเฉพาะงานที่สร้างชื่อเสียงและรวมเอาคนจากทั่วสารทิศเข้ามายังเมืองยะลา นั่นคือ เทศกาลแข่งขันนกเขาชาวเลอาเซียน ชิงถ้วยพระราชทาน ที่สร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจของเมืองยะลาได้เป็นอย่างดี (กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครยะลา, 2562) นอกจากนั้นเทศบาลยะลา ยังเป็นศูนย์กลาง

ของสถานศึกษาทุกระดับของจังหวัดยะลา มีระบบสาธารณสุขที่รองรับประชาชน มีสวนสาธารณะสำหรับประชาชนในการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตาม เมื่อประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) โดยจังหวัดยะลาพบผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนารายแรกเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2563 และพบเพิ่มขึ้นอีก 17 รายในวันที่ 23 มีนาคม 2563 ซึ่งเป็นทั้งหมดเป็นกลุ่มที่เดินทางกลับมาจากการเข้าร่วมงาน “Qudamak & Ulamak Malaysia 2020” เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2563 ณ มัสยิดศรีเปตาลิง (Sri Petaling Mosque) กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ในวันที่ 29 มีนาคม 2563 จังหวัดยะลาพบผู้ป่วยเสียชีวิตจากไวรัสโคโรนาเป็นรายแรก สถานการณ์จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ เฉลี่ย 2 - 3 รายจนต้นเดือนเมษายน วันที่ 8 เมษายน 2563 ที่พบผู้ติดเชื้อไวรัสโควิดเพิ่มมากขึ้นอีกครั้งถึง 12 ราย โดยผู้ติดเชื้อทั้งหมดเป็นผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมดะวะฮ์ ระหว่างวันที่ 19 - 22 มีนาคม 2563 จนถึง ณ วันที่ 10 พฤษภาคม 2563 จังหวัดยะลาพบผู้ป่วยยืนยันสะสม 132 ราย เป็นอันดับ 4 รองจากกรุงเทพฯ ภูเก็ต และนนทบุรี (สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดยะลา, 2563) การตอบสนองของจังหวัดต่อการระบาดเริ่มจาก การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวัง และป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 รวมถึงได้ดำเนินการตามสาธารณสุขอย่างครบถ้วน และมีประสิทธิภาพทั้งมาตรการคัดกรอง ค้นหา การหยุดการเคลื่อนไหว การเว้นระยะห่าง การรับรู้มาตรการสังคม ถึงแม้ว่าจังหวัดยะลา ยังมีผู้ป่วยยืนยันสะสม 132 ราย (10 พฤษภาคม 2563) เป็นอันดับ 4 รองจากกรุงเทพฯ ภูเก็ต และนนทบุรี แต่สถานการณ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และได้มีการประกาศกำหนดมาตรการผ่อนปรนยกเลิกพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เสี่ยงเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในเวลาต่อมา

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลนครยะลาที่ต้องประสบกับภาวะหยุดชะงักลงเหมือนกับทุกพื้นที่ในประเทศไทย แม้ว่าจะได้มีการเยียวยาช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือแม้แต่ในท้องถิ่นเองก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลและการปรับตัวที่จะรับกับสถานการณ์วิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) ของประชาชนเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักและรีบดำเนินการหามาตรการเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น อันจะทำให้วิถีชีวิตของประชาชนกลับมาอยู่ในภาวะปกติพร้อมกับปรับตัวเองกับการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) ได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัยจากโรคที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีกเมื่อใดก็ตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา

2. เพื่อศึกษาการปรับตัวกับการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาและบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ทำการศึกษากับประชากรในเขตเทศบาลที่มีอายุ ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ประชากรในช่วงอายุดังกล่าวเป็นประชากรในวัยแรงงานที่ต้องมีการใช้ชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน จึงมีความเสี่ยงต่อการสัมผัสและการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 38,528 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครยะลา, 2562) โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 380 ตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละชุมชน โดยเทศบาลนครยะลาได้จัดแบ่งโซนพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดูแลและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นชุมชนทั้งสิ้น 40 ชุมชน ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ชุมชนละ 10 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง การเข้าถึงหรือสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนด ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้มีการประสานงานแจ้งข้อมูลล่วงหน้าให้ชุมชนรับรู้ ผ่านประธานชุมชนแต่ละชุมชน โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากต้นสังกัด การขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง หากไม่ได้รับการยินยอมในการให้ข้อมูล จะหยุดการสัมภาษณ์และเลือกตัวอย่างอื่นต่อไปจนครบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยการหาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และความเชื่อมั่นของข้อคำถาม ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีการคำนวณของครอนบัก กำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.740 และ 0.708 โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ชีวิตปกติรูปแบบใหม่ (New Normal) เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกเพียงคำตอบเดียว

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งเป็นแบบประเมินค่าระดับผลกระทบแบบ Rating Scale โดยจำแนกระดับผลกระทบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามที่ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบแบบสอบถาม โดยการตรวจดูความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด
2. การลงรหัส (Coding) โดยนำแบบสอบถามที่ตรวจดูความสมบูรณ์ ถูกต้องเรียบร้อยแล้วนำมาลงรหัสตามที่กำหนดไว้
3. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยคำนวณทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ได้แก่ 1) ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ชีวิตปกติรูปแบบใหม่ (New Normal) และ 3) ข้อคำถามเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

1.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเพียงประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้” ที่มีผลกระทบในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นต่าง ๆ ที่เหลือมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น” มีคะแนนผลกระทบน้อยที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับของ ผลกระทบ
1. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้	4.28	0.69	มากที่สุด
2. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง	2.91	1.19	ปานกลาง
3. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น	2.84	0.97	ปานกลาง
4. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้หนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น	3.24	0.84	ปานกลาง
5. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การออมของครัวเรือนลดลง	3.23	0.94	ปานกลาง
6. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้สถานภาพทางการเงินของครัวเรือนไม่มั่นคง	3.37	0.94	ปานกลาง
7. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ความอยู่ของครัวเรือนแย่ลง	3.39	0.82	ปานกลาง
รวม	3.32	0.45	ปานกลาง

1.2 ผลกระทบทางสังคม

ส่วนผลกระทบทางสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก อันดับแรก ได้แก่ ประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา

2019 (COVID - 19) ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจเป็นไปด้วยความลำบากและต้องระมัดระวังมากยิ่งขึ้น” รองลงมาประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลต่อการศึกษาทั้งระบบ” และประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการไปได้” ส่วนประเด็นที่มีผลกระทบในระดับปานกลาง ได้แก่ ประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากขึ้น” และประเด็น “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่เปลี่ยนแปลงไป” ส่งผลกระทบน้อยที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลกระทบทางสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ผลกระทบทางสังคม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับของ ผลกระทบ
1. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจเป็นไปด้วยความลำบากและต้องระมัดระวังมากยิ่งขึ้น	3.97	0.78	มาก
2. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการไปได้	3.43	0.88	มาก
3. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การร่วมกิจกรรมทางสังคมทำได้น้อยลงหรือทำไม่ได้เลย	3.14	0.94	ปานกลาง
4. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การพบปะระหว่างกันในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ร้านน้ำชาทำได้น้อยลง	3.12	1.08	ปานกลาง
5. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนแย่ลง	3.21	1.02	ปานกลาง
6. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น	3.24	1.05	ปานกลาง
7. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลง	3.27	0.98	ปานกลาง
8. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การบริโภคอาหารต้องใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น	3.31	1.01	ปานกลาง
9. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ต้องใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น	3.19	1.06	ปานกลาง
10. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ต้องดูแลสุขภาพตัวเองและครอบครัวมากยิ่งขึ้น	3.22	1.04	ปานกลาง
11. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้กิจกรรมสันทนาการนอกบ้าน เช่น การออกกำลังกายในที่สาธารณะเป็นไปด้วยความลำบากและต้องระมัดระวังมากยิ่งขึ้น	3.18	0.92	ปานกลาง

ผลกระทบทางสังคม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับของ ผลกระทบ
12. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลต่อการศึกษาของบุตรหลาน	3.09	1.02	ปานกลาง
13. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลต่อการศึกษาทั้งระบบ	3.80	0.75	มาก
14. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากขึ้น	3.34	0.95	ปานกลาง
15. การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่เปลี่ยนแปลงไป	3.08	0.89	ปานกลาง
รวม	3.30	0.37	ปานกลาง

2. การปรับตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ชีวิตปกติรูปแบบใหม่ (New Normal) (โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สวมหน้ากาก เพื่อไม่ได้รับเชื้อโควิด - 19 ใช้หน้ากากอนามัยเวลามีอาการไอ และมีอาการ ไอ จาม มีน้ำมูกมากที่สุด ส่วนใหญ่สวมหน้ากากเพื่อไม่ได้รับเชื้อโควิด-19 หากไม่มีอาการไอ และมีอาการ ไอ จาม มีน้ำมูก โดยใช้หน้ากากอนามัยเป็นประจำ ถึงแม้จะไม่มีอาการไอ และมีอาการ ไอ จาม มีน้ำมูกมากที่สุด มีการล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหาร มีการพกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และความเข้าใจเกี่ยวกับการเว้นระยะห่างว่าเป็นลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ และเห็นว่าการเว้นระยะห่าง จะช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด 19 ได้ปานกลาง กลุ่มตัวอย่างไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข

3. แนวทางของภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา

3.1 แนวทางของภาครัฐและเอกชนสำหรับการช่วยเหลือในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

กลุ่มตัวอย่างอยากให้ภาครัฐช่วยเหลือในการให้ความรู้แก่ประชาชน ให้มีจุดบริการล้างมือด้วยแอลกอฮอล์เจลอย่างเพียงพอ ให้ร้านค้า ร้านอาหาร จัดการเกี่ยวกับร้านเพื่อให้สามารถนั่งทานอาหารในร้านได้มีการจัดให้มีหน้ากากอนามัย/ผ้า Face Shield ให้พนักงานทุกคน การเดินทางข้ามจังหวัดเป็นกิจกรรมหรือบริการที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรเปิดหลังการยกเลิกเคอร์ฟิวมากที่สุด ร้านอาหารแบบนั่งทานในร้าน เป็นกิจกรรมหรือบริการที่

อยากให้ปิดต่อเนื่อง หลังการยกเลิกเคอร์ฟิว จนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้นกว่านี้ และเห็นว่าควรเพิ่มการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกระทรวงสาธารณสุข

3.2 แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้แก่ 1) การช่วยเหลือเงินเยียว 2) การส่งเสริมสร้างอาชีพภายในชุมชน 3) ส่งเสริมกิจกรรมสร้างรายได้จากช่องทางต่าง ๆ เช่น การค้าขายออนไลน์ 4) ส่งเสริมการจ้างงานในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะของการจ้างงานแบบชั่วคราว หรือ Part - Time เพื่อบรรเทาภาวะการว่างงานของภาคแรงงานให้มีความทำ 5) การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ

แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้แก่ 1) แนวทางการดูแลด้วยตัวประชาชนเอง เช่น การดูแล ป้องกันสุขภาพ การปกเกล้าแอลกอฮอล์ติดตัวตลอดเวลา ลดการพบปะในสถานที่สาธารณะที่มีคนเยอะ ๆ ทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกันและช่วยการรักษาความสะอาด สถานที่ส่วนร่วมของชุมชนให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา 2) แนวทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐ ได้แก่ การแจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึง ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อตนเองให้ปลอดภัยจากโรค การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาโรค ปรับปรุงเรื่องการรักษาทางการแพทย์ ให้มีความจริงมากกว่านี้ และมีมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค มีความเคร่งครัดในทุกระดับ นอกจากนั้นต้องคำนึงถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ด้วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ ที่มีผลกระทบมากที่สุด ส่วนทางสังคมนั้น ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจเป็นไปด้วยความลำบากและต้องระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ซึ่งการกระทบดังกล่าวสอดคล้อง กรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา ที่ได้ชี้ถึงผลกระทบจากโควิด - 19 ด้านสังคมที่มีปัญหาโดยเฉพาะเรื่องความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ จึงได้รับผลกระทบจากโรค COVID - 19 อย่างรุนแรง ส่วนหนึ่งของผลกระทบด้านสังคม คือ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อก็จะมีผลเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน การสวดมนต์ร่วมกันในอุโบสถของชาวพุทธ การร้องเพลงสรรเสริญพระเจ้าร่วมกันในโบสถ์ของชาวคริสต์

หรือการละหมาดในมัสยิดของชาวมุสลิม จะเป็นการเพิ่มโอกาสการติดเชื้อไวรัสได้ จะมีการปรับเปลี่ยนต่อไปอย่างไรน่าติดตามมาก (กรมการสาธารณสุข วุฒิสภา, 2563)

2. การปรับตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) มีการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงเชื้อของโรค โดยสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด - 19 ไม่ว่าจะมิหรือไม่มีอาการไข้ และมีอาการ ไอ จาม มีน้ำมูก มีการล้างมือด้วยสบู่ ก่อนและหลังรับประทานอาหาร มีการพกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และความเข้าใจเกี่ยวกับการเว้นระยะห่าง ว่าเป็นลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่เห็นว่าการเว้นระยะห่าง จะช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด - 19 ได้ปานกลาง และยังไม่มีเชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวเป็นไปตามทางของการป้องกันโรคของ กรมควบคุมโรค แต่ยังมีเข้าใจเกี่ยวกับการเว้นระยะห่างที่ไม่ถูกต้องมากนัก ซึ่งสะท้อนผ่านความคิดเห็นต่อผลกระทบ โดยเฉพาะทางสังคมในกลุ่มที่เห็นว่าการเว้นระยะห่าง จะช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด 19 ได้มาก มีคะแนนผลกระทบทางสังคมสูงกว่าแตกต่างจากกลุ่มที่เห็นว่าการเว้นระยะห่างช่วยลดโอกาสการระบาดได้น้อย ลดไม่ได้ และไม่ทราบ ทำให้กลุ่มดังกล่าวตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นมากกว่า ขณะเดียวกันประชาชนยังไม่ค่อยเชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุขเท่าที่ควร สะท้อนผ่านความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข มีคะแนนผลกระทบทางสังคมต่ำกว่าแตกต่างจากกลุ่มที่เชื่อมั่น และไม่แน่ใจ ดังนั้นการสร้างเชื่อมั่นในมาตรการของภาครัฐในการปฏิบัติตัวเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค จำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งเศรษฐกิจและสังคม (กรมควบคุมโรค, 2563)

3. แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทั้งในส่วนของการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยการช่วยเหลือเงินเยียวยา การส่งเสริมสร้างอาชีพ การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ ส่วนแนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางสังคม ทั้งแนวทางดูแลด้วยตัวประชาชนเอง ได้แก่ การดูแลสุขภาพ ลดการพบปะในสถานที่สาธารณะ ทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐ ได้แก่ การแจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึง ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อตนเอง การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาโรค และปรับปรุงเรื่องการรักษาทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยและองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูนิเซฟ ประเทศไทย (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) รัฐบาลและสังคมควรให้ความช่วยเหลือดูแลครัวเรือนเปราะบาง โดยเฉพาะครัวเรือนเปราะบาง

ซับซ้อนมากกว่ากลุ่มครัวเรือนทั่วไป การเยียวยาจะต้องทำอย่างทั่วถึง ไม่ตกหล่น เช่น การสนับสนุนรายได้ควรเป็นไปในลักษณะที่ต้องได้รับในทุกครัวเรือน (Universal Access) ในส่วนของมาตรการที่เกี่ยวข้องกับรายจ่ายรัฐบาลสามารถใช้การลดค่าครองชีพที่ดำเนินการอยู่แล้วได้นอกจากนั้นรัฐควรมีมาตรการเสริมเป็นการเฉพาะด้วย ตัวอย่างเช่น มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่หรือแพทย์ทางไกล (Telemedicine) สำหรับครัวเรือนเปราะบางที่มีปัญหาการเดินทางเข้ารับบริการทางการแพทย์ (คนแก่ คนป่วยติดเตียง คนพิการ) เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยได้ข้อค้นพบ 2 ประเด็นดังนี้คือ

ประเด็นที่ 1 คือผลกระทบมากที่สุดของพื้นที่ในเขตเทศบาลนครยะลาของ “การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจเป็นไปด้วยความลำบากและต้องระมัดระวังมากขึ้น” ซึ่งประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครยะลาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะการทำศาสนกิจของผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนจะต้องมีการละหมาดวันศุกร์ร่วมกันทุกสัปดาห์ การใช้น้ำร่วมกันเพื่อทำการละหมาด และการทักทายกันด้วยการสัมผัสมือ หลังจากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทางหน่วยงานภาครัฐได้มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมัสยิดทุกแห่งให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) อย่างเคร่งครัด หากมัสยิดไหนไม่ได้ปฏิบัติตามกฎจะไม่อนุญาตให้มีการทำศาสนกิจที่มัสยิดแห่งนั้น โดยมีมาตรการดังนี้ 1) ให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดหรือหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่มาตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้ามัสยิด 2) ให้จัดมีการวางเจลหรือแอลกอฮอล์ล้างมือไว้บริเวณประตูทางเข้ามัสยิด 3) งดใช้บ่อน้ำหรืออ่างใหญ่ร่วมกัน 4) ทำความสะอาดพื้นก่อนและหลังละหมาดวันศุกร์ทุกครั้ง และไม่เปิดเครื่องปรับอากาศ ให้พื้นที่ถ่ายเทอากาศให้สะดวก 5) จัดทำเครื่องหมายจุดละหมาดเพื่อเว้นระยะห่าง 1.50 - 2 เมตร 6) ควบคุมทางออกมัสยิดและจัดระเบียบระยะห่างขณะเดินเข้าออกหลังละหมาดเสร็จสิ้น 7) หากมีอากาศใช้ ไอ เจ็บค้อมีน้ำมูก แม้จะมีอาการไม่มาก ให้งดละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิด ซึ่งเป็นรูปแบบชีวิตปกติใหม่ของการทำศาสนกิจการละหมาดวันศุกร์หลังจากมีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ประเด็นที่ 2 คือ กลุ่มตัวอย่างไม่มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งในส่วนนี้ทางภาครัฐจะต้องใช้หลักการ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และให้ผู้นำในพื้นที่ทำความเข้าใจกับประชาชนในหลักความเชื่อและศรัทธา นำมาสู่การแก้ไขปัญหาและการเข้าใจดีร่วมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลจากการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด - 19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา พบว่า 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครยะลาอยู่ในระดับปานกลาง 2) การปรับตัวของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครยะลาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) มีการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงเชื้อของโรค โดยสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ได้รับเชื้อโควิด - 19 ไม่ว่าจะซื้อหรือไม่มีโอกาสใช้ และมีการไถ่จาม มีน้ำมูก มีการล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหาร มีการพกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และความเข้าใจเกี่ยวกับการเว้นระยะห่าง ว่าเป็นลดระยะเวลา การอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่เห็นว่าการเว้นระยะห่าง จะช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ปานกลาง และยังไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข ผลจากการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะ ซึ่งประกอบด้วยข้อเสนอแนะสำหรับการช่วยเหลือของภาครัฐและเอกชน และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะสำหรับการช่วยเหลือของภาครัฐและเอกชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)
 - 1.1) ภาครัฐและเอกชนช่วยเหลือในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับโรคและการป้องกันในทุกช่องทาง
 - 1.2) จัดให้มีจุดบริการล้างมือด้วยแอลกอฮอล์เจลอย่างเพียงพอ
 - 1.3) ให้ร้านค้า ร้านอาหาร จัดการเกี่ยวกับร้าน เพื่อให้สามารถนั่งทานอาหารในร้านได้ ใช้มาตรการ ที่ป้องกันการระบาดอย่างเคร่งครัด เช่น จัดให้มีการจัดให้มีหน้ากากอนามัย/ผ้า Face Shield ให้พนักงานทุกคน
 - 1.4) การผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ อย่างเป็นระยะเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การเดินทางข้ามจังหวัด ร้านอาหารแบบนั่งทานในร้าน
 - 1.5) ควรเพิ่มการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกระทรวงสาธารณสุขให้มากขึ้น
- 2) แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)
 - 2.1) แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ
 - 2.1.1) การช่วยเหลือเงินเยียวยาให้ครอบคลุมและทั่วถึงประชาชนทุกกลุ่ม
 - 2.1.2) การส่งเสริมสร้างอาชีพภายในชุมชน โดยการสร้างกลุ่มอาชีพ ให้เป็นอาชีพเสริมแก่ประชาชนเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น ส่งเสริมการผลิตสินค้าโอท็อป โดยชุมชน
 - 2.1.3) ส่งเสริมกิจกรรมสร้างรายได้จากช่องทางต่าง ๆ เช่น การค้าขายออนไลน์
 - 2.1.4) ส่งเสริมการจ้างงานในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะของการจ้างงาน แบบชั่วคราว หรือ Part - Time เพื่อบรรเทาภาวะการว่างงานของภาคแรงงานให้มีงานทำ
 - 2.1.5) การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ โดยการควบคุมราคา

สินค้าอุปโภคบริโภคให้มีความเหมาะสม อาจลดราคาสินค้าบางชนิดที่มีความจำเป็นต่อประชาชน เช่น ข้าวสารอาหารแห้ง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย 2.2) แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางสังคม ที่ต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 2.2.1) แนวทางการดูแลด้วยตัวประชาชนเอง 2.2.1.1) การดูแล ป้องกันสุขภาพให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคด้วยตัวเองของประชาชน เช่น การสวมใส่หน้ากากทุกครั้งเมื่ออยู่ในที่สาธารณะหรืออยู่ในสังคม ดูแลสุขภาพตนเอง 2.2.1.2) ควรพกเจลแอลกอฮอล์ติดตัวตลอดเวลา 2.2.1.3) ลดการพบปะในสถานที่สาธารณะที่มีคนเยอะ ๆ 2.2.1.4) ทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกันและต้องดูแลตัวเองและคนใกล้ตัวให้ปลอดภัยอยู่เสมอ 2.2.1.5) ให้ทุกคนในชุมชนช่วยการรักษาสะอาด สถานที่ส่วนร่วมของชุมชนให้มีความสะอาดอยู่ตลอด 2.2.2) แนวทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐ ได้แก่ 2.2.2.1) การแจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึงในชุมชน 2.2.2.2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย โดยมีระยะห่างและความปลอดภัย ความสะอาดของเครื่องมือด้วย 2.2.2.3) การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อดูตนเองให้ปลอดภัยจากโรค เช่น การให้ความรู้ ผ่านสื่อออนไลน์ 2.2.2.4) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาโรค เพื่อลดปัญหาผู้คนไม่ยอมรับในโรคนี้ ส่วนมากคนที่ติดจะหลบหนีการรักษาตัว 2.2.2.5) ปรับปรุงเรื่องการรักษาทางการแพทย์ ให้มีความจริงมากกว่านี้ 2.2.2.6) มาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค มีความเคร่งครัดในทุกระดับ นอกจากนั้น ต้องคำนึงถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากทุนอุดหนุนงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). ข้อมูลเกี่ยวกับ COVID-19 ไวรัสโคโรนาในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>.
- กรมการสาธารณสุข วุฒิสภา. (2563). หมอชี้โควิดส่งผลกระทบ ต่อวิถีชีวิตแบบใหม่ ด้านสังคม. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/politics/771154>.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). กลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2563 จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/2099?utm_source=Category&utm_medium=internal_referral.
- กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครยะลา. (2562). ข้อมูลเศรษฐกิจของเทศบาลนครยะลา. ยะลา: เทศบาลนครยะลา.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดยะลา. (2563). จ.ยะลา พบผู้ป่วยเสียชีวิต จากไวรัสโควิด-19 เป็นรายแรก หลังกลับจากมาเลเซีย ติดเชื้อยืนยัน 35 ราย. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก http://nwnt.prd.go.th/centerweb/news/NewsDetail?NT01_NewsID=TCATG200329164958996.
- สำนักข่าวอิสรา. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับจุลภาคจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/87713-repoer03-13.html>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <http://ittdashboard.nso.go.th/covid19survey.php>.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครยะลา. (2562). ชุมชนในเขตเทศบาลนครยะลา. ยะลา: เทศบาลนครยะลา.
- Johns Hopkins CSSE. (2020). Coronavirus COVID- 19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). Retrieved May 30 , 2020, from <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>

นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวาน
ด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ*

INNOVATIVE TREATMENT OF CHRONIC WOUNDS FOR PREVENTION
OF DISABILITY IN DIABETIC PATIENTS WITH HERBAL MEDICINE
AND BUDDHIST WAY

ทักษิณาร์ ไกรราช

Thaksina Krairach

พระมหาโยธิน โยธโก

Phramaha Yothin Yodhiko

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: thaksina7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาส่วนประกอบและสรรพคุณของพืชสมุนไพรทั้งทางวิทยาศาสตร์และแผนโบราณ สามารถนำมาผลิตนวัตกรรมยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรัง 2) เพื่อพัฒนาพืชสมุนไพรเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพร 3) เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง จังหวัดมหาสารคาม และร้อยเอ็ด ศึกษากลุ่มผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรัง 40 ราย เก็บข้อมูลด้วยสังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก ประเมินความรู้สึกผาเทว้า โดยโมโนฟิลาเมนต์ และประเมินผลแผลเรื้อรัง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พืชสมุนไพร 19 ชนิด สรรพคุณแก้ปัญหาลือด หลอดเลือด และน้ำเหลือง ลดความหนืดเลือด ชะล้างภายในหลอดเลือด ชะล้างน้ำเหลืองเสีย ลดการอักเสบ และสมานแผล แล้วพัฒนาเป็นนวัตกรรมยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรังด้วยกรรมวิธีการผลิตเป็นยาสมุนไพร 5 ตัวยา นำไปใช้รักษาแผลเรื้อรังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พร้อมผู้วิจัยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาดำเนินการใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลขณะเข้าร่วมโครงการวิจัย แผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานมี 3 ลักษณะ ได้แก่ แผลปลายประสาทเสื่อม แผลขาดเลือด และแผลติดเชื้อ ใช้น้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ยาขงสมุนไพร สูตร 2 เป็นยาขั้นพื้นฐานในการรักษา หากแผลอักเสบใช้ยาสมุนไพรแคปซูล

* Received 10 September 2020; Revised 13 February 2021; Accepted 19 February 2021

สูตร 3 ร่วม และหากมีสารคัดหลั่งดำคล้ำ เลือดเน่าเสีย ใช้ยาขงสมุนไพร สูตร 4 ร่วม และหาก
แผลมีสารคัดหลั่งมาก มีกลิ่น ใช้ยาผงมั่งคุด สูตร 5 ร่วม ผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมสามารถรักษา
แผลเรื้อรังได้ทั้ง 3 ลักษณะ ร้อยละ 100 ผู้ป่วยทุกรายพ้นจากความพิการ

คำสำคัญ: นวัตกรรม, แผลเรื้อรัง, ผู้ป่วยเบาหวาน, ยาสมุนไพร, การรักษาเชิงพุทธ

Abstract

The objectives of this article were 1) to study components and properties, in both scientific and traditional, of medicinal plants, can use as herbal medicines. 2) to treat chronic wounds, to develop medicinal plants as an innovative treatment for chronic wounds to prevent disabilities of diabetic patients. 3) to analyze the achievements of the innovation. Selected specific research area, in Maha Sarakham and Roi Et Province, studying 40 chronic diabetic patients. Data were collected through active observation, in-depth interview, use monofilament to test for assessing feet sensations and chronic wound evaluation. Analyse data by content analysis method. The research results indicated that, 19 medicinal plants has properties to solve blood, vascular and lymphatic problems, reduce blood viscosity, clean blood vessels, drain lymph fluid from wounds, reduce inflammation and heal wounds. So develop them to an innovation treatment of chronic wounds, as 5 herbal medicines, use them to treat chronic wounds of the patients. The researcher is also applying the Buddhist principles in the process, applied to the patients while participating in the research project. The chronic wounds of the diabetic patients can be categorized into 3 groups, namely, wound with nerve degeneration, ischemic wound, and infected wound. Use Herbal Ointment Formula 1 and Medicinal Herbal Tea Formula 2 as the basic medicines for treatment. If there is inflammation of the wound, add the use of Herbal Medicine Capsule Formula 3) If the wound has a serious infection, dark black secretions, or “bad” or “rotten” blood, add the use of Medicinal Herbal Tea Formula 4) And if the wound has much secretion, strong smell, add the use of Mangosteen Rind Powder Formula 5) The result of using the innovation, it can treat all 3 types of chronic wounds in all patients, accounting for 100%. All patients have no risk of limb.

Keywords: Innovation, Chronic Wound, Diabetic Patient, Herbal Medicine, Buddhism - Based Treatment

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นหนึ่งในโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญที่รุนแรงที่สุดในโลก มีแนวโน้มจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมต่อสุขภาพ จากข้อมูลสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (IDF) รายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลกในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 366 ล้านคน และประมาณการว่าจะมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลกเพิ่มมากกว่า 552 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันผู้ป่วยโรคเบาหวานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องถึง 4.8 ล้านคน คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 5.3 ล้านคนใน ปี พ.ศ. 2583 (สำนักข่าว Hfocus, 2562)

พยาธิสภาพของโรคเบาหวาน เกิดจากความผิดปกติการผลิตอินซูลินไม่เพียงพอ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูง เลือดมีความหนืดไหลเวียนช้า และเมื่อมีน้ำตาลมากเกินความจำเป็น ร่างกายเปลี่ยนน้ำตาลเป็นไขมันอุดกั้นในหลอดเลือด ทำให้หลอดเลือดตีบแข็ง ภายในหลอดเลือดมีช่องว่างน้อยในการไหลเวียนของเลือด ก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมองตีบ แตก หลอดเลือดหัวใจอุดตัน เบาหวานขึ้นตา ไตเสื่อม ไตวาย และที่พบบ่อยคือ ปลายประสาทเสื่อม มีชาฝ่าเท้า ตามมาด้วยเกิดแผลเรื้อรังที่เท้า ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งหลายรายต้องถูกตัดอวัยวะส่วนปลาย (Frykberg, R. G., 1997) ผู้ป่วยเบาหวานมีอัตราการถูกตัดเท้าและขา มากกว่าคนทั่วไปถึง 15 - 40 เท่า (Moss, S. E. et al., 1992) โดยแผลที่เท้าเป็นสาเหตุของการถูกตัดขาถึงร้อยละ 85 (Percorora, R. E. et al., 1990) สำหรับประเทศไทยผู้ป่วยเบาหวานมีภาวะแทรกซ้อนเป็นแผลเรื้อรังเพิ่มขึ้นทุกปี จนเกิดความพิการอย่างต่อเนื่อง สำหรับภาคอีสาน พบผู้ป่วยเบาหวานจำนวนมากที่เกิดภาวะแทรกซ้อนแผลเรื้อรัง รักษาหายยาก โดยเฉพาะจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด พบผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรังจำนวนมาก และได้รับการรักษาด้วยการตัดอวัยวะส่วนปลายปีละกว่าพันราย และมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

หากไม่มีการดำเนินการในการป้องกันและควบคุมโรคเบาหวานอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมก่อให้เกิดความพิการผู้ป่วยเบาหวานมากขึ้นทุกขณะ ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมแผลเรื้อรัง ดังเช่น วิณา ศรีสำราญ ศึกษาวิจัยเรื่องนวัตกรรมการทำรองเท้าที่ส่งเสริมการหายของแผลเบาหวานที่เท้า พบว่า รองเท้าช่วยให้แผลหายเร็วโดยการปกป้องแรงกดทับที่แผลในขณะที่เดิน แต่ไม่สามารถลดการเกิดแผลเรื้อรังลงได้ (วิณา ศรีสำราญ, 2557) อีกทั้งวรพล อร่ามรัศมีกุล ศึกษาวิจัยเรื่องการรักษาแผลเรื้อรังในผู้ป่วยเบาหวานโดยการใช้เฝือกแบบสัมผัสทุกสัปดาห์ พบว่า การลดแรงกดที่บริเวณฝ่าเท้าเป็นวิธีรักษาแผลที่เกิดจากปลายประสาทเสื่อมด้วยการใช้เฝือกแบบสัมผัสทุกสัปดาห์ (วรพล อร่ามรัศมีกุล, 2557) ส่วนยุวดี กองมี และเผด็จ ศรีนวลขาว ศึกษาวิจัยเรื่องนวัตกรรมสมุนไพรการรักษาแผลเรื้อรังของผู้ป่วยเบาหวาน โดยการนำว่านหางจระเข้ผสมน้ำผึ้งรักษาแผลเรื้อรัง พบว่า สามารถรักษาแผลได้เนื่องจากน้ำผึ้งสามารถฆ่าเชื้อแบคทีเรียได้หลายชนิด และกระตุ้นการเจริญเติบโตของเซลล์

ผิวหนัง ส่วนว่านหางจระเข้ สมานแผลและลดการอักเสบ แต่มีข้อจำกัดในการดับกลิ่นแรงของแผล และจัดการหนองอย่างมีประสิทธิภาพสูงได้ (ยุวดี กองมี และเผด็จ ศรีนวลขาว, 2561) จะเห็นได้ว่าแม้ที่ผ่านมามีนวัตกรรมหลากหลาย แต่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง อีกทั้งโรคเบาหวานสาเหตุสำคัญหนึ่งมาจากพฤติกรรมการรับประทานอาหาร ดังนั้นนอกจากการนำพืชสมุนไพรหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาเป็นทางเลือกในการรักษาแผลเรื้อรังแล้ว การจะควบคุมพฤติกรรมให้ได้นั้นต้องแก้ที่ใจร่วม ดังเช่นที่ พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่าการเจ็บป่วยนอกจากการเยียวยารักษากายแล้ว สิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือการดูแลรักษาใจ เพราะความป่วยใจมักเกิดขึ้นควบคู่กับการป่วยกาย บ่อยครั้งความป่วยใจยังซ้ำเติมให้ความมป่วยกายหนักขึ้นได้อีกด้วย (พระไพศาล วิสาโล, 2555)

ดังนั้นการจะหลีกเลี่ยงความพิการจากการรักษาแผลเรื้อรังได้นั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาทั้งทางกายและทางใจควบคู่กันเพื่อศึกษาค้นคว้าส่วนประกอบและสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาผลิตเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวาน แก้ปัญหาตรงที่ต้นเหตุของแผลเรื้อรัง คือ เลือด หลอดเลือด และน้ำเหลือง อีกทั้งผู้วิจัยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมเพื่อควบคุมพฤติกรรมผู้ป่วย ให้สามารถป้องกันความพิการจากแผลเรื้อรังได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาส่วนประกอบและสรรพคุณของพืชสมุนไพรทั้งทางวิทยาศาสตร์และแผนโบราณสามารถนำมาผลิตเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวาน
2. เพื่อพัฒนาพืชสมุนไพรเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ
3. เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ดำเนินการวิจัย 3 ระยะของการพัฒนา ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์การรักษาแผลเรื้อรังในผู้ป่วยเบาหวาน ในจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ด ศึกษาเอกสารจากรายงานวิจัย รายงานข้อมูลสถานการณ์ผู้ป่วยเบาหวานจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ดจากสถานบริการสุขภาพ และศึกษาค้นคว้าพืชสมุนไพรนำมาผลิตเป็นนวัตกรมยาสมุนไพร และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกและตำราทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการนำมาใช้ในการดำเนินการวิจัยและนำมาใช้กับผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรังปฏิบัติตนขณะร่วมการวิจัย

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธในผู้ป่วยเบาหวาน พัฒนาพืชสมุนไพรนำมาผลิตเป็นนวัตกรรมยาสมุนไพรด้วยวิธีการปรุงยาทางแผนโบราณ เพื่อให้ได้นวัตกรรมยาสมุนไพรในการรักษาแผลเรื้อรัง และได้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการดำเนินการวิจัยและนำมาใช้ในการปฏิบัติตนผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรัง

ระยะที่ 3 การประเมินผลแนวทางการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธในผู้ป่วยเบาหวาน ประเมินผลนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธที่นำมาใช้กับผู้ป่วยให้ข้อมูลคือ ผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรังจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเลือกพื้นที่ศึกษาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ คือ 1) เป็นพื้นที่ในภาคอีสานตอนเหนือ 2) เป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยเบาหวานที่มีแผลเรื้อรังอยู่จำนวนมาก 3) เป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยเบาหวานซึ่งเป็นแผลเรื้อรังรักษานานเกิน 3 เดือน เสี่ยงต่อการเกิดความพิการ 4) เป็นพื้นที่ที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย และเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Selection) เกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) ผู้ป่วยเบาหวานที่เจ็บป่วยมากกว่า 3 ปี มีแผลเรื้อรังที่รักษาไม่หายนานกว่า 3 เดือน พื้นที่ละ 20 คน รวม 40 คน 2) สมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแลหลัก พื้นที่ละ 20 คน รวม 40 คน 3) พยาบาลวิชาชีพพื้นที่ละ 1 คน รวม 2 คน 4) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) พื้นที่ละ 3 คน รวม 6 คน 5) พระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระลูกวัด พื้นที่ละ 2 รูป รวม 4 รูป 6) หมอพื้นบ้านประเภทหมอยาสมุนไพร พื้นที่ละ 1 คน รวม 2 คน 7) ประชาชนทั่วไป พื้นที่ละ 3 คน รวม 6 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประเมินอาการชาฝ่าเท้า และการประเมินสภาพแผล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง จำนวน 4 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถาม 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรัง 9 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อมูลภาวะสุขภาพกายผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 10 ข้อ สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2 ส่วน คือ 1) เกี่ยวกับภาวะสุขภาพจิต 5 ข้อ และ 2) เกี่ยวกับการบูรณาการพุทธธรรมกับการรักษาด้วยยาสมุนไพร 4 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบประเมินการรับรู้ความรู้สึกของฝ่าเท้าโดยเครื่องมือตรวจ Monofilament 2 ข้อ และ ส่วนที่ 4 แบบประเมินผลการใช้นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรัง 5 ข้อ โดยก่อนการนำเครื่องมือในการวิจัยมาใช้ ได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาแล้ว จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) นายแพทย์ศุภกิจ ศิริลักษณ์ 2) พระมหาโยธิน ปัตตาสี, รศ.ดร. และ 3) รศ.ดร.ทรงคุณ จันทจร

การวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาสรุปจัดหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบให้ได้ตามวัตถุประสงค์ แบ่งวิเคราะห์ 2 ส่วน 1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบการวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ วิเคราะห์จากการสังเกตอย่างมี

ส่วนร่วมการสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) การวิเคราะห์เชิงตัวเลข วิเคราะห์ผลลัพธ์ของผลวิจัย แล้ววิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ส่วนประกอบและสรรพคุณของพืชสมุนไพรทั้งทางวิทยาศาสตร์และแผนโบราณสามารถนำมาผลิตเป็นนวัตกรรมยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวาน

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้พืชสมุนไพรทั้งทางวิทยาศาสตร์และแผนโบราณ พบว่ามีพืชสมุนไพร 19 ชนิด ที่มีสรรพคุณจัดการระบบเลือด หลอดเลือด และน้ำเหลือง ต้นเหตุปัญหาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวาน ที่คาดว่าจะรักษาแผลเรื้อรัง 3 ลักษณะ คือแผลปลายประสาทเสื่อม แผลขาดเลือด และแผลติดเชื้อได้ จึงจะนำมาผลิตเป็นนวัตกรรมยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรังชนิดรับประทาน และทา ได้ขั้นตอนต่อไป

1.1 พืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณสามารถนำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับทาแผล

ผู้วิจัยศึกษาพบพืชสมุนไพร 5 ชนิด ได้แก่ น้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา ขมิ้นชัน เหงือกปลาหมอ และ เปลือกมังคุด มีสรรพคุณสอดคล้องกับการแก้ปัญหาแผลเรื้อรัง จึงนำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับทาแผลเรื้อรัง โดยพืชสมุนไพรแต่ละชนิดมีสรรพคุณดังนี้

น้ำมันมะพร้าว คุณสมบัติเป็นยาฆ่าเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา และเพิ่มความชุ่มชื้นผิว ทางแผนโบราณทาแก้แผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลเรื้อรัง เน่าเปื่อย ลดอาการอักเสบ สมานแผล **น้ำมันงา** งามีกรดไลโนเลอิก ช่วยขยายหลอดเลือด ป้องกันเกล็ดเลือดเกาะกันเป็นลิ่มอุดตันในหลอดเลือด ทางแผนโบราณ ลดการอักเสบแผล รักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก **ขมิ้นชัน** มีส่วนผสมของสารสกัดขมิ้นชันและสารเคอร์คูมินอยด์ แก้ผิวหนังอักเสบ ทางแผนโบราณ ลดอาการฟกช้ำบวม สมานแผล รักษาฝี แผลพุพอง **เหงือกปลาหมอ** ทางแผนโบราณ ผล มีรสเผ็ดร้อน ตำพอกปิดหัวฝี สมานแผล และ **เปลือกมังคุด** ฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตเชื้อแบคทีเรีย สาเหตุการเกิดหนองคือ Staphylococcus aureus เนื่องจากเปลือกมังคุดมีสารแมงโกสติน ฤทธิ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียที่ทำให้เกิดหนอง และมีสารแทนนินด้านการอักเสบ และทำลายเชื้อสแตปฟิโลคอคคัสออเรียส บาซิลลัสสับทิลิส ซาโมเนลลาไทฟิโสา ชิเกลลาซอนนีไอเอสเซอรีเชียโคไล รวมถึงมีสารแทนนิน สมานแผล ทางแผนโบราณ มีรสฝาด สรรพคุณสมานแผลเช่นกัน

ด้วยสรรพคุณพืชสมุนไพร 5 ชนิด ผู้วิจัยจึงจะนำไปผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับทาแผลเรื้อรัง 2 ตัวยา คือ ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 และยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 ในขั้นตอนถัดไป

1.2 พืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณสามารถนำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับ รับประทาน

จากผลการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2560 ได้รับการอนุมัติงบประมาณจากสำนักงานวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการป้องกันและลดความพิการผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ด้วยนวัตกรรมภูมิปัญญาชาขสมุนไพรมตามแนวพระพุทธศาสนา ที่พบว่ามียาสมุนไพรต่อเลือด และหลอดเลือด ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยต่อยอดด้วยการนำมาเป็นส่วนหนึ่งในนวัตกรรมยาสมุนไพร รักษาแผลเรื้อรัง เพื่อช่วยให้หลอดเลือดมีช่องทางมากพอในการนำเลือดไปเลี้ยงอวัยวะส่วนปลายได้มากขึ้น สามารถรักษาแผลเรื้อรังได้ ดังสรรพคุณพืชสมุนไพร ดังนี้

ผักหวาน มีวิตามินซีสูง ช่วยหลอดเลือดยืดหยุ่น ลดการตีบแข็ง นำเลือดไปเลี้ยงอวัยวะส่วนต่าง ๆ ได้ดี พื้นระบบประสาทส่วนปลาย ลดชาฝ่าเท้า รวมถึงมีวิตามินบี 1 ลดอาการเหน็บชา ทางแผนโบราณ ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ปรับสมดุลร่างกาย หวาน รสขมเย็น ดับพิษร้อน ถอนพิษเลือด ส่วนต้น ใบ ดอก เหง้า และทั้งต้น ขับปัสสาวะ ยุบบวมแผล เทพทาโร น้ำมันเทพทาโรมีสารแซฟฟรอล ด้านเชื้อราและแบคทีเรีย ทางแผนโบราณ แก้ลม ช่วยเปิดเส้นลมภายในร่างกาย ถอนพิษเลือดร้อนลมร้อน ถ่านน้ำเหลืองเสียออกจากร่างกาย

ปัญหาของแผลเรื้อรัง มักตามมาด้วยแผลติดเชื้อ มีสารคัดหลั่งของเสีย น้ำเหลืองเสียภายใน ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าพบพืชสมุนไพร 6 ชนิด ได้แก่ กำแพงเจ็ดชั้น รากทองพันชั่ง แกแล ผักเสี้ยนผี โกงฐน้ำเต้า และขมิ้นชัน ชะล้างน้ำเหลืองเสีย ยับยั้งเชื้อ ลดการอักเสบ จึงนำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับรับประทาน มีสรรพคุณดังนี้

กำแพงเจ็ดชั้น มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียแกรมบวก *Staphylococcus epidermidis* และเชื้อรา *Cryptococcus neoformans* และ *Candida albicans* ทางแผนโบราณ ลำต้นบำรุงเลือด ถอนพิษเลือด และบำรุงน้ำเหลือง **รากทองพันชั่ง** มีสาร Rhinacanthin ยับยั้งแบคทีเรียและไวรัส ยับยั้งเชื้อ *Candida albicans* ทางแผนโบราณ ราก และทั้งต้น ระบายน้ำเหลือง สารคัดหลั่ง และหนอง **แกแล** สารสกัดมีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรียแกรมบวกได้ดี ทางแผนโบราณ ดอกใช้เป็นยาฆ่าเชื้อโรค และบำรุงน้ำเหลือง **ผักเสี้ยนผี** ฤทธิ์สมานแผล เพิ่มเซลล์เยื่อบุผิวหนังและเซลล์รากขน มีสาร Coumarinolignoid ยับยั้งสารเริ่มต้นขบวนการอักเสบ ทางแผนโบราณ ทั้งต้น แก่น้ำเหลืองเสีย ขับหนอง **ผี โกงฐน้ำเต้า** รสฝาด มีสารแทนนิน สมานแผล ทางแผนโบราณ เหง้า รสขม เป็นยาเย็น ดับพิษร้อน เพิ่มการไหลเวียนของโลหิต และ **ขมิ้นชัน** สารสกัดขมิ้นชันและสารเคอร์คูมินอยด์ ลดการอักเสบผิว ทางแผนโบราณ เหง้า สมานแผล รักษาฝีแผล

กรณีแผลเรื้อรัง มีการอักเสบมากลุกลาม มีสารคัดหลั่งสีคล้ำดำเริ่มเน่าเสีย ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าพบพืชสมุนไพร 6 ชนิด ได้แก่ ว่านชักมดลูก ปลาไหลเผือก เทพทาโร

เจตมูลเพลิง ข้าวเย็นเหนือ และข้าวเย็นใต้ ชะล้างเลือดเน่าเสีย ยับยั้งการติดเชื้อ ผู้วิจัยนำมาผลิตเป็นยาขสมุนไพรรักษาตัว สรรพคุณดังนี้

ว่านชักมดลูก ว่านชักมดลูกตัวเมียและสารกลุ่มไดแอริลเฮปตา นอยด์ มีฤทธิ์ด้านการอักเสบเป็นผลดีกับระบบประสาท ทางแผนโบราณ ฤทธิ์ขับของเสียเลือด เสียออกจากอวัยวะส่วนลึก ปลาไหลเผือก แผนโบราณ ราก รสขม เบื่อเมาเล็กน้อย ถ่ายพิษต่าง ๆ ถ่ายฝีในท้อง ถ่ายพิษโลหิต ขับถ่ายน้ำเหลือง เจตมูลเพลิง ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย *S. aureus* และเชื้อรา *Candida albicans* ได้ดีมาก และสาร *plumbagin* ยับยั้งการอักเสบ ทางแผนโบราณ ราก รสร้อน บำรุงเลือด ขับลม ขับเลือดเสียออกจากร่างกาย ข้าวเย็นเหนือ ทางแผนโบราณ แก้น้ำเหลืองเสีย ชำเชื้อหนอง ฝีแผลเน่าเปื่อยพุพอง ลดอักเสบ และข้าวเย็นใต้ ยับยั้งเชื้อราและเชื้อ *Staphylococcus* ได้ และต้านแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดหนอง เช่น *Staphylococcus aureus*, *Bacillus subtilis* และด้านการอักเสบ ทางแผนโบราณ แก้น้ำเหลืองเสีย ชำเชื้อหนอง ฝี แผลเน่าเปื่อย พุพอง

ด้วยสรรพคุณของพืชสมุนไพร 19 ชนิด ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับทาแผล จำนวน 2 ตำรายา คือ ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 และ ยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 และผลิตเป็นยาสมุนไพรสำหรับรับประทาน จำนวน 3 ตำรายา คือ ยาขสมุนไพรรักษา สูตร 2 ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 และยาขสมุนไพรรักษา สูตร 4 รวมทั้งสิ้น 5 ตำรายา เพื่อให้สามารถรักษาครอบคลุมแผลเรื้อรังทุกกลุ่มลักษณะและอาการของแผลเรื้อรัง โดยพัฒนาพืชสมุนไพรผลิตเป็นนวัตกรรมยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรัง ดังต่อไปนี้

2. พัฒนาพืชสมุนไพรเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการ ผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

ด้วยสรรพคุณของพืชสมุนไพรดังกล่าว ผู้วิจัยนำส่วนประกอบของพืชสมุนไพรมาพัฒนาผลิตนวัตกรรมรักษาแผลเรื้อรัง ดังนี้

2.1 กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรเป็นยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1

ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 มีส่วนประกอบของน้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา ขมิ้นชัน เหมือกปลาหมอ และเปลือกมังคุด มีขั้นตอนการผลิต โดยผู้วิจัยนำส่วนเนื้อผลมะพร้าว และเมล็ดงามาสกัดเป็นน้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา ส่วนเหง้าขมิ้นชัน ว่านหางจระเข้ เปลือกมังคุด และเหมือกปลาหมอ นำแต่ละชนิดมาทำให้ชิ้นเล็กลง นำไปตากแดด แล้วบดให้ละเอียดด้วยเครื่อง บดไฟฟ้า ก่อนนำมาผสมกันในหม้อสแตนเลสตั้งบนเตาไฟ คนให้เข้ากัน 3 ชั่วโมง จนได้น้ำมัน ทาแผลที่เหี่ยวแห้ง นำไปทาแผลเรื้อรัง วันละ 2 ครั้ง เช้า เย็น

2.2 กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรเป็นยาขสมุนไพรรักษา สูตร 2

ยาขสมุนไพรรักษา สูตร 2 มีส่วนประกอบของผักหวาน หวาย เทพทาร์ มีขั้นตอน การผลิตโดยนำแต่ละชนิดมาทำให้เล็กลง ใส่กระดังไม้ไผ่ฝึง 2 แดง บดละเอียดด้วย เครื่องบดไฟฟ้า อบด้วยเครื่องอบไฟฟ้า 50 - 55 องศาเซลเซียส 30 นาที ไม่ให้ขึ้น ยับยั้งและ

ป้องกันเชื้อรา นำคลุกเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วตักบรรจุในซองกระดาษเยื่อขาว 5 x 6 ซม. ซองละ 0.5 กรัม แล้วซีลปากซองด้วยเครื่องซีล รับประทาน วันละ 3 ครั้ง ๆ ละ 1 ช้อน ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น หรือปรับปริมาณยาตามอาการแผลเรื้อรัง

2.3 กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรเป็นยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3

ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 มีส่วนประกอบของเถากำแพงเจ็ดชั้น รากทองพันชั่ง แกแล ผักเสี้ยนผี โกงน้ำเต้า และขมิ้นชัน มีขั้นตอนการผลิตโดยนำแต่ละชนิดทำให้เล็กลง ผึ่ง 2 แดด บดละเอียดด้วยเครื่องบดไฟฟ้า อบด้วยเครื่องอบไฟฟ้า 50 - 55 องศาเซลเซียส 30 นาที แล้วคลุกให้เป็นเนื้อเดียวกัน บรรจุแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม รับประทาน วันละ 3 ครั้ง ๆ ละ 2 แคปซูล ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น หรือปรับปริมาณยาตามอาการแผลเรื้อรัง

2.4 กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรเป็นยาขงสมุนไพร สูตร 4

ยาขงสมุนไพร สูตร 4 มีส่วนประกอบของว่านชักมดลูก โลดทะนงแดง ปลาไหลเผือก เทพทาร์ เจตมูลเพลิง ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ มีขั้นตอนการผลิต โดยนำแต่ละชนิดทำให้เล็กลง ผึ่ง 2 แดด บดละเอียดด้วยเครื่องบดไฟฟ้า อบด้วยเครื่องอบไฟฟ้า 50 - 55 องศาเซลเซียส 30 นาที ไม่ให้ขึ้น ยับยั้งและป้องกันเชื้อรา นำคลุกเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วตักบรรจุในซองกระดาษเยื่อขาว 5 x 6 ซม. ซองละ 0.5 กรัม แล้วซีลปากซองด้วยเครื่องซีล รับประทานวันละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ช้อน ก่อนอาหารกลางวัน และเย็น หรือปรับปริมาณยาตามอาการแผลเรื้อรัง

2.5 กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรเป็นยาผงเปลือกมังคุดสูตร 5

ยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 มีขั้นตอนการผลิต โดยผ่าผลมังคุดสด นำเนื้อและเมล็ดแยกออกไป หั่นเปลือกมังคุดเป็นเส้นเล็ก ๆ ตาก 2 แดด แล้วบดละเอียดด้วยเครื่องบดไฟฟ้า วิธีใช้นำผงเปลือกมังคุดปริมาณครึ่งช้อนชา ผสม normal saline หรือน้ำเกลือทำแผล ในปริมาณที่เมื่อคนเข้ากันแล้วได้น้ำสีน้ำตาลเข้มน้ำข้นเมื่อนำผ้าก๊อช Sterile คลุกด้วยยาปะ เนื้อปากแผลแล้ว ตัวยาไม่ไหลเยิ้มเลอะออกมานอกแผล

นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยการรักษาเชิงพุทธ

นอกจากการรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพร ผู้วิจัยยังดำเนินการด้วยการรักษาเชิงพุทธควบคู่กัน โดยผู้วิจัยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 มาใช้ดำเนินการวิจัย มีความเมตตา ประารถนาให้ผู้ป่วยมีความสุข อยากเห็นผู้ป่วยพ้นทุกข์ ยินดีเมื่อผู้ป่วยอาการทุเลาลง และสังคหวัตถุ 4 ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเบาหวานมีแผลเรื้อรังและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง สละเวลาออกเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้าน พุดสุภาพ เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือ ช่วยเหลือผู้ป่วยด้วยแรงกาย แรงใจ และสมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย เป็นกันเอง ร่วมรับรู้ร่วมแก้ปัญหา รวมถึง

อิทธิบาท 4 ฉันทะ พอใจในสิ่งที่ตนกำลังดำเนินงานวิจัย มีความพากเพียร เอาใจใส่ติดตามผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการทำงาน หมั่นสอดส่องคอยติดตามประเมินอาการผู้ป่วย

นอกจากนี้ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้ป่วยปฏิบัติขณะดำเนินการวิจัย โดยจัดกิจกรรมประชุมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้โรคเบาหวานมีผลเรื้อรังพร้อมสอดแทรกธรรมะเดือนละครั้ง ผู้ป่วยมี **ขันติ** อดทนต่อสิ่งยั่วย มี **ทมะ** รู้จักข่มใจต่อความอยากอาหาร จำกัดอาหารประเภทแป้ง น้ำตาล ไขมัน และต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในการดูแลสุขภาพสะอาดเท่า และหมั่นทำผลทุกวัน วันละ 2 ครั้ง รวมถึงทำจิตใจให้สงบ มี **สติ สมาธิ** ด้วยการสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน และเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยจัดขึ้นทุกเดือน

3. ผลสัมฤทธิ์นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม และร้อยเอ็ด เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประเมินความรู้สึกฝ่าเท้าโดยเครื่องตรวจโมโนฟิลาเมนต์ และการประเมินผลแผลเรื้อรังเป็นรายสัปดาห์ สามารถสรุปดังนี้

จังหวัดมหาสารคาม เป็นเพศชาย 11 ราย ร้อยละ 55 เพศหญิง 9 ราย ร้อยละ 45 อายุ 36 - 95 ปี เฉลี่ย 58 ปี ผู้ป่วยเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน 8 - 27 ปี เฉลี่ย 17.95 ปี จำนวนครั้งเป็นแผลเรื้อรัง 2 - 6 ครั้ง เฉลี่ย 4.3 ครั้ง ระยะเวลาแผลเรื้อรังครั้งนี้ 3 - 24 เดือน เฉลี่ย 9 เดือน ส่วนใหญ่แผลเป็นลักษณะปลายประสาทเสื่อม จำนวน 9 ราย ร้อยละ 45 แผลติดเชื้อ 7 ราย ร้อยละ 35 แผลขาดเลือด 4 ราย ร้อยละ 20

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเพศชาย 11 ราย ร้อยละ 55 เพศหญิง 9 ราย ร้อยละ 45 อายุ 39 - 84 ปี เฉลี่ย 58.1 ปี ผู้ป่วยเจ็บป่วยเป็นเบาหวาน 5 - 32 ปี เฉลี่ย 19.85 ปี จำนวนครั้งแผลเรื้อรัง 2 - 13 ครั้ง ค่าเฉลี่ย 5.9 ครั้ง ระยะเวลาแผลเรื้อรังครั้งนี้ 2 - 48 เดือน เฉลี่ย 12.1 เดือน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะแผลติดเชื้อ 9 ราย ร้อยละ 45 แผลปลายประสาทเสื่อม 7 ราย ร้อยละ 35 แผลขาดเลือด 4 ราย ร้อยละ 20

กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรังลักษณะแผลปลายประสาทเสื่อม

แผลปลายประสาทเสื่อม อาการเด่นชัดคือ ขาฝ่าเท้า แผลส่วนใหญ่มีลักษณะขอบแผลหนาซิดขาว ผิวแตกหยาบชา ไม่รู้สึกปวดแผล การเดินไม่มั่นคง การทรงตัวไม่ดี ผู้วิจัยใช้นวัตกรรมรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพร 3 ตัว ได้แก่ 1) ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 และ 2) ยาขงสมุนไพร สูตร 2 หากแผลมีการอักเสบ นำยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 ใช้ร่วมผลการวิจัยพบว่า สามารถรักษาแผลปลายประสาทเสื่อมหายร้อยละ 100 ทั้งสองพื้นที่ โดยแผลหายใน 6 - 8 สัปดาห์ รวมถึงเท้าหายชา 6 - 8 สัปดาห์

กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรังลักษณะแผลติดเชื้อ

แผลติดเชื้อ อาการเด่นชัดคือ บวม แดง ร้อน มีสารคัดหลั่งสีขุ่นขาว มีน้ำเหลืองน้ำหนอง หรือสีน้ำตาลคล้ายน้ำล้างเนื้อ และบางรายการติดเชื้อลุกลามจนมีสารคัดหลั่งเลือดเสียสีคล้ำดำอยู่ภายใน ผู้วิจัยใช้แนวทางการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพร 3 - 5 ตัว ได้แก่ 1) ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผลสูตร 1 และ 2) ยาขงสมุนไพร สูตร 2 รวมถึง 3) ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 ลดการอักเสบแผล ชะล้างสารคัดหลั่งน้ำเหลืองเสีย แต่หากแผลมีการอักเสบที่มาก มีสารคัดหลั่งสีคล้ำดำเน่าเสีย มีกลิ่น ใช้แนวทางการยาสมุนไพรอีก 2 ตัวร่วมคือ 4) ยาขงสมุนไพร สูตร 4 และ 5) ยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 ผลการวิจัยพบว่า สามารถรักษาแผลเรื้อรังแผลติดเชื้อร้อยละ 100 ทั้งสองพื้นที่ ใน 5 - 8 สัปดาห์ รวมถึงเท้าหยาชา ใน 5 - 8 สัปดาห์

กลุ่มที่ 3 ผู้ป่วยเบาหวานที่มีแผลเรื้อรังลักษณะแผลขาดเลือด

แผลขาดเลือด อาการเด่นชัดคือ ขาฝ่าเท้า แผลมักแห้ง สีคล้ำดำ บางรายอาจถึงขั้นแผลแข็งดำคล้ายตอตะโก ผู้วิจัยใช้แนวทางการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพร 3 - 5 ตัว ได้แก่ 1) ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผลสูตร 1 และ 2) ยาขงสมุนไพรสูตร 2 รวมถึง 3) ยาแคปซูลสมุนไพรสูตร 3 หากแผลมีสารคัดหลั่งมากสีคล้ำดำแผลเริ่มม่วงคล้ำ มีกลิ่น ใช้ยาขงสมุนไพร สูตร 4 และยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 ผลการวิจัยพบว่า สามารถรักษาแผลเรื้อรังเท้าร้อยละ 100 ทั้งสองพื้นที่ ใน 8 - 9 สัปดาห์ ซึ่งใช้เวลานานมากกว่าลักษณะอื่น และเท้าหยาชา ใน 6 - 9 สัปดาห์

อภิปรายผล

1. ส่วนประกอบและสรรพคุณของพืชสมุนไพรทั้งทางวิทยาศาสตร์และแผนโบราณสามารถนำมาผลิตเป็นแนวทางการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวาน

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ผู้วิจัยพบว่า แผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานเกิดจากปัญหาเลือด หลอดเลือด และน้ำเหลือง สอดคล้องกับ อรรถ นิติพน อธิบายว่า แผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานรักษาหายยาก ปัญหาจากระดับน้ำตาลในเลือดสูง และจากปัญหาหลอดเลือดตีบ ทำให้เลือดนำออกซิเจนและสารอาหารไปเลี้ยงอวัยวะส่วนปลายได้ไม่ดี แผลขาดเลือดไปเลี้ยง ทำให้กลไกการต่อสู้กับเชื้อโรคบกพร่อง เสี่ยงต่อการติดเชื้อ (อรรถ นิติพน, 2558) เกิดการคั่งค้างของน้ำเหลืองเสีย จากการศึกษาวิจัยพบแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานมี 3 ลักษณะ ได้แก่ แผลปลายประสาทเสื่อม แผลขาดเลือด และแผลติดเชื้อ สอดรับกับบทความวิชาการการรักษาแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ใน Siamhealth (Siamhealth, 2559)

ด้วยสาเหตุหลักของแผลเรื้อรัง ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าพืชสมุนไพร 19 ชนิด มีสรรพคุณสอดคล้องกับปัญหาดังกล่าว จึงนำมาผลิตเป็นแนวทางการยาสมุนไพรรักษาแผลเรื้อรัง

2. พัฒนาพืชสมุนไพรเป็นนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

ผู้วิจัยนำมะพร้าว เมล็ดงา ต่างสกัดแยกเอาน้ำมันออกมา ส่วนพืชสมุนไพรอื่น ๆ ทำให้เล็กน้อย บดละเอียดด้วยเครื่องบดไฟฟ้า อบด้วยเครื่องอบไฟฟ้า นำมาบรรจุเป็นยาขง และเป็นยาแคปซูล วิธีดังกล่าวสอดคล้องกับที่ พิเชษฐ์ เลิศธรรมศักดิ์ อธิบายไว้ว่า วิธีการปรุงยาตามหลักการปรุงยาแผนโบราณมีด้วยกัน 28 วิธี ซึ่งวิธีสับยา บดยา อบยา ผลิดเป็นยาผงสำหรับขงเป็นยาแคปซูล ยาผสมน้ำมัน ล้วนเป็นส่วนหนึ่งในการปรุงยาแผนโบราณ (พิเชษฐ์ เลิศธรรมศักดิ์, 2560)

3. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันความพิการผู้ป่วยเบาหวานด้วยยาสมุนไพรและการรักษาเชิงพุทธ

จากการวิจัยพบแผลเรื้อรัง 3 ลักษณะ คือ แผลปลายประสาทเสื่อม แผลขาดเลือด และแผลติดเชื้อ ส่วนใหญ่เป็นแผลบริเวณใต้ฝ่าเท้าด้านหน้า ซึ่งมักมีอาการชาฝ่าเท้าในตำแหน่งหัวกระดูกบริเวณโคนนิ้วเท้าที่ 3 และเป็นตำแหน่งที่หายช้าที่สุด สอดรับกับ ธิติ ปราบ ณ ศักดิ์ อธิบายว่า ตำแหน่งหัวกระดูกบริเวณโคนนิ้วเท้าที่ 3 เป็นจุดตำแหน่งที่คนทั่วไปเดินลงน้ำหนักตรงจุดนี้มากที่สุด จึงมักพบแผลบริเวณนี้ และพบมีอาการชาเท้าที่มากที่สุด (ธิติ ปราบ ณ ศักดิ์, 2556)

จากการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพรเหล่านี้สามารถรักษาแผลเรื้อรังได้ทุกลักษณะ อันเนื่องจากยาสมุนไพรแต่ละตัวต่างมีสรรพคุณจัดการที่ต้นเหตุของแผลเรื้อรัง คือ เลือด หลอดเลือด และน้ำเหลือง ได้แก่ ยาขงสมุนไพร สูตร 2 ที่ประกอบด้วย ผักหวาน หวาย และเทพทาร์ สอดรับกับที่ สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย อธิบายว่า ชาผักหวาน 100 กรัม มีวิตามินซี 37.49 มิลลิกรัม สร้างคอลลาเจนสูง และวิตามินบี 3 มี 10.64 มิลลิกรัม ช่วยหลอดเลือดยืดหยุ่น ป้องกันโรคหลอดเลือด แก้การตีบแข็งหลอดเลือด นำเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ได้มากขึ้น (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2558) และ หวาย ช่วยลดความหนืดเลือด ดังที่ สมพร ณ นคร และคณะ อธิบายว่า หวายมีรสขมเย็น สรรพคุณขับพิษร้อน ถอนพิษไข้ จึงถอนพิษร้อนเลือด ลดความหนืดเลือด ผู้ป่วยเบาหวาน (สมพร ณ นคร และคณะ, 2552) ด้วยสรรพคุณดังกล่าวจึงนำมาเป็นยาพื้นฐานใช้ร่วมกับยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 รักษาแผลเรื้อรังทุกลักษณะ โดยยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ที่มีสรรพคุณลดการอักเสบแผล ผลจากน้ำมันมะพร้าว และผงเปลือกมังคุด สอดรับกับที่ สังทอง วิหาเรือง อธิบายว่า การนำน้ำมันมะพร้าวผสมยารสฝาด สามารถนำมารักษาบาดแผลได้ อีกทั้งน้ำมันมะพร้าวมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรค (สังทอง วิหาเรือง, 2556) สอดรับกับที่ กานดา แสนมณี อธิบายว่า น้ำมันมะพร้าวยังมีเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา (กานดา แสนมณี, 2558) สำหรับปัญหาจากน้ำเหลือง ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 ประกอบด้วยกำแพงเจ็ดชั้น ซึ่งคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ศึกษาวิจัยว่ามีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียและ

เชื้อรา (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2553) รวมถึงรากทองพันชั่ง ซึ่ง วุฒิ วุฒิธรรมเวช กล่าวว่า รากและทั้งต้นมีฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย เชื้อรา ไวรัส (วุฒิ วุฒิธรรมเวช, 2552) สำหรับแผลติดเชื้อมาก มีหนอง มีสารคัดหลั่งสีคล้ำดำ ใช้น้ำขมิ้นไพร สูตร 4 ซึ่งรากเจตมูลเพลิงแดง ฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย *S. aureus* แผลติดเชื้อ ฝี หนอง ได้ดี ด้านการอักเสบ (สุตารัตน์ หอมหวล, 2553) เช่นเดียวกับที่ พิเชษฐ์ เลิศธรรมศักดิ์ อธิบายว่า เจตมูลเพลิงแดง มีฤทธิ์กระจายเลือดลม ขับโลหิตเสีย (พิเชษฐ์ เลิศธรรมศักดิ์, 2557)

สำหรับการรักษาเชิงพุทธของการวิจัยนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังนั้น ผู้วิจัยดำเนินการลู่วงได้ด้วยดีจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติในการศึกษาวิจัย คือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 สอดรับกับที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ประกอบด้วยทาน ปิยะวาจา อตถจริยา สมานัตตารวมถึงอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) นอกจากนี้ผลจากผู้ป่วยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ด้วยอิทธิบาท 4 ความตั้งใจเพียรพยายามในการใช้นวัตกรรมยาสมุนไพรตามเวลาที่กำหนด และฝึกสติ สมาธิ เพื่อจิตนิ่ง คลายความวิตกกังวล และมีขันติ ทมะ ความอดทน และสามารถข่มใจต่อสิ่งยั่วเย้าต่อสิ่งเร้า เครื่องครัดต่อการควบคุมอาหารประเภทแป้ง น้ำตาล ไขมัน และทำแผลทุกวัน วันละ 2 ครั้ง ใส่ใจทำความสะอาดเท้า ไม่ให้เปียกน้ำ สามารถสรุปได้ว่าการใช้นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพรร่วมกับการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่งผลให้สามารถรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานได้

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยค้นพบนวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังเพื่อลดและป้องกันความพิการด้วยยาสมุนไพร จำนวน 5 ตัวยา และค้นพบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ร่วม ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 รวมถึง สติ สมาธิ ขันติ และทมะ สามารถรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานทั้ง 3 ลักษณะ ได้แก่ แผลปลายประสาทเสื่อม แผลขาดเลือด และแผลติดเชื้อ สามารถสรุปวิธีการใช้ยาสมุนไพร เป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปวิธีการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานทั้ง 3 ลักษณะ

ลักษณะแผลเรื้อรัง	ชนิดของยาสมุนไพรที่ใช้รักษาแผลเรื้อรัง
แผลปลายประสาทเสื่อม	ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ยาขงสมุนไพร สูตร 2
แผลขาดเลือด	ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ยาขงสมุนไพร สูตร 2 และยาขงสมุนไพร สูตร 4
แผลติดเชื้อ	ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ยาขงสมุนไพร สูตร 2 ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 ยาขงสมุนไพร สูตร 4 และยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการรักษาแผลเรื้อรังด้วยยาสมุนไพร 5 ตัวยา สามารถรักษาแผลเรื้อรังผู้ป่วยเบาหวานทั้ง 3 ลักษณะได้ เนื่องจากยาสมุนไพรแต่ละตัวมีสรรพคุณ ดังนี้ 1) ยาน้ำมันสมุนไพรทาแผล สูตร 1 ลดการอักเสบแผล เพิ่มเซลล์เนื้อเยื่อแผล 2) ยาขงสมุนไพร สูตร 2 ลดความหนืดเลือด ชะล้างหลอดเลือด นำเลือดมาเลี้ยงแผลได้มากขึ้น 3) ยาแคปซูลสมุนไพร สูตร 3 ลดการอักเสบแผล ระบายน้ำเหลืองเสียของเสียสารคัดหลั่ง 4) ยาขงสมุนไพร สูตร 4 ชะล้างสารคัดหลั่งของเสียหมักหมมคล้ำดำ ลดการอักเสบแผลที่กำลังลุกลาม และ 5) ยาผงเปลือกมังคุด สูตร 5 ดับกลิ่นแผล ชะล้างสารคัดหลั่ง ขับหนอง และสมานแผล สำหรับการรักษาเชิงพุทธ ผู้วิจัยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินการวิจัย และนำมาใช้กับผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรัง ทำให้ผู้ป่วยมีสติ สมาธิ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง สุขภาพจิตดี ตามมาด้วยสุขภาพกายที่ดี โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้ ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลายมาประยุกต์เป็นโปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ ใช้การศึกษาวิจัย ควรนำผลงานวิจัยผลิตยาสมุนไพรโดยยื่นขอเลขทะเบียนยาจากสำนักงานองค์การอาหารและยา (อย.) เพื่อถูกต้องตามกฎหมายและเป็นรูปธรรม กระทรวงสาธารณสุข และวงการแพทย์ยอมรับผลงานวิจัยหรือทำการทดลองซ้ำเพื่อพิสูจน์ผลทางการรักษาแผลเรื้อรัง แล้วผลักดันยาแต่ละตัวขึ้นเป็นยาในบัญชียาหลักแห่งชาติเพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการ อีกทั้งนำผลงานวิจัยในรูปบทความวิจัยเผยแพร่ในวารสารวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยในเวทีวิชาการด้านสุขภาพในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมวิชาการและวงการแพทย์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2561 และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย ที่อนุมัติสนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินการวิจัย รวมถึงผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย และขอขอบคุณทีมงานวิจัย กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานมีแผลเรื้อรัง และผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กานดา แสนมณี. (2558). ประโยชน์ของน้ำมันมะพร้าว. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2561 จาก [https:// www.gotoknow.org/posts/587147](https://www.gotoknow.org/posts/587147)
- คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2553). กำแพงเจ็ดชั้น. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=4>

- ธิติ ปราบ ณ คักดี. (2556). ตรวจเท้าผู้ป่วยเบาหวานแบบใหม่ monofilament 4 จุด. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/212460>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2555). ธรรมะสำหรับผู้ป่วย. สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม.
- พิเชษฐ์ เลิศธรรมศักดิ์. (2557). ข้อสอบเภสัชกรรมไทย ภาคปฏิบัติ. นนทบุรี : สถาบันอบรมคลินิกหมอนภา การแพทย์แผนไทย.
- _____. (2560). หมอนภาแพทย์แผนไทย ภาคปฏิบัติเภสัชกรรมไทย. นนทบุรี: สถาบันอบรมคลินิกหมอนภา การแพทย์แผนไทย.
- ยุวดี กองมี และเผด็จ ศรีนวลขาว. (2561). นวัตกรรม สมุนไพรรักษาแผลเรื้อรังของผู้ป่วยเบาหวาน. พัทลุง : สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี บ้านควนปอม.
- วรพล อร่ามรัศมีกุล. (2557). การรักษาแผลเรื้อรังในผู้ป่วยเบาหวานโดยการใช้แผ่นแบบสัมผัสทุกสัดส่วน. วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 21(3), 24-31.
- วีณา ศรีสำราญ. (2557). นวัตกรรมการทำรองเท้าที่ส่งเสริมการหายของแผลเบาหวานที่เท้า. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีสเทียณ.
- วุฒิ วุฒิธรรมเวช. (2552). เครื่องยาไทย 1. กรุงเทพมหานคร: ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์.
- สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2558). ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มชาผักหวานป่าพร้อมดื่ม. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.tistr.or.th/tistrblog/?p=2094>
- สมพร ณ นคร และคณะ. (2552). วัลลักรุกขบุพผชาติ ตามรอยพระบาทบรมราชกุมารี. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- สังทอง วิหาเรือง. (2556). เตรียมสอบเภสัชกรรมไทย สำหรับผู้ขอขึ้นทะเบียนการประกอบโรคศิลปะ สาขาเภสัชกรรมไทย. มหาสารคาม: สังทองคลินิกแพทย์แผนไทย.
- สำนักข่าว Hfocus. (2562). ไทยป่วยเบาหวานพุ่งสูงต่อเนื่องแตะ 4.8 ล้านคน คาดถึง 5.3 ล้านคน ในปี 2583. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.hfocus.org/content/2019/11/18031>
- สุดารัตน์ หอมหวล. (2553). เจตมูลเพลิงแดง. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=174>
- อรรถ นิติพน. (2558). แผลเบาหวานดูแลให้ดีกว่าก่อนเกิดภาวะแทรกซ้อน คลินิกรักษาบาดแผล ศูนย์ศัลยกรรม โรงพยาบาลกรุงเทพ. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2563 จาก

- <https://ww2.bangkokhospital.com/index.php/th/diseases-treatment/diabetes-mellitus-takes-good-precautions-before-complications-occur>
- Frykberg, R. G. (1997). Team approach toward lower extremity amputation prevention in diabetics. *J Am Podiatr Med Assoc*, 87(7), 305-312.
- Moss, S. E. et al. (1992). The prevalence and incidence of lower extremities amputation in a diabetic population. *Arch Intern Med*, 152(3), 610-616.
- Percorora, R. E. et al. (1990). Pathways to diabetic limb amputation: basis for prevention. *Diabetes Care*, 13(5), 513-521.
- Siamhealth. (2559). การรักษาแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2561 จาก http://www.siamhealth.net/public_html/Disease/endocrine/DM/foot_ulcer2.html

รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ*

MODEL OF PROMOTING THE ROLE OF THE ELDERLY IN BUDDHIST ACTIVITIES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ปรธกร ปุระกัน

Porathaphon Purakun

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak Kamol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College, Thailand

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ แล้วสร้างรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิอยู่ในระดับมาก ผู้สูงอายุมีศรัทธาพุทธศาสนาอย่างมั่นคงจึงมีรูปแบบและบทบาทที่เข้มแข็งคือ ด้านการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมและรูปแบบทางพระพุทธศาสนา ด้วยการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม แล้วการสนับสนุนการเผยแผ่ และช่วยปกป้องแก้ไขปัญหาทางศาสนา อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขชื่นชอบในรูปแบบการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้ผู้สูงอายุเป็นบุคคลต้นแบบของชุมชนทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชุมชนและวัดได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่พึงามมองเห็นคุณค่าของชีวิต 3) วางรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดพลังในการร่วมมือร่วมแรงสร้างเครือข่ายหรือชมรมผู้สูงอายุโดยมีตัวแทนของผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้นำชุมชนและพระสงฆ์โดยใช้วัดและสถานที่สำคัญเป็นที่ประกอบ

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

กิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในการสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เกิดเครือข่ายในการจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริม, ผู้สูงอายุ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The Objectives of this research article were to 1 study a model for promoting the role of the elderly in Buddhist activities in Chaiphum Province 2 to study guidelines for promoting religious activities. Buddhism among the elderly in Chaiphum Province 3 to analyze patterns in promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province. This research is a quantitative and qualitative research. In the form of promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province And create a model for promoting Buddhist activities of the elderly in Chaiphum Province. The research results were found that 1. The model for promoting the role of the elderly in Chaiphum Province is at a high level. The elderly have a firm respect for Buddhism, thus having a strong role and model, which is to promote the role of the elderly Activities and religious patterns By persuading people to enter the temple listening to Dhamma Then support propagation And help protect and resolve religious problems In addition, the elderly enjoyed the form of Buddhist activities. Thus making the elderly a model person in the Buddhist community 2.A model of guidelines for promoting the role of the elderly in Buddhist activities in Chaiphum Province. It was found that the community and the temples encouraged the elderly to play a full role in organizing community activities and Buddhist activities in order to encourage the elderly to have good health, see the value of life 3. To set up an activity model to promote the elderly to have the power to cooperate and build networks or elderly clubs with representatives of the elderly Representatives of community leaders and monks, using important temples and places to carry out various activities and rituals. Continually to create a model for promoting the role of the elderly by creating a network in organizing important Buddhist activities.

Keywords: Model, Promoting, Elderly, Buddhist

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนชาติไทยได้นับถือนับถ้อยกย่องและเทิดทูนเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมส่วนใหญ่ล้วนมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น กล่าวได้ว่าชนชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชสร้างอธิปไตยสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันได้ด้วยคนไทยทั้งชาติ ยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตของชาวไทยช่วยอบรมขัดเกลาเสริมสร้างอุปนิสัยให้คนไทยรักความสงบ เสียสละ กล้าหาญรอบรู้ฐานะ (ดี) อฐานะ (ชั่ว) มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรมแห่งพุทธศาสนาจนกลายเป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาและค้าชูสังคมไทยในหลายด้าน เช่น การให้การศึกษ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นการพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชน และการช่วยเหลือทางราชการ โดยบทบาทดังกล่าวนี้ ถูกขับเคลื่อนโดยวัดที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชนเป็นหลัก (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

ในแต่ละวัดจะมีคณะอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนา เช่น ในทุกวันพระหรือวันธรรมสวนะ มีการเข้าวัดทำบุญ ใส่บาตร รักษาศีล ฟังธรรม และเจริญจิตภาวนาตลอดถึงมีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรมศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือสืบ ทอดปฏิบัติกันมา ผู้สูงอายุถือว่าเป็นวัยเกษียณตนเองจากการทำงานแล้วหันหน้าเข้าวัดฟังธรรมปฏิบัติขัดเกลาจิตใจในตนให้เบาบางลง โดยเชื่อว่าจะได้เป็นโอกาสอันเป็นมงคลยิ่งในการสร้างบุญกุศลไว้ถวายหน้าให้กับตัวเอง อีกทั้งยังได้ชวนช่วยสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่พระสงฆ์จัดขึ้นด้วย บางคนเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมสำคัญ เช่น นำให้พระสวดมนต์ นำอาราธนาศีล นำอาราธนาธรรม(เทศนา) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญงาน แต่งงาน ทำบุญสืบชะตา เป็นต้น และชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกันจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นจากการสังเกตพบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทส่งเสริมกิจกรรมในด้านบุญพิธี ศาสนพิธี การพัฒนาการศึกษา การสาธารณสงเคราะห์ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สร้างเสนาสนะ บูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ ตลอดถึงการรวมพลังตรวจสอบปกป้องพระพุทธศาสนาอีกด้วย (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

ปัจจุบันสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะวิทยาการต่าง ๆ เกิดอุตสาหกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศ การประดิษฐ์คิดค้นและการค้นพบความรู้ใหม่ ๆ จนนำมาสู่การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตฺโต), 2560) ส่งผลให้เกิดกระแสอิทธิพลขัดแย้งหักล้างความเชื่อหรือหลักคำสอนเดิมของศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องบุญบาป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ กฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น หรือหากมองอีกมิติหนึ่งจะพบว่ากระแสวัตถุนิยมดังกล่าวได้ลดทอนความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาลงไป คุณค่าในทางศาสนาถูกลดลงไปเหลือเพียงการกราบไหว้บนบานศาลกล่าว (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวณฺโณ),

2561) ทำให้พุทธศาสนิกชนเริ่มห่างเหินจากการรักษาศีล บริจาคทาน เจริญสมาธิภาวนา และการพัฒนาปัญญา ประกอบกับวิทยาการหรือความเจริญทางวัตถุมีลักษณะแปลก ใหม่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ และตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างรวดเร็ว จึงเป็นสิ่งที่ น่าสนใจค้นหาติดตามมากกว่าการศึกษาและปฏิบัติธรรม หรือกล่าวในแง่หนึ่งนั้น การไปเที่ยว ห้างน่าสนใจกว่าการเข้าวัดฟังธรรมร่วมกิจกรรมทางศาสนา เมื่อศาสนาถูกลดความสำคัญลงไป ประกอบกับพระสงฆ์มีความอ่อนล้าในการแสดงบทบาท ปัญหาสังคมเศรษฐกิจ เช่น ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ฯลฯ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรง จึงเป็น สิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่สุดที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญหรือเป็นหลักในการช่วยเหลือแก้ไขและดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้วัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญวัดต่อชุมชน และ สังคมให้เกิดความเข้มแข็ง สงบสุข ร่มเย็น ซึ่งจะช่วยบรรเทาแก้ปัญหาชุมชนและสังคมได้บ้าง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเขต จังหวัดชัยภูมิที่ผู้สูงอายุต้องมีจิตศรัทธามั่นคง ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ มากกว่าเดิม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรศึกษา รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ กับ รูปแบบและแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้อง กับการเผยแผ่และการสืบต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ ด้านรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของ ผู้สูงอายุ ในเรื่องกิจกรรมและรูปแบบทางพระพุทธศาสนา ด้วยการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม แล้วการสนับสนุนการเผยแผ่ และช่วยปกป้องแก้ไขปัญหาวางศาสนา อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุข ขึ้นชอบในรูปแบบการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเหตุนี้พระพุทธศาสนานอกจากทำ ให้ทราบถึงรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แล้ว ยังจะได้รูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาทำให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างบทบาท ของผู้สูงอายุ ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิและในจังหวัดอื่น ๆ อย่างมี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของ ผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของ ผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interviews) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ผู้สูงอายุ 240 คน ผู้นำชุมชน 240 คน เจ้าอาวาส 240 รูป กับตัวแทนผู้สูงอายุผู้มาปฏิบัติธรรมและร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด เจ้าอาวาสหรือตัวแทนพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนที่ผู้รับผิดชอบในการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อหารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ในด้านพื้นที่วิจัยและรูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิกครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ 16 อำเภอ จังหวัดชัยภูมิ

ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากดังนี้

1. ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ครอบคลุม 16 อำเภอ ๆ ละ 15 คน รวมตัวอย่าง ผู้สูงอายุ 240 คน
2. ผู้นำชุมชน ในพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 16 อำเภอ ๆ ละ 15 คน รวมตัวอย่าง ผู้นำชุมชน 240 คน
3. เจ้าอาวาส ในพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 16 อำเภอ ๆ ละ 15 รูป รวมตัวอย่าง เจ้าอาวาส 240 รูป

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวด้วยเหตุผลที่ว่า การจะศึกษาบทบาทผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิว่ามีบทบาทด้านใดบ้าง มีความพึงพอใจระดับไหน มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีแนวทางหรือมีรูปแบบไหนที่เหมาะสมหรือที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทในกิจกรรมทางศาสนาในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพเพื่อสร้างเสริมคุณค่า

ในการรวบรวมข้อมูลจะมุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าเอกสาร คัมภีร์และตำราทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับรูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านเนื้อหามุ่งศึกษารูปแบบบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุม 4 กิจกรรม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมและอุปถัมภ์พระสงฆ์ ได้แก่ การถวายภัตตาหาร การถวายสิ่งของอุปโภค เครื่องอัฐบริขาร เช่น ผ้าไตรจีวร และเครื่องใช้ที่จำเป็น การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมและชักชวนคนเข้าวัด ได้แก่ การจัดบรรยายธรรมโดยใช้ วัดเป็นศูนย์กลางโดยให้ศรัทธาเข้ามามีส่วนร่วมกับการพระสงฆ์ การจัดอบรมธรรมะ การจัด กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางประเพณี

3. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมกิจกรรมการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเข้า ร่วมกิจกรรมการแสดงปาฐกถาธรรมทั้งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา และ หน่วยงานต่าง ๆ การจัดโครงการธรรมะสัญจรไปตามชุมชนต่าง ๆ การเทศนาธรรมผ่านทางวิทยุชุมชน การจัดพิมพ์ หนังสือธรรมะ และการจัดทำ CD ธรรมะ

4. รูปแบบการจัดกิจกรรมการในการส่งเสริมกิจกรรมการปกป้องพระพุทธศาสนา มีการศึกษาหลักธรรม คำสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง และการทำนุบำรุง ศาสนาอย่างมีเหตุผล หลังจากศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน เพื่อตอบปัญหาในการวิจัยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลบนฐานของความจริง มีหลักฐานอ้างอิง และมีเหตุผลรองรับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดชัยภูมิ ได้มีการพัฒนาในแต่ละด้านตามที่ได้ศึกษามา ดังนี้

1.รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ด้านบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ บทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.62 ในขณะที่ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.33 – 4.42 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทมากที่สุด คือ การถวายภัตตาหารเป็นประจำ รองลงมา ได้แก่ การถวายสิ่งของอุปโภคและเครื่องอัฐบริขาร การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทด้านการอุปถัมภ์ด้วยการ ถวายภัตตาหารปัจจัยสี่ เป็นต้นแบบพุทธศาสนิกชน ส่งเสริมประชาชนทำบุญตักบาตร รวมกลุ่มบริจาคสิ่งของจำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร และร่วมปลูกฝังค่านิยมและจารีตประเพณีที่ดีงามของจังหวัดชัยภูมิ บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการชักชวนคนเข้าวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.67 – 3.81 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทอันดับสูงสุด คือ การจัดกิจกรรม

ทางพระพุทธศาสนาเนื่องใน วันสำคัญทางประเพณีรองลงมา ได้แก่ การจัดบรรยายธรรมะโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง โดยให้ศรัทธาวัดเข้ามาดำเนินการร่วมกับพระสงฆ์ การจัดอบรมธรรมะทุกวันอาทิตย์โดยไม่ร่อเฉพาะ วันพระและการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด โดยการทำวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การศึกษา, สังคม, ศาสนา, ศิลปวัฒนธรรม, กีฬาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์กลางการประชุม-อบรมประชาชนประจำตำบล-อำเภอ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมชักชวนคนเข้าวัด ศูนย์รวมสินค้า OTOP และฝึกวิชาชีพ ที่พักอาศัยแก่นักเรียนที่อยู่ไกลและผู้เดินทางไกล ชักชวนผู้สูงอายุด้วยกันเข้าวัดและสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง บทบาทด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 1.81 – 1.95 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทน้อยที่สุด คือ การจัดทำ CD ธรรมะแจก รองลงมา ได้แก่ การเทศนาธรรมผ่านทางวิทยุชุมชน การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะแจก และ การเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงปาฐกถาธรรมทั้งในสถานที่ราชการ สถานศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการจัดโครงการธรรมะสัญจรไปตามชุมชนต่าง ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทในระดับมาก สรุปได้ว่า บทบาทด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้สูงอายุมีบทบาทในการช่วยหางบประมาณหรือทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแผ่พุทธศาสนาแก่ทุกกลุ่มทุกวัยอย่างทั่วถึงและเหมาะสม เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แสดงบทบาทสำคัญในการร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้นและมีบทบาทเป็นแกนหลักส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ทั้งผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.07 – 4.33 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทอันดับสูงสุด คือ การทำนุบำรุงศาสนาอย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง สรุปได้ว่าบทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งการอุปถัมภ์คำขุพระสงฆ์ การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่ มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ช่วยให้ผู้สูงอายุทราบการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา ด้วยการศึกษากฎปฏิบัติธรรม ชี้แจงแก่ผู้สงสัยใคร่รู้ ผู้เข้าใจผิด (ปรามปรวปวาทหรือผู้กล่าวหา กล่าวต่อพระรัตนตรัย) ร่วมแก้ไขปัญหของพระสงฆ์ เช่น ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกวินัยว่ากล่าวตักเตือนบุคคลนอกศาสนา หรือบุคคลในพุทธศาสนาที่เข้าใจพุทธศาสนา

ในทางที่ผิดให้เข้าใจถูกต้อง มีความรู้ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมากพอที่จะช่วยปกป้องพุทธศาสนาโดยไม่ทอดทิ้งอะไรปล่อยปละละเลยแบบ

2 แนวทางและรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.1 แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์

- 2.1.1 จัดกิจกรรมถวายปัจจัยสี่, สังฆทานหมั้น, ทุนการศึกษา
- 2.1.2 ยกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบ
- 2.1.3 ให้มีส่วนร่วมบริหารจัดการกิจกรรมของวัด
- 2.1.4 จัดกิจกรรมทำบุญสม่ำเสมอ
- 2.1.5 สร้างรูปแบบชมรมและเครือข่ายถวายสังฆทานในท้องถิ่น
- 2.1.6 สร้างรูปแบบการจัดพิธีมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุ

ต้นแบบ

2.2 แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด

2.2.1 ให้ผู้สูงอายุสอนวิชาหรือความรู้ในอดีต เช่น คาถาโบราณ, อักษร, แพทย์แผนโบราณ, สมุนไพร, พิธีกรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม

2.2.2 ประเพณีและวิถีชีวิตในอดีต เช่น ประเพณีประทีปโคมไฟ
เข้าพรรษา ออกพรรษา

2.2.3 ศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ฝึกอบรมวิชาชีพ

2.2.4 จัดกิจกรรม “ท่องเที่ยวสวนสมุนไพร”

2.2.5 มีรูปแบบสร้างชมรมเครือข่ายให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อประสานงาน
หรือชักชวนกันเข้าวัดฟังธรรมทำบุญให้มากขึ้น

2.2.6 มีรูปแบบสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ชักชวนหรือจัดตั้งชมรมยุวชน
คนเข้าวัด หรือ เยาวชนวัด โดยมีชมรมเครือข่ายผู้สูงอายุเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาหลัก

3. ผลวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 จัดสรรงบประมาณพระพุทธศาสนา

3.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมเผยแพร่พุทธศาสนาแก่แก่นุชน

3.3 ส่งเสริมให้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแพร่

3.4 เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการ
ประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้น

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นแกนหลักในการเผยแพร่

3.6 มีรูปแบบสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุจัดตั้งกองทุนเผยแผ่ศาสนา

3.7 มีรูปแบบกิจกรรมประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบด้านการเผยแผ่

4. แนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

4.1 ให้ผู้สูงอายุได้แบ่งปันประสบการณ์ทั้งการอุปถัมภ์คำชู พระสงฆ์, การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่

4.2 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทในการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา

4.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้การศึกษา ปฏิบัติธรรม และ ร่วมแก้ปัญหาของพระสงฆ์

4.4 ส่งเสริมหรือมอบหมายให้เป็นตัวแทนช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัย

4.5 ยกย่องผู้สูงอายุให้เป็นต้นแบบด้านการปกป้องพุทธศาสนาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่อนุชน

4.6 ส่งเสริมให้สร้างเครือข่าย/ชมรมผู้สูงอายุปกป้องพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ

4.7 มีรูปแบบจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การปกป้องพุทธศาสนาระหว่างผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ในชุมชน

4.8 มีรูปแบบจัดกิจกรรมยกย่องผู้สูงอายุต้นแบบด้านการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนา

4.9 มีรูปแบบสร้างเครือข่ายหรือชมรมผู้สูงอายุศึกษา ปฏิบัติธรรม และ ร่วมแก้ปัญหาของพระสงฆ์ ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัย

4.10 มีรูปแบบส่งเสริมให้สร้างเครือข่าย/ชมรมผู้สูงอายุปกป้องพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ด้านบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ บทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.62 ในขณะที่ผู้นำชุมชน และ เจ้าอาวาสวัด เห็นว่า บทบาทของผู้สูงอายุด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.33 – 4.42 โดยด้านที่ผู้สูงอายุมีบทบาทมากที่สุด คือ การถวายภัตตาหารเป็นประจำ รองลงมา ได้แก่ การถวายสิ่งของอุปโภคและเครื่องอัฐบริขาร การถวายยารักษาโรค และการสร้างเสนาสนะสถาน (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., 2561) การอุปถัมภ์พระสงฆ์เพื่อพระพุทธศาสนาสืบไปเป็นตัวอย่าง

ให้แก่กลุ่มคนทุกวัยในชุมชน โดยการใส่บาตรทุกวันในตอนเช้า สนับสนุนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พร้อมกับการถวายทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร ให้เพียงพอต่อการศึกษาล่าเรียน ทั้งทางโลกและทางธรรม แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุในประเทศไทย อิงอยู่กับวัฒนธรรมและจารีตประเพณีเป็นสำคัญ และบัญญัติอยู่ในกฎหมายบางส่วน เริ่มชัดเจนในแนวนโยบายของรัฐ รัฐธรรมนูญ ตลอดจนระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แต่ยังไม่มียกกฎหมายผู้สูงอายุซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิโดยเฉพาะ รูปแบบและการจัดองค์กรในการบังคับใช้กฎหมาย ในประเทศไทย รัฐควรเน้นถึงการแก้ปัญหาการจัดสรร และการใช้งบประมาณให้เพียงพอ การกำหนด นโยบายในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในทิศทางที่ชัดเจนให้เกิดความหลากหลายและเหมาะสมแก่ ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ควรจัดแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเป็น 2 ประเภท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2556) ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพหรือยากไร้ และประเภทที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ โดยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่แตกต่างกัน กำหนดนโยบายแห่งชาติจัดตั้งองค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลใน ระดับประเทศและท้องถิ่นยกระดับความสำคัญของสภาผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุ สนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และกำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม รัฐควรบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน กำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่ผู้สูงอายุ อย่างชัดเจนและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการตีความอันจะเป็นผลเสียต่อผู้สูงอายุได้ โดยกำหนดสิทธิพื้นฐานของผู้สูงอายุในรูปของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ซึ่งควรมีการจัดตั้งองค์กรดำเนินงาน เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น

2. แนวทางและรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามแนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการอุปถัมภ์พระสงฆ์ มีการจัดกิจกรรมถวายปัจจัยสี่, สังฆทานหมู่, ทุนการศึกษายกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นต้นแบบ ให้มีส่วนร่วมบริหารจัดการกิจกรรมของวัดจัดกิจกรรมทำบุญสม่ำเสมอสร้างรูปแบบชมรมและเครือข่ายถวายสังฆทานในท้องถิ่นสร้างรูปแบบการจัดพิธีมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบแนวทางและรูปแบบส่งเสริมบทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัด ให้ผู้สูงอายุสอนวิชาหรือความรู้ในอดีต เช่น คาถาโบราณ, อักษร, แพทย์แผนโบราณ, สมุนไพร, พิธีกรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตในอดีต เช่น ประเพณีประทีปโคมไฟเข้าพรรษา ออกพรรษาศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน, ฝึกอบรมวิชาชีพ จัดกิจกรรม “ท่องเที่ยวสวนสมุนไพร” มีรูปแบบสร้างชมรมเครือข่ายให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อประสานงานหรือชักชวนกันเข้าวัดฟังธรรมทำบุญให้มากขึ้นมีรูปแบบสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ชักชวนหรือจัดตั้งชมรมยุวชนคนเข้าวัด หรือ เรารักษวัด โดยมีชมรมเครือข่ายผู้สูงอายุเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาหลักรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุด้านการชักชวนคนเข้าวัดด้วยการจัดให้มีกิจกรรม

ที่อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสชักชวนบุตรหลานและชาวบ้านมาร่วมงานหรือมาช่วยงานในวัดมากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น จัดให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อจัดทำของที่ระลึก วัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง เพื่อเป็นกุศโลบายชักชวนคนเข้าวัดมากขึ้น จัดทำ “สวนสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่น” (เกศสุตา โภคานิษฐ์, 2560) โดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านยาสมุนไพรและวิธีใช้แก่ผู้เยี่ยมชม มุ่งเน้นให้มี การจัดกิจกรรมและงานสำคัญต่าง ๆ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญตามประเพณี เพื่อดึงให้คนเข้าวัดมากขึ้น ได้สรุปผลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายผู้สูงอายุในชุมชน ชนบท (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร., 2561) จากการติดตามผลของกลุ่มผู้เฒ่าชาวยุผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งกลุ่มผู้เฒ่าชาวยุได้ พิจารณาถึง 4 ส่วน ที่เป็นกุญแจสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ 1) สถานการณ์ของผู้สูงอายุ ได้แก่จำนวนประชากรผู้สูงอายุในชนบท 2) การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติผู้จัดทำนโยบายได้รับ การส่งเสริมจากรัฐบาลและนโยบายมีมาตรฐาน 3) การให้ความสำคัญแก่ค่านิยมและจริยธรรมของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของความเท่าเทียมและความยุติธรรม 4) มีการมอบอำนาจในการนำ นโยบายไปปฏิบัติให้แก่ท้องถิ่น

3. ผลวิเคราะห์รูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุในจังหวัดชัยภูมิ โดยจัดสรรงบประมาณพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่แก่นุชนส่งเสริมให้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นแกนหลักในการเผยแผ่มีรูปแบบสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุจัดตั้งกองทุนเผยแผ่ศาสนา มีรูปแบบกิจกรรมประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุต้นแบบด้านการเผยแผ่ รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุด้านการสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดโครงการธรรมะสัญจรอย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนไปแต่ละวัดแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การจัดรายการวิทยุ นอกจากมีการสนทนาธรรมะซึ่งเป็นหลักพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ควรมีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (วรรณภา ทิพโชติ, 2556) โดยเชิญผู้สูงอายุที่มีความรู้มาเป็นวิทยากรพิเศษ มี การถาม - ตอบปัญหา โดยพิธีกรดำเนินรายการหรือตีใจควรเป็นเด็กนักเรียน เยาวชน ดำเนินรายการในลักษณะของการสนทนาระหว่างปู่ย่าตายายกับหลาน ๆ ช่วยให้รายการวิทยุ มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น (ศิริภัสสรณ์ วงศ์ทองดี, 2556)สร้างกิจกรรมในการพัฒนาและธำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางศาสนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น หมุนเวียนตามศกและฤดูกาล ได้แก่ มกราคม ประเพณีถวายทานข้าวใหม่

โดยศรัทธาชาวบ้านจะนำข้าวเปลือก ข้าวสารไปถวายแด่พระพุทธรูป เนื่องจากช่วงเวลานี้จะเป็นช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2556)

4. ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา รูปแบบที่จะปกป้องพระพุทธศาสนา คือ ให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางศาสนา เปิดโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต และสืบทอดหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องสืบทอด (พสุธิดา ตันตราจิณ และคณะ, 2559) การเป็นผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่า ทุกคนจะมีความรู้ในหลัก พระธรรมคำสอนที่ครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกเสมอไป อาจจะรู้เพียงผิวเผิน อาจจะรู้เพียง บทสวดทำวัตรเช้า – เย็น และศีล 5 ข้อ ดังนั้นควรมีการอบรมให้ความรู้ในวิชาพระพุทธศาสนาแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่บุตรหลาน เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขต่อไปสอดคล้อง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากวิจัยในเรื่องรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิดังนี้

1. อุปถัมภ์พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ นับตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นที่มีการเผยแผ่ธรรม อุบาสกทั้งที่เป็นพราหมณ์ เศรษฐี คฤหบดี พ่อค้าพานิช ผู้เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้าต่างพากันอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์โดยการถวายภัตตาหารเป็นจำนวนมากถึงแม้พระสงฆ์จะไปบิณฑบาต ทางไหนก็มีผู้ทำบุญถวายทานโดยตลอดจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้ รวดเร็วขึ้น อุบาสกที่มีบทบาทในด้านนี้โดยตรงส่วนใหญ่แล้วต่างมีโรงงานเป็นของตนเอง ซึ่งใช้ เป็นสถานที่ให้ทานอยู่เป็นประจำในบ้าน ดังนั้น จึงเป็นการสะดวกต่อการถวายความอุปถัมภ์ พระสงฆ์ได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องรู้จักการถวายภัตตาหาร-ปัจจัยสี่ ส่งเสริมให้ทำบุญตักบาตรรวมกลุ่มบริจาคสิ่งของจำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ - สามเณร เป็นต้นแบบพุทธศาสนิกชน ปลุกฝังค่านิยมและจารีตประเพณีที่ดีงามและถูกต้อง และพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์แล้วศึกษาพระธรรมให้ เข้าใจอย่างลึกซึ้ง นำพระธรรมที่ได้รู้มานำมาปฏิบัติ และเมื่อเห็นว่าปฏิบัติแล้วเกิดผลดีกับตนเอง ก็เผยแผ่ให้คนอื่นที่เรารักได้ปฏิบัติตาม ในการเปิดประเทศอาเซียนจึงเป็นโอกาส ดีที่ชาวพุทธในประเทศอาเซียนจะร่วมมือกันอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ เกื้อกูลและความสุขของมวลมนุษยชาติทั่วโลก

2. สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคณะของอุบาสกหลายท่านได้สร้างรูปแบบและบทบาทในด้านนี้ โดยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น แสดงธรรมให้ฟังบ้าง สนทนาธรรมบ้าง การไต่ถามที่ กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นพุทธสาวก หรือเป็นผู้นับถือลัทธิ อื่นมาก่อน เช่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จิตตคฤหบดี นอกจากจะมีศรัทธาถวายทานให้ความอุปถัมภ์ พระสงฆ์และ

สร้าง เสนาสนะสถานไว้ในพระพุทธศาสนาแล้วท่านยังได้แสดงธรรมอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กับบุคคลอื่น ๆ ให้มีความรู้เข้าใจในธรรมยิ่งขึ้น มีบทบาทช่วยทางบประมาณหรือทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนา - มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแผ่แก่ทุกกลุ่มทุกวัยอย่างทั่วถึงและเหมาะสม ผู้สูงอายุได้เป็นบุคคลต้นแบบในด้านการเผยแผ่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทสำคัญในการร่วมสนับสนุนทุนจัดพิมพ์เอกสารหนังสือการประชาสัมพันธ์ การทำสื่อออนไลน์ เป็นต้น ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นแกนหลักส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่

3. การปกป้องพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเมื่อมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมากก็ไม่อาจที่จะพ้นจากภัยอันตราย จากสิ่งรอบข้างได้จึงทำให้เกิดเป็นปัญหา ซึ่งภัยดังกล่าวมานั้นได้เกิดขึ้นจากเจ้าลัทธิผู้สอนลัทธิ ศาสนาต่าง ๆ บ้างเกิดจากความประหลาดที่ไม่เหมาะสมของพระพุทธสาวกเองบ้างจนเป็นปัญหา และอริกถันขึ้น เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดอริกถันขึ้นเหล่าพุทธสาวกได้ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น และ อริกถันนั้นให้หมดไป อุบาสกก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้ทำหน้าที่ในด้านนี้ กล่าวคือได้ช่วยชำระอริกถันที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้หมดไปได้ ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งการอุปถัมภ์ค้ำชู พระสงฆ์, การชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรมและการเผยแผ่ และการปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนาศึกษาปฏิบัติธรรม ชี้แจงแก่ผู้สงสัยใคร่รู้ ผู้เข้าใจผิด ผู้สูงอายุมีบทบาทในการร่วมแก้ไขปัญหามาของพระสงฆ์ เช่น ช่วยสอดแนมเป็นหูเป็นตา ว่ากล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัย ว่ากล่าวตักเตือนบุคคลนอกศาสนา หรือบุคคลในพุทธศาสนาที่เข้าใจพุทธศาสนาในทางที่ผิดให้เข้าใจถูกต้อง ผู้สูงอายุมีความรู้ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมากพอที่จะช่วยปกป้องพุทธศาสนาโดยไม่ทอดทิ้งธุระปล่อยปละละเลย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจากการศึกษาทั้งจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งด้านผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัด ดังนั้นจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางหรือมาตรการ ในสร้างรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไป ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านอื่นที่ยังไม่เคยมีการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย และเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปเช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนในการร่วม

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และศึกษาความร่วมมือระหว่างวัดกับหมู่บ้านและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา โภคานิตย์. (2560). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม: ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่ناقโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). - บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกม่วงงอย อำเภอกอนสวรรค์จังหวัดชัยภูมิ, รายงานการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต). (2560). ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2556). พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมมวณโณ). (2561). แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเสียง.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (2561). LIST MODEL FOR RESEARCH AND SOCIAL DEVELOPMENT(รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลสุธิดา ตันตราจิน และคณะ. (2559). ทุณมนุษย์: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. สุทธิปริทัศน์, 30(ฉบับพิเศษ), 116-117.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 131 ก วันที่ 27 ธันวาคม 2560 หน้า 36 บังคับตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม 2560.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณภา ทิพโชติ. (2556). รายงานการศึกษา เรื่องประเพณีบุญกระฐีอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการวิจัย, โครงการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปี 2556. กระทรวงวัฒนธรรม.
- ศิริภัสสรณ์ วงศ์ทองดี. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษา
ภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*
A MODEL OF EDUCATIONAL MANAGEMENT INSTITUTIONS
ACCORDING TO THE GUIDELINES PUBLIC AND PRIVATE
EDUCATION UNDER OFFICE OF THE VOCATIONAL
EDUCATION COMMISSION

ชัยณรงค์ คัชมาตย์

Chainarong Katchmat

สาร ทรัพย์รวงทอง

Satorn Subruangthong

นันทิยา น้อยจันทร์

Nuntiya Noichun

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

E-mail: chainarongkatchmat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 548 คน ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน และผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชน จำนวน 9 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ นำเสนอในรูปแบบการบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างการบริหารจัดการ การวางแผนและกำหนด

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

นโยบาย การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ, การบริหารบุคลากรและวัสดุ, การประสานงานและการมีส่วนร่วม, การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการ การวางแผนและกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากรและวัสดุ การประสานงานและการมีส่วนร่วม การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ในภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการสถานศึกษา, สถานศึกษาภาครัฐและเอกชน

Abstract

These article aimed were to study to 1) Analysis the factors of educational management institutions according to the guidelines public and private education under Office of the Vocational Education Commission, 2) develop a model of educational management institutions according to the guidelines public and private education and 3) evaluate a model of educational management institutions according to the guidelines public and private education. It's mixed research method. The sample consisted of 9 experts, 548 administrators and teachers in schools of public and private vocational education institutions, 9 experts and 9 administrators of public and private vocational education institutions by purposive sampling. The research instruments were interview form, questionnaire and evaluation form. The statistical format used was frequency, mean, standard deviation and exploratory factor analysis: EFA. The results showed that; the components of educational management institutions according to the guidelines public and private education resulted in 7 components: management structure, planning and policy making, course administration, budget management, personnel and materials management, coordination and participation, evaluation, audit and report. 2. The model was three components as follows; Part 1 Introduction contains the basic concepts and objectives of a model. Part 2 Content was management structure, planning and policy making, course administration, budget management, personnel and materials management, coordination and participation, evaluation, audit and report. Part 3 Conditions of

success. The model had suitability and handbook had the overall of suitability was at the high level. 3. The results of evaluation to a model of educational management institutions according to the guidelines public and private education in overall, was at the highest level of accuracy, suitability, feasibility and utility.

Keywords: Model, Educational Management, Public and Private Education

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทสำคัญในการผลิตนักศึกษา ระดับ ปวช. และปวส. ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา ในสังกัดโดยมีผู้อำนวยการวิทยาลัย เป็นผู้มีความชำนาญในการบริหารสูงสุด และรับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำมาสู่การปฏิบัติ มีรองผู้อำนวยการวิทยาลัย 4 ฝ่าย ทำหน้าที่ช่วยบริหารงาน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ฝ่ายบริหารทรัพยากร เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารงานทั่วไป งานบุคลากร งานการเงิน งานการบัญชี งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานทะเบียน และงานประชาสัมพันธ์ ส่วนที่ 2 ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวางแผนและงบประมาณ งานศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ งานความร่วมมือ งานวิจัยพัฒนานวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา งานส่งเสริมผลิตผลการค้าและการประกอบธุรกิจ ส่วนที่ 3 ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา งานครูที่ปรึกษา งานปกครอง งานแนะแนวอาชีพ และการจัดหางาน งานสวัสดิการนักเรียนนักศึกษา งานโครงการพิเศษ และการบริการชุมชน และ ส่วนที่ 4 ฝ่ายวิชาการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับแผนกวิชา งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผล งานวิทยบริการและห้องสมุด งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี งานสื่อการเรียนการสอน ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จะมีการแบ่งสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน (สำเร็จ วงศ์ศักดิ์ และคณะ, 2554)

จากคำสั่งให้การบริหารจัดการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาและการบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการ เกิดประสิทธิภาพ ในครั้งนี้มี ปัญหาอุปสรรค การจัดสรรอำนาจอาจยังไม่ลงตัว บทบาทหน้าที่อาจยังไม่เข้าใจไม่เข้าถึงซึ่งต้องใช้ เวลา การประสานงานอาจยังต้องปรับเข้าหากันต้องเปลี่ยนแปลงขั้นตอนตามองค์กรที่เข้าสังกัดใหม่ กิจกรรมระหว่างสถานศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนจะได้ทำร่วมกันเกิดผลสัมฤทธิ์น้อย เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ยึดกิจกรรมหลักของสถานศึกษาตนเองเป็นหลัก การเบิกจ่าย งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมระหว่างสถานศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่ชัดเจน รวมทั้งในทางปฏิบัติหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาอาชีวศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีระบบการบริหาร

สถานศึกษาที่แตกต่างกันจึงส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มาตรฐานสถานศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากแต่ละแห่งมีปัจจัยและศักยภาพแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นจำนวนครู ความขาดแคลนครูที่จบตรงสาขา การพัฒนาครูความพร้อมของสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ เป็นต้น ความไม่เพียงพอของกำลังคน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ (สุริยา ฮ่องเสนาะ, 2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาได้ โครงสร้างการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินงานโดยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกจาก 1) ผู้บริหารระดับสูงด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภาครัฐ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน 2) ผู้บริหารระดับสูงด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภาคเอกชน จำนวน 2 คน 3) ผู้บริหารด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีผลงานทางวิชาการที่โดดเด่น และได้รับรางวัลระดับประเทศ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน ศึกษาจากกลุ่มประชากรคือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของสถานศึกษาภาครัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 910 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของสถานศึกษาภาครัฐและเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970) จาก 910

โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ภาครัฐและเอกชน จำนวน 274 คน ครูผู้สอนอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชน จำนวน 274 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 548 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่มีลักษณะของข้อคำถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท ซึ่งมีค่า IOC ระหว่าง 0.60- 1.00 วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.87 และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 548 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 548 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการร่างรูปแบบ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติ คือ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้บริหารเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการหรือผู้มีประสบการณ์การบริหารการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน 3) กลุ่มผู้บริหารเชิงนโยบายด้านการบริหารจัดการหรือผู้มีประสบการณ์การบริหารการศึกษา และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน 4) กลุ่มผู้บริหารด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภาครัฐ จำนวน 3 คน 5) กลุ่มผู้บริหารด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภาคเอกชน และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ ด้วยแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษา ที่ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน เป็นผู้ประเมิน ตามคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ ที่มีผลงานด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในเขตภาคเหนือ จำนวน 1 คน เขตภาคกลาง จำนวน 1 คน เขตภาคตะวันออกและกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 คน และเขตภาคใต้ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาคเอกชน ที่มีผลงานด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ จำนวน 4 คน ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ รวบรวมข้อมูลจากผู้ประเมินและนำมาวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปรการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษา ภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

องค์ประกอบ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวแปร	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	Rotation sums of squared loadings		
				ค่าความ แปรปรวน ของตัว แปร	ค่าความ แปรปรวน ร้อยละ	ค่าความ แปรปรวน สะสม ร้อยละ
1	โครงสร้างการบริหารจัดการ	24	.754-.944	17.618*	21.486	21.486
2	การบริหารหลักสูตร	16	.816-.923	13.612*	16.599	38.085
3	การบริหารงบประมาณ	11	.801-.906	8.682*	10.587	48.673
4	การบริหารบุคลากรและวัสดุ	8	.744-.928	6.279*	7.658	56.330
5	การประเมิน ตรวจสอบ และ รายงานผล	8	.723-.908	6.170*	7.524	63.855
6	การวางแผนและกำหนดนโยบาย	6	.869-.907	4.994*	6.090	69.945
7	การประสานงานและการมีส่วนร่วม	6	.810-.907	4.949*	6.035	75.980

* องค์ประกอบที่มีจำนวนตัวแปร 3 ตัวแปรขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) 0.70 ขึ้นไป

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .754 - .944 มีค่าไอเก้นสูงสุดเท่ากับ 17.618 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 21.486 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .816 - .923 มีค่าไอเก้น 13.612 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 16.599 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .801 - .906 มีค่าไอเก้น 8.682 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 10.587 องค์ประกอบที่ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .744 - .928 มีค่าไอเก้น 6.279 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 7.658 องค์ประกอบที่ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .723 - .908 มีค่าไอเก้น 6.170 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 7.524 องค์ประกอบที่ 6 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .869 - .907 มีค่าไอเก้น 4.994 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 6.090 และองค์ประกอบที่ 7 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .810 - .907 มีค่าไอเก้น 4.949 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 6.035

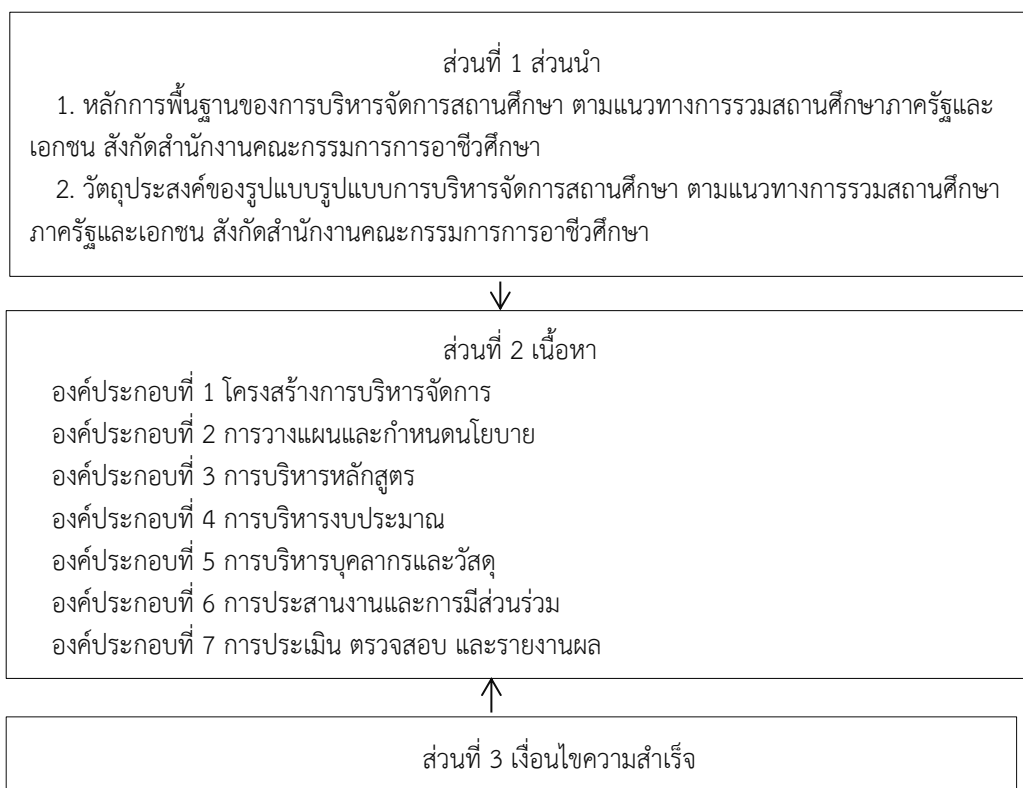
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนและกำหนดนโยบาย องค์ประกอบที่ 3 การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่ 4 การบริหารงบประมาณ องค์ประกอบที่ 5 การบริหารบุคลากรและวัสดุ องค์ประกอบที่ 6 การประสานงานและการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 7 การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล

ส่วนที่ 3 เจาะลึกความสำเร็จของรูปแบบ

ซึ่งสามารถสรุปผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สรุปผลได้ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาพรวม

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ	4.49	0.46	มาก	4.69	0.43	มากที่สุด	4.53	0.50	มากที่สุด	4.71	0.47	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 เนื้อหา	4.41	0.43	มาก	4.43	0.45	มาก	4.62	0.46	มากที่สุด	4.64	0.49	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.73	0.47	มากที่สุด	4.56	0.52	มากที่สุด	4.39	0.50	มาก	4.78	0.43	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.54	0.45	มากที่สุด	4.53	0.47	มากที่สุด	4.51	0.49	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยรวมรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีผลการประเมินทุก

ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = 0.46) รองลงมาเป็นด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.45) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.47) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่ามี 7 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างการบริหารจัดการ การวางแผนและกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากรและวัสดุ การประสานงานและการมีส่วนร่วม การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้นำการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวะกับภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งทวิภาคีเป็นอีกระบบหนึ่งซึ่งช่วยให้การจัดการศึกษาตรงกับความต้องการของภาคเอกชน ซึ่งสร้างความพึงพอใจให้กับภาคเอกชนเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันนักเรียนและผู้ปกครองก็มีความสุขไปด้วย แต่ยังมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ในครั้งนี้ จะสามารถช่วยให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้มีโครงสร้างในการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษาอาชีวศึกษา สอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อจัดองค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ไว้อย่างเป็นระบบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานของสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ กล่าวว่า ทวิภาคีเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวะกับภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา ทวิภาคีเป็นอีกระบบหนึ่งซึ่งช่วยให้การจัดการศึกษาตรงกับความต้องการของภาคเอกชน ซึ่งสร้างความพึงพอใจให้กับภาคเอกชนเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันนักเรียนและผู้ปกครองก็มีความสุขไปด้วย (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2559) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธีรวัช ขมิใจ พบว่า องค์ประกอบความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบไตรภาคี ประกอบด้วยความร่วมมือ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและบทบาทหน้าที่ 2) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ 3) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการระดมทรัพยากร (ธีรวัช ขมิใจ, 2554)

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานของการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนและกำหนดนโยบาย องค์ประกอบที่ 3 การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบที่ 4 การบริหารงบประมาณ องค์ประกอบที่ 5 การบริหารบุคลากรและวัสดุ องค์ประกอบที่ 6 การประสานงานและการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 7 การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล ส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จของรูปแบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้ดำเนินการตามโครงสร้างและรูปแบบการบริหารที่หลากหลายในการนำมาปรับใช้แบบบูรณาการร่วมกัน การจัดการโครงสร้างการบริหารงาน โดยมีหัวหน้างานหรือหัวหน้าสายชั้นปฏิบัติหน้าที่ ตามตำแหน่งในแต่ละฝ่ายชัดเจน กำหนดสิทธิประโยชน์การจัดการอาชีวศึกษาร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการวางแผน จัดทำแผน และการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจน จะเป็นเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เกิดประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น ในการจัดหลักสูตรจำเป็นต้องมีความหลากหลาย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน มีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะยืดหยุ่น เน้นการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานในหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่าย การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย หรือเฉพาะทางที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ มีการจัดระบบกลไกและแผนในการระดมทรัพยากรจากสถานประกอบการ และชุมชนในการจัดการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จัดสรรงบประมาณ ในการพัฒนากิจกรรมเสริมทักษะการฝึกปฏิบัติงานให้กับนักเรียน จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนและพัฒนางานวิจัย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษา การจัดทำแผนผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานและสถานประกอบการ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานได้ รวมทั้งอาคารเรียน ห้องเรียน สถานที่ฝึกปฏิบัติเพียงพอกับการใช้งาน จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้เหมาะสม สถานศึกษาอาชีวศึกษามีส่วนร่วมในการระดมความคิดจากหลาย ๆ คน หลาย ๆ หน่วยงานส่งผลให้เกิดกระบวนการปฏิบัติงานที่หลากหลาย สะดวก รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพ สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี 3 ปีของแต่ละสถานศึกษาร่วมกันโดยการประชุมประจำปีของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน การติดตามผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ร่วมกับท้องถิ่น/เขตพื้นที่/องค์กรอิสระ/สถานประกอบการ ส่งผลให้สามารถนำผลการประเมินและรายงานผลต่าง ๆ ไปปรับใช้ให้มีผลการประเมินที่ดียิ่งขึ้นในปีต่อ ๆ ไป และกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามข้อตกลง การให้บริการหรือผลผลิตร่วมกันที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กล่าวว่า นโยบายของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 – 2579 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และนำนโยบาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน มากำหนดเป็นกลยุทธ์และวิธีการเพื่อจัดการอาชีวศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และการฝึกอบรมวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อีรุธ ชมใจ พบว่า รูปแบบความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบไตรภาคี ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ จัดทำแผนผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ ในท้องถิ่นจัดให้มีการทดสอบนักศึกษาเพื่อรับคุณวุฒิวิชาชีพ โดยหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบคณะกรรมการไตรภาคีระดับจังหวัด คณะกรรมการไตรภาคีระดับกระทรวง มีหน้าที่ดำเนินการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา จัดโครงสร้างองค์กรของแต่ละภาคี เพื่อรองรับการบริหารจัดการอาชีวศึกษาไตรภาคี ตามความจำเป็นและความเหมาะสม จัดการฝึกอบรมตามความสนใจของผู้เรียน และความต้องการของสถานประกอบการ และท้องถิ่นสถานศึกษาเชิญผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมรับรู้รับนโยบายและระบบการจัดการอาชีวศึกษา หรือ สอศ. มีบทบาทมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสถานประกอบการ มีคณะกรรมการระดับกระทรวงที่มาจากทั้งสามฝ่าย เข้าร่วมกำหนดนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาท้องถิ่น และกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรในแต่ละเนื้อหา มีการสอดแทรก เรื่องคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลายหรือเฉพาะทางที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานของท้องถิ่น (อีรุธ ชมใจ, 2554) ทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัฒน์ศิวพิศ โนรี และคณะ พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย การบริหารสื่อ วัสดุ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ ขอบข่ายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศ (พัฒน์ศิวพิศ โนรี และคณะ, 2556) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธาณินทร์ ศรีชมพู และคณะ พบว่า ควรมีการนำการบริหารงานงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงาน RBM มาใช้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา การจัดระบบกลไกและแผนในการระดมทรัพยากรจากสถานประกอบการ และชุมชนในการจัดการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การควบคุมตรวจสอบและประเมิน และการปรับปรุง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการร่วมกันสร้างโครงสร้างและกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษาของอาชีวศึกษาในระบบระบบทวิภาคี (ธาณินทร์ ศรีชมพู และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Callal & Ashwork พบว่า สิ่งที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ที่มีประสิทธิผลของสถานประกอบการกับสถานศึกษา คือ ความเต็มใจของทั้งสองฝ่ายที่จะร่วมมือกัน มีเป้าหมายและ

จุดมุ่งหมายที่ตรงกัน รวมทั้งมีวิสัยทัศน์ร่วมของทั้งสถานศึกษาและสถานประกอบการ ความเคารพ และเชื่อใจกันและกัน การติดต่อสื่อสารที่มีระหว่างกัน ภาวะผู้นำทั้งสองฝ่ายที่สามารถบูรณาการกลุ่ ญวิธีวิธีการปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และนวัตกรรมของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน การยอมรับ ความแตกต่างของกันและกัน การยืดหยุ่นด้วยเวลาและอื่น ๆ กับการความเต็มใจที่จะลองทำ ความรู้ ใหม่ ทักษะใหม่ และวิธีคิดใหม่ที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์การ นโยบาย และ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์การ (Callan, V. & Ashworth, P, 2004)

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวม สถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า โดยรวม รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน มีผลการประเมินทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานตามรูปแบบ การบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วน ขององค์ประกอบหลัก และตัวแปรการนำไปใช้ในแต่ละองค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่มี ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ผู้เรียนที่เน้นเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท ความต้องการของนักเรียน ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นตามทักษะความสามารถความถนัดส่งเสริมการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหาร จัดการสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของและ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ แก้วสินวล และคณะ พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการใน สถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ มีความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไป ได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก (นริศ แก้วสินวล และคณะ, 2556) และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ ธาณินทร์ ศรีชมพู และคณะ พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไป ได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ธาณินทร์ ศรีชมพู และคณะ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า การดำเนินงานจากการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่หลากหลาย เหมาะสมกับสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถดำเนินการได้ทั้งสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากรและวัสดุ การประสานงานและการมีส่วนร่วม การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล โดยได้รวมแนวทางการดำเนินงานที่สถานศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเกิดการดำเนินงานแบบทวิภาคีที่ผลิตนักศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวทางการดำเนินงานจากการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาคีรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่หลากหลาย เหมาะสมกับสถานศึกษาทั้งภาคีรัฐและเอกชน สามารถดำเนินการได้ทั้งสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการวางแผนและกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากรและวัสดุ การประสานงานและการมีส่วนร่วม การประเมิน ตรวจสอบ และรายงานผล โดยได้รวมแนวทางการดำเนินงานที่สถานศึกษาภาคีรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเกิดการดำเนินงานแบบทวิภาคี ที่ผลิตนักศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ ทั้งนี้ ในการนำรูปแบบไปใช้ให้บังเกิดผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้ ควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามรูปแบบให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด และจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาคีรัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถดำเนินงานได้ตามกระบวนการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับในการวิจัยเพื่อต่อยอดงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้นำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาคีรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในองค์ประกอบย่อยให้มีความชัดเจนเพิ่มขึ้น สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดใหญ่ ควรมีการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างไรจึงจะก่อให้เกิดการประสิทธิผลต่อสถานศึกษามากที่สุด ควรมีการศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาคีรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบที่เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาภาคีรัฐ และเอกชน วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวทางการรวมสถานศึกษาภาคีรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำเร็จ วงศ์ศักดิ์ และคณะ. (2554). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารวิชาการ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 21(3), 667-679.

- สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2559). การบริหารจัดการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธีรวิฑูรย์ ชมใจ. (2554). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบไตรภาคี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา 5(2), 59 – 71.
- ดาร์พงษ์ รัตน์สุวรรณ. (2559). มอบนโยบายการอาชีวศึกษาภาครัฐ-เอกชน. Retrieved กรกฎาคม 27, 2559, from <http://www.thaigov.go.th/index.php/en/news-ministry/2012-08-15-09-39-20/item/101195>.
- พัฒนศิริพิศ โนรี และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (JEDU NU), 15(2), 16 – 21.
- ธำนิษฐ์ ศรีชมพู และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร (JEDU NU), 16(3), 120-131.
- นริศ แก้วสินวล และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 5(2), 59 – 71.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608-618.
- Callan, V. & Ashworth, P. (2004). Working Together: Industry and VET Provider Training Partnerships. Retrieved July 26, 2016, from <http://www.ncver.edu.au>

ปัจจัยของพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2*

FACTORS OF INFORMATION BEHAVIORS OF PERSONNEL IN THE SECOND ARMY AREA

ศิริพร พูลสุวรรณ

Siriporn Poolsuwan

เจตน์สฤษดิ์ อังศุกาญจนกุล

Jetsalid Angsukanjanakul

โกมล ไพศาล

Komon Paisal

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Email: siriporn.po@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสารสนเทศ ศึกษาปัจจัยของความต้องการ การแสวงหาและค้นหา การใช้สารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 และศึกษาแนวส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ กำลังพลที่ปฏิบัติงานในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 กองทัพบกที่ 2 รวมจำนวน 320 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสารสนเทศทางทหารในกองทัพบก กองทัพบกที่ 2 และมณฑลทหารบก รวมทั้งสิ้น 17 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 อยู่ในระดับมาก 2) บริบทสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลโดยรวมต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ ตามลำดับ และ 3) แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพบกที่ 2 คือ 3.1) พัฒนาความรู้ทั้งด้านเทคนิควิธี และกฎหมาย 3.2) กำหนดหน้าที่และภาระงานให้กับกำลังพลที่ชัดเจน 3.3) สนับสนุนงบประมาณ จัดหาเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับใช้

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

กับระบบสารสนเทศอย่างเพียงพอ 3.4) วางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครือข่าย
ไวไฟ 3.5) กองทัพร่วมกับเอกชนพัฒนาโปรแกรมระบบงานสารสนเทศ 3.6) กำหนดช่องทาง
การสื่อสารระหว่างกำลังพลในหน่วย และ 3.7) หมุนเวียนการปฏิบัติงานของกำลังพล เพื่อให้
กำลังพลได้เรียนรู้ระบบสารสนเทศของหน่วย

คำสำคัญ: ปัจจัย, พฤติกรรมสารสนเทศ, กำลังพลกองทัพภาคที่ 2

Abstract

This article aims to study the levels of information behaviors; the effect of information needs, information seeking and searching, use of information, and environmental context influencing on information behaviors; and guidelines for promoting of information behaviors of the personnel of the Second Army Area. This research employed a mixed research methodology combining quantitative and qualitative methods. . In the quantitative research part, the sample size was determined based on the criterion of 20 times the observed variables. They were selected via multi-stage sampling. Data was collected from 320 of the 21st – 210th Military Circles personnel by questionnaire and analyzed with a structural equation model. As for the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with 17 key informants from high-ranking commanding officers of Royal Thai Army; the 2nd Army Area ; and the Military Circle in the Second Army Area. They were selected by purposive sampling. The data were then analyzed with content analysis. The findings showed that: 1) information behaviors of the Second Army Area personnel was high level; 2) the environmental context had the greatest overall influence on information behaviors of the Second Army Area personnel, followed by information seeking and searching, information needs, and use of information, respectively; and 3) the guidelines for promoting of information behaviors of the Second Army Area personnel were 3.1) development of knowledge in terms of techniques and methods, and laws; 3.2) assignment of clear duties and tasks to personnel; 3.3) provision of sufficient budget and tools for the use of information system; 3.4) installation of a high-speed Internet and Wi-Fi network; 3.5) cooperation between the army and the private sector in the development of information system programs; 3.6) establishment of communication channels for personnel

in the unit; and 3.7) rotation of personnel which enabled each officer to learn information system of the unit.

Keywords: Factors, Information Behaviors, The Second Army Area Personnel

บทนำ

กองทัพอากาศที่ 2 เป็นหน่วยงานทหารบกหน่วยหนึ่งที่มีอำนาจปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหารบกทั้งสิ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหน่วยงานทั้งที่เป็นส่วนกำลังรบและส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ ได้มีการบัญญัติไว้ว่า กองทัพอากาศที่ 2 มีหน้าที่วางแผน อำนาจการ กำกับ การ และปฏิบัติหน้าที่หลักในการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การพัฒนาประเทศตามที่ได้รับมอบหมาย การถวายความปลอดภัยแด่สถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการปฏิบัติทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม รวมทั้งปกครองบังคับบัญชามณฑลทหารบกที่ 21 มณฑลทหารบกที่ 22 มณฑลทหารบกที่ 23 มณฑลทหารบกที่ 24 มณฑลทหารบกที่ 25 มณฑลทหารบกที่ 26 มณฑลทหารบกที่ 27 มณฑลทหารบกที่ 28 มณฑลทหารบกที่ 29 มณฑลทหารบกที่ 210 และหน่วยทหารที่กระทรวงกลาโหมกำหนด มีแม่ทัพภาคที่ 2 เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยมีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อกองทัพบก (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหมพ.ศ. 2551 มาตรา 19 บัญญัติไว้ว่า กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

นอกจากหน้าที่หรือภารกิจหลักในการป้องกันประเทศแล้ว กองทัพบกจะต้องสนับสนุนการดำเนินการของรัฐบาล ในการพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2559 (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นกรอบในการผลักดันให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิดในทุกภาคส่วน การปฏิรูปกระบวนการทางธุรกิจการผลิต การค้า และการบริการ การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรทุกคนทุกสาขาอาชีพควรได้รับ คือ การได้รับโอกาสในการรับสารสนเทศที่เหมาะสมทันเวลา ทันความต้องการ (UNESCO, 1978) ได้รับโอกาสในการศึกษา การรู้หนังสือ และการรู้สารสนเทศอย่างทั่วถึง ซึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) ทั้งนี้โดยมีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันรวมทั้งในองค์กรต่าง ๆ

สารสนเทศได้กลายเป็นทรัพย์สินอันมีค่า เพราะการใช้สารสนเทศช่วยสร้างความรอบรู้ให้กับประชากรในชาติ จนมีคำกล่าวว่าสารสนเทศ คือ อำนาจ (Information is Power) ใครที่มีสารสนเทศมากก็จะสามารถควบคุมหรือต่อรองได้ ฝ่ายที่มีสารสนเทศมากกว่ามักจะได้เปรียบในการพัฒนาศักยภาพสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคม มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยจึงต้องเพิ่มมาตรการหลายประการ เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชน และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ทำให้ประชาชนสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าอันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

สำหรับภารกิจสำคัญของกองทัพนาคที่ 2 ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกองทัพบก คือ การดำเนินงานสนองนโยบายการปฏิบัติงานของกองทัพบก รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนกำลังพลของกองทัพนาคที่ 2 ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของกำลังพล ทั้งทางวิชาการทหารและวิชาการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากวิชาการทหารอันจะเป็นผลให้กำลังพลได้รับการพัฒนาทางความคิด มีความรู้ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางวิทยาการ โดยให้สามารถนำคุณวุฒิที่สูงขึ้นมาปรับอัตราหรือตำแหน่งให้ตรงตามคุณวุฒิ เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกองทัพบก นอกจากนี้กองทัพนาคที่ 2 ได้มีการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อมของกองทัพนาคที่ 2 เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่าการวิเคราะห์ตามตัวแบบสว็อท (SWOT Analysis) ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของกองทัพนาคที่ 2 มีข้อมูลรายงานในแผนปฏิบัติราชการประจำปี 2559 ของกองทัพนาคที่ 2 เกี่ยวกับจุดอ่อนหรือโอกาส พบว่ากองทัพนาคที่ 2 มีจุดอ่อน ซึ่งพิจารณาเฉพาะด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้ คือ 1) ไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ทันสมัย และยังอาศัยระบบแฟ้มในการจัดเก็บข้อมูล ทำให้การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาซ้ำไม่ทันเหตุการณ์ และเสียเวลากับการดำเนินงาน ด้านเอกสารเป็นจำนวนมาก 2) การบริหารงบประมาณของกองทัพนาคที่ 2 มีข้อจำกัด ส่งผลให้การพัฒนาของกองทัพนาคที่ 2 ด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกระทำได้ยาก (สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, 2559) ซึ่งกองทัพนาคที่ 2 พบว่า จุดอ่อนดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพชีวิตของกำลังพล การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การรู้เท่าทันและการใช้สารสนเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งการปฏิบัติงาน การดำเนินชีวิต ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ได้และแม้กองทัพนาคที่ 2 จะตระหนักดีว่าสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็น และเป็นปัจจัยที่สำคัญในโลกปัจจุบันสำหรับการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ รวมทั้งการใช้สารสนเทศในระบบสื่อสารข้อมูลก็ตาม และในแผนปฏิบัติราชการประจำปี 2559 ของกองทัพนาคที่ 2 เกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตพลยุท 8 การพัฒนาบุคลากร ก็มีการจัดทำ

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสมดุลของชีวิตการทำงาน ในโครงการ ที่ 8.1.2 การสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตกำลังพลแต่โครงการกลุ่มดังกล่าวไม่ได้มีการวางแผนการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศแต่อย่างใด (สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, 2559) ผลการวิจัยของศิริพร พูลสุวรรณ พบว่า กำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ประสบปัญหาในการเสฟสื่อสารสนเทศออนไลน์ เนื่องจากความไม่เพียงพอด้านเทคโนโลยี ขาดความชำนาญการใช้อุปกรณ์ ความไม่เสถียรของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และปัญหาด้านภาษาในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ จากจุดอ่อนของกองทัพอากาศที่ 2 ที่ก่อให้เกิดอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมสารสนเทศ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ ตลอดจนการใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ประกอบกับเป็นที่ประจักษ์ว่าจากการศึกษาฐานข้อมูลการวิจัยในประเทศไทยไม่ปรากฏว่าได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมสารสนเทศสำหรับบุคลากรในสายวิชาชีพทหารบกแต่อย่างใด จึงควรที่จะทำการศึกษา เพื่อทราบถึงความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ ตลอดจนบริบทที่เื้อต่อพฤติกรรมด้านสารสนเทศ ที่มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 เพื่อให้กองทัพอากาศที่ 2 ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและทิศทางในการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศสำหรับกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและทิศทางในการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศสำหรับกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 และอาจนำไปเป็นแนวทางกับหน่วยงานอื่น ๆ ของกองทัพบกได้ (ศิริพร พูลสุวรรณ, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพอากาศที่ 2
2. เพื่อศึกษาปัจจัยของความต้องการ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพอากาศที่ 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพอากาศที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ด้วยใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

1. วิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กำลังพลในกองทัพภาคที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) การวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม เก็บข้อมูลกำลังพลในกองทัพภาคที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกรายการข้อคำถาม ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Cronbach's Alpha) ทั้งฉบับมีค่ามากกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามโดย Hair, et al. ได้นำเสนอว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย ควรมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต สำหรับการวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตจำนวน 16 ตัวแปร จึงมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 320 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นจำนวนที่เพียงพอและสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM)

2. วิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสารสนเทศทางทหารในกองทัพบก กองทัพภาคที่ 2 และมณฑลทหารบก จำนวนทั้งสิ้น 17 คน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นายทหารระดับผู้บังคับบัญชาชั้นสูง มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีชั้นยศพลตรีขึ้นไป และดำรงตำแหน่งในการควบคุมบังคับบัญชากองทัพภาคที่ 2 หรือสายงานที่กำกับดูแลมณฑลทหารบก กองทัพภาคที่ 2 จำนวน 10 คน 2) นายทหารระดับผู้บังคับบัญชาชั้นสูง มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีชั้นยศพันเอก (พิเศษ) ขึ้นไป และดำรงตำแหน่งในการกำกับดูแลงานด้านสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องมณฑลทหารบก และกองทัพบก จำนวน 2 คน และ 3) กำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ผู้ปฏิบัติงาน

เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีชั้นยศตั้งแต่สิบตรีขึ้นไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์มีการตรวจสอบความถูกต้องของ เนื้อหา ตลอดจนความครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมกับขอคำแนะนำเพิ่มเติมและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ให้ครบตามเกณฑ์ที่วางแผนการเก็บข้อมูลไว้ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลแบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (Face to Face) ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 17 คน ไปประสานเพื่อขออนุญาตหมายเวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าด้วยตนเอง ทั้งนี้มีการส่งประเด็นการสัมภาษณ์ให้ล่วงหน้าด้วย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ที่มีความแตกต่างกันจาก 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง อยู่ในระดับมาก และ ทักษะการรู้ดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง พิจารณาจากการวัดความรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ โดยให้เรียงลำดับพบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทักษะการรู้ดิจิทัล ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 ที่มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลางและมาก ซึ่งทักษะการรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 3 ทักษะ ดังนี้

ทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยที่มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การใช้งานโปรแกรมสำนักงานพื้นฐาน เช่น Word, Excel, Powerpoint, etc. ($\bar{X} = 3.93$) การใช้

งานสมาร์ทโฟนขั้นพื้นฐาน ($\bar{x} = 3.76$) การเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยสายสัญญาณหรือสัญญาณไวไฟ ($\bar{x} = 3.75$) การใช้งานอินเทอร์เน็ต เช่น การค้นหาข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ($\bar{x} = 3.64$) สามารถใช้งาน GPS และ Map ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.57$) สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีความหลากหลายในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ ($\bar{x} = 3.45$) การใช้งานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{x} = 3.19$) ติดตั้งและยกเลิกซอฟต์แวร์ประยุกต์ขั้นพื้นฐานได้ ($\bar{x} = 3.15$) และ สร้างเว็บไซต์หรือเว็บบล็อกเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ ($\bar{x} = 3.11$) ตามลำดับ

ทักษะการคิดสร้างสรรค์และมีการวิจักษ์ญาณ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์และมีการวิจักษ์ญาณ อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์และมีการวิจักษ์ญาณ ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ตระหนักถึงภัยในอินเทอร์เน็ต เช่น ข่วปลอม เป็นต้น ($\bar{x} = 3.60$) ตระหนักถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวและความเป็นเจ้าของ เช่น ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ($\bar{x} = 3.57$) ตระหนักถึงแหล่ง ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น การตรวจสอบข้อมูลจากเว็บไซต์ ($\bar{x} = 3.54$) สามารถสร้างรหัสผ่านที่ซับซ้อนเพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน ($\bar{x} = 3.38$) สามารถสร้างคำค้นเพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการจาก Search Engine ได้ เช่น Google ($\bar{x} = 3.37$) และ สามารถเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นได้อย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 3.35$) ตามลำดับ

ทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานร่วมกัน พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 มีทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยที่มีทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานร่วมกันตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สามารถแชร์เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้ ($\bar{x} = 3.64$) สามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารได้ ($\bar{x} = 3.54$) สามารถทำรายงานกลุ่มร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ ($\bar{x} = 3.44$) รู้จักสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เพื่องานวิชาการได้ ($\bar{x} = 3.37$) และ สามารถใช้โดรฟ์เพื่อแบ่งปันไฟล์ได้ ($\bar{x} = 3.34$) ตามลำดับ

1. พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และบริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อมโดยสามารถอธิบายการผันแปรของพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ได้ร้อยละ 51

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่เื่อต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2

ตัวแปรอิสระ	Beta	S.E.	t	R ² = 0.51
NEED	0.19	0.172	2.278	
SEEK	0.28	0.245	2.718	
USAGE	0.10	0.241	2.221	
CONTEXT	0.13	0.110	2.037	

2. การใช้สารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ และ บริบทสิ่งแวดล้อมผลจากการวิเคราะห์ พบว่า การใช้สารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหา และการค้นหาสารสนเทศ และ บริบทสิ่งแวดล้อมโดยสามารถอธิบายการผันแปรของการใช้สารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ได้ร้อยละ 86

3. การแสวงหาและค้นหาสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อมผลการวิเคราะห์ พบว่า การแสวงหาและค้นหาสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อมโดยสามารถอธิบายการผันแปรของการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ได้ร้อยละ 72

4. ความต้องการสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับบริบทสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความต้องการสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับบริบทสิ่งแวดล้อมโดยสามารถอธิบายการผันแปรของความต้องการสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ได้ร้อยละ 47

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยของความต้องการ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพภาคที่ 2 พบว่า

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต้องการ ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศด้านปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.46$) และ สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศ ด้านปัจจัยภายในหรือปัจจัยส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 3.43) อยู่ในระดับปานกลาง

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศ ด้านปัจจัยภายในหรือปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพภาคที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 มีความเห็นว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศ ด้านปัจจัยภายในหรือปัจจัยส่วนบุคคล ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ระดับการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 3.50) ประสบการณ์ชีวิต ($\bar{X} = 3.47$) อายุ

($\bar{X} = 3.44$) ลักษณะนิสัย ($\bar{X} = 3.39$, SD = 0.78) รายได้ ($\bar{X} = 3.39$, SD = 0.80) และ เพศ ($\bar{X} = 3.39$, SD = 0.86) ตามลำดับ

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศด้านปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 มีความเห็นว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความต้องการสารสนเทศด้านปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และภาระงาน ($\bar{X} = 3.63$) ตำแหน่ง/สถานที่ดำรงอยู่ในหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.53$) อำนาจในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.42) วัฒนธรรมของหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.37$) และ บรรยากาศของการทำงาน ($\bar{X} = 3.36$) ตามลำดับ

ประเภทของความต้องการสารสนเทศ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 มีความเห็นประเภทของความต้องการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พื้นฐานทางกายภาพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ครอบครัวเป็นสุข ($\bar{X} = 3.67$) หน้าที่การงาน ได้แก่ ได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้า ความสำเร็จ และความมั่นคงในหน้าที่การงาน ($\bar{X} = 3.63$) และ สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความมั่นใจ สภาพสังคมที่สูงขึ้น มีความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับ

ลักษณะของความต้องการสารสนเทศ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กำลังพลในกองทัพอากาศที่ 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมณฑลทหารบกที่ 21 ถึงมณฑลทหารบกที่ 210 มีความเห็นลักษณะของความต้องการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รู้ว่าตนมีความต้องการสารสนเทศของตนเองอย่างชัดเจนและสามารถบอกแหล่งค้นหาสารสนเทศได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.38) รู้ว่าตนมีความต้องการสารสนเทศและอธิบายความต้องการสารสนเทศได้อย่างชัดเจน แต่ไม่สามารถบอกแหล่งค้นหาสารสนเทศได้ ($\bar{X} = 3.30$, SD = 0.67) ไม่เคยรู้ว่าตนมีความต้องการสารสนเทศและไม่สามารถระบุความต้องการสารสนเทศได้ ($\bar{X} = 3.30$, SD = 0.80) และ รู้ว่าตนมีความต้องการสารสนเทศ แต่ไม่สามารถบอกได้กระจ่างว่าตนต้องการสารสนเทศอะไร ($\bar{X} = 3.29$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา

อิทธิพลของตัวแปร	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
ความต้องการสารสนเทศ	0.19	0.05	0.24
การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ	0.28	0.06	0.34
การใช้สารสนเทศ	0.10	-	0.10
บริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ	0.13	0.29	0.42

จากตารางที่ 2 พบว่า บริบทสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลโดยรวมต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศ และ การใช้สารสนเทศ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 พบว่า การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ ความต้องการสารสนเทศ บริบทสิ่งแวดล้อมและ การใช้สารสนเทศ

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพอากาศที่ 2 สรุปข้อมูลจากเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่า 1) พัฒนาความรู้ให้กำลังพลมีความสามารถ จัดอบรมความรู้ ส่งเสริมให้กำลังพลเรียนรู้ระบบสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เทคนิควิธี รวมถึงสร้างความเข้าใจในการใช้สารสนเทศให้ถูกต้อง รวมถึงความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำสารสนเทศไปใช้งาน เพื่อป้องกันการนำไปใช้ในทางที่ผิด 2) มอบหมายงาน กำหนดหน้าที่และภาระงานให้กับกำลังพลที่มีความรู้ การมอบหมายภารกิจที่ชัดเจนให้กำลังพล จะทำให้กำลังพล รู้เป้าหมาย สามารถช่วยให้งานทำได้รวดเร็ว มีความสะดวกในการปฏิบัติงาน ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อน มีระบบระเบียบง่ายต่อการค้นหา 3) สนับสนุนงบประมาณ จัดหาเครื่องมือที่จำเป็นในการใช้ในระบบสารสนเทศอย่างเพียงพอ 4) วางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครือข่ายไวไฟ เพื่อให้กำลังพลของหน่วยสามารถปฏิบัติงานได้ 5) พัฒนาระบบงานสารสนเทศ โดยกองทัพร่วมกับเอกชนพัฒนาโปรแกรม เพื่อใช้กับงานสารสนเทศได้อย่างเป็นระบบและครบวงจร 6) กำหนดช่องทางการสื่อสารระหว่างกำลังพลในหน่วย เช่น ตั้งกลุ่มไลน์ของแต่ละสายงาน เพื่อให้กำลังพลใช้สารสนเทศ 7) การหมุนเวียนการปฏิบัติงานของกำลังพล เพื่อให้กำลังพลเหล่านี้ได้เรียนรู้ระบบสารสนเทศของหน่วย เพื่อให้กำลังพลกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ประกอบการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ขึ้นอยู่กับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และบริบทสิ่งแวดล้อมอภิปรายได้ ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการสารสนเทศ มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 เช่น การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การประชุมทางไกล การศึกษาทางไกล การสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้น สารสนเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน การวางแผน การตัดสินใจของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ความต้องการสารสนเทศก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นมีหลากหลายประเภท รวมทั้งแหล่งสารสนเทศก็มีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล หน่วยงาน องค์กร นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปในหลากหลายสาขาอาชีพ สามารถนำสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ มาใช้ได้โดยต้องผ่านการประเมินคุณค่าของสารสนเทศ เพื่อให้ได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง เพียงพอ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร เพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและองค์กร โดยคำนึงถึงความสำคัญต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งมุ่งพัฒนาประชาชนไทยให้มีทักษะความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว มีชีวิตที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

ความต้องการสารสนเทศ เป็นความต้องการเพื่อตอบสนองความไม่แน่ใจหรือลดความไม่รู้ หรือตนเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นเพียงพอ หรืออาจรู้แต่ยังไม่เพียงพอหรือไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นภาวะของบุคคลหรือกลุ่มคนที่ตระหนักว่าเกิดช่องว่างทางความรู้ขึ้น เพราะไม่สามารถตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเกิดขึ้นตอนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับใช้ในการตัดสินใจในสถานการณ์ตามที่ตนเห็นว่าสมควรและเมื่อบุคคลนั้น ๆ ได้รับสารสนเทศแล้วจะนำสารสนเทศที่ได้รับไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (อารีย์ ชื่นวัฒนา, 2555) (Chen, C. C., & Herson, P., 1982) (Pao, M. L., 1989) และเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมถึงเพื่อนำไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย (Das, K. C., & Achary, J., 2014) ทำให้จำเป็นต้องแสวงหาสารสนเทศมาตอบคำถามหรือแก้ปัญหานั้น ๆ หรือนำสารสนเทศมาเติมช่องว่างทางความรู้ตนเอง ซึ่งความต้องการสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 อธิบายได้จาก ตัวแบบพฤติกรรมความต้องการสารสนเทศและการแสวงหาสารสนเทศของ Wilson, T. D. ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ความต้องการสารสนเทศไม่ใช่ความต้องการพื้นฐานแต่เป็นผลต่อเนื่องมาจากความต้องการพื้นฐานของบุคคล โดยวิลสันยึดหลักแนวคิดทางจิตวิทยาที่แบ่งความต้องการพื้นฐานของบุคคลออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ 1) ความต้องการทางกาย 2) ความ

ต้องการด้านอารมณ์หรือความต้องการทางด้านจิตใจ 3) ความต้องการทางปัญญา (Wilson, T. D., 1981)

2. การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 เพราะว่า กำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 เมื่อมีความต้องการสารสนเทศแล้ว จำเป็นจะต้องแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศ เพื่อให้ได้รับสารสนเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้สารสนเทศตรงตามความต้องการมากที่สุด โดยใช้เครื่องมือหรือมีการใช้อุปกรณ์ช่วยค้นหาสารสนเทศ (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2546) และใช้กลยุทธ์ในการค้นหาสารสนเทศหรือการสืบค้นสารสนเทศ หรือวิธีการเพื่อให้ได้สารสนเทศตามวัตถุประสงค์อย่างรวดเร็วครบถ้วน รวมทั้งการใช้ความคิด สติปัญญา ความรู้ในการสืบค้นสารสนเทศ การใช้ตรรกะบูลีน และการตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่ต้องการหรือเกี่ยวข้องกับที่ต้องการ (วรชिर ยั่งยืนและคณะ, 2559) ซึ่งผู้ค้นหาสารสนเทศต้องมีปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศ (Wilson, T. D., 2000)

การแสวงหาและการค้นหาสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 สามารถอธิบายได้ด้วย ตัวแบบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของ Leckie, G. J. et al. ซึ่งเป็นตัวแบบแสดงการแสวงหาสารสนเทศของบุคคลในสาขาอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน คือ 1) งาน 2) งานที่เกี่ยวข้อง 3) ลักษณะของความต้องการสารสนเทศ 4) การตระหนักรู้ 5) แหล่งสารสนเทศ และ 6) ผลลัพธ์ โดยการแสวงหาสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 เริ่มต้นมาจากความต้องการสารสนเทศของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับอาชีพและภาระงานของแต่ละบุคคล โดยอธิบายได้ว่ากำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 แต่ละบุคคลเป็นตัวกำกับความต้องการสารสนเทศ และจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ ลักษณะของความต้องการสารสนเทศ การคัดเลือกแหล่งสารสนเทศที่ต้องการหรือที่ตนตระหนักรู้ในความต้องการสารสนเทศนั้นแล้วจึงดำเนินการค้นหาสารสนเทศที่ตนเองต้องการ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงานของตน และเมื่อได้ข้อมูลเป็นที่น่าพอใจหรือตรงตามความต้องการของตนแล้วก็จะหยุดพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศนั้น แต่หากผลลัพธ์ที่ได้นั้นยังไม่เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ตรงตามความต้องการบุคคลนั้นก็จะเริ่มพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศใหม่อีกครั้ง (Leckie, G. J. et al., 1996)

นอกจากนี้ พฤติกรรมการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศ ยังสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการค้นหาของจันทิมา เขียวแก้ว ที่ได้นำเสนอกระบวนการค้นหาในรูปแบบพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศที่เน้นแหล่งสารสนเทศที่ใช้ค้นหานั้น เมื่อบุคคลต้องการสารสนเทศพวกเขาจะไปค้นหาจากแหล่งสารสนเทศภายในหรือแหล่งสารสนเทศภายนอก ซึ่งแหล่งสารสนเทศภายในประกอบด้วย แหล่งที่มาจากความจำของผู้ค้นหาสารสนเทศซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ (จันทิมา เขียวแก้ว, 2557)

3. การใช้สารสนเทศ มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 เนื่องจากกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 มีวัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศเพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น ใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตส่วนตัว การทำงาน เพื่อความบันเทิง นันทนาการ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ การค้นคว้า ถือเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 เมื่อกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 มีเรื่องที่สงสัย และอยากรู้ จึงเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศ สารสนเทศที่ได้รับจึงช่วยเพิ่มพูนสติปัญญา ความรอบรู้ของบุคคลนั้นให้ลึกซึ้งและกว้างไกล การใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน กำลังพลดังกล่าวนี้ย่อมมาจากความต้องการและแสวงหาสารสนเทศเพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ลักษณะภาระหน้าที่เป็นตัวกำหนดการใช้สารสนเทศเพื่อช่วยการปฏิบัติงาน นอกจากนี้การใช้สารสนเทศเพื่อการถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น เป็นการกระจายหรือถ่ายทอดสารสนเทศที่เก็บรวบรวมและแสวงหาออกไปในวงกว้าง ใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ การตัดสินใจที่ต้องการให้เกิดผลดังประสงค์นั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราว ตลอดจนวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องประกอบที่สำคัญ มิฉะนั้นแล้วอาจเกิดการผิดพลาดได้ นอกจากนี้ยังใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานหรือบริหารงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ การใช้สารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ ในการผลิตความรู้ การบริหารและจัดการทั้งด้านการเงิน บุคลากร สถานที่

การใช้สารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 มีการใช้สารสนเทศในเนื้อหาด้านที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ แต่การจะเลือกเนื้อหาสาระของสารสนเทศได้นั้นจำเป็นต้องใช้กำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ต้องคำนึงถึงคุณค่าของสารสนเทศโดยมีหลักพิจารณาคุณค่าของสารสนเทศ ดังที่ ธนุ บุญญานุวัตร อธิบายไว้ คือ 1) เนื้อหาสารสนเทศให้ข้อเท็จจริงและความสอดคล้องกับความต้องการ 2) ความน่าเชื่อถือ 3) ความสะดวกในการใช้งาน 4) ความทันสมัยของเนื้อหา (ธนุ บุญญานุวัตร, 2557)

4. บริบทสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 เนื่องจากกองทัพภาคที่ 2 กำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมดิจิทัล (Digital Society) มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานที่เน้นการใช้สารสนเทศ ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น กำลังพลในพื้นที่การศึกษานี้จึงต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปรู้จักการแสวงหาสารสนเทศ และใช้สารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ Spink, A., & Cole, C. ที่กล่าวว่า บริบทสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งด้านกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม โดยอาศัยทักษะส่วนบุคคลหรือทรัพยากรที่จะช่วยให้อยู่ได้ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อกำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ที่ช่วยให้กำลังพลกองทัพภาคที่ 2 มีการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร

สารสนเทศพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งสารสนเทศเฉพาะด้านสำหรับการศึกษาและการทำงาน (Spink, A., & Cole, C., 2006)

ในศตวรรษที่ 21 ที่ถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวิถีการทำงาน ทำให้กำลังพลกองทัพภาคที่ 2 ต้องปรับตัวและยกระดับสมรรถนะของตน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมีความสามารถที่จะเป็นกำลังสำคัญของการขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 หรือพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศที่เป็นแนวหน้าของโลก ปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์, 2561) จากความสำคัญของสารสนเทศดังกล่าว ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสารสนเทศ นอกจากนี้สารสนเทศยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือจากองค์กรหนึ่ง ไปสู่อีกองค์กรหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดแนวความคิดและแนวทางในการเริ่มต้นงานใหม่ ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศ ดังนั้น การใช้สารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยที่จะช่วยในการพัฒนาชีวิตให้ทันต่อเหตุการณ์และสังคมยุคปัจจุบัน (สหไทย ไชยพันธุ์, 2556)

การที่กำลังพลกองทัพภาคที่ 2 มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันอาจจะมีพฤติกรรมการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศที่แตกต่างกัน บุคคลจะทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งได้สำเร็จหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและทักษะที่บุคคลมีอยู่เพียงเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่ามีความสามารถหรือไม่มีความสามารถในการกระทำ ดังกล่าวถ้าบุคคลมีความสามารถและทักษะแต่คิดว่าตนเองไม่มีความสามารถก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานได้ ดังนั้น การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศให้สำเร็จ ทำให้พฤติกรรมการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศแตกต่างกันในแต่ละคน และส่งผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศอีกทอดหนึ่งด้วย (แกม กาญจน์ สมประเสริฐศรี, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura, A. ที่มีความเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีผลต่อการกระทำของบุคคล ซึ่งบุคคล 2 คน อาจมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ ถ้าพบว่าบุคคล 2 คนนี้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกัน และในบุคคลเพียง 1 คน หากมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์ แตกต่างกัน ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมออกมาได้แตกต่างกันด้วยเช่นกัน แบนดูรา (Bandura) เห็นว่า ความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว หากแต่ยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับ การรับรู้ ความสามารถของตนเองในสภาวะการณ์นั้น ๆ นั่นเอง นั่นคือ ถ้ามีความเชื่อว่ามี ความสามารถ ก็จะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมา คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถจะ

มีความอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอยง่าย และจะประสบความสำเร็จในที่สุด (Bandura, A., 2001)

ขณะที่ Wilson, T. D. ได้สรุปไว้ว่า พฤติกรรมสารสนเทศเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและค้นหาสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศของบุคคล โดยจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมสารสนเทศเกิดจากความต้องการสารสนเทศของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมสารสนเทศเกิดขึ้นจากความจำเป็นและความสำคัญของสารสนเทศบุคคลและองค์กรต้องการสารสนเทศเพื่อไปใช้ทำงานสำเร็จและสามารถเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wilson, T. D., 2000) เช่นเดียวกับ Paisley, W. J. ที่ได้ศึกษา บริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้จะมีสาเหตุมาจากสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสารสนเทศ ในขณะที่เทคโนโลยีสารสนเทศก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (Paisley, W. J., 1968) นอกจากนี้ทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม ได้อธิบายว่าปฏิสัมพันธ์ขององค์ความรู้และบริบทหรือปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมบุคคลที่อยู่ในสังคม ซึ่งบริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมสารสนเทศด้านบุคคล และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานหรือสภาพแวดล้อมขององค์กร ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน องค์กรหรือโครงสร้างองค์กร และภาระงานหรือบทบาทการทำงาน เป็นต้น ภาระงานหรือบทบาทการทำงานเข้ามามีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังมีข้อยืนยันว่าบุคคลที่มีบทบาทการทำงานที่แตกต่างกันจะมีความต้องการสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศที่แตกต่างกัน (Wilson, T. D., 1981) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมสารสนเทศ ด้านบุคคลและด้านสภาพแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อัญชสา สีนวนแก้ว และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ พบว่า บริบทที่เอื้อต่อพฤติกรรมสารสนเทศ คือ 1) ด้านบุคคล ซึ่งเป็นคุณลักษณะของแต่ละบุคคล 2) ด้านแหล่งสารสนเทศ 3) ด้านสภาพแวดล้อม (อัญชสา สีนวนแก้ว และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการบุพปัจจัยของพฤติกรรมสารสนเทศ ค้นพบแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพภาคที่ 2 ต้องมีการกำหนด นโยบายและแผนงานที่ครอบคลุม ดังนี้ 1) พัฒนาความรู้ให้กำลังพลมีความสามารถ การปฏิบัติงาน เทคนิควิธี รวมถึงสร้างความเข้าใจในการใช้สารสนเทศให้ถูกต้อง รวมถึงความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดหน้าที่และภาระงานให้กับกำลังพลที่มีความรู้ การมอบหมายภารกิจที่ชัดเจนให้กำลังพล ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อน 3) สนับสนุนงบประมาณ จัดหาเครื่องมือที่จำเป็นในการใช้ในระบบสารสนเทศอย่างเพียงพอ 4) วางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครือข่ายไวไฟ เพื่อความมีประสิทธิภาพในการทำงานด้านระบบสารสนเทศ 5) พัฒนาระบบงานสารสนเทศ โดย

การบูรณาการภาคเอกชนในการพัฒนาโปรแกรม เพื่อใช้กับงานสารสนเทศได้อย่างเป็นระบบ และครบวงจร 6) กำหนดช่องทางการสื่อสารระหว่างกำลังพลในหน่วยโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ 7) แลกเปลี่ยนตำแหน่งการปฏิบัติงานของกำลังพล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบสารสนเทศของหน่วย นอกจากนี้กำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 สามารถนำไปกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ หน่วยงานงานที่มีบริบทใกล้เคียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่อง บุพปัจจัยของพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อสรุปจากการวิจัย ดังนี้ พฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบอีกว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ มีอิทธิพลโดยรวมต่อพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 และค้นพบแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสารสนเทศของกำลังพล กองทัพอากาศที่ 2 ประกอบด้วย 1) พัฒนาความรู้ทั้งด้านเทคนิควิธี และกฎหมาย 2) กำหนดหน้าที่และภาระงานให้กับกำลังพลที่ชัดเจน 3) สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ 4) กองทัพร่วมบูรณาการกับภาคเอกชนพัฒนาโปรแกรม และ 6) แลกเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติงานของกำลังพล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กองทัพบกโดยกองทัพอากาศที่ 2 ควรมีเป้าหมายในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาและปรับปรุงระบบงานบริหารที่สำคัญทุกประเภทของส่วนงานของกองทัพอากาศที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรแก้ไขความไม่พร้อมในการใช้งานระบบสารสนเทศกองทัพบก ควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา และสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ ให้มีความพร้อมในการรองรับการใช้งานในปัจจุบันและในอนาคต ปฏิรูประบบสารสนเทศ ให้เป็นหน่วยงานที่เน้นการใช้เทคโนโลยี โดยเปลี่ยนการทำงานราชการให้ใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อลดขั้นตอนและระเบียบที่เป็นอุปสรรคกับหน่วยงานและกองทัพ และควรต้องกำหนดเป็นข้อบังคับ ให้กำลังพลในสังกัดทุกคนต้องพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้สารสนเทศอย่างจริงจัง โดยอาจเชื่อมโยงกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของกองทัพอากาศที่ 2 เช่น การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร กำลังพลกองทัพอากาศที่ 2 ต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ต้องรู้จักการแสวงหาสารสนเทศเพื่อให้ได้สารสนเทศไปใช้ประโยชน์การเรียนรู้และความรู้ตลอดเวลา ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้แก่กำลังพล ให้มีความสามารถด้านสารสนเทศ โดยจัดอบรมความรู้ ส่งเสริมให้กำลังพลเรียนรู้เทคนิควิธี ระบบสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงสร้างความเข้าใจในการใช้สารสนเทศให้ถูกต้อง รวมถึงความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำสารสนเทศไปใช้งาน ควรสร้างการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้กำลังพลมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การปรับเปลี่ยนองค์กร การใช้สารสนเทศในการปฏิบัติงาน และการสร้างเครือข่ายการใช้งานสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ควรสร้างแรงจูงใจให้กำลังพลในการพัฒนาทักษะความเข้าใจและ

ใช้สารสนเทศของตนเอง ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้รางวัลในลักษณะใบประกาศนียบัตรเป็นแบบอย่างของการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้สารสนเทศ และผู้บริหารกองทัพอากาศที่ 2 ควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นให้เกิดพฤติกรรมสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.(2559).แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- แกมกาญจน์ สมประเสริฐศรี. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อินฟอร์เมชั่น, 25(1), 8-16.
- จันทิมา เขียวแก้ว. (2557). บทที่ 8 ความต้องการสารสนเทศและการใช้สารสนเทศ CA305 การจัดการสารสนเทศเพื่องานนิเทศศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2560 จาก webstaff.kmutt.ac.th/~werapon.chi/CA301/CA305_1_2014/chapter08.pdf
- ธนู บุญญานวัตร. (2557). ความสำคัญของสารสนเทศ. เรียกใช้เมื่อ 11 กันยายน 2563 จาก <http://tanoo.wordpress.com>
- น้ำทิพย์ ภิภาวิน. (2546). ทักษะการใช้ห้องสมุดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินต์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์. (2561). การรู้สารสนเทศ. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2561 จาก http://human.tru.ac.th/elearning/tec_ban/tinfo01/info06.html
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพไทย กระทรวง กลาโหม พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2) เล่มที่ 132 ตอนที่ 86ก หน้า 100-103 (2558, กันยายน 8).
- วชิร ยิ่งยืนและคณะ. (2559). ตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศ: มุมมองสำหรับสภาพแวดล้อมยุคดิจิทัล. Journal of Information Science and Technology, 6 (1), 34-44.
- ศิริพร พูลสุวรรณ. (2561). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเสพสื่อในยุคดิจิทัลของกำลังพล สังกัดกองทัพอากาศที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สหไทย ไชยพันธุ์. (2556). การศึกษากับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์. Princess of Narathiwat University Journal, 5(2), 147-156.
- สำนักงานพัฒนาระบบราชการ. (2559). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2559 ของกองทัพอากาศที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานพัฒนาระบบราชการ กองทัพอากาศที่ 2.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=642

- อัญชสา สีนวนแก้ว และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2558). ปัจจัยเอื้อต่อพฤติกรรมสารสนเทศที่ส่งผลต่อการสร้างมูลค่าด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรไทย. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 4 (1), 96-116.
- อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2555). ผู้ใช้บริการสารสนเทศ ใน ประมวลสาระชุดวิชาผู้ใช้และการบริการสารสนเทศ หน่วยที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology*, 3(3), 266-299.
- Chen, C. C. & Herson, P. (1982). Information seeking : Assessing and anticipating user needs. New York: Neal-Schuman.
- Das, K. C. & Achary, J. (2014). Information needs, Information seeking behaviour and use of electronic resources by research scholars and faculties in the university and research libraries of Odisha. *Journal of Library & Information Science*, 4 (4), 552-566.
- Leckie, G. J. et al. (1996). Modelling the information seeking of professionals: A general model derived from research on Engineers, Health care professionals, and Lawyers. *Library Quarterly*, 66(2), 161-193.
- Paisley, W. J. (1968). Information needs and users. *Annual review of information science and technology*, 3 (1), 1-30.
- Pao, M. L. (1989). Concepts of information retrieval. Englewood: Libraries Unlimited.
- Spink, A. & Cole, C. (2006). Human information behavior: Integrating diverse approaches and information use. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57 (1), 25-35.
- UNESCO. (1978). Indicators of environmental quality and quality of life. Paris: UNESCO.
- Wilson, T. D. (1981). On user studies and information needs. *Journal of Documentation*, 37 (1), 3-15.
- Wilson, T. D. (2000). Human information behavior. *Information Science*, 3(2), 49-55.

ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0*
THE INFLUENCE OF CAUSAL AND GUIDELINES EFFICIENCY IN THE
ADMINISTRATION PRACTICE OF EDUCATIONAL INSTITUTION
ADMINISTRATORS IN THE AGE OF THAILAND 4.0

พจมาลย์ ปทุมบริสุทธ์

Potjamal Pathumborisut

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: touch_life@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 2) เพื่อศึกษา แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นการ วิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูของสถานศึกษาในกลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัด กทม. ที่ปฏิบัติงานมาไม่น้อย กว่า 1 ปี จำนวน 360 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยใช้หลักเกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 21 คน ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัด กทม. วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า เป็นการยอมรับ ส่วนภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และ หลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีเพียงปัจจัยทางการเมืองและ หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ส่วนภาวะผู้นำและการ บริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่มีอิทธิพล

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

ทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้น ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน และ 2) ค้นพบ 5 แนวทางแก้ไขในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพการบริหาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The Objectives of this research article were to study 1) to examine the causal model of leadership Strategic management Political factors and principles of governance influencing the administrative efficiency of school administrators in Thailand 4.0 2) To study ways to increase the management efficiency of school administrators in Thailand 4.0. This mixed method research combining quantitative and qualitative methods. For the quantitative research part, the sample consisted of 360 teachers who had at least one year of teaching experience and worked in schools in the Krungthong North Group, Bangkok Metropolitan Administration. They were selected via stratified sampling. Data were collected with the use of a questionnaire and analyzed with a structural equation model. As for the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with 21 key informants including educational institution administrators and deputy directors of schools in the Krungthong North Group which were under the supervision of Bangkok Metropolitan Administration. They were selected by purposive sampling. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation. Find relationships between factors with a structural equation model. The research findings showed that: 1) To examine the causal model of leadership Strategic management Political factors and principles of good governance It is related to the administrative efficiency of the school administrators. In Thailand in the 4.0 , the results of data analysis showed that There are only political factors and good governance principles. That have direct influence on management efficiency division of strategic Leadership and Management There is no direct influence on management efficiency. But indirectly influences management efficiency, so every variable has an influence on management efficiency.; and 2) Discover 5 solutions to the administration of educational institution administrators in Thailand in age 4.0.

Keywords: The Influence of Clausal, Management Efficiency, Educational Institution Administrators, Thailand 4.0

บทนำ

“ไทยแลนด์ 4.0” โมเดลใหม่ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทยที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Value - Based Economy) เพื่อก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (ชัยศักดิ์ ศุภระกาญจน์, 2561) ซึ่งกว่าจะมาเป็น Thailand 4.0 ก็ต้องผ่าน 1.0, 2.0, 3.0 มาก่อนตามลำดับ ไทยแลนด์ 1.0 เป็นสังคมเกษตรกรรมที่เน้นการเกษตรเป็นหลัก โดยในปี พ.ศ. 2504 เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก เน้นให้ประชาชนรู้จักประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม การจัดการศึกษาในยุคนี้เป็นการสอนแบบครูเป็นผู้ให้นักเรียนเป็นผู้รับเน้นการท่องจำ ตำราไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน การสอนของครูเน้นการบรรยายหลักสูตรเป็นแบบเน้นรายวิชา ไทยแลนด์ 2.0 มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบา เริ่มจาก พ.ศ. 2521 ส่วนการศึกษาจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ปฏิรูปจิตสำนึกแห่งการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ครูจะเป็นโค้ชและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ไทยแลนด์ 3.0 เข้าสู่อุตสาหกรรมที่มี ความซับซ้อนมากขึ้นจาก พ.ศ. 2551 เป็นยุคที่มีชาวต่างชาติมาลงทุนอย่างหลากหลายมีการเปิดนิคมอุตสาหกรรมมากมาย ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานในประเทศมากขึ้น แต่รายได้ของคนส่วนใหญ่ยังตกอยู่ในรายได้ปานกลาง มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมเกิดขึ้น การจัดการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 3.0 เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยให้ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนและสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนหรือเรียกได้ว่าครูเป็นผู้จัดการเรียนยุค 4.0 เรียนรู้แก่ผู้เรียนหลักสูตรจะมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ความเจริญก้าวหน้ายุคโลกาภิวัตน์ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นโมเดลใหม่ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทยที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Value - Based Economy)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเพื่อก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางดังที่กล่าว การจัดการศึกษาในยุคนี้จึงต้องมุ่งให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้น เด็กยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ใช้เข้าถึงนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ และการเรียนรู้ต้องเรียนรู้จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้น (Problem Based Learning) จึงจะสามารถเรียกได้ว่าเป็น “การศึกษา 4.0”และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า บุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุก ๆ ระดับของสังคม

โดยเฉพาะผู้นำองค์กร ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์กร นอกจากนี้ผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการทุกระดับในองค์กร มีการยอมรับกันว่าความสำเร็จขององค์กรหรือประสิทธิผลส่วนหนึ่งมาจากผู้นำองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำ (Leadership) สัมพันธ์กับประสิทธิผลของงานและภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากผู้นำมีความสำคัญที่การนำพาองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (Moorhead G, & Griffin R., 1995) สอดคล้องกับแนวคิดของ กัลยารัตน์ เมธีวรวงศ์ กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตน ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น การปฏิรูปการศึกษาในอนาคตจะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ฐานข้อมูล สื่อ แหล่งเรียนรู้ขนาดใหญ่แสวงหาความรู้เพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ เป็นนวัตกรรมที่นำมาสู่การพัฒนาประเทศ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องรวบรวมจัดระบบและใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและตัดสินใจให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนและสามารถดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้รวมทั้งการดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้การบริหารงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างเต็มที่ รวมถึงต้องทราบกฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตน เพื่อให้การบริหารและการตัดสินใจมีความถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการมากที่สุด ผู้บริหารควรดำเนินการโดยใช้อำนาจบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจะต้องจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง แม้ผู้บริหารจะมีอำนาจอิสระในการบริหารและตัดสินใจก็ตาม แต่อำนาจอิสระนั้นมีใช่เป็นไปโดยปราศจากการควบคุมตรวจสอบ นำไปสู่การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 (กัลยารัตน์ เมธีวรวงศ์, 2559)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0
2. เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณมีประชากร ประกอบไปด้วยครู และผู้บริหารของสถานศึกษาในกลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานมาไม่น้อยกว่า 1 ปี จากโรงเรียนทั้งหมดที่เก็บข้อมูลคือจำนวน 91 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้นมี 1,846 คน (รายงาน

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร, 2561) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้หลักเกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต ได้จำนวน 360 คน ตามแนวคิดของไคลน์ (Kline, R. B., 2005) ใช้แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และในส่วนท้ายของเครื่องมือจะเป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบเขียนข้อคิดเห็นโดยอิสระ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด และทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาคด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าเฉลี่ยรวม 0.987 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548) มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 18 ตัวแปรประกอบไปด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy, STR) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (Leadership, LEA) ประกอบด้วย สร้างแรงบันดาลใจ (inspire, INS) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary, VIS) และแบบอย่างที่ดี (Good Model, GM) 2) ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors, PF) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (Leadership, LEA) ประกอบด้วย สร้างแรงบันดาลใจ (Inspire, INS) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary, VIS) แบบอย่างที่ดี (Good Model, GM) และการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy, STR) ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture, OC) นโยบายที่ดี (Policy, POL) และความทันสมัย (Modernization, MOD) 3) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance, GG) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (Leadership, LEA) ประกอบด้วย สร้างแรงบันดาลใจ (Inspire, INS) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary, VIS) และแบบอย่างที่ดี (Good model, GM) 4) การบริหารงาน (Administration, ADM) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (Leadership, LEA) ประกอบด้วย สร้างแรงบันดาลใจ (Inspire, INS) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary, VIS) แบบอย่างที่ดี (Good model, GM) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy, STR) ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture, OC) นโยบายที่ดี (Policy, POL) ความทันสมัย (Modernization, MOD) ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors, PF) ประกอบด้วย ความมั่นคง (Security, SEC) งบประมาณ (Budgeting, BUD) หลักนิติธรรม (Rule of Law, ROL) หลักธรรมาภิบาล (Good Governance, GG) ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล (Effectiveness, EFFE) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency, EFFI) และหลักการรับผิดชอบ (Accountability, ACC) และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ คำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษานำเสนอข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 21 คน ประกอบด้วย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร รวม 12 คน และ รองผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี

สังกัดกรุงเทพมหานคร รวม 9 คน เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ทำการตรวจสอบความถูกต้องความควบคุมเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแต่ละปัจจัย เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล ข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวมเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณและหาความสัมพันธ์ระหว่าง ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล ในประเทศไทยยุค 4.0

สมมติฐาน

ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0

ผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล ที่มีผลต่อประสิทธิภาพ พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร พบว่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ ที่ทำการศึกษา มีค่าอยู่ระหว่าง 4.609 - 4.795 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.609 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.795 และพบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ที่ทำการศึกษาทุกตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนของการกระจายของข้อมูล ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่ทำการศึกษา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.401 - 0.621 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มี การกระจายของข้อมูลน้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กร มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.401 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีการกระจายของข้อมูลมากที่สุด คือ งบประมาณ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.621

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในรูปคะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 ขององค์ประกอบตัวแปรสังเกตดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในรูปคะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกต	น้ำหนักองค์ประกอบ			ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (R ²)
		Loading	SE	t-value	
ภาวะผู้นำ					
	สร้างแรงบันดาลใจ	0.89	0.02	20.43**	0.80
	การมีวิสัยทัศน์	0.96	0.02	23.16**	0.92
	แบบอย่างที่ดี	0.83	0.02	18.75**	0.70
การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์					
	วัฒนธรรมองค์การ	0.78	0.02	17.50**	0.62
	นโยบายที่ดี	0.84	0.02	19.08**	0.70
	ความทันสมัย	0.88	0.02	20.44**	0.77
ปัจจัยทางการเมือง					
	ความมั่นคง	0.99	0.02	25.02**	0.98
	งบประมาณ	0.80	0.03	18.42**	0.64
	หลักนิติธรรม	0.82	0.02	18.43**	0.68
หลักธรรมาภิบาล					
	หลักประสิทธิผล	0.86	0.02	18.72**	0.74
	หลักประสิทธิภาพ	0.97	0.02	21.87**	0.94
	หลักการรับผิดชอบ	0.97	0.02	21.63**	0.95
ประสิทธิภาพการบริหารงาน					
	แผนการดำเนินการ	0.99	0.02	26.11**	0.99
	การจัดการ	0.91	0.02	22.39**	0.83

แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นค่าที่บอกสัดส่วนความผันแปรระหว่างตัวแปรสังเกตกับองค์ประกอบรวม (Communalities)

ภาวะผู้นำ พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.83 - 0.96 การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.78 - 0.88 ปัจจัยทางการเมือง พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.80 - 0.99 หลักธรรมาภิบาล พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.86 - 0.97 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน พบว่า ตัวแปรที่ศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.91 - 0.99 ซึ่งทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากผลการวิเคราะห์

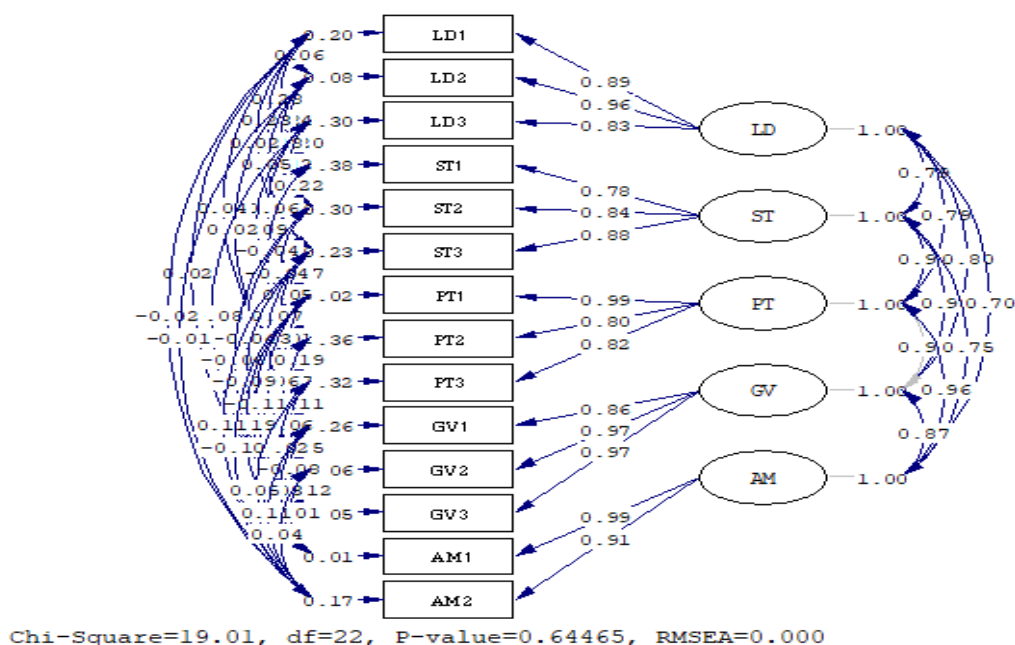
โมเดลการวัดของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบพหุองค์ประกอบสำหรับตัวแปรทั้ง 5 กลุ่มพบว่า โมเดลทั้ง 5 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นการตรวจสอบและยืนยันโมเดลทั้ง 5 ว่ามีความเป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของตัวแปรแฝงและยืนยันว่าองค์ประกอบที่ใช้วัดปัจจัยทั้ง 5 มิติมีความเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงของโมเดล 5 องค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง		
	Correlation	SE	t-value
ภาวะผู้นำ-การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์	0.79	0.03	24.67**
ภาวะผู้นำ-ปัจจัยทางการเมือง	0.79	0.03	29.86**
ภาวะผู้นำ-หลักธรรมาภิบาล	0.80	0.02	32.59**
ภาวะผู้นำ-ประสิทธิภาพการบริหารงาน	0.70	0.03	24.84**
การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์-ปัจจัยทางการเมือง	0.91	0.02	43.90**
การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์-หลักธรรมาภิบาล	0.93	0.02	47.04**
การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์-ประสิทธิภาพการบริหารงาน	0.75	0.03	27.85**
ปัจจัยทางการเมือง-หลักธรรมาภิบาล	0.95	-	-
ปัจจัยทางการเมือง-ประสิทธิภาพการบริหารงาน	0.96	0.02	44.46**
หลักธรรมาภิบาล-ประสิทธิภาพการบริหารงาน	0.87	0.02	43.19**

ตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่า GFI, AGFI และ CFI มีค่ามากกว่า 0.90 นั่นคือ 1.00, 0.97 และ 1.00 ตามลำดับ และค่า RMSEA และค่า SRMR มีค่าเท่ากับ 0.000 และ 0.010 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ในส่วนค่าไคสแควร์พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ ซึ่งค่าที่พิจารณาต้องมีค่าน้อยกว่า 2.00 (Shumacker & Lomax, 2010) พบว่า มีค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 0.74 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ จึงสนับสนุนข้อสรุปที่ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0

ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 พบว่า

1. ภาวะผู้นำ มีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และหลักธรรมาภิบาล มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.90 และ 0.25 ตามลำดับ นอกจากนี้ ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อปัจจัยทางการเมือง ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และหลักธรรมาภิบาล มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.70, 0.69 และ 0.49 ตามลำดับ

2. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยทางการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.78 นอกจากนี้ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน และหลักธรรมาภิบาล มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.63 และ 0.55 ตามลำดับ

3. ปัจจัยทางการเมือง มีอิทธิพลทางตรงต่อหลักธรรมาภิบาล และประสิทธิภาพการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.70 และ 0.47 ตามลำดับ นอกจากนี้ ปัจจัยทางการเมือง มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.34

4. หลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.48

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 สามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้ 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าเป็นการยอมรับ 2) ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีเพียงปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ส่วนภาวะผู้นำและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้น ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า

แนวทางในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0 ในภาพรวมต้องแก้ไขการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้านดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขับเคลื่อนให้องค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งการบริหารงานที่มีความราบรื่นและต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน และมีการใช้หลักและแนวคิดทางศาสนาร่วมใช้ในการบริหารด้วย และสำหรับความท้าทายของภาวะผู้นำในประเทศไทยยุค 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวและมีการปรับปรุงองค์กรอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน

2. ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานตามนโยบาย นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและความสำเร็จขององค์กร เป็นการทำความเข้าใจในส่วนต่าง ๆ ก่อให้เกิดการวางแผน นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการบริหารงานที่มีความราบรื่นและต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เป็นไปตามวัฒนธรรมองค์กร นโยบาย และความทันสมัย จึงจะสามารถพัฒนาและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยยุค 4.0 ได้

3. ด้านปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่ งบประมาณจะมีผลมากที่สุด ซึ่งงบประมาณที่ได้ไม่เท่ากันไปตามขนาดโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงาน รวมทั้งการยึดหลักความถูกต้องด้วย

4. ด้านหลักธรรมาภิบาล โดยหลัก ธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานที่บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย ส่งผลไปยังการดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและมีความคุ้มค่า รวมทั้งมีความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันด้วย โดยการบริหารรูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการติดตามผลการดำเนินงานและมี การพัฒนาปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์การ ควรมีการใช้เทคนิคในการบริหารงานที่เหมาะสมกับองค์การ ใส่ใจปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้กรอบกฎหมายเดียวกัน

5. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงาน ว่ามีปัจจัยต่าง ๆ มากมายส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาล เป็นต้น จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน และจากสภาพปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาประสบกับปัญหา ซึ่งเกิดจากความขาดแคลนด้านทรัพยากรและปัญหาสังคม จึงจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องหาวิธีการบริหารงานที่มีความชัดเจนทั้งในแง่การวางแผน การจัดการ การนำองค์การ และการควบคุม เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย ตามข้อค้นพบข้อ 1 และข้อ 2 ยังมีสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 นั่นคือ การมีคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเครื่องควบคุมและการปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้อง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคลไทยแลนด์ 4.0

จากผลการวิจัย พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีเพียงปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ส่วนภาวะผู้นำและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้น ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ภาวะผู้นำไม่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่งผ่านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง หรือหลักธรรมาภิบาล จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็น

ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี อาจไม่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ในแง่ของการวางแผนการดำเนินการ และการจัดการ แต่ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อาจทำให้เกิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ นั่นคือ เกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดี สร้างนโยบายที่ดี และในยุคไทยแลนด์ 4.0 ก็อาจมีวิสัยทัศน์ที่เป็นสมัยใหม่มากขึ้น หรืออาจทำให้เกิดความมั่นคง สามารถจัดการงบประมาณ รวมทั้งความถูกต้องในการบริหารจัดการ หรืออาจส่งผลให้เกิดหลักธรรมาภิบาลที่ดีในองค์การ โดยคำนึงถึงประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และการรับผิดชอบต่อ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ ทำให้เกิดกระบวนการบริหารที่คำนึงถึงผลสำเร็จและความคุ้มค่าขององค์การ โดยสิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจรูญเกียรติ กุลสอน และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยส่งผ่านปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านสมรรถนะโรงเรียน และปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยป้อนเข้า (Input) ที่สำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการที่นำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ไม่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่งผ่านปัจจัยทางการเมือง และ/หรือหลักธรรมาภิบาล จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ทั้งการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสม มีการสร้างนโยบายที่ดี และมีความทันสมัย จะส่งผลให้เกิดปัจจัยทางการเมือง เกิดความมั่นคงในองค์การ จัดสรรงบประมาณได้ดีไม่ซ้ำซ้อน และเกิดการยึดหลักความถูกต้อง หรือส่งผลให้เกิดหลักธรรมาภิบาลที่ดี โดยคำนึงถึงประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และการรับผิดชอบต่อ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ทำให้เกิดกระบวนการบริหารที่คำนึงถึงผลสำเร็จและความคุ้มค่าขององค์การ โดยสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เกิดการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลที่ดีต่อความสำเร็จขององค์การ (จรูญเกียรติ กุลสอน และคณะ, 2559) โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phusalux, Buatama & Fongsuwan ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการสมัยใหม่ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง พบว่า การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Phusalux, Buatama and Fongsuwan, 2015) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา สงครามศรีและคณะ ศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และผลการปฏิบัติงานของสถาบันอาชีวศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงาน โดยผ่านประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น จึงมีหลักฐานสนับสนุนมากพอว่า การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน

ปัจจัยทางการเมืองส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยทางการเมือง ทั้งองค์กรมีความมั่นคง มีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม และมีการใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงาน จะส่งผลให้เกิดการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุภัทรา สงครามศรี และคณะ, 2559) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจินดาขวัญ ถิ่นวงศ์แดง และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยทางการเมืองการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ เงิน หรืองบประมาณ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร นั่นคือ ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษามีความมั่นคงภายในสถานศึกษา มีระบบตรวจสอบภายใน มีการใช้งบประมาณที่โปร่งใส ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงานมากขึ้น นอกจากนี้ (จินดาขวัญ ถิ่นวงศ์แดง และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ, 2561) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรัตน์ สิทธิสมจินต์, และคณะ ศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมที่มีต่อผลการปฏิบัติงานโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย พบว่า การจัดการทรัพยากรมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ทั้งวิชาการ งบประมาณ บุคคล และงานทั่วไป ดังนั้น จึงมีหลักฐานสนับสนุนมากพอว่า ปัจจัยทางการเมือง มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน หลักธรรมาภิบาลส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน จากผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษา มีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานทางด้านสถานศึกษา ทั้งหลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล และหลักการรับผิดชอบ มีการบริหารงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สามารถใช้ทรัพยากรด้านต้นทุน แรงงาน และเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีวิธีบริหารจัดการที่ทำให้สถานศึกษาประหยัดต้นทุนและเกิดความคุ้มค่า รวมทั้งมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ การกระทำสิ่งเหล่านี้ ช่วยให้เกิดการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (จันทรัตน์ สิทธิสมจินต์ และคณะ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิธาน กมลเศษ และคณะ ศึกษาหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หลักธรรมาภิบาลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 88.5 (ปณิธาน กมลเศษ และคณะ, 2560)

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0

สำหรับแนวทางการแก้ไขในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดแนวทางการแก้ไขในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเทศไทยยุค 4.0 พบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขับเคลื่อนให้องค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งการบริหารงานที่มีความราบรื่นและต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน และมีการใช้หลักและแนวคิดทางศาสนาร่วมใช้ในการบริหารด้วย และสำหรับความท้าทายของภาวะผู้นำในประเทศไทยยุค 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวและมีการปรับปรุงองค์กรอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 (ปทุมรัตน์ เถียรประภากุล, 2561) กล่าวว่า ผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคการศึกษา 4.0 เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจแล้ว ยังเป็นจุดเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงานแล้ว จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความศรัทธาในตัวผู้นำ อันจะส่งผลต่อการดำเนินงานบริหารงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

2) ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานตามนโยบาย นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและความสำเร็จขององค์กร เป็นการทำความเข้าใจในส่วนต่าง ๆ ก่อให้เกิดการวางแผน นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการบริหารงานที่มีความราบรื่นและต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เป็นไปตามวัฒนธรรมองค์กร นโยบาย และความทันสมัย จึงจะสามารถพัฒนาและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยยุค 4.0 ได้ ซึ่งเป็นไปตามจันทิมา บุญอนันต์วงศ์ และคณะ ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเชิง กลยุทธ์ เป็นกระบวนการในการจัดทำกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่กำหนดอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ด้วยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคการศึกษา 4.0 รวมทั้งต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน 3) ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่งบประมาณจะมีผลมากที่สุด ซึ่งงบประมาณที่ได้ไม่เท่ากันไปตามขนาดโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงาน รวมทั้งการยึดหลักความถูกต้องด้วย (จันทิมา บุญอนันต์วงศ์, 2560) ดังที่ สุพจน์ นันทะเทศ และคณะ ได้ศึกษาและค้นพบแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณ สถานศึกษาควรวិเคราะห์ทิศทางและกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ควรรักษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการจัดสรรงบประมาณตาม

กรอบวงเงินที่ได้รับ ควรจัดทำแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ควรจัดหารายได้ ผลประโยชน์ มีการตรวจสอบความถูกต้องของงบประมาณ รวมทั้งจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติการใช้งบประมาณ

4) ด้านหลักธรรมาภิบาล โดยหลัก ธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานที่บรรลุลักษณะประสงค์เป้าหมาย ส่งผลไปยังการดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและมีความคุ้มค่า รวมทั้งมีความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันด้วย โดยการบริหารรูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการติดตามผลการดำเนินงาน และมีการพัฒนาปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กร ควรมีการใช้เทคนิคในการบริหารงานที่เหมาะสมกับองค์กร ใส่ใจปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาคด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ภายใต้กรอบกฎหมายเดียวกัน (สุพจน์ นันทะเทศ และคณะ, 2016) ดังที่ สกาวเดือน พิมพิศาล และคณะ กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้องค์การสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างประสบผลสำเร็จ ภายใต้สภาวะของการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ หลักธรรมาภิบาล ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการมองเห็นการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและพัฒนาองค์กรในสถานศึกษาอย่างมีอาชีพ ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ภายในองค์กรให้ประสบความสำเร็จ และประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างคุ้มค่า ทั้งการบริหารงาน บริหารคน และบริหารตนเอง รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยความสุจริต ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านประสิทธิภาพการบริหารงาน ว่ามีปัจจัยต่าง ๆ มากมายส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ หลักธรรมาภิบาล เป็นต้น จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน และจากสภาพปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาประสบกับปัญหา ซึ่งเกิดจากความขาดแคลนด้านทรัพยากรและปัญหาสังคม จึงจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องหาวิธีการบริหารงานที่มีความชัดเจน ทั้งในแง่การวางแผน การจัดการ การนำองค์การ และการควบคุม เป็นต้น (สกาวเดือน พิมพิศาล และคณะ, 2558) แนวคิดของสุกัญญา รอดระกำ กล่าวว่า การบริหารการศึกษาตามแนวทางนโยบายไทยแลนด์ 4.0 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษา เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้เชื่อมนโยบายกับการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีแล้วต้องมีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนให้มาร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย ได้รับความ

คิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา กับบุคลากรในองค์กร และพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้นวัตกรรมใหม่ คำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก (สุกัญญา รอดระกำ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 ค้นพบ แนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดประสิทธิ ภาพดังนี้ 1)ด้านภาวะผู้นำการบริหารงานที่มีความราบรื่นและต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน และมีการใช้หลักและแนวคิดทางศาสนามาร่วมใช้ในการบริหารด้วย 2) ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานตามนโยบาย นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและความสำเร็จขององค์กร พัฒนาและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยยุค 4.0 3) ด้านปัจจัยทางการเมือง มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และการจัดสรรงบประมาณ ควรยึดหลักความถูกต้อง 4)ด้านหลักธรรมาภิบาล โดยหลัก เป็นการบริหารงานที่บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย มีความคุ้มค่า รวมทั้งมีความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ด้วย โดยการบริหารรูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการติดตามผลการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้กรอบกฎหมายเดียวกัน 5)ด้านประสิทธิภาพการบริหารงาน ว่ามีปัจจัยต่าง ๆ มากมายส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์หลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ยังมีสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 นั่นคือ การมีคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเครื่องควบคุมและการปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้อง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปจากการศึกษา 1) ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล ที่มีผลต่อประสิทธิภาพ พบว่า มีเพียงปัจจัยทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานส่วนภาวะผู้นำและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้น ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน และ 2) แนวทางประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยุค 4.0 สำหรับแนวทางการแก้ไขในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำการบริหารงาน 2) ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 3) ด้านปัจจัยทางการเมือง 4) ด้านหลักธรรมาภิบาล 5) ด้านประสิทธิภาพการบริหารงาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ด้านภาวะผู้นำการบริหารงาน

ควรปรับเปลี่ยนและสร้างภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการสร้างผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยทางการเมือง และหลักธรรมาภิบาล ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษาจะทำให้เกิดต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานที่ส่งผลต่อบุคคลากร และนักเรียนทั้งทางตรงและอ้อม ด้านหลักธรรมาภิบาลการควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน โดยสร้างการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน ทั้งครู และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจ อันเป็นการสร้างความรักความสามัคคีภายในองค์กร/หน่วยงาน เพื่อทำให้เกิดความผูกพันขององค์กร อันเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้อุปการะมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยารัตน์ เมธีวรวงศ์. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำครูโรงเรียนมาตรฐานสากล. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณูปกตติต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยาเกียรติ กุลสอน และคณะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 11(พิเศษ), 1 - 12.
- จันทร์รัตน์ สิริธสมจินต์ และคณะ. (2557). กลยุทธ์การบริหารงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่องค์การสมรรถนะสูง: กรณีศึกษาห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารห้องสมุด, 58(1), 1-13.
- จันทิมา บุญอนันต์วงศ์. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(2), 318-333.
- จินดาขวัญ ถิ่นวงศ์แดง และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 8(3), 179-189.
- ชัยศักดิ์ ศุภระกาญจน์. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การในยุค THAILAND 4.0. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก <https://spark.adobe.com/page/YlGxuPO3qkdtE/>

- ปณิธาน กมลเศษ และคณะ. (2560). หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(65), 125-134.
- ปุ่นตนนท์ เกียรติประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. Veridian E-Journal Slipakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 1994 - 2013.
- รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร. (2561). เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.bangkok.go.th /bang kokeducation/page/sub/10030>
- สกวเดือน พิมพิศาล และคณะ. (2558). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาองค์กร สถาบันการศึกษาภายใต้ธรรมาภิบาล. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2(1), 37-60.
- สุกัญญา รอดระกำ. (2561). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุพจน์ นันทะเทศ และคณะ. (2016). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(61), 225-242.
- สุภัทรา สงครามศรี และคณะ. (2559). แบบจำลองความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกล ยุทธ์ ประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และผลการปฏิบัติงานของสถาบัน อาชีวศึกษา. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 10(1), 41 - 64.
- Kline, R. B. (2005). Principle and practice of structural equation modeling. NY: Guilford.
- Moorhead G, & Griffin R. (1995). Organizational Behavior: Managing People and Organizations. Boston: Houghton Mifflin.
- Phusalux, et al. (2015). Structural Equation Modeling of Determinants on Management Effectiveness of Thai Private Vocational College Education. Retrieved 26 August 2020 form <https://www. researchgate.net/scientific-contributions/Urasa-Buatama-2064089908>

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่น
ในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE
ENGLISH COMMUNICATION CONFIDENCE AND LIFE SKILLS AMONG
JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

ยะยา ยุทธิปูน

Yaya Yutthipoon

มารุต พัฒนา

Marut Patpol

วิชัย วงษ์ใหญ่

Wichai Wongyai

ชนิษฐา สาลีหมัด

Khanittha Saleemad

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: yayayutt1997@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 4 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนารูปแบบ 3) การทดลองใช้รูปแบบ และ 4) การปรับปรุงและการขยายผลรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านคลองมุดอ อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษ 3) แบบวัดทักษะชีวิต และ 4) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพด้วยสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการ

* Received 10 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

เรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบทบาทของครูและผู้เรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Exchanging Experiences) ขั้นที่ 2 สร้างความเชื่อมั่น (Building Confidence) ขั้นที่ 3 สร้างผลงานร่วมกัน (Creating Shared Work) ขั้นที่ 4 เรียนรู้การสะท้อนคิด (Learning Through Reflection) และขั้นที่ 5 กระตุ้นการประเมินผล (Encouraging Assessment) รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตชีวาในการเรียนรู้อย่างขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, ความเชื่อมั่น, การสื่อสารภาษาอังกฤษ, ทักษะชีวิต, ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The objectives of this research article were to develop and to study the effectiveness of an instructional model to enhance English communication confidence and life skills among junior high school students through research and development, which consisted four stages: 1) studying and analyzing the fundamental data to develop an instructional model; 2) developing an instructional model; 3) trying out the instructional model; and 4) revising and disseminating the instructional model. The subjects in this study 33 seventh-grade students at Bankorlormudor School. The research instruments comprised 1) instructional model 2) a measurement of English communication confidence 3) a measurement of life skills and 4) a student behavior documentation form. Both quantitative and qualitative data were analyzed using basic statistics. The differences between mean scores of English communication confidence and life skills were then analyzed using Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) and content analysis. The results indicated that the instructional model to enhance English communication confidence and life skills, consisted of 5 components including principles, objectives, learning management procedures, evaluation and assessment, and teacher-student roles. There were five stages of learning management: 1) exchanging experiences; 2) building confidence; 3) creating shared work; 4) learning through reflection; and 5) encouraging assessment. The suitability of the instructional model in terms of relevance and practicability was

at a high level. The effectiveness of an instructional model was high continuously and significantly at a level of .05 and efficiently stimulated students' active learning.

Keywords: Instructional Model, Confidence, English Communication, Life Skills, Junior High School Students

บทนำ

กระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน สิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกคนดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขนั้นคือ การศึกษาที่ดีเป็นพื้นฐาน แนวทางสำคัญที่นักการศึกษาของไทยได้พยายามมาตลอดคือ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันโดยมีจุดหมายสำคัญคือ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิตในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

สำหรับการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งที่สำคัญในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมายังไม่มีผลการจัดการเรียนรู้ที่น่าพอใจ ปัญหาของผู้เรียนที่พบส่วนใหญ่คือ ผู้เรียนไม่เห็นความจำเป็นหรือประโยชน์ของภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในชนบท การขาดความพร้อมทั้งทางด้านครู ตำราเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนและอื่น ๆ (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2535) ผู้เรียนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษมาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ถูกต้อง (สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร, 2541) ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออกและขาดความมั่นใจในการใช้ภาษา ผู้สอนยังใช้ภาษาไทยในการสอนเป็นส่วนใหญ่และครูขาดวิธีการสอนหรือเทคนิคที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ (วิจิตรา การกลาง, 2546); (พันธณี วิหคโต, 2546) นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและคิดว่าวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่น่าเบื่อ เรียนแล้วไม่เข้าใจและไม่ชอบเรียนและเกิดความรู้สึกลัวว่าภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่ไกลตัว ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ (ศศิภา ไชยวงศ์, 2553) ดังนั้น การเรียนภาษาอังกฤษจึงเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 4.23 เป็นเพราะผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษน้อย มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษต่ำ (เสาวภาคย์ ศรีโยธา, 2555) และปัญหาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครู พบว่า ความรู้และประสบการณ์การสอนไม่ดีพอหรือไม่มีวิชาชีพครูครูไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้วิธีสอนไม่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และยังพบว่า ครูใช้สื่อที่ไม่ทันสมัย จึงควรมีการพัฒนาสื่อการสอนหรือเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับบทเรียนและควรให้

มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง (กชกร คงเสมา, 2554) และครูขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนภาษา รวมทั้งการถ่ายทอดเทคนิคทางภาษาให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมักมีปัญหาในการอ่านและการเขียน (อรุณี วิริยะจิตรา, 2555)

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นทั้งด้านความรู้และทักษะเพื่อการดำรงชีวิตควบคู่กันไป วิจารย์ พานิช กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และที่สำคัญที่สุดคือ การปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน หลักการเรียนรู้ต้องมาจากการลงมือทำลงมือปฏิบัติ และการไม่ให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตนับเป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทย (วิจารย์ พานิช, 2555) จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทักษะชีวิตของผู้เรียนไทยหลายปีย้อนหลัง พบว่า ผู้เรียนที่มีปัญหาในการใช้ชีวิตจำนวนมากยังไม่ได้รับการแก้ไขและจำเป็นต้องมีการส่งเสริมอย่างเร่งด่วน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ การปรับตัวต่อปัญหา การควบคุมอารมณ์ การยอมรับถูก - ผิด ความพึงพอใจในตนเอง ความใส่ใจและเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น และที่เป็นจุดอ่อนและเป็นปัญหามาก ได้แก่ ความมุ่งมั่นพยายาม รองลงมาคือ ความกล้าแสดงออก (กรมสุขภาพจิต, 2544) และผลการศึกษาทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสของ ศักดิ์นคร สีหอแก้ว พบว่า ผู้เรียนส่วนมากยังมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับน้อย ผู้เรียนมักจะมองข้ามตนเอง ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง มักจะตัดสินใจตามพวกพ้อง ขาดกระบวนการไตร่ตรอง ขาดการควบคุมอารมณ์ของตนเอง เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว การใช้ภาษาไม่สุภาพในการสื่อสาร การวางตัวในสังคมยังไม่เหมาะสม และการให้ความร่วมมือยังมีน้อย (ศักดิ์นคร สีหอแก้ว, 2557) ซึ่ง รมณภัทร กตตน์วงศกร ให้ความเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนนั้น ครูควรให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนให้ความเชื่อมั่นในตนเองกับผู้เรียนทุกสถานการณ์ที่อำนวย มีการสร้างกฎ ข้อตกลงร่วมกันในชั้นเรียนในแต่ละรายวิชาหรือในการทำงานกลุ่ม จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาสติและอารมณ์ให้หนึ่ง ดังนั้น การส่งเสริมทักษะชีวิตในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอน (รมณภัทร กตตน์วงศกร, 2557)

สำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) ที่เน้นทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และหลักการใช้ภาษาที่สอดคล้องแทรกเข้าไปในกิจกรรม นักการศึกษาหลายท่านมีข้อค้นพบว่า การสอนตามแนวทางดังกล่าวควรมีการปรับปรุงดังนี้ 1) ขั้นตอนการสอน Presentation, Practice, and Production ไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารทางภาษาของผู้เรียนได้ ควรเพิ่มขึ้นเตรียมความพร้อมและขั้นการวัดและประเมินผล 2) เน้นครูเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม 3) จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (Fluency) โดยที่ไม่

เน้นความถูกต้องแม่นยำของกฎเกณฑ์หรือไวยากรณ์ (Accuracy) จึงละเลยการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในข้อผิดพลาดด้านการใช้ภาษา ผู้เรียนจึงไม่ได้ทำการแก้ไขให้ถูกต้อง ทำให้เข้าใจผิดและส่งผลถึงความสามารถในการอ่านและการเขียน 4) วิธีการวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ครูใช้ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นภายในห้องเรียน กล่าวคือ ครูวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียนโดยการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Chew, P. G. L., 2005) (Jarvis, H., & Atsilarat, S., 2004) (อารีรักษ์ มีแจ้ง, 2547)

นักภาษาศาสตร์และนักการศึกษามีความเห็นตรงกันว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารในอนาคตควรปรับการจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ได้จริงตามหน้าที่ของภาษาในการสื่อความหมายโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตจริงและสอดคล้องกับบริบททางสังคม ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากที่จะเรียนรู้ ดังความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้สิ่งใหม่ จัดการสอนเนื้อหาทางภาษาควบคู่กับการฝึกสื่อสารทางภาษาผ่านประสาทการรับรู้ทางการดู (Visual) การฟัง (Auditory) และการเคลื่อนไหว (Kinesthetic) จัดกิจกรรมที่เป็นการฝึกการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เช่น กระบวนการสื่อสาร การทำงานกลุ่ม การสร้างสรรค์ชิ้นงาน รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในประเด็นเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาตามสภาพจริง (Zull, J. E., 2002) และควรบูรณาการวิธีการที่มุ่งผลลัพธ์การปฏิบัติงานเป็นฐาน มีการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับสังคมวัฒนธรรมการจัดการ และนำสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงมาเชื่อมโยงเนื้อหา กิจกรรม สื่อ แหล่งเรียนรู้ และแหล่งสารสนเทศ และการวัดประเมินผลโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งด้านความรู้ในหลักการใช้ภาษาและด้านทักษะการสื่อสาร (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) และจากรูรณ มหารัษฎพงศ์ ได้เสนอแนะจากงานวิจัยว่า ควรให้มีการเรียนภาษาควบคู่ไปกับการสอนทักษะชีวิต ควรมีการสร้างบทเรียนบูรณาการที่มีสอนทักษะชีวิตในทุกวิชาและทุกระดับชั้น และควรกำหนดให้มีการบูรณาการการสอนทักษะชีวิตไว้ในนโยบายการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ (จากรูรณ มหารัษฎพงศ์, 2551)

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด/ทฤษฎีที่สำคัญเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1) ทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) 2) ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) 3) การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching) 4) ทฤษฎีการ

เสริมแรง (Reinforcement Theory) 5) การสะท้อนคิด (Reflection) 6) การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (The Communicative Language Teaching) และ 7) การสอนที่ยึดภาระงานเป็นฐาน (Task-Based Approach) ผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแนวใหม่ที่ให้มีทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ มีความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและสามารถนำทักษะชีวิตที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research: R1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ (Study and Analysis) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากเอกสาร แนวคิด/ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สร้างเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินแบบวัดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงไปทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับผู้เรียนกลุ่มนำร่อง จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม

ตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หลังจากนั้นดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การวิจัย (Research: R2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาไปทดลองใช้จริง (Implementation) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 33 คน จากโรงเรียนบ้านคอลอมุด อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบซ้ำ (One - Shot Repeated Measures Design) โดยใช้สัญลักษณ์ E - X O2 X O2 X O2 เมื่อ X คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต และ O2 คือการประเมินประสิทธิผลหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต เป็นการทดสอบซ้ำกับกลุ่มทดลองกลุ่มเดิมอีก 2 ครั้ง เพื่อศึกษาพัฒนาการและศึกษาความเชื่อมั่นในผลการทดลองที่กระทำซ้ำ ๆ และไม่มีกลุ่มควบคุม การทดลองใช้เวลาในชั่วโมงเรียนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาสัปดาห์ละ 3 คาบ ๆ ละ 50 นาที รวมเวลา 45 คาบ และการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) แบบ Wilks' Lambda และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการปรับปรุง (Revision) และการขยายผล (Dissemination) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประกอบรูปแบบหลังจากการนำไปใช้เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ และดำเนินการขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มขยายผลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน จากโรงเรียนบ้านตลิ่งชัน อ.จะนะ จ.สงขลา และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบทบาทของครูและผู้เรียนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 หลักการของรูปแบบ

1.1.1 การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษมุ่งเน้นการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทั้ง 4 ทักษะ ความกล้าหาญในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ความตั้งใจพยายามในการสื่อสารภาษาอังกฤษและการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาของตนเอง และมีการสอดแทรกเนื้อหาทั้งคำศัพท์และหลักการใช้ภาษาในแต่ละขั้นตอน

1.1.2 การจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการทักษะชีวิตในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์ และการใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เรียน

1.1.3 การจัดการเรียนรู้นั้น ครูมีบทบาทเป็นโค้ช (Coach) ซึ่งคอยกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามอย่างมีเป้าหมาย และเป็นผู้ช่วยเหลือ (Facilitator) ผู้เรียนในการจัดกิจกรรม โดยให้กำลังใจและการเสริมแรง เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้กล้าแสดงออกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต

1.1.4 การจัดการเรียนรู้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) ทั้งแบบ Formative Assessment และ Summative Assessment โดยใช้การประเมินที่หลากหลาย ประเมินหลายช่วงเวลา ใช้ผู้ประเมินหลายฝ่ายและสะท้อนผลการประเมินสู่การพัฒนาผู้เรียน

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1.2.1 เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านความกล้าหาญในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ความตั้งใจพยายามในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเอง

1.2.2 เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์ และการใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

1.3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Exchanging Experiences) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อ นวัตกรรมที่น่าสนใจ ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ มีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำลังให้ความสนใจด้วยทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ครูและผู้เรียนร่วมคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ถึงประเด็นที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ทั้งด้านคำศัพท์ หลักการใช้ภาษา ทักษะทางภาษาและทักษะชีวิต ครูคอย

เป็นโค้ช ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ เสริมแรงผู้เรียน ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างความเชื่อมั่น (Building Confidence) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการฟังและการพูดตามตัวแบบ ตามรูปแบบการสอน การฟังและการพูดในสถานการณ์ที่น่าสนใจซึ่งสอดคล้องกับชีวิตจริงและขอบเขตข้อมูลต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารตลอดเวลา ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม ครูทำหน้าที่เป็นโค้ชคอยให้คำแนะนำ การเสริมแรง และร่วมกันประเมินผล ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างผลงานร่วมกัน (Creating Shared Work) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เน้นฝึกทักษะการสื่อสารด้านการอ่านและการเขียนเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังสอดแทรกทักษะการฟังและการพูดด้วย ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม และได้อ่านบทอ่านที่เกี่ยวกับปัญหาที่น่าสนใจในชีวิตประจำวันตามรูปแบบการสอนอ่านแล้วคิด วิเคราะห์เนื้อหา พร้อมสรุปแนวทางแก้ปัญหาที่พบเจอจากเรื่องที่อ่าน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ผู้เรียนร่วมกันค้นคว้าหาข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยี ร่วมกันสร้างชิ้นงานแล้วนำเสนอตามความ เข้าใจและความรู้ที่เรียนมา โดยมีครูเป็นโค้ชคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจและกระตุ้น ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันภายใน กลุ่ม และร่วมกันประเมินทักษะการอ่านและการเขียน

ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้การสะท้อนคิด (Learning Through Reflection) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้กล้าคิด กล้าตัดสินใจและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ผู้เรียนกล้าแสดงออกทางความคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมาทั้งด้านความรู้ ทักษะทางภาษาและการสร้างชิ้นงาน โดยการนำเสนอข้อดี ข้อเสียและ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วยทักษะการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษ มีครูเป็นโค้ช คอยกระตุ้น ความคิดของผู้เรียนด้วยคำถามสำคัญอย่างมีเป้าหมาย ให้กำลังใจและปรับความรู้ความเข้าใจ ของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกัน

ขั้นตอนที่ 5 กระตุ้นการประเมินผล (Encouraging Assessment) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม กล้าคิดอย่างมีวิจารณญาณ กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยผู้เรียนร่วมกันนำเสนอชิ้นงานที่สร้างขึ้น มา มีการวัดและ ประเมินผลชิ้นงาน และการนำเสนอชิ้นงานของเพื่อนตามรายการและเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น แล้วนำเสนอผลการประเมินให้ผู้เรียนทุกคนทราบ โดยเน้นทักษะการพูดและการเขียน ภาษาอังกฤษ ครูมีบทบาทเป็นโค้ช ผู้ให้คำแนะนำและคอยกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามสำคัญ สังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะจากการประเมินเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนนำไป พัฒนาตนเองต่อไป

1.4 การวัดและประเมินผลของรูปแบบ

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยแบ่งการวัดและประเมินผลเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนซึ่งเป็นการวัดและการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา (Assessment for Improvement) ทั้งแบบ Formative Assessment และ Summative Assessment และใช้ผู้ประเมินหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน และครูประเมิน ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การประเมินความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต การประเมินทักษะทางภาษา การประเมินชิ้นงาน และการนำเสนอชิ้นงาน โดยมีการประเมินผลหลายครั้งด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งกำหนดตามเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubrics) สะท้อนผลการประเมินสู่การปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

1.5 บทบาทของครูและผู้เรียน

ครูมีบทบาทเป็นโค้ช (Coach) คอยกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามสำคัญอย่างมีเป้าหมาย และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Facilitator) ให้คำแนะนำและการเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียน ครูจัดเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน วัดและประเมินผลความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตในแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้กล้าแสดงออกผ่านการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตของตนเองได้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ผู้เรียนแสดงบทบาทเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ (Active Learner) พยายามตั้งใจฟัง กล้าพูดและกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกโดยใช้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมั่นใจ พยายามแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รู้วิธีแก้ปัญหา ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้สำเร็จตามกำหนด จนเกิดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตที่เหมาะสม

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.49) ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.55) และผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.53)

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษมีพัฒนาการหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดคือ ความกล้าหาญในการสื่อสารภาษาอังกฤษซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.50) ความตั้งใจพยายามในการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.53) และการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเอง มีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = 0.53) และทักษะชีวิตมีพัฒนาการหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นเช่นกัน 3 องค์ประกอบแรกที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดคือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.55) การใช้สารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.54) การทำงานร่วมกับผู้อื่น $\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.57) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.30, S.D. = 0.53) การคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 0.46) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 0.48) และการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการด้านความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสูงขึ้น ซึ่งผลการประเมินผู้เรียนหลังเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยด้านความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษมีค่าคะแนนเฉลี่ยคือ 3.14, 3.34 และ 3.48 ตามลำดับ และด้านทักษะชีวิตมีค่าคะแนนเฉลี่ยคือ 3.16, 3.40 และ 3.57 ตามลำดับ และจากผลการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) แบบ Wilks' Lambda พบว่า ค่าเฉลี่ยของความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตมีความแตกต่างกันในแต่ละครั้งที่ประเมิน ซึ่งผู้เรียนมีพัฒนาการความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการด้านความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต

การประเมิน	ความเชื่อมั่นใน	ทักษะชีวิต	N	Wilks' Lambda	
	การสื่อสาร				
	ภาษาอังกฤษ				
	$\bar{X}$ S.D.	$\bar{X}$ S.D.		F	p
ครั้งที่ 1	3.14 0.54	3.16 0.53	33		
ครั้งที่ 2	3.34 0.50	3.40 0.52	33	9.984	.000*
ครั้งที่ 3	3.48 0.52	3.57 0.55	33		
เฉลี่ย	3.32 0.52	3.38 0.53	33		

*p < .05

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีความสนุกสนานในการเรียน กล้าแสดงออก ตั้งใจและพยายามเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น พยายามสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียนกับเพื่อน ดีใจที่ได้เรียนรู้จากสื่อจริงหรือสื่อจากอินเทอร์เน็ตที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนโดยตลอด ได้ใช้ทักษะชีวิตมากขึ้น กล้าเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่น กล้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักแก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากขึ้น สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นคว้าหรือสร้างสรรค์ชิ้นงาน ทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนมากขึ้น จนสามารถทำได้สมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด พยายามสะท้อนคิดผ่านทางการพูดและการเขียน กล้าประเมินผลผู้อื่นและนำเสนอผลการประเมินอย่างมีเหตุผลมากขึ้น

2.4 ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการปรับปรุง (Revision) รูปแบบการจัดการเรียนรู้หลังจากการนำไปใช้พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกันระหว่างหลักการ จุดประสงค์และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มีการระบุตัวชี้วัดของความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตและบทบาทของครูและผู้เรียนอย่างชัดเจนในแต่ละขั้นตอน และผู้วิจัยปรับปรุงเครื่องมือประกอบรูปแบบ ได้แก่ แบบวัดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและแบบวัดทักษะชีวิตทำให้ข้อคำถามมีใจความเดียวและความเข้าใจง่ายสำหรับผู้เรียน จึงได้รูปแบบการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ และผลการขยายผล (Dissemination) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนกลุ่มขยายผลมีความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ และผลการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) แบบ Wilks' Lambda ระหว่างกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีกล้าหาญ ความตั้งใจ ความพยายามในการสื่อสารภาษาอังกฤษและมีส่วนร่วมในการทำชิ้นงานกับเพื่อนและมีความสนุกสนานในการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีสำคัญทางการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, A., 1977) ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Rizzolatti, G., 2005) การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Arthur, C. L., & Gamston, R. J., 2002) ทฤษฎีการเสริมแรง (Skinner, B. F., 1938) การสะท้อนคิด (Dewey, J., 1993) การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Hymes, D., 1979) และการสอนโดยยึดภาระงานเป็นฐาน (Willis, J., 1998) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และจากการวิเคราะห์/สังเคราะห์

ข้อมูลได้องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบทบาทของครูและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎี หลักการและแนวคิด รวมทั้งสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกัน และยิ่งกล่าวอีกว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ทฤษฎี หลักการหรือหลักของรูปแบบ 2) การอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการ 3) การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบ และ 4) การอธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งครอบคลุมทั้ง 5 องค์ประกอบของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาที่พบหลังการนำรูปแบบไปใช้เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน (ทิศนา ขัมมณี, 2557) ซึ่ง Joyce, B. กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้นต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในสถานการณ์จริง แล้วนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป (Joyce, B., 2004) สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา ขัมมณี ได้กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ สามารถทำนายผลได้และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ได้ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มอื่นอีกครั้ง (ทิศนา ขัมมณี, 2557)

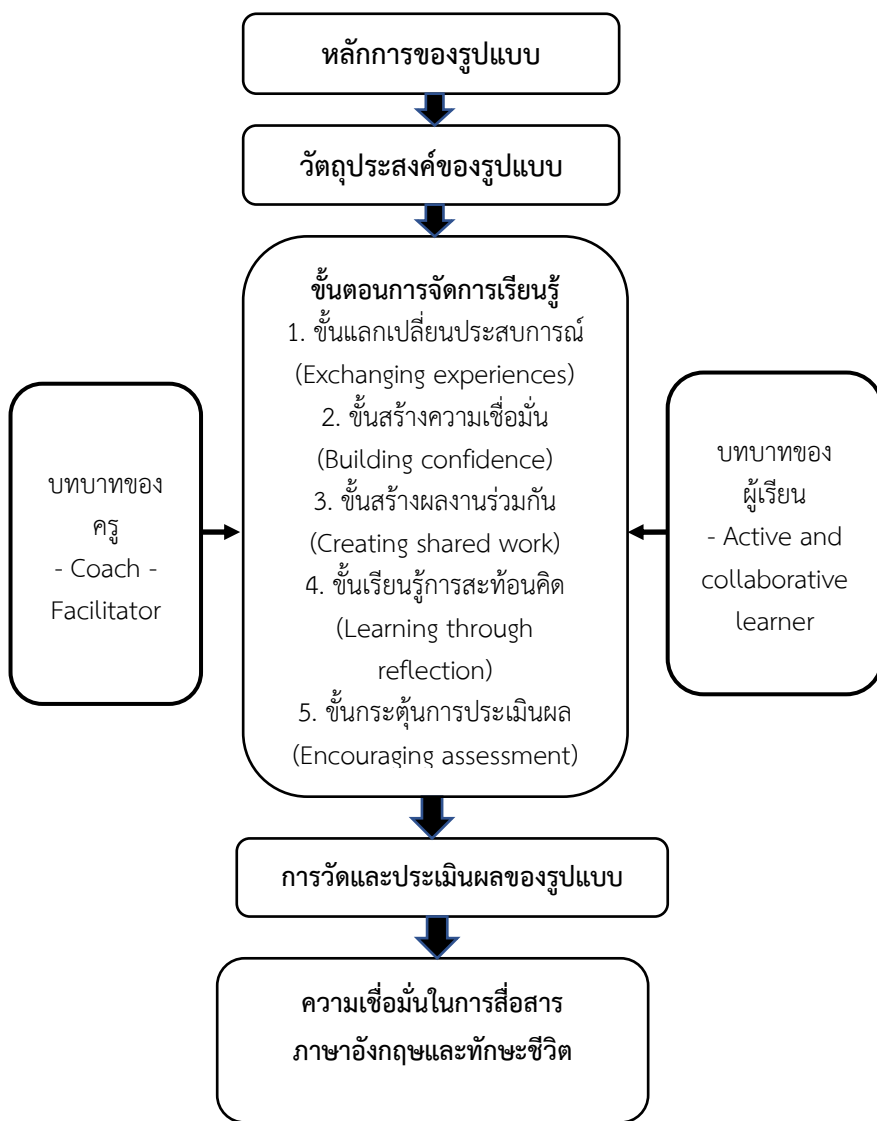
2. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต มีพัฒนาการความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสูงขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยด้านพัฒนาการความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตหลังการใช้รูปแบบดังกล่าวสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการสื่อสารและการใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องเนื้อหา คำศัพท์และหลักการใช้ภาษาอังกฤษตามหลักวิธีการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการสอนที่เน้นภาระงานเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ฝึกการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information Exchange) การแสดงบทบาทสมมติ (Role - Play) และมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในห้องเรียนซ้ำ ๆ จนเกิดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ดังที่ Tennyson, R. D. กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้อังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น รูปแบบของภาษาถูกเรียนรู้ในบริบทของการสื่อสารทั้ง 4 ทักษะ การจัดการเรียนรู้นี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยภาษาอังกฤษ (Tennyson, R. D., 2005) สอดคล้องกับสมิตรา อังวัฒนกุล กล่าวว่า รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์

โดยตรงกับภาษาที่จะเรียนในสถานการณ์และรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นความคล่องในการใช้ภาษา (Fluency) มากกว่าความแม่นยำในภาษา (Accuracy) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมั่นใจ (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2540) ซึ่ง Willis, J. กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ในขณะที่ทำภาระงาน ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาและได้เรียนรู้ภาษาในสถานการณ์จริงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายขึ้นได้ (Willis, J., 1998)

ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการด้านทักษะชีวิตหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เป็นเพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้และได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่มอย่างมีเป้าหมาย ได้ใช้ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการใช้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีในระหว่างการเรียนรู้หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงขึ้น ดังที่ Skinner, B. F. กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ตนเองได้รับ (Skinner, B. F., 1938) และ Rizzolatti, G. กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่น และมีการซึมซับรับรู้ทางสมอง เกิดการเข้าใจ แล้วนำมาสู่การแสดงพฤติกรรมเลียนแบบผู้อื่น นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ได้ให้ผู้เรียนอยู่กับบริบทหรือสภาพแวดล้อมจริง (Authentic Learning) ครูคอยสร้างแรงขับภายในตัวของผู้เรียนออกมา (Internal Motivation) และที่สำคัญ ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมทางสังคม (Social Learning) การปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและเกิดทักษะชีวิตขึ้นได้ (Rizzolatti, G., 2005)

นอกจากนี้ ครูถือว่าเป็นผู้สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนรู้นี้ ครูมีบทบาทเป็นโค้ช (Coach) คอยกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามสำคัญอย่างมีเป้าหมาย และผู้ให้ความช่วยเหลือผู้เรียน (Facilitator) คอยให้คำแนะนำและการเสริมแรงทางบวก คอยติดตามการเรียนรู้หรือการทำงานของผู้เรียนทุกคนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา กล่าวว่า ครูยุคใหม่มีบทบาทกระตุ้นผู้เรียนให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งประสานงานในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เน้นการฝึก (Training) หรือพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้มีความรู้ความสามารถ การคิดและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในขณะที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ (Active Learner) ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความกระตือรือร้น ตั้งใจและพยายามใช้ทักษะทางภาษา รู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้ภาษากับเพื่อนเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในการสร้างชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์จนเกิดความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตขึ้น ผู้วิจัยสรุปรูปแบบ (Model) การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2556) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดกรู๊ป Model การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิต สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) บทบาทของครูและผู้เรียน โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Exchanging Experiences) 2) ขั้นสร้างความเชื่อมั่น (Building Confidence)

3) ขั้นสร้างผลงานร่วมกัน (Creating Shared Work) 4) เรียนรู้การสะท้อนคิด (Learning through reflection) และ 5) ขั้นกระตุ้นการประเมินผล (Encouraging aAssessment) ผลการประเมินรูปแบบหลังการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 ครั้งพบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งด้านความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและด้านทักษะชีวิต และจากผลการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) แบบ Wilks' Lambda พบว่าผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนสรุปว่า ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก ตั้งใจและพยายามเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น พยายามสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนเสมอ ผู้เรียนได้ใช้ทักษะชีวิตมากขึ้น กล้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน กล้าแสดงความคิดเห็นหรือสะท้อนคิดประเด็นต่าง ๆ พยายามแก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สนุกสนานกับการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นคว้าหรือสร้างสรรค์ชิ้นงาน จนสามารถทำได้สมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนดและทำให้การเรียนภาษาอังกฤษมีชีวิตชีวามากขึ้น การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้และแบบวัดที่สร้างขึ้นมา เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร ควรทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบโดยละเอียดก่อนนำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ควรจัดให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มและเน้นการมีส่วนร่วมในการสื่อสารและการสร้างชิ้นงาน และที่สำคัญ ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นโค้ชและผู้ให้ความช่วยเหลือผู้เรียน คอยกระตุ้นให้คำแนะนำและเสริมแรงผู้เรียนในการเรียนรู้และการแสดงออกทักษะทางภาษาอย่างเต็มศักยภาพทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน พยายามใช้สื่อเทคโนโลยีและการประเมินผลระหว่างเรียนเป็นระยะด้วยวิธีการที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กชกร คงเสมา. (2554). ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 6 (17), 73-86.
- กรมสุขภาพจิต. (2544). คู่มือการสอนทักษะชีวิตในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: ยูเนิส อิมเมจ กรุ๊ป.
- จารุวรรณ มหารัชพงศ์. (2551). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษ และทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พันธนิย์ วิทโคโต. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. วารสารวิชาการ, 6 (9), 25-28.
- รมณภัทร กตตน์วงศ์กร. (2557). การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตรา การกลาง. (2546). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นทักษะการสื่อสารตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ, 6 (10), 42-56.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2556). จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: อาร์ แอนด์ เอ็น ปริ้นท์.
- ศศิภา ไชยวงศ์. (2553). การใช้การสอนแบบซักชวนร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อเพิ่มพูนการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและลดความวิตกกังวลของนักเรียนในชมรมมัคคุเทศก์น้อย. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักดิ์นคร สีหอแก้ว. (2557). รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร. (2541). การศึกษาการจัดรูปแบบศูนย์การเรียนรู้แบบ Self-Access สำหรับวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). การออกแบบการสอน หลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2535). วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). วิธีสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวภาคย์ ศรีโยธา. (2555). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1.

- ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรุณี วิริยะจิตรา. (2555). เหลียวหลังแลหน้าการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร:
หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2547). การพัฒนารูปแบบการสอนกลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หลักการ
เรียนรู้แบบร่วมมืองานเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้การอ่านสำหรับนิสิตนักศึกษา. ใน
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arthur, C. L. & Gamston, R. J. (2002). Cognitive Coaching Foundation Seminar
Learning Guide Highlands Ranch: Center for Cognitive Coaching. New
Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Jersey: Prentice-Hall.
- Chew, P. G. L. (2005). Change and continuity: English language teaching in
Singapore. Retrieved July 25, 2005, from [http / www. asian- efl-
journal.com/ march - 05 - pc.php](http://www.asian-efl-journal.com/march-05-pc.php)
- Dewey, J. (1993). How we think. Boston: D.G. Heath.
- Hymes, D. (1979). The Communication Approach to Language Teaching. London:
Oxford University Press.
- Jarvis, H & Atsilarat, S. (2004). Shifting paradigms: From a communicative to a
context-based approach. Retrieved July 25, 2004, from [http://asian-efl-
journal.com/Dec 04 HJ%26SA.pdf](http://asian-efl-journal.com/Dec 04 HJ%26SA.pdf)
- Joyce, B. (2004). Models of teaching. Boston: Allyn & Bacon.
- Rizzolatti, G. (2005). The mirror neuron system and its function in humans.
Anatomy and Embryology, 210 (5-6), 419-421.
- Skinner, B. F. (1938). The Behavior of organisms: An experimental analysis. New
York: Appleton-Century.
- Tennyson, R. D. (2005). The impact of cognitive science movement on
instructional design fundamentals. New Jersey: Educational Technology
Publications.
- Willis, J. (1998). A Framework for Tasked-Based Learning. Edinburgh: Longman.
- Zull, J. E. (2002). The art of changing the brain: Enriching the practice of teaching
by exploring the biology of learning. Virginia: Stylus Publishing.

ผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ*

WOMEN AND NATURE IN CONTEMPORARY THAI NOVELS ECOFEMINIST APPROACH

นุชารัตน์ มุงคุณ

Nucharat Mungkun

อรัทัย เพี้ยยุระ

Orathai Piayura

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Email: nucharat_tu@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย โดยใช้มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ ศึกษาจากวรรณกรรมที่แต่งโดยผู้ประพันธ์หญิงที่มีความโดดเด่นและมีผลงานที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ หรือตีพิมพ์อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนด คือ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ เรื่อง มฤตยูเขียว ของ จินตวิวิธน์ (ปี พ.ศ. 2513 - 2523) เรื่อง ปูนปิดทองของ กฤษณา อโศกสิน (ปี พ.ศ. 2524 - 2534) เรื่อง ผ้าทอง ของ แก้วก๋า (ปี พ.ศ. 2535 - 2545) เรื่อง ความสุขของกะทิ ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ (ปี พ.ศ. 2546 - 2556) และ เรื่อง ไล่เดือนตาบอดในเขาวงกต ของ วีรพร นิติประภา (ช่วงปัจจุบัน) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประพันธ์หญิงทุกคนนำเสนอภาพธรรมชาติในการเชื่อมโยงกับผู้หญิงตามกรอบแนวคิดสตรีนิยมเชิงนิเวศ 8 ประเด็น คือ 1) การเชื่อมโยงโดยประวัติศาสตร์ 2) การเชื่อมโยงโดยมโนทัศน์ 3) การเชื่อมโยงโดยหลักฐานเชิงประจักษ์ 4) การเชื่อมโยงโดยสัญลักษณ์ 5) การเชื่อมโยงโดยการเมือง 6) การเชื่อมโยงโดยจริยธรรม 7) การเชื่อมโยงโดยวิทยาศาสตร์ และ 8) การเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏใน 2 ประเด็นที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงในฐานะที่เป็นปัจเจกชนกับธรรมชาติ ประเด็นเกี่ยวกับเพศวิถี และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างธรรมชาติ ผู้หญิง ผู้ชาย มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานของผู้ประพันธ์หญิงทุกช่วงเวลา โดยแสดงให้เห็นอคติ และการเลือกปฏิบัติที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิง ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่มนุษย์กระทำต่อธรรมชาติ โดยอาศัยระบบคิดแบบ

* Received 28 September 2020; Revised 13 February 2021; Accepted 19 February 2021

คู่ตรงข้าม และการมองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ผ่านการตีความการสื่อความหมายแฝงในสังคมแบบชายเป็นใหญ่

คำสำคัญ: ผู้หญิง, ธรรมชาติ, นวนิยายไทยร่วมสมัย, สตรีนิยมเชิงนิเวศ

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze the women - nature connections in literary works, based on ecofeminism approach and the influence of the theory on literary works to the five Thai literary works produced by the outstanding female writers during the years 2513 B.E. to present: Jintawee Wiwat (2513 – 2523 B.E.), Krisana Asoksin (2524 – 2534 B.E.), Kaew Kaw (2535 – 2545 B.E.), Ngarpun Vejajiva (2546 – 2556 B.E.), and Veeraporn Nitirapha (2557B.E. to present). The study found that women in Thai literary works were connected to nature and could be analyzed by an ecofeminist conceptual framework of 1) historical connections 2) conceptual connections 3) empirical connections 4) symbolic connections 5) political connections 6) ethical connections 7) scientific connections, and 8) cross cultural connections. From women-nature connections in these literary works, the researcher categorized it into two groups: the individualist and sexuality: nature gender power relations. Thai literary works illustrated ecofeminist concept influencing the connection between sexism by men and the discrimination of nature. These were expressed through the dualism and anthropocentrism conceptual connections through interpretation of connotative meaning in patriarchy society.

Keywords: Women, Nature, Contemporary Thai Novels, Ecofeminism

บทนำ

สตรีนิยมเชิงนิเวศ (Ecofeminism) มีความเชื่อมโยงกับกระบวนทัศน์วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ซึ่งเป็นมุมมองที่ให้ความสนใจกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยวิพากษ์ภาวะที่มนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ (Anthropocentrism) กับกระบวนทัศน์สตรีนิยม ซึ่งเป็นมุมมองที่มุ่งไปที่ความรู้สึกของมนุษย์ (สตรี) เป็นหลัก จะเห็นได้ว่ากระบวนทัศน์ทั้งสองยังคงให้ความสำคัญกับระบบคิดแบบภาวะการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางอยู่ มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศจึงนำเสนอจุดเน้นที่มุ่งไปที่การมองธรรมชาติ ในความหมายของระบบนิเวศที่มีการอิงอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญทั้งธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ในลักษณะที่เท่าเทียมกัน ฟร็องซัวส์ โดบอนด์ (Fracoise d' Eaubonne)

เป็นนักเขียนแนวสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสคนแรกที่ได้นำเสนอมุมมองนี้ในปี ค.ศ. 1974 โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิง ผู้ชาย และธรรมชาติกับประเด็นเพศภาวะ (Gender) (Najera, M., 2018)

Warren, J. K. เป็นนักสตรีนิยมเชิงนิเวศคนสำคัญที่นำเสนอแนวคิดการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติ (Women - Nature Connections) โดยแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงโดยประวัติศาสตร์ที่มีมุมมองต่อผู้หญิงในด้านร้าย คือ เป็นสัตว์ที่มีอารมณ์รุนแรง และไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ตั้งแต่ยุคสมัยปรัชญากรีกโบราณ รวมทั้งยุคที่ยึดถือหลักเหตุและผล 2) การเชื่อมโยงโดยมโนทัศน์ เป็นระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามที่แบ่งแยกระหว่างเหตุผล/อารมณ์ จิตใจ/ร่างกาย วัฒนธรรม/ธรรมชาติ มนุษย์/ธรรมชาติ ผู้หญิง/ผู้ชาย ให้ออกจากกัน รวมทั้งมโนทัศน์เกี่ยวกับการครอบงำ และการจัดลำดับชั้น ภายใต้สังคมแบบชายเป็นใหญ่ 3) การเชื่อมโยงโดยหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงผู้หญิงกับการทำลายล้างธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสถานะของผู้หญิง คือ เป็นฝ่ายผู้ถูกกระทำในลักษณะเช่นเดียวกันกับธรรมชาติ 4) การเชื่อมโยงโดยสัญลักษณ์ เป็นการลดคุณค่าของผู้หญิงกับธรรมชาติ ปรากฏหลักฐานในด้านศาสนา เทววิทยา ศิลปะและวรรณคดี ซึ่งมีลักษณะร่วมกัน คือ เปรียบผู้หญิงกับธรรมชาติว่าเป็นสิ่งเดียวกัน และสามารถแทนที่กันได้ 5) การเชื่อมโยงโดยการเมือง เกิดจากกระบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิง รากหญ้าที่ได้รับผลกระทบจากการเลือกปฏิบัติในการเข้าถึง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการได้รับผลกระทบจากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และ 6) การเชื่อมโยงโดยจริยธรรม เป็นการเชื่อมโยงด้านหลักจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งให้ความสำคัญกับภาคปฏิบัติการทางสังคมที่มีผลกระทบต่อผู้หญิง สัตว์ และธรรมชาติ (Warren, J. K., 1993)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยในประเทศได้แก่งานของ ธัญญา สังขพันธานนท์ และโสภิสฐ์ สุ่มมาตย์ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2553); (โสภิสฐ์ สุ่มมาตย์, 2556) ใช้กรอบแนวคิดของ Warren, J. K. เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ และตีความตัวบทเกี่ยวกับประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ และนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์อย่างแพร่หลาย (Warren, J. K., 1993) แต่จากการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม ผู้วิจัยพบพัฒนาการของกรอบแนวคิด โดยพบว่าประเด็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ มีการให้คำอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นการเชื่อมโยงโดยวิทยาศาสตร์ คือ การนำเสนอเกี่ยวกับความคล้ายคลึงกันทางชีววิทยาของการเป็นผู้ให้กำเนิดระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ (Amin, N. R., 2015) และการเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับบริบทความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้หญิงที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก ซึ่งมีจุดเน้นที่ลื้อไปตามแนวนโยบายทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะเจาะจงของแต่ละประเทศ (Amin, N. R., 2015); (Gaard, G., 2010) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงสามารถสรุปกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้หญิงกับธรรมชาติโดยดัดแปลง ตามแนวทางของ Amin, N. R.; Devine, M.; Donovan, J.; Gaard, G.; Merchant, C.; Warren, J. K. (Amin, N. R., 2015); (Devine, M., 1992); (Donovan, J., 2008); (Gaard, G., 2010); (Merchant, C., 1980); (Warren, J. K., 1993); (Warren, J. K., 2007) เพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น เป็น 8 ประเด็น

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย ในประเทศยังมีค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาผลงานของผู้ประพันธ์หญิงในเชิงลึก เพียงเรื่องเดียว หรือศึกษาจากผลงานของผู้ประพันธ์หญิงเพียงคนเดียว เช่น งานของโคธิษฐ์ สุ่มมาตย์ ที่ศึกษางานของถ้ายเถา สุจริตกุล เพียงคนเดียว โดยผลการวิจัยพบการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติ เชิงนามธรรม เป็นการเปรียบเทียบผู้หญิงกับธรรมชาติในด้านมืด และในเชิงรูปธรรม ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบผู้หญิงกับธรรมชาติ เหมือนเป็นวัตถุ สิ่งของ และดอกไม้ ส่วนในแวดวงวรรณคดีไทยมีการศึกษาเป็นครั้งแรก (โคธิษฐ์ สุ่มมาตย์, 2556) โดย ธัญญา สังขพัฒน์านนท์ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ และเพศภาวะเป็น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และมีการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติทั้งในเชิงยกย่อง และในเชิงลดคุณค่า สำหรับงานของต่างประเทศเป็นการศึกษางานของผู้ประพันธ์หญิงที่ไม่ได้มีชื่อเสียงในแวดวงวรรณกรรม แต่มีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิหลังเป็นนักสิทธิสตรี หรือนักอนุรักษ์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (ธัญญา สังขพัฒน์านนท์, 2553) อีกทั้งตัวบทวรรณกรรมที่ใช้ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมกระแสรอง เช่น งานของ Berthoud - Jury, J. ที่ศึกษาวรรณกรรม กระแสรองของผู้ประพันธ์หญิงที่เป็นชนพื้นเมือง และนำเสนอคำว่า “เอกสารเชิงนิเวศ” หรือ “Ecomentaries” เพื่ออธิบายทัศนะ แนวการเขียน สัญลักษณ์ และข้อความที่มีลักษณะเป็น อุปลักษณ์ของการตัดสินใจพิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อม (Berthoud - Jury, J., 2014) โดยผ่าน มุมมองของสตรีนิยมเชิงนิเวศ และงานของ Amin, N. R. ที่ศึกษานวนิยายของผู้ประพันธ์หญิง พื้นเมืองชาวอเมริกัน เปรียบเทียบกับนวนิยายของผู้ประพันธ์หญิงชาวอียิปต์ (Amin, N. R., 2015) โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นความพยายามในการนำเสนอเสียง (Voice) ของผู้หญิง ที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มาจากหลากหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายของนักสตรีนิยมเชิงนิเวศ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยต้องการจะขยายขอบเขตของการศึกษา เกี่ยวกับมุมมองนี้ให้กว้างขวางออกไป จึงเลือกศึกษาตัวบทที่เป็นนวนิยายไทยร่วมสมัย ของกลุ่มผู้ประพันธ์หญิงในเชิงกว้างจำนวน 5 คน งานเขียนได้รับรางวัลวรรณกรรมระดับชาติ และผู้ประพันธ์หญิงมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับในแวดวงวรรณกรรมในช่วงเวลาที่กำหนด คือนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มมีการก่อตัวขึ้นมาของแนวคิดทฤษฎี โดยมี วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ในนวนิยาย ไทยร่วมสมัย โดยใช้มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ ทำให้ทราบความสัมพันธ์ และการเชื่อมโยง ผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย ตลอดจนเป็นการขยายกรอบแนวคิดทฤษฎี หรือ มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นมุมมองที่มีวิธีวิทยาแบบคตินิยมหลังสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็น

พัฒนาการของระบบคิดของคนในสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับภาพของผู้หญิง ธรรมชาติ และเพศภาวะ ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ในนวนิยายไทยร่วมสมัย โดยใช้มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ นวนิยายที่ได้รับรางวัลในการประกวด จากหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ หรือตีพิมพ์อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนด คือ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ซึ่งเป็นช่วงที่สตรีนิยมเชิงนิเวศได้ก่อตัวขึ้น จนถึงปัจจุบัน ศึกษาช่วง 10 ปี โดยจำแนกไว้เป็น 5 ช่วงเวลา ได้แก่ เรื่อง มฤตยูเขียว ของ จิตวีร์ วิวัธน์ ซึ่งเป็นตัวแทนช่วงแรก ปี พ.ศ. 2513 - 2523 เรื่อง ปูนปิดทอง ของ ฤทธา อโศกสิน ตัวแทนช่วงที่สอง ปี พ.ศ. 2524 - 2534 เรื่อง ผ้าทอง ของแก้วแก้ว ตัวแทนช่วงที่สาม ปีพ.ศ. 2535 - 2545 เรื่อง ความสุขของกะทิ ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ ตัวแทนช่วงที่สี่ ปี พ.ศ. 2546 - 2556 และเรื่อง ไล่เดือนตาบอดในเขาวงกต ของ วีรพร นิติประภา ตัวแทนช่วงที่ห้า ปี พ.ศ. 2557 ถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 1) ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล จากการสำรวจงานวิจัย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ รวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ และคัดเลือกตัวบทวรรณกรรมที่จะใช้ในการศึกษา 2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามแนวทางของ Amin, N. R.; Devine, M.; Donovan, J.; Gaard, G.; Merchant, C.; Warren, J. K. (Amin, N. R., 2015); (Devine, M., 1992); (Donovan, J., 2008); (Gaard, G., 2010); (Merchant, C., 1980); (Warren, J. K., 1993); (Warren, J. K., 2007) ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติ ในประเด็น การเชื่อมโยงโดยประวัติศาสตร์ มโนทัศน์แบบชายเป็นใหญ่ หลักฐานเชิงประจักษ์ สัญลักษณ์ การเมืองจริยธรรม วิทยาศาสตร์ และการเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ และอิทธิพลของมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศต่อการนำเสนอภาพผู้หญิงในนวนิยายไทยร่วมสมัย ผลการศึกษาพบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ในนวนิยายไทยร่วมสมัย ปรากฏประเด็นการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติใน 2 ประเด็นที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงในฐานะที่เป็นปัจเจกชนกับธรรมชาติ และประเด็นเกี่ยวกับเพศวิถี และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างธรรมชาติ ผู้หญิง ผู้ชาย โดยมีรายละเอียดของการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติ ทั้งหมด 8 ประเด็นการเชื่อมโยง ดังต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงโดยประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นฐานคิดแบบสังคมนิยมเป็นใหญ่ ระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน เพื่อการครอบงำและกดขี่ผู้หญิง โดยมองว่าผู้หญิงเป็นสัตว์ที่มีอารมณ์รุนแรงไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ปรากฏในการนำเสนอภาพของธรรมชาติและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติผ่านตัวละครสำคัญหญิง ดังตัวอย่างจากเรื่องผ้าทองที่เป็นเรื่องเล่าของ “อูมา” ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญหญิงที่มีอารมณ์เชื่อมโยงกับมิติธรรมชาติในด้านร้ายที่มีความลึกลับ เน้นการควบคุมของมนุษย์ การนำเสนอภาพในด้านร้ายผ่านตัวละครสำคัญหญิง สร้างความน่าสะพรึงกลัวให้แก่ธรรมชาติ และทำให้มนุษย์เกิดความตระหนักรู้ในอำนาจของธรรมชาติ ทั้งในด้านความยิ่งใหญ่ และความโหดร้ายในเวลาเดียวกัน “พี่ชายของอูมาได้กล่าวถึงเธอว่า อูมาไม่เหมือนผู้หญิงคนอื่น ๆ มีความแปลกเหมือนคนสองร่างในร่างเดียวกัน คุณพ่อเคยบอกว่าเธอเหมือนพระอูมาที่มีอีกภาคเป็นเจ้าแม่กาลิ” จากตัวอย่างที่ยกมาเป็นตอนที่พี่ชายของอูมากล่าวถึงความแตกต่างของอูมาที่ไม่เหมือนผู้หญิงคนอื่น ๆ เหมือนคนสองคนในร่างเดียว คือ “พระอูมา” มีอีกภาคเป็น “เจ้าแม่กาลิ” พระแม่อูมากาลิ เป็นภาพของแม่และความเป็นหญิงที่สามารถฆ่า หรือทำลายได้ เป็นแม่ที่มีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่ มีความดิบเถื่อนเชื่อมโยงกับความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมตามประวัติศาสตร์ การสร้างความแปลกแยกผ่านคำกล่าวของพี่ชายที่มีต่อตัวอูมานี้ แสดงให้เห็นการตอกย้ำระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามที่สร้างความเป็นอื่นให้กับความเป็นหญิง

2. การเชื่อมโยงโดยมโนทัศน์ที่แสดงให้เห็นระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม ปรากฏในกลวิธีการประกอบสร้างบทบรรยายธรรมชาติของผู้ประพันธ์หญิง ดังตัวอย่างจากเรื่องไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต ในตอนที่ชื่อว่า ปลาเกิดในเขาวงกต ซึ่งเป็นตอนที่ตัวละครสำคัญชาย “ปราณ” ได้พบกับตัวละครสำคัญหญิง “ซาริยา” เป็นครั้งแรก หลังจากที่พลัดพรากกันไปในวันเด็ก เขาได้ไปนอนค้างที่ห้องของเธอและในตอนเช้าเมื่อเขาตื่นขึ้น ในขณะที่ซาริยายังคงนอนหลับอยู่ เขาเปิดประตูห้องและมองเห็นสวนที่อยู่เบื้องหน้า ดังคำบรรยายถึงปราณที่เล่าว่าเขาตื่นขึ้นมาเปิดประตูห้องมองไปที่สวนข้างนอกห้อง เขารู้สึกถึงความแตกต่างว่ายามเช้าที่นี่ไม่เหมือนที่ไหนเลยที่เขารู้จัก เขามองออกไปด้วยสายตาที่เลือนลอย รู้สึกงงัน คล้ายกับว่าเขากำลังเข้าไปในความฝันของใครสักคน ปราณเดินเข้าไปในสวนสัมผัสถึงความหอมของดอกไม้ และพืชพันธุ์ จนเดินหลงทางอยู่พักหนึ่ง ในตอนนี้ปราณพบว่า ตัวเองกำลังเดินหลงทางอยู่ ปราณแสดงให้เห็นถึงสภาวะวิกฤตของจินตนาการที่เขามีต่อโลกธรรมชาติ หรือโลกภายนอกความรู้สึกไม่คุ้นเคย และครีမ်เพื่อครีမ်ฝัน จนเดินหลงทาง และลืมนั่งเกตุรอกที่เพิ่งผ่าน

แสดงให้เห็นการเผชิญหน้ากับธรรมชาติรอบตัว โดยใช้ผัสสะที่หลากหลาย ธรรมชาติที่ตัวละครชายเผชิญหน้าอยู่นั้นนำไปสู่ความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงที่แสดงถึงการเชื่อมโยงผู้หญิงกับภาพแทนของธรรมชาติที่แสดงถึงอารมณ์ ความลุ่มหลงมัวเมา และการไม่ละวางอดีต ธรรมชาติและชาரியานี้ต่างถูกปรามจ้องมอง จึงมีสถานภาพความเป็นวัตถุแห่งการจ้องมองผ่านสายตาของผู้ชาย แสดงให้เห็นระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามที่แยกธรรมชาติออกจากมนุษย์ (ผู้ชาย) และแยกผู้ชายออกจากผู้หญิง รวมทั้งแยกอารมณ์ความรู้สึกให้ออกจากเหตุและผล

3. การเชื่อมโยงโดยหลักฐานเชิงประจักษ์ มีการฆ่า และทำร้ายผู้หญิงที่สะท้อนให้เห็นการเชื่อมโยงกตขี้ผู้หญิงและธรรมชาติเข้าด้วยกัน ปรากฏในกลวิธีการประกอบสร้างบทบรรยายธรรมชาติของผู้ประพันธ์หญิง ซึ่งแสดงให้เห็นการลดทอนความเป็นมนุษย์ดังตัวอย่างจากเรื่องมฤตยูเขียว ในเรื่องเล่า ตัวละครสำคัญชาย “ดร. พิมาน” สร้างสิ่งมีชีวิตที่ชื่อว่า “กรีนเนตต้า” ขึ้นมาจากการสกัดฮอร์โมนและส่วนสำคัญ ๆ ในตัวผู้หญิงมารวมกับส่วนผสมที่ตนเองคิดขึ้น โดยเขาเลือกชิ้นส่วนร่างกายของหญิงสาวแต่ละคนที่เขา mong ว่าสมส่วนสวยงามมาประกอบเป็นร่างของกรีนเนตต้า โดยมีบทบรรยายที่เล่าถึงพฤติกรรม การเลือกชิ้นส่วนผู้หญิงของ ดร. พิมาน “เขาได้เลือกช่วงแขนกับท่อนขาของผู้หญิงคนหนึ่งที่เขาบอกว่าสวยมาก แต่อกกับสะโพกไม่ได้ขนาด เขาจึงจะเอาแขนขาไปต่อเข้ากับลำตัวของผู้หญิงอีกคนที่เขาฆ่าและเก็บเอาไว้ในตู้กระจก ส่วนผู้หญิงอีกคนที่ชื่อสมถวิล คนนี้หน้าอกสวย แต่เขา mong ว่าขนาดของสะโพกโตเกินไปไม่ได้สัดส่วน” จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ปรากฏการณ์ที่มีการฆ่า และประสงค์ต่ออวัยวะ และร่างกายของผู้หญิงในเรื่องเล่า การกระทำ และการจ้องมองของ ดร. พิมาน ต่อร่างกายผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงมีสถานภาพเป็น “วัตถุ” ที่สื่อนัยทางเพศ และการมองความงามแบบแยกส่วน เป็นการลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงเช่นเดียวกับคุณค่าของธรรมชาติ ให้เป็นดังทรัพยากรที่ก่อให้เกิดมูลค่าในแง่ของการนำไปใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (ผู้ชาย)

4. การเชื่อมโยงโดยสัญลักษณ์ มีการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้หญิงกับธรรมชาติกลายเป็นสิ่งเดียวกัน สะท้อนการครอบงำกตขี้ทั้งธรรมชาติและผู้หญิง ปรากฏในกลวิธีการเชื่อมโยงผู้หญิงกับธรรมชาติโดยใช้สัญลักษณ์ ของผู้ประพันธ์หญิง ดังตัวอย่างจากเรื่องความสุขของกะทิที่มีการบรรยายถึงพยับหมอกที่ออกดอกอยู่ริมรั้ว ซึ่งตัวละครลุงตอง เคยบอกว่าตนเองมีคาถาเสกให้ออกดอกได้ตามที่ต้องการ แต่ตอนนี้คาถาคงเสื่อมเพราะแม่อายุมากขึ้นแต่ก็ไม่ได้เห็น เนื่องจากดอกพยับหมอกมาออกดอกในวันที่แม่เสียชีวิต ลุงตองจึงโทษฝนที่ทำให้แม่ไม่ทันเห็นความงามจากธรรมชาตินี้ เพราะตามปกติแล้วดอกไม้ชนิดนี้เมื่อตัดกิ่งไม้ทิ้ง พอครบสามสัปดาห์ก็จะออกดอกทุกครั้ง กะทินั่งดูดอกไม้แทนแม่ ในวันที่แม่ของเธอจากไป เธอไม่เข้าใจหลายเรื่องในชีวิต เรื่องความตายก็เช่นกัน ตัวละครพี่ทอง พี่ชายคนสนิทของเธอจึงปลอบใจเธอด้วยการยกเอาธรรมะเข้ามาอธิบาย และได้บอกกับกะทิว่าเมื่อเธอโตขึ้นเธอจะเข้าใจความเป็นไปของทุกอย่างเอง

จากตัวอย่างข้างต้น “พยับหมอก” หมายถึงทั้งดอกไม้พันธุ์หนึ่งที่มีสีม่วงอมฟ้า และมีความหมายที่สื่อไปถึงความหมายโดยตรง คือ อากาศมืดครึ้มเพราะหมอกลงจัด และมีความหมายโดยนัยที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกหมองหม่นเศร้า ในช่วงกลางดึกที่แม่ของกะทิจากไป ทั้งยังเป็นรูปสัญลักษณ์ (Signifier) ที่สื่อถึง “แม่” ของกะทิด้วย เป็นการใช้ภาษาในการเชื่อมโยงระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ซึ่งทำให้ผู้หญิงเป็นทั้งบุคคล และสัญลักษณ์ หรือเป็นทั้งมนุษย์และถูกทำให้เป็นมนุษย์ด้วย ภาพบรรยายในฉากก่อนหน้าที่กำลังถึง

“พระอาทิตย์ที่มีหน้าที่ปลูกให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดบนโลกตื่นขึ้น แต่ไม่มีแม่ของกะทิรวมอยู่ด้วยอีกต่อไป” และการที่ดอกพยับหมอกออกดอกในวันที่แม่จากไปพอดี แสดงให้เห็นว่า ความตายเป็นการเปลี่ยนสภาพในตัวบุคคลให้กลายเป็นสิ่งอื่น และถูกแยกออกจากธรรมชาติ เหตุผลของธรรมะเป็นรหัสเชิงวัฒนธรรมที่ตัวละครชาย “ทอง” ได้ยกขึ้นมาเพื่อใช้อธิบายเกี่ยวกับความตาย และแสดงให้เห็นว่า ความตายเป็นเรื่องของธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าภาพของธรรมชาติในตอนนี้ ถูกวัฒนธรรมกำหนดให้มีลักษณะเป็นภาพแทนสัญลักษณ์ของผู้มีอำนาจสูงสุด เป็นการมองธรรมชาติที่สัมพันธ์กับแนวคิดลำดับชั้นของสังคมแบบชายเป็นใหญ่

5. การเชื่อมโยงโดยการเมือง เกี่ยวข้องกับกระบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิง รากหญ้าที่ได้รับผลกระทบจากการเลือกปฏิบัติ ส่งผลต่อการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม ปรากฏในประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างธรรมชาติ ผู้หญิง ผู้ชาย กระบวนทัศน์เชิงสังคมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และชนชั้น ดังตัวอย่างจากเรื่องผ้าทอง เรื่องเล่าที่นำเสนอเกี่ยวกับชีวิตของตัวละครสำคัญหญิง “อูมา” หญิงสาวผู้อยู่ในฐานะของการเป็นเจ้าของบ้านพักต่างอากาศที่ล้ำลูกกา บ้านทรงไทยสองหลังแฝดที่ปลูกอยู่ชิดกับลำคลองแคบ ๆ ที่เธอสั่งให้ขุดขึ้นเพื่อเป็นทางเชื่อมระหว่างคลองใหญ่สองคลองของตำบล จึงกลายเป็นที่ส่วนบุคคลที่ใครก็พายเรือเข้าออกไม่ได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้านที่นาน ๆ ครั้งจึงจะมาพักอยู่ที่บ้านนี้ก่อน เนื้อหาในตอนนี้แสดงถึงความสามารถในการเข้าไปจัดกระทำ และครอบครองธรรมชาติของอูมา รวมถึงการเป็นเจ้าของที่ดินมรดกตกทอดเป็นร้อย ๆ ไร่ของเธอ ก็ยังส่งผลต่อความรู้สึกยำเกรงของผู้เป็นบิรवार รวมทั้งตัวละครหญิง “เซ็มขาว” ผู้เป็นสาวรับใช้คนสนิทที่มองว่าอูมาเป็นดังเจ้าหญิงในเทพนิยายที่มาปรากฏกายให้เห็น จากตัวอย่างนี้ นำเสนอภาพของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และชนชั้นระหว่างผู้หญิงด้วยกันเอง รวมทั้งแสดงให้เห็นการผลักไสให้คนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ มีความเป็นอื่น และอยู่ริมขอบของเรื่องเล่า โดยไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่มีเสียง และเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของเรื่อง ทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนเสริม หรือสนับสนุนตัวละครสำคัญหญิงในเรื่องเล่าเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ตัวละครเหล่านี้คือคนในท้องถิ่น หรือคนในพื้นที่ ซึ่งสมควรที่จะมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของธรรมชาติในฐานะผู้ที่อยู่มาก่อน และเป็นผู้มีบทบาทในการดูแลรักษา ตลอดจนพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเหล่านี้โดยตรง

6. การเชื่อมโยงโดยจริยธรรม ผู้ประพันธ์หญิงใช้กลวิธีการลดทอนความเป็นมนุษย์ในการประกอบสร้างบทบรรยายธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึง จริยศาสตร์ในความเป็นญัตติ มิตรระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามที่เชื่อมโยงกับสิทธิของผู้หญิง และสัตว์ ดังตัวอย่างจากเรื่องไส้เดือนตาบอดในเขาวงกตที่กล่าวถึงตัวละครสำคัญหญิง “ซาริยา” ที่มักจะชอบเก็บสิ่งมีชีวิต ซึ่งเป็นสัตว์ต่าง ๆ มาเลี้ยง ทั้งยังนับญาติและเรียกพวกมันอย่างนับถือ โดยมีศักดิ์นำหน้า เช่น พี่ยูยี ป้าเหมียว ลุงฝุ่น น้ำตาล พี่ตาหวาน แต่เมื่อเธอโตขึ้น ตัวของซาริยาก็ไม่สามารถทนกับความเจ็บปวดใจของตัวเองได้ เมื่อสัตว์ทั้งหลายที่เปรียบเสมือนญาติทางสายเลือดของเธอต้องตายตามอายุขัยที่ค่อนข้างสั้นของพวกมัน เธอจึงหันไปนับญาติกับต้นไม้ในสวนที่เธอมองว่ามีอายุยืนยาวกว่าแทน ทั้งยังตั้งชื่อแต่งคำสร้อยที่แสดงบรรดาศักดิ์ต่อท้ายให้ เช่น คุณหนูพุ่มหง ไม่ก็คุณหญิงกรณีการดาราาราย

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างญัตติมิตรระหว่างมนุษย์ (ผู้หญิง) กับสัตว์และพืช เป็นความพยายามในการทำลายเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แต่การตั้งชื่อสัตว์ และพืชตามการตัดสินใจ และประเมินค่าของซาริยา แสดงถึงการเลือกปฏิบัติและมองธรรมชาติในฐานะทรัพยากรที่สามารถฉกฉวยใช้ประโยชน์ได้ สะท้อนภาวะการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และการใช้ภาษาเพื่อจัดประเภทของคำเรียกดังกล่าว แสดงถึงการผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมกันตามลำดับชั้น ซึ่งเป็นโครงสร้างอำนาจแบบสังคมนายทุนเป็นใหญ่

7. การเชื่อมโยงโดยวิทยาศาสตร์ มีการใช้ภาษาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง และธรรมชาติที่ถูกปิดทับไว้ ผู้ประพันธ์หญิงนำเสนอภาพของธรรมชาติและปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ ผ่านกลวิธีการเชื่อมโยงผู้หญิงกับภาพแทนของสัตว์ ดังตัวอย่างจากเรื่องมฤตยูเขียว ปรากฏบทสนทนาระหว่าง ดร.พิมาน ตัวละครสำคัญชาย และบุญส่ง ผู้ช่วยของเขา ที่ได้กล่าวถึงมนุษย์พืชที่ชื่อว่า “กรีนเน็ตต้า” ที่ดร. พิมานเป็นผู้สร้างขึ้นจากชิ้นส่วนของมนุษย์ (ผู้หญิง) กับพืช โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน เรื่องวิวัฒนาการของมนุษย์ที่อ้างถึงการมีเชื้อสายเดียวกันของสปีชีส์ของลิงเอบ และมนุษย์วานร บุญส่งกล่าวถึงกรีนเน็ตต้าว่า เธอมีความเป็นสัตว์อยู่ในตัว ดร. พิมานเห็นด้วย และกล่าวว่าเสริมไปอีกว่า ให้สังเกตความเป็นสัตว์ของเธอจากนิสัยใจคอที่ดุร้าย และการมีผลกำลังที่เหนือมนุษย์ธรรมดา ๆ อาจกล่าวได้ว่ากรีนเน็ตต้าในความคิดของ ดร. พิมานยังคงมีความเป็นมนุษย์วานรอยู่ในตัวมากที่สุด จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นการประกอบสร้างตัวตน “กรีนเน็ตต้า” ของผู้ประพันธ์หญิงที่ใช้กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ และภาษาทางวิทยาศาสตร์ที่แสดงถึงการจัดแบ่งประเภทของความเป็นมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น โดยอาศัยความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิวัฒนาการมนุษย์ ของนักวิทยาศาสตร์ (ผู้ชาย) ผสมกับการใช้วาทกรรม “ความเป็นสัตว์ป่า” ที่มีความเชื่อมโยงกับภาพของธรรมชาติในมิติที่โหดร้าย และมีความน่าสะพรึงกลัว เป็นกลวิธีในการสร้างความเป็นอื่นให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นที่นอกเหนือจากมนุษย์ (ผู้ชาย)

โดยนำเสนอผ่าน “กรีนเน็ตต้า” นัยนี้แสดงให้เห็นความมีอำนาจที่เหนือกว่า และความสามารถในการครอบงำผู้หญิงกับธรรมชาติ ของมนุษย์ (ผู้ชาย) ภายใต้ระบบคิดแบบสังคมนายทุนเป็นใหญ่

8. การเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม เป็นการนำเสนอให้เห็นเสียงของผู้หญิงที่มาจากบริบททางวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งปรากฏในประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างธรรมชาติ ผู้หญิง ผู้ชาย กระบวนทัศน์เชิงสังคม ด้านวัฒนธรรม ดังตัวอย่างจากเรื่องปูนปิดทอง ซึ่งเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครสำคัญหญิง ชายที่ชื่อ “บาลี” และ “สองเมือง” ที่แสดงให้เห็นมิติของเพศสัมพันธ์ที่เผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะเจาะจง ดังในตอนที่บาลีตระหนักว่าการที่เธอจะยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสองเมืองด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์คงจะเป็นเรื่องที่ผิดแปลกตรงที่เธอเคยตั้งใจจะอดทนรอคอยให้ความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสองเมืองค่อย ๆ งอกงามเหมือนกับต้นไม้ที่ต้องตั้งใจดูแล รดน้ำพรวนดินให้เติบโตไปอย่างช้า ๆ แต่แข็งแรงทนแดดทนฝนได้ดี จากตัวอย่างนี้บาลีแสดงการยอมจำนนต่อวาทกรรมกุลสตรีที่กำกับพฤติกรรมทางเพศของเธอ ให้เธอเกิดการยับยั้งชั่งใจ และอดทนรอคอยในการมีเพศสัมพันธ์กับพระเอก ซึ่งเป็นการยินยอมด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการสยบยอมต่อวาทกรรมเรื่องเพศที่ห้ามมีอะไรกันก่อนแต่งงานของสังคมไทย การเปรียบเทียบพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงตามหลักแห่งเหตุผลของวัฒนธรรมไทยกับการดูแลรักษาธรรมชาติให้งอกงามอย่างค่อยเป็นค่อยไป แสดงนัยของระบบการให้คุณค่าของมนุษย์ (ผู้ชาย) ต่อผู้หญิงและธรรมชาติ สะท้อนการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เช่นเดียวกับคุณค่าของธรรมชาติ ซึ่งต่างเป็นฝ่ายของผู้ถูกระทำ และต้องตกอยู่ภายใต้การดูแล ปกป้องจากผู้ชายทั้งสิ้น เป็นการปิดบังการกดขี่ และการครอบงำทางเพศ ซึ่งแฝงอุดมการณ์ของสังคมนายทุนเป็นใหญ่ไว้อย่างแนบเนียน

อภิปรายผล

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัย มุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ นำเสนอระบบคิดที่แสดงถึงวัฒนธรรมเฉพาะของผู้หญิง (Female Culture) ที่ทำให้ผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชาย เกี่ยวกับการตระหนักรู้ในคุณค่าของ “ธรรมชาติ” มากกว่าผู้ชาย โดยเกิดจากการตระหนักรู้เกี่ยวกับตัวตนของผู้หญิงในระดับจิตวิญญาณ การใช้ภาษาในเรื่องเล่าของผู้ประพันธ์หญิง เป็นการสร้างภาพให้ผู้หญิงผูกติดตนเองไว้กับธรรมชาติ ตามระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม ภายใต้ฐานคิดแบบสังคมนายทุนเป็นใหญ่ ตลอดจนการสยบยอมต่อวาทกรรมทางสังคมที่มีสถาบันทางสังคมเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดอำนาจในรูปแบบของความรู้เพื่อนำไปสู่การกำกับพฤติกรรม และเพศวิถีของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และชนชั้น รวมถึงระบบจารีตประเพณี และศาสนา โดยอาศัยความเคารพยำเกรงของผู้หญิงที่มีต่อธรรมชาติมากกว่าผู้ชาย การนำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้หญิงกับธรรมชาติดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นการตอกย้ำแบบฉบับที่ตายตัวของความเป็นหญิงที่มีความใกล้ชิด ผูกพันกับธรรมชาติ และอยู่ในฐานะผู้ดูแลรักษาธรรมชาติมากกว่าผู้ชาย ตามแนวทางสตรีนิยมเชิงนิเวศ ซึ่งแสดงถึงการปิดทับ และอำพรางต้นตอ หรือสาเหตุอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่ปัญหาการกดขี่ และการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิงกับธรรมชาติ สอดคล้องกับกระแสแนวคิดของสตรีนิยมเชิงนิเวศแนวจารีต หรือสตรีนิยมเชิงนิเวศสายวัฒนธรรม (Cultural Ecofeminism) ที่พยายามสร้างภาพให้ผู้หญิงจากที่เคยเป็น “นางฟ้าในบ้าน” ให้เป็น “นางฟ้าในระบบนิเวศ” ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นการผูกพันผู้หญิงไว้กับธรรมชาติโดยไม่สนใจเงื่อนไขอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงความไม่ยืดหยุ่นของแนวคิด และยังเป็นการดำรงไว้ของระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2560)

ในนวนิยายไทยร่วมสมัยปรากฏกระบวนการทัศน์เชิงสังคม ด้านศาสนา วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองที่เชื่อมโยงกับแนวทางของสตรีนิยมเชิงนิเวศ ประจักษ์ถึงกระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศที่ปรากฏในวรรณคดีไทย (ธัญญา สังขพัฒน์ธานนท์, 2553) คือมีโครงสร้างและหน้าที่ ที่ชัดเจนแน่นอน ผังรากลึก และเป็นต้นตอของระบบคิดที่สำคัญของผู้หญิงต่อการเลือกปฏิบัติที่เกี่ยวกับเพศวิถี ในขณะที่มนุษย์ (ผู้ชาย) ถูกรับรู้ว่าจะอยู่ในสถานะที่เท่าเทียมกับธรรมชาติ ซึ่งนำไปสู่การวางตนที่เหนือกว่าผู้หญิง และความเป็นหญิง และในหลาย ๆ บริบท ความเป็นบุรุษเพศก็ถูกรับรู้ว่ามีค่าเหนือกว่าธรรมชาติได้เช่นเดียวกัน

กลวิธีการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างความเป็นญาติมิตร แสดงถึงความท้าทายต่อระบบทุนนิยม และความเป็นสมัยใหม่ตามภาวะหลังมนุษย์นิยม (Posthumanism) ที่ตั้งคำถามกับการมองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และจินตนาการเกี่ยวกับมนุษย์ในอนาคต ตลอดจนขบวนการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ และการทบทวนสิทธิสัตว์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการตั้งคำถามตามหลักมนุษยนิยม โดยขบวนการคตินิยมหลังสมัยใหม่ ตามการศึกษาของ Haraway, D. J. ในคำประกาศไซบอร์ก (Cyborg Manifesto) ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามและท้าทายให้เลิกยึดติดกับเส้นแบ่งที่ตายตัวอื่น ๆ ได้แก่ เส้นแบ่งระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม คนและสัตว์ รวมทั้งผู้หญิงกับผู้ชายด้วย ปรากฏชัดเจนในนวนิยายเรื่องมฤตยูเขียว ซึ่งเป็นตัวแทนช่วงปีแรก (พ.ศ. 2513 - 2533) และงานในระยะหลังคือเรื่องไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต ซึ่งเป็นตัวแทนช่วงเวลาปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2557 ถึงปัจจุบัน) แสดงให้เห็นความพยายามในการละวางตัวตนของมนุษย์ รวมทั้งการละวางความเป็นเพศสรีระ เพื่อแสดงให้เห็นการพึ่งพาอาศัย และเป็นหนึ่งเดียวกันกับธรรมชาติตามแนวทางของสตรีนิยมเชิงนิเวศ (Haraway, D. J., 1991)

อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติมีความเปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมต่าง ๆ ในสังคมที่อาจไม่ใช่วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง และมีลักษณะของการโต้ตอบ และต่อรองระหว่างวาทกรรมได้ตลอดเวลา โดยมีรากฐานของสตรีนิยมเชิงนิเวศเป็นกรอบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติในทุก ๆ ช่วงเวลา

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาผู้หญิงกับธรรมชาติในนวนิยายไทยร่วมสมัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาโดยอาศัยมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาตามแนวทางทฤษฎีสตรีนิยมและการวิจารณ์เชิงนิเวศ แม้ว่าความเป็นทฤษฎีขององค์ความรู้นี้ยังถูกตั้งคำถาม แต่เป็นมุมมองที่พยายามใช้กระบวนการศึกษาแบบสหวิทยาการ และบูรณาการแนวคิดคตินิยมหลังสมัยที่มีความหลากหลายเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น แนวคิดความเป็นอื่นสัมพันธ์ บท การก่อสร้าง ของแตริดา สัญศาสตร์ ของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ วาทกรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ของฟูโกต์ และภาคปฏิบัติทางสังคม ของบูร์ดิเยอ ตลอดจนเป็นการศึกษางานของผู้ประพันธ์หญิงในเชิงกว้าง และศึกษาตามช่วงเวลา จึงทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม และเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติครบทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ การเชื่อมโยงโดยประวัติศาสตร์ มโนทัศน์แบบชายเป็นใหญ่ หลักฐานเชิงประจักษ์ สัญลักษณ์ การเมือง วิทยาศาสตร์ จริยธรรม และการเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นพัฒนาการขององค์ความรู้ เนื่องจากว่าพบประเด็นการเชื่อมโยงทั้งหมดทุกประเด็น และยังพบเพิ่มเติมจากการศึกษาก่อนหน้าถึง 2 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงโดยวิทยาศาสตร์ และการเชื่อมโยงโดยการข้ามวัฒนธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การหยิบยกธรรมชาติขึ้นมากล่าวถึงในนวนิยายไทยร่วมสมัย ดูเหมือนว่าจะจะเป็นรูปแบบเฉพาะตัว หรือเป็นกลวิธีการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์หญิงแต่ละคนมากกว่าเป็นขนบนิยมของกวีในการเขียนถึงธรรมชาติดังเช่นในวรรณคดีไทย ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติที่ปรากฏในงานเขียนจึงเป็นภาพสะท้อนโดยนัยมากกว่าการนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์โดยตรงไปตรงมา ในระยะแรก ความสัมพันธ์จึงถูกนำเสนอให้เห็นนัยความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ปรากฏในบทบรรยายธรรมชาติที่มีการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้ธรรมชาติและผู้หญิงเป็นสิ่งเดียวกัน และแทนที่กันได้ ส่วนในระยะหลัง คือนับตั้งแต่ช่วงที่สี่ ปี พ.ศ. 2546 - 2556 และช่วงที่ห้า ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน “ธรรมชาติ” จะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การสร้างความหมายใหม่ที่ถูกครอบงำจากวาทกรรม และอำนาจผ่านสถาบันทางสังคม และมีความเป็นจริงในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าที่จะมีความหมายเป็นธรรมชาติด้วยตัวของธรรมชาติเอง เมื่อพิจารณาในภาพรวมจึงสรุปได้ว่า การนำเสนอภาพของธรรมชาติที่มีความเป็นรูปธรรม หรือธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางชีวภาพ และกายภาพ ปรากฏผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์หญิง และผ่านตัวละครสำคัญหญิงในนวนิยายไทยร่วมสมัย และพบมากกว่าการนำเสนอภาพของธรรมชาติที่มีความเป็นนามธรรม หรือธรรมชาติโดยนัยที่สื่อความหมายถึง “ธรรมชาติของผู้หญิง หรือของความเป็นหญิง” ผ่านประเด็นเพศวิถีและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างธรรมชาติ ผู้หญิง ผู้ชาย กล่าวโดยสรุปมุมมองสตรีนิยมเชิง

นิเวศได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานของผู้ประพันธ์หญิง นับตั้งแต่ที่มีการเข้ามาของทฤษฎีนี้ในแวดวงการศึกษาวรรณกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ระบบคิดของกระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศ ของทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศที่มีความสัมพันธ์กับมุมมองสตรีนิยมเชิงนิเวศเมื่อในเรื่องเล่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ประกอบด้วยปัจเจกชนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างระหว่างเพศ จึงทำให้การนำธรรมชาติไปใช้ในงานเขียน เพื่อสื่อสารเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ปวงชน มิติดของการนำไปใช้ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และ “ธรรมชาติ” ยังคงเป็นวัตถุดิบสำคัญที่ทั้งช่วยเพิ่มสุนทรียทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านแล้วยังทำหน้าที่ปิดบังอำพราง หรือซ่อนเร้นเรื่องเพศภาวะในสังคม แต่ยังคงทิ้งร่องรอยให้เห็นระบบคิดของผู้ประพันธ์หญิงที่ยังคงถูกครอบงำจากตรรกะของผู้ชาย ภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ผ่านวิธีการเขียน และภาษาแบบผู้หญิงในนวนิยายไทยร่วมสมัยอยู่ในทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นการศึกษา “ธรรมชาติ” ในบริบทของเพศภาวะ นอกจากจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายของบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาแล้ว ผู้วิจัยยังต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบหรือกลวิธีในการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์หญิงแต่ละคน ตลอดจนการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ และควรพึงระลึกอยู่เสมอว่า การตีกรอบของแนวคิดหรือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมากเกินไป อาจทำให้มองไม่เห็นกระแสของความสั่นไหวและความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับธรรมชาติ ภายใต้ประเด็นเพศภาวะ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วธรรมชาติของเพศภาวะไม่สามารถจำกัดหรือแบ่งแยกประเภทได้อย่างชัดเจน ความพยายามในการจัดแบ่งของผู้วิจัยในบทความนี้ อาจทำให้มองไม่เห็นการปะทะกันระหว่างวาทกรรม หรือมโนทัศน์อื่น ๆ ที่ซ่อนอยู่

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2560). วาทกรรมการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โคภิชฐ์ สุ่มมาตย์. (2556). ผู้หญิงและธรรมชาติในนวนิยายถ้ำเขา สุจริตกุล: ทฤษฎีสตรีนิยมเชิงนิเวศ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Amin, N. R. (2015). Interweaving the threads of ecofeminism and reviving the theory through a comparison of two cross-cultural novels (Order No. 1592804). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global.

- (1708652859). Retrieved March 30, 2020, from <https://search.proquest.com/docview/1708652859?accountid=27797>
- Berthoud- Jury, J. (2014). Environmental justice and paradigms of survival: Unearthing toxic entanglements through ecofeminist visions and indigenous thought (Order No. 3685403). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1666454320). Retrieved March 30, 2020, from <https://search.proquest.com/docview/1666454320?accountid=27797>
- Devine, M. (1992). *Woman and Nature: Literary Reconceptualization*. London: The Scarecrow Press.
- Donovan, J. (2008). Feminism and the treatment of animals : from care to dialogue. In Susan J. Armstrong & Richard George Botzler (eds.). *The Animal Ethics Reader*: Routledge.
- Gaard, G. (2010). Strategies for a Cross-Cultural Ecofeminist Literary Criticism. *Ecozon@* , 1(1), 47-52.
- Haraway, D. J. (1991). *A Cyborg Manifesto: Science Technology and Socialist Feminism in the Late Twentieth Century*. London: Routledge.
- Merchant, C. (1980). *The death of nature: Women ecology and the scientific revolution*. London: HarperCollins Publishers.
- Najera, M. (2018). Nature as feminine: An eco-feminist reading of selected latin american narrative (Order No. 10827098). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2117678056). Retrieved March 30, 2020, from <https://search.proquest.com/docview/2117678056?accountid=27797>
- Warren, J. K. (1993). Introduction to ecofeminism. In Zimmerman, Michael E. Callicott J. Baird, Sessions, George. Warren, Karen J. and John Clark (Eds.), *Environmental Philosophy: From Animal Rights to Radical Ecology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Warren, J. K. (2007). *Ecofeminism: Women Culture Nature*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้
วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*

QUALITY ORGANIZATION CULTURE DEVELOPMENT FOR ENHANCING
STUDENTS' ARITHMETIC LEARNING UNDER THE OFFICE OF
BANGKOK PRIMARY EDUCATION AREA

ปราโมทย์ ขจรภัย

Pramote Kajornpai

โฆสิต แพงสร้อย

Kosit Pheangsoi

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University Thailand

E-mail: pkajornpai2499@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหา และพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในสถานศึกษา 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนพญาไท โรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิยาศ โรงเรียนวัดพลับพลาชัย และโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครู และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 70 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม พร้อมกับศึกษาเชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ศึกษาเป็น 3 ระยะ ระยะแรกจัดตั้ง (พ.ศ. 2520) ระยะพัฒนาการ (พ.ศ. 2521 - 2549) และระยะการปฏิรูป (พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน) ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนที่คือไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไว้เป็นการเฉพาะ ขาดจุดเน้นเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมและปทัสถานการปฏิบัติในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ครูไม่รับรู้ ยอมรับและสืบทอดเพื่อความเป็นเลิศ และ “วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน” เป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสานที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 5 เป้าหมายคุณภาพที่เป็นเลิศ

* Received 20 October 2020; Revised 14 February 2021; Accepted 19 February 2021

5 แบบความเชื่อทางปัญญา 7 แบบค่านิยมสร้างสรรค์ 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติจริง 4 แบบการใช้องค์กรและบุคคลตัวแบบ/เครือข่าย และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกมิติ โรงเรียน ครู และนักเรียนมีคุณภาพเป็นเลิศ องค์กรและบุคคลตัวแบบ/เครือข่ายให้การสนับสนุนร่วมมือ และเป็นวัฒนธรรมองค์กรลักษณะผสมผสานสามารถเลือกใช้ตามจุดเน้นของโรงเรียนเพื่อช่วยให้การส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นไปอย่างมีเอกภาพ มีพลังและมีความเป็นเลิศ

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ, การส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์

Abstract

This research article intended to explores problems and organizational culture for promoting mathematics learning of students in schools under the office of Bangkok Primary Education Area. This qualitative research covers 5 target schools. There are Rachawinit school, Phyathai school, Anubanwatparinayok school, Watphubphachai school and Anubanphibunwes school. and group of informants include experts, administrator, school practitioners and those concerned in general total 70 people.. The data of which has been compiled by means of interviewing, observing, group conversation, and in-depth studying on educational goals, qualitative data analysis, and presenting by means of descriptive analysis. The research divides the study into 3 periods: The beginning period, (beginning - 1977), developmental period, (1978 - 2006) and the reform period, (2007 - present). The results show that The important problem of organizational culture are no specific culture for promoting mathematics learning, lacks of focus on beliefs, values and concrete norms And“ Quality Organization Culture for Enhancing students’ arithmetic learning” composes of 5 excellent targets, 5 patterns of belief, 7 core values, 10 norms of promoting performances and 4 management activities. This organizational culture is the integration form. It is able to selected as the educational institution aims. The reviewing will help to enhance the learning in mathematics education to be unity , energetic and excellence.

Keywords: Organization Culture, Quality Organization Culture, Enhancing Students’ Arithmetic Learning

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นแบบแผนความเชื่อ ค่านิยม การปฏิบัติ ตัวแบบและเครือข่ายผู้ปฏิบัติที่ดี ที่สั่งสมและหล่อหลอมขึ้นโดยบุคคลในองค์กร หรือกำหนดขึ้นเพื่อให้สมาชิกในองค์กรยึดถือ ปฏิบัติตาม นำมาซึ่งความผูกพันและความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของคนในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรที่ดี ช่วยให้องค์กรมีความเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก และเป็นการถ่ายทอดเอกลักษณ์ขององค์กรอีกด้วย (สุพานี สฤงษ์วานิช, 2549) แบบวัฒนธรรมองค์กรเป็นลักษณะความเชื่อ ค่านิยม แบบปฏิบัติ ตัวแบบและเครือข่ายเฉพาะของแต่ละองค์กรที่กำหนดตามภารกิจและบริบทขององค์กร จำแนกได้ 4 แบบสำคัญ ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว ยึดกลยุทธ์ความยืดหยุ่นและความสามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกได้ วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งผลสำเร็จ ยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ เน้นค่านิยมแบบแข่งขันเชิงรุก แข่งขันกันทำงานเพื่อสร้างผลงาน การขยันขันแข็งและการริเริ่มในระดับบุคคล เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือข่าย ยึดบุคคลในองค์กรทำงานคล้ายอยู่ในครอบครัวเดียวกัน อะลุ่มอล่วยกัน ช่วยเหลือกันเป็นแบบพี่น้อง และวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ เน้นความเป็นทางการและความเป็นระเบียบแบบแผน การใช้เหตุผลและใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ยึดคำสั่ง กฎระเบียบ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเพื่อควมมีประสิทธิภาพ เสถียรภาพ และสามารถคาดหมายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ (Daft, R.L., 1998) วัฒนธรรมองค์กรจึงปรากฏในรูปของความเชื่อ ค่านิยมระเบียบแบบแผนที่ทุกคนในองค์กรต้องปฏิบัติ รวมทั้งตัวแบบที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวความคิดของคนในองค์กรและเครือข่ายการสื่อสารความเชื่อ ค่านิยมและการปฏิบัติของบุคลากรในองค์กร นอกจากนั้นวัฒนธรรมที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (พวงทิพย์ มั่งคั่ง, 2543) วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นแบบความเชื่อ ค่านิยม แบบปฏิบัติ รวมทั้งตัวแบบและเครือข่ายที่ดี เป็นที่ยอมรับและยึดปฏิบัติร่วมกันของครูในโรงเรียน ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ความพยายาม ความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียน ทั้งความเชื่อ ค่านิยม แบบปฏิบัติส่วนใหญ่จะบูรณาการ หรือกำหนดไว้ในปรัชญา คำขวัญ ค่านิยม วิสัยทัศน์ และระเบียบปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน มีการสั่งสมและพัฒนาการควบคู่กับความเป็นมาและจุดเน้นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน พบว่า ความโดดเด่น ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมองค์กรการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 วิชาคณิตศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 41.76 และผล PISA 2015 ก็ได้ 415 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 490 คะแนนและไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นคุณภาพ ไม่เน้นการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เป็นการเฉพาะ การจัดการกิจกรรมขาดเอกภาพและขาดความร่วมมือสอดคล้องกับผลการศึกษาของศรีวิไล ยลสุริยวงศ์ ที่พบว่า การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ไม่เป็นระบบ ขาดพลังในการจัดการเรียนการสอน ต่างคนต่างทำ เป็นอุปสรรคไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศรีวิไล ยลสุริยวงศ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ พรชัย เชื้อชูชาติ (พรชัย เชื้อชูชาติ, 2546) ที่กล่าวว่า ถ้าเกิดความอ่อนแอของวัฒนธรรมองค์กร จะมีผลอย่างยิ่งต่อองค์กรในด้านผลผลิตและการพัฒนาองค์กรรวมทั้งระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับคณะครู ระหว่างครูกับครูในโรงเรียนเดียวกัน การบริหารจัดการ การแบ่งภาระของงาน การจัดการในองค์กรมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หากแต่ละคนคิดคนละอย่าง ต่างคนต่างทำ ก็จะกลายเป็นปัญหาการทำงานเป็นทีม และกลายเป็นปัญหาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น (เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุตา มาชะศิริานนท์, 2545)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความเป็นมายาวนาน มีลักษณะการจัดตั้งแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนวัด จากการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์ครูคณิตศาสตร์ พบว่าแม้โรงเรียนไม่ได้กำหนดวัฒนธรรมองค์กรไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีทั้งโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ด้วยความจำเป็นที่ครูในโรงเรียนต้องมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสร้างความผูกพัน ความจงรักภักดี และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้การดำเนินงานในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และเชื่อว่าคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาวัฒนธรรมองค์กร และวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นตัวแบบในการใช้วัฒนธรรมในการเสริมสร้างคุณภาพที่เป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหา และวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดโรงเรียนเป้าหมายการศึกษาเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียนที่มีคุณลักษณะ 1) มีความเป็นมาในการจัดตั้งและแบบวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่าง 2) นักเรียนสอบผ่านการคัดเลือกของเป็นตัวแทนนักเรียนไทยเข้าแข่งขันคณิตศาสตร์นานาชาติระดับประถมศึกษา และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ O - NET อยู่ในกลุ่มสูง ประกอบด้วยโรงเรียนราชวินิต โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดปรีณายกโรงเรียนวัดพลับพลาชัย และโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์เวศม์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติคือผู้บริหารและครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป จำนวนทั้งสิ้น 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Guideline) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป 2) แบบสังเกตพฤติกรรมแบบไม่มีส่วนร่วม 3) แบบสนทนากลุ่ม ใช้บันทึกการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไป สร้างเครื่องมือตามองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรและกระบวนการใช้วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงในเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารโรงเรียน และด้านการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 3 คน เลือกข้อสัมภาษณ์ ข้อสังเกตและข้อสนทนากลุ่ม ที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 50 ขึ้นไป เป็นรายการข้อ ในการสัมภาษณ์ สังเกตและเป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือแล้วแต่กรณี โดยศึกษาปัญหาวัฒนธรรมองค์กรการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ใน 3 ระยะ ระยะแรกจัดตั้ง (ระยะแรกจัดตั้ง พ.ศ. 2520 ระยะพัฒนาการ (พ.ศ.2521 - 2549) และระยะการปฏิรูป (พ.ศ.2550 - ปัจจุบัน) แล้วสังเคราะห์ ประเมินและคัดสรรวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพโดยการประชุมปฏิบัติการ คัดสรรวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ ในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวม สรุปขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน/วิธีการ	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
ศึกษาปัญหาวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน/โดยศึกษาตามรูปแบบ องค์ประกอบ การกำหนด และการใช้วัฒนธรรมองค์กรใน 3 ระยะ: ระยะแรกจัดตั้ง ระยะพัฒนาการ และระยะการปฏิรูป	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 10 คน กลุ่มผู้บริหารและครูคณิตศาสตร์ 30 คน กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทั่วไป 30 คน รวม 70 คน	แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่มที่มีค่า IOC $\geq$ 50 ทุกรายการ (ข้อ) เป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเชิงลึก	วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีสร้างข้อสรุป (analytic induction)และการตรวจสอบแบบสามเส้าและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอน/วิธีการ	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
ประเมินคุณภาพ คัดสรร วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ/โดยการประชุม ปฏิบัติการประเมิน คัดสรร วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวม	กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมประชุม ปฏิบัติการประเมินและคัดสรร เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้บริหารและผู้แทนครู และกลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง โรงเรียน รวม 70 คน	แบบปฏิบัติการประเมิน และคัดสรรวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ / โดยการประชุมปฏิบัติการ ประเมินและคัดสรร	วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปผลการประเมินและคัดสรรวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพในภาพรวมโดยใช้นันทามติของผู้ร่วมประชุม ปฏิบัติการ/ นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรได้แก่ โรงเรียนยังไม่มีกำหนดวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นการเฉพาะ สะท้อนมิติวัฒนธรรมองค์กรได้ไม่ครบถ้วน สาระวัฒนธรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไม่โดดเด่น ครูในโรงเรียนยังไม่มีรู้จัก ไม่เห็นประโยชน์และไม่ได้ใช้วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อีกทั้งวัฒนธรรมองค์กรที่ปรากฏขาดความสอดคล้องกัน ขาดการบูรณาการที่ชัดเจน โรงเรียนยังไม่ได้ใช้วัฒนธรรมองค์กรเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จของการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน

2. ผลการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า “วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” เป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน สร้างจากปัญหาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียน 2 องค์ประกอบหลักได้แก่เป้าหมายและแนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 เป้าหมายคุณภาพที่เป็นเลิศ 5 แบบความเชื่อทางปัญญา 7 แบบค่านิยมสร้างสรรค์ 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติจริง 4 แบบกลไกการใช้องค์กรและบุคคลตัวแบบ/เครือข่าย ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียน ดังนี้

5 เป้าหมายคุณภาพที่เป็นเลิศ คือ วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนมีคุณภาพ ผู้เรียนคุณภาพเป็นเลิศ ครูมีความเป็นเลิศในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมีความเป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแบบและเครือข่ายตระหนักและร่วมมือในการจัดการเรียนรู้

5 แบบความเชื่อทางปัญญา คือ เชื่อในปัญญาของมนุษย์ว่ามีความแตกต่างกันและพัฒนาได้ ปัญญาพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือพัฒนาทางปัญญา การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์อย่างเป็นกระบวนการและการปฏิบัติจริง และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานความรู้ขั้นสูงและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

7 แบบค่านิยมสร้างสรรค์ คือ รักคณิตศาสตร์ ฝึกปฏิบัติจริง ร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ มุ่งความสำเร็จ มุ่งความเป็นเลิศ การสร้างสรรค์ และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

10 แบบปทัสถานการปฏิบัติจริง คือ ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยเน้น การพัฒนาทางปัญญา การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การฝึกปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้ความไทยและความเป็นสากล

4 แบบกลไกตัวแบบและเครือข่าย คือ จัดระบบข้อมูลตัวแบบและเครือข่าย จัดระบบและแผนการส่งเสริมและการใช้ตัวแบบและเครือข่าย จัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นของนักเรียน และจัดเครือข่ายพัฒนาการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

ทั้งนี้ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร และเงื่อนไขการรับรู้ ยอมรับและยึดปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันของครูทั้งโรงเรียน ความต่อเนื่องของการบูรณาการและใช้วัฒนธรรมองค์กร และคุณภาพที่เป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานครมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดและการใช้วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้ การสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรในปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ ของโรงเรียนไม่ชัดเจนและไม่ครบถ้วน สาระวัฒนธรรมองค์กรที่ปรากฏบางส่วนยังขาดความสอดคล้องกัน และไม่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ขาดการบูรณาการที่ชัดเจนและสอดคล้องกันกับปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ แผนและกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ และสถานศึกษายังไม่ได้ใช้วัฒนธรรมองค์กรเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จของการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาอย่างแท้จริงมีข้ออภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 ปัญหาการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นปัญหาแรกและเป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ นั่นคือเมื่อไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรไว้อย่างเป็นรูปธรรม ก็ย่อมนำมาซึ่งปัญหาความสมบูรณ์ ความไม่ชัดเจน และปัญหาการใช้วัฒนธรรมองค์กรตามลำดับ การที่สถานศึกษาไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นจุดเน้นไว้เป็นการเฉพาะ นอกจากจะสร้างความไม่ชัดเจน การรับรู้ภาพรวมในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาแล้ว ยังมีผลต่อการใช้อย่างเข้าใจ และเป็นฐานคิดในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของสถานศึกษาอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามเป็นความโชคดีที่สถานศึกษามีการสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรใน ปรัชญา คำขวัญ

เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ แผนและกิจการมการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียน แม้จะไม่ชัดเจนและไม่ครบถ้วนไม่สอดคล้องกันเท่าใดนักแต่สถานศึกษาก็ได้ใช้ในการส่งเสริมร่วมกันต่อเนื่องมาและบังเกิดผลดีในทางปฏิบัติ ขาดจุดเน้นในการส่งเสริมของสถานศึกษา เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดฐานความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรของตนเองนั้นเอง การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้เกิดความร่วมมือและความภาคภูมิใจ พึงพอใจในการปฏิบัติร่วมกันการบูรณาการที่เป็นรูปธรรมกับปรัชญา คำขวัญ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ รวมทั้งแผนและกิจการมการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียน มีจุดเน้นในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม

1.2 ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของสถานศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริอิสริย์ บุญยกิตติโกวิท ที่ศึกษารูปแบบการสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สำนักงานปลัดกระทรวงมีปัญหาการพัฒนาวัฒนธรรมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลเนื่องจาก ขาดการกำหนดค่านิยมธรรมาภิบาลไว้เป็นการเฉพาะ ข้าราชการขาดความตระหนักในความจำเป็นที่ต้องพัฒนา ขาดแบบพฤติกรรมและแบบปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ ขาดการกระตุ้นส่งเสริมการปฏิบัติ และการปฏิบัติไม่ปรากฏผลที่เป็นรูปธรรม การใช้บุคคลตัวแบบ ขาดการจัดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ (สิริอิสริย์ บุญยกิตติโกวิท, 2556)

2. “วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน” (Quality School Organization Culture for the Students’ Arithmetic Learning) เป็นวัฒนธรรมองค์กร เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นการเฉพาะ เป็นวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติได้จริง พัฒนาจากสภาพจริงและความต้องการในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ของสถานศึกษา เป็นวัฒนธรรมองค์กรเชิงอธิบาย สอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดประเภทรูปแบบของ Keeves, J.P. ที่กำหนดประเภทรูปแบบเป็น 4 ประเภทคือ Analogue Model, Semantic Model, Mathematic Model และ Causal Model และเป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน เลือกใช้ได้ตามจุดเน้นของสถานศึกษา (Keeves, J.P., 1997) มีข้ออภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 ชื่อรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ได้ศึกษาขึ้น ชื่อ “วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน” (Quality School Organization Culture for the Students’ Arithmetic learning) เป็นวัฒนธรรมที่ยึดเป้าหมายหรือผลที่เกิดจากการดำเนินการของวัฒนธรรมองค์กร คือความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์พร้อมกับชื่อของผู้พัฒนารูปแบบ เป็นการกำหนดชื่อรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ยึด

ผลลัพธ์หรือผลที่คาดหวังจากการปฏิบัติเป็นสำคัญ แตกต่างจากการกำหนดรูปแบบทั่วไปที่นิยมเน้นกระบวนการดำเนินการตามรูปแบบเป็นแนวทาง

2.2 ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรเป็นลักษณะเชิงอธิบาย (Semantic Model)

อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม อธิบายเป้าหมายที่เป็นผลลัพธ์ของการดำเนินการตามรูปแบบและแนวทางการดำเนินการตามรูปแบบ โดยที่โครงสร้างของรูปแบบยังคงยึดวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นตัวแปรต้นและผลของการดำเนินการที่เป็นตัวแปรตาม เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพคือปฏิบัติและเกิดผลได้จริงในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในสถานศึกษา เป็นแบบวัฒนธรรมองค์กรที่พัฒนาจากสภาพจริง คือเป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ได้จากการศึกษา กำหนดและพัฒนาจากสภาพและปัญหาวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา สอดคล้องกับภารกิจการส่งเสริมการเรียนรู้ของสถานศึกษา รวมทั้งการกำหนดและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรยังกำหนดโดยการมีส่วนร่วมและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติอีกด้วย เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรระดับปฏิบัติการคือพัฒนาจากข้อมูลการปฏิบัติการจริงในสถานศึกษา แนวปฏิบัติและเป้าหมายสอดคล้องกับสภาพและปัญหาของสถานศึกษาและปฏิบัติได้จริง เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรเชิงบูรณาการ คือกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่ครอบคลุมวัฒนธรรมองค์กรในทุกมิติ ทั้งแบบความเชื่อ แบบค่านิยม แบบปทัสถานการปฏิบัติ แบบการใช้ตัวแบบและเครือข่าย รวมทั้งกิจกรรมคัดสรรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ นับเป็นแบบวัฒนธรรมองค์กรที่พัฒนาครบถ้วนในทุกมิติ

2.3 กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 5 เป้าหมาย 5 แบบความเชื่อ 7 แบบค่านิยมร่วม 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติ 4 แบบองค์กรและบุคคลตัวแบบ/เครือข่าย และกิจกรรมการเรียนรู้คัดสรรของสถานศึกษาที่สัมพันธ์สอดคล้องกับความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานการปฏิบัติและบุคคลตัวแบบ/เครือข่ายที่กำหนด มีข้ออภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

5 เป้าหมาย เป็นส่วนผลนี้ ประกอบด้วย 5 ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ คือ วัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาจะมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ เกิดพลังความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผู้เรียนมีพัฒนาการทางปัญญา มีทักษะกระบวนการ และความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์สู่สากล ครูคณิตศาสตร์รักศิษย์และเป็นตัวแบบในการเรียนคณิตศาสตร์ โรงเรียนมีความเป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และตัวแบบและเครือข่ายทางคณิตศาสตร์ได้รับการยกย่อง ส่งเสริมและมีส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจ ในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 5 แบบความเชื่อ 7 แบบค่านิยม 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติ 4 แบบตัวแบบและเครือข่าย และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน เป็นส่วนแนวทางทางของรูปแบบ โดยที่ 5 แบบความเชื่อ คือการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จะต้องเชื่อในปัญญาของมนุษย์มีความแตกต่างกันและพัฒนาได้

เชื่อว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางปัญญา เชื่อว่าการพัฒนาทางปัญญาด้วยวิชาคณิตศาสตร์ต้องพัฒนาด้วยการฝึกฝนอย่างเป็นกระบวนการ เชื่อว่าคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาให้นักเรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และเชื่อว่าทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานความรู้ขั้นสูงและฐานความรู้ของศาสตร์สาขาอื่น ๆ และเป็นพื้นฐานการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน 7 แบบ คำนิยมร่วม คือ บุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษาต้องมีหรือชอบในค่านิยมในการส่งเสริมและการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ร่วมกันหรือสอดคล้องกันใน 7 คำนิยมร่วม คือ รักคณิตศาสตร์ ฝึกปฏิบัติจริง ร่วมมือและเอื้ออาทร มุ่งความสำเร็จ มุ่งความเป็นเลิศ การสร้างสรรค์ และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยึดปฏิบัติร่วมกันใน 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติ หรือข้อปฏิบัติ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จะต้องดำเนินการโดยเน้น 10 ข้อปฏิบัติ คือ เน้นการพัฒนาทางปัญญา ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและความเป็นเลิศ การฝึกปฏิบัติอย่างเป็นกระบวนการ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้ที่เน้นความไทยและความเป็นสากล ใช้ 4 แบบตัวแบบและเครือข่าย คือ ส่งเสริมและใช้องค์กรและบุคคลตัวแบบและเครือข่ายในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ศึกษาและจัดระบบข้อมูลตัวแบบและเครือข่าย จัดระบบและแผนการส่งเสริมและการใช้ส่งเสริมการใช้ และถอดบทเรียนการใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้คัดสรร เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานการปฏิบัติและบุคคลตัวแบบ/เครือข่ายที่กำหนด ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการในด้านความเชื่อ ค่านิยม สถานศึกษาต้องกำหนดหรือบูรณาการความเชื่อ ค่านิยมในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ไว้ในปรัชญา ค่านิยม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและเสริมสร้างให้เกิดกับครูและนักเรียน ด้านปทัสถานการปฏิบัติ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้คัดสรรที่สอดคล้องกับ 10 ปทัสถานการปฏิบัติที่กำหนด โดยเลือกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปทัสถานบูรณาการในแผนและโครงการของสถานศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามปทัสถานรวมทั้งประเมินพัฒนาการ ถอดบทเรียนการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการกำหนดปทัสถานการปฏิบัติ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับข้อปฏิบัติ โดยกำหนดในยุทธศาสตร์ แผนโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของสถานศึกษา ส่วนด้านองค์กรและบุคคลตัวแบบและเครือข่าย สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการใช้และการส่งเสริมตัวแบบและเครือข่าย คือ จัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ กิจกรรมสร้างความเชื่อมั่น และกิจกรรมถอดบทเรียนและปรับปรุงพัฒนาการใช้องค์กรตัวแบบและเครือข่ายในการส่งเสริมและการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ทั้งเป้าหมาย ความเชื่อและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ที่เน้นความรักคณิตศาสตร์ การฝึกปฏิบัติจริง ความร่วมมือและเอื้ออาทร มุ่งความสำเร็จ มุ่งความเป็นเลิศ การสร้างสรรค์

และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ทุกคนได้เรียนรู้สู่ความเป็นเลิศคือความสามารถตามศักยภาพ ของตน และทุกคนปฏิบัติงานสู่เป้าหมายเดียวกัน ส่งเสริมและใช้องค์กรและบุคคลตัวแบบและ เครือข่ายในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.4 องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนนี้เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นองค์ประกอบทั้ง 4 คือเป้าหมาย แบบความเชื่อและค่านิยม แบบปทัสถาน แบบองค์กรและบุคคลตัวแบบและเครือข่าย และ กิจกรรมการเรียนรู้คัดสรรในสถานศึกษา แตกต่างจากงานวิจัยของ ประทวน วันนิจ ที่ศึกษา การพัฒนาองค์กรโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง เขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ที่พบว่ารูปแบบการพัฒนาองค์กรที่พึงประสงค์ แบบวัฒนธรรมองค์กรเป็น มิติวัฒนธรรม ได้ 15 มิติ (ประทวน วันนิจ, 2554) แตกต่างจากงานวิจัยของ เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์ ที่ศึกษาแบบการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมองค์กรเฉพาะในมิติของความเชื่อและ ค่านิยมคือสร้างเครือข่ายพัฒนาจริยธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การมีค่านิยมที่ถูกต้อง การมีมนุษยธรรม การเข้าใจในหลักศาสนาที่แท้จริงและการรู้จักอาวุโส โดยแยกตามกลุ่มบุคลากรขององค์กร (เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์, 2553) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สิริอิสริย์ บุญยภิตติโกวิท ที่ศึกษารูปแบบการสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการ พัฒนาข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการมีแบบวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสานบนฐานวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ แบบเครือญาติ แบบมุ่งผลสำเร็จและแบบปรับตัวตามลำดับแตกต่างกันไปตามภารกิจของ ส่วนงาน มีค่านิยม TEAMWINS เป็นค่านิยมร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน แบบธรรมเนียมการ ปฏิบัติเชิงบวกได้แก่ การครองตนเป็นคนดี การเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดี และการปฏิบัติงานอย่าง มีมืออาชีพ มีบุคคลตัวแบบที่เป็นที่ยอมรับ และรูปแบบการสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการ พัฒนาข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรูปแบบวิธีการในการนำหลักธรรมาภิบาล สู่การพัฒนาการปฏิบัติงานของข้าราชการในมิติทางวัฒนธรรมอย่างเป็นกระบวนการตามสภาพ จริง 5 ขั้นตอน 15 ขั้นตอนการพัฒนา โดยสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาล กำหนดวัฒนธรรมการ ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลสร้างสรรค์ กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา ดำเนินการพัฒนาและ ปรับปรุงพัฒนาตามลำดับ วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ทั้ง 4 แบบ (สิริอิสริย์ บุญยภิตติ โกวิท, 2556) สอดคล้องกับการวิจัยของ Komin. S. ที่อธิบายการแสดงออกของคนใน สังคมไทยตามพื้นฐานทางสังคม 6 ประการของ คือเป็นสังคมที่มีโครงสร้างอย่างหลวม เน้น ความเป็นปัจเจกชนนิยม เป็นสังคมพุทธศาสนา เป็นสังคมระบบเจ้าขุนมูลนาย มีความต้องการ เป็นที่ยอมรับในสังคมและเป็นสังคมที่มีระบบพระเดชพระคุณ (Komin.S., 1990) สอดคล้อง กับงานวิจัยของ John, Lynnk. ที่ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพชีวิตของ ทหารอาสา และพบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อคุณภาพชีวิตของแพทย์และพยาบาล การ

สร้างวัฒนธรรมองค์การมีผลการทบทวนความคิด ค่านิยมการดำเนินชีวิต อายุและประสบการณ์ และได้ข้อสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้เกิดความงอกงามเสมอไป และบุคคลสามารถเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมของตนเองได้ รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับการรับรู้และการยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา (John, Lynnk., 1998) ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Poppens, Bently B. ที่ศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตมิดเวสเทิร์น ของสหรัฐอเมริกาพบว่า การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับประเภทของวัฒนธรรมของอาจารย์เป็นตัวแปรทำนายความผูกพันต่อองค์กร ได้สูงกว่าตัวแปรด้านบทบาท เพศ อายุ และจำนวนปีที่ปฏิบัติงาน เจื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับความตระหนัก การรับรู้และการเป็นผู้นำในการใช้วัฒนธรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ (Poppens, Bently B., 2001) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hui Wang ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับบทบาทวัฒนธรรมองค์กรใน 6 มิติ พบว่าภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวัฒนธรรมองค์กร โดยมิติการปฏิสัมพันธ์และความเมตตา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กรในมิติของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และภาวะผู้นำในมิติการวิเคราะห์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มิติความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยง และมิติวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีอิทธิพลเชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การ (Hui Wang, 2002)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานครนั้น ทั้งผู้บริหารและครูคณิตศาสตร์ต้องมีความเชื่อ ค่านิยม ปทัสถานการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนและการใช้บุคคลตัวแบบและเครือข่ายในการส่งเสริมของผู้เรียน โดยเชื่อใน 5 แบบความเชื่อทางปัญญา (ปัญญาของมนุษย์มีความแตกต่างกันและพัฒนาได้ คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทางปัญญา เรียนคณิตศาสตร์ต้องเรียนด้วยการปฏิบัติจริง และคณิตศาสตร์จะช่วยให้คิดได้อย่างมีเหตุผลและคิดอย่างเป็นระบบ) ชอบใน 7 แบบค่านิยมสร้างสรรค์ (รักคณิตศาสตร์ ฝึกปฏิบัติจริง ร่วมมือและเอื้ออาทร มุ่งความสำเร็จ มุ่งความเป็นเลิศ สร้างสรรค์ และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ) ยึดปฏิบัติใน 10 แบบ ปทัสถานการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (เน้นการส่งเสริมการพัฒนาทางปัญญา การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายจากง่ายไปหายาก การคิดวิเคราะห์ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้ที่เน้นความเป็นไทยและสากล) โดยใช้กลไก 4 ตัวแบบและเครือข่ายสนับสนุน (จัดคลังภูมิปัญญา จัดระบบการใช้อย่างส่งเสริม และถอดบทเรียนการพัฒนา) โดยมุ่งผลใน 5 เป้าหมายคุณภาพ และการ

จัดกิจกรรมคัดสรรในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรที่กำหนด ด้วยเงื่อนไขการรับรู้และการยึดปฏิบัติของครู การบูรณาการวัฒนธรรมองค์กรในนโยบายและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและคุณภาพที่เป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นสำคัญมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ 1.1) ใช้วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนนี้ เป็นตัวแบบในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมาย 5 โรงเรียนต่อเนื่อง โดยใช้เป็นหลักคิดในการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้วัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ ให้บังเกิดผลดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้สำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้น 1.2) การส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโรงเรียนควรดำเนินการบนฐานวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้ 1.2.1) ใช้ 5 เป้าหมายวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนเรียนในโรงเรียน 1.2.2) ใช้ 5 แบบความเชื่อในปัญญา และ 7 แบบค่านิยมสร้างสรรค์ ในการกำหนดปรัชญา ค่านิยม อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน 1.2.3) ใช้ 10 แบบปทัสถานการปฏิบัติจริง เป็นข้อปฏิบัติร่วมกันในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน 1.2.4) ใช้ 4 แบบการใช้องค์กรและบุคคลตัวแบบ/เครือข่าย ในการส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน 1.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สามารถใช้หรือกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนในสังกัด ใช้แบบวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนนี้ เป็นตัวแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนและพัฒนาการใช้วัฒนธรรมองค์กรในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ทั้งโรงเรียน ครูและนักเรียน 1.4) โรงเรียนระดับประถมศึกษาหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป และบุคคลทั่วไปสามารถใช้ ปรับใช้แบบวัฒนธรรมองค์กรนี้ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน และพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จ มีคุณภาพเป็นเลิศ และยั่งยืน 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาวิจัย วัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2.2) ควรมีการศึกษาวิจัย วัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการภาค 2.3) ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของตน

เอกสารอ้างอิง

- เดชน์ เทียมรัตน์ และกานต์สุตา มาฆะศิรินันท์. (2545). วินัยสำหรับองค์การเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท.
- ประทวน วันนิจ. (2554). การพัฒนาองค์กรโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรชัย เชื้อชูชาติ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พวงทิพย์ มั่งคั่ง. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวรินทร์ ศรีชัยนันท์. (2553). วัฒนธรรมองค์กร: การสร้างเครือข่ายและการพัฒนาเชิงจริยธรรมของกรมสรรพากร กระทรวงการคลัง. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีวิไล ยลสุริยวงศ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สิริอิสริย์ บุญยภิตติโกวิท. (2556). วัฒนธรรมองค์กร: การสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพานี สถงภู่วาณิช. (2549). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Daft, R.L. (1998). Essential of Organizational Theory and Design. Cincinnati, Ohio: South-Western College Publishing.
- Hui Wang. (2002). Cooperative Culture in State-Owned Enterprises: An inductive Analysis of Dimension and influences. London: McCrae-Hill.
- John, Lynnk. (1998). Culture and Conflict: A Comparative Study of Organization (Organizational Culture, Management Strategies). New York: Praeger Publishers.
- Keeves, J.P. (1997). Models and model building. In Keeves, J.P.(ed). Educational research, methodology And measurement: An International Handbook, 2nd ed. Oxford : Peraman Press.

- Komin. S. (1990). Culture and Work-related Values in Thai Organizations. *International Journal of Psychology*, 25(3-6), 681-704.
- Poppens, Berty B. (2001). Perceived and Preferred Organizational Culture Types And Organizational Commitment at Midwestern Private, Nonprofit and Colleges. Retrieved January 15, 2007, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9991659>

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี*
THE ROLE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS (VHVS) IN PREVENTING
THE CORONAVIRUS 2019 (COVID-19) OUTBREAK ACCORDING
TO GOVERNMENT POLICY OF MUEANG DISTRICT
SUPHANBURI PROVINCE

วิทยา ชินบุตร

Wittaya Chinnabutr

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College, Thailand

นภัทร ภักดีสรวิชญ์

Naphat Phakdisorawit

มหาวิทยาลัยเกริก

Kirk University, Thailand

E-mail: wittayachin20@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของ อสม. ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) เปรียบเทียบบทบาทของ อสม. ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อสม. อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 230 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) อสม. มีการปฏิบัติงานตามบทบาท อยู่ในระดับมาก โดยด้านการป้องกันโรค และด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก 2) อสม. ที่มีอาชีพหลัก ต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน ส่วน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และวิธีการได้รับการคัดเลือกเป็น อสม. ไม่แตกต่าง

* Received 17 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

กัน และ 3) ปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือในการสวมหน้ากาก การเว้นระยะห่าง เครื่องมือและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับโรคติดเชื้อ ปัญหาในการสื่อสารงบประมาณไม่เพียงพอ และบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ ส่วน แนวทางแก้ไข คือ สร้างความตระหนักถึงความรุนแรงของโรค รัฐต้องเพิ่มงบประมาณสนับสนุน ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความเป็นมา สาเหตุ ความรุนแรงของโรค และการป้องกันรักษา เพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสาร รวมถึงการทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้เข้าใจตรงกัน และจัดหาบุคลากรทางการแพทย์และอาสาสมัครให้เพียงพอ

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, การป้องกันการระบาด, ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) explore the roles of VHVs. for preventing the Coronavirus 2019, 2) comparing the roles of volunteers in the prevention of the Coronavirus 2019 disease outbreak by personal factors, and 3) to investigate the problems, obstacles, and guidelines for preventing the Coronavirus 2019 outbreak. This study is quantitative research, using a survey technique. The questionnaire was used as a research instrument to collect data from 230 village health volunteers of Mueang, Suphan Buri. The descriptive statistics implemented for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, T - test and F - test. The finding showed as follows: 1) village health volunteers (VHVs) performed considerable functions and roles overall. The perception of Coronavirus 2019 control and health promotion was reported highly, 2) village health volunteers (VHVs) whose main occupation are different played the different roles in the prevention of the Coronavirus 2019 outbreak, whereas sex, age, status, education level, average monthly income, length of service VHVs recruitment method are different played no different. and 3) problems and obstacles discovered include a lack of cooperation, namely, non-wearing of masks, non-social distancing, apparatus and equipment - a deficiency of instruments and equipment, people lack the understanding of COVID - 19 communicable disease, insufficient budget, and insufficient medical personnel whereas Problem solutions include that raising perception about the severity of the COVID - 19, increased support of government budget, educating people to understand the diseases development, causes and severity, and prevention and treatment, improving the communication potential, including providing public

relations media in both version of Thai and foreign languages for correct understanding, and adequate supply of medical personnel and VHV's.

Keywords: Village Health Volunteers, Outbreak Prevention, Coronavirus 2019

บทนำ

ปลายปี พ.ศ. 2562 มีการรายงานพบเชื้อไวรัสอุบัติใหม่โคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเมืองอู่ฮั่น (Wuhan) มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งนับเป็นเชื้อโคโรนาสายพันธุ์ที่ 7 ที่ก่อโรคในคน มีอาการปอดอักเสบรุนแรงคล้ายโรคซาร์สต่อมาองค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดชื่อสำหรับเรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ Coronavirus disease 2019 หรือ COVID - 19 โดยกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย เรียกว่า “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศ เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2563 ให้เพิ่มโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019 : COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายภายใต้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ลำดับที่ 14 ปัจจุบันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แพร่กระจายไปทั่วโลกสร้างความวิตกกังวล และจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563 พบว่า มีผู้ป่วยทั่วโลก รวม 213 ประเทศ 2 เขตบริหารพิเศษ 1 นครรัฐ เรือ Diamond Princess เรือ Grand Princess และเรือ MS Zaandam มีผู้ป่วยรวมทั้งสิ้น จำนวน 23,605,542 ราย มีอาการรุนแรง 61,429 ราย เสียชีวิต 812,757 ราย โดยประเทศประเทศสหรัฐอเมริกา มีผู้ป่วยยืนยันจำนวน 5,874,146 ราย (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563) สำหรับประเทศไทยมีผู้ที่ได้รับการคัดกรอง จำนวน 7,243,454 ราย มีผู้ป่วยสะสม จำนวน 2,792 ราย (The Bangkok insight, 2020) จะเห็นว่าแนวโน้มของสถานการณ์ในประเทศไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงว่าประเทศไทยมีการเฝ้าระวัง ควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพ วิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันและชะลอการแพร่กระจายโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ การเว้นระยะทางสังคม (Physical distancing) การล้างมือหรือใช้แอลกอฮอล์เช็ดถูบ่อย ๆ และการสวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัย การหลีกเลี่ยงไปสถานที่เสี่ยง เป็นต้น การให้ความรู้แก่ประชาชนจึงเป็นวิธีสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึง และปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง (World Health Organization, 2020) เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2563 จังหวัดสุพรรณบุรี พบผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 6 ราย และได้รับการรักษาหายแล้วทั้ง 6 ราย มีผู้ป่วยเข้าเกณฑ์สอบสวนโรค (PUI) สะสมจำนวน 271 ราย พบผู้ติดเชื้อ จำนวน 1 ราย ไม่พบจำนวน 270 ราย ผู้สัมผัสผู้ป่วยยืนยัน ที่มีความเสี่ยงสูงสะสม จำนวน 104 ราย พบผู้ติดเชื้อ จำนวน 5 ราย ไม่พบผู้ติดเชื้อ จำนวน 99 ราย และมีกลุ่มผู้เดินทางกลับมาจากพื้นที่เสี่ยง กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จำนวน 21,190 ราย (ศูนย์ปฏิบัติการ COVID-19 จังหวัดสุพรรณบุรี, 2563) จากสถานการณ์การแพร่

ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรค จังหวัด อำเภอบางบาล และหมู่บ้าน โดยทำหน้าที่ติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศ กรุงเทพฯ ปริมณฑล และพื้นที่จังหวัดเสี่ยง โดยทีมอาสา COVID - 19 ประจำหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าทีม ประกอบด้วยฝ่ายปกครอง และ อสม.ประจำหมู่บ้าน ให้ทำหน้าที่รายงานข้อมูล เฝ้าระวังติดตามผู้ที่เดินทางกลับมาจากกรุงเทพฯปริมณฑล ในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าสู่หมู่บ้าน/ชุมชน (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2563)

ปัจจุบันประเทศไทยมีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวนกว่า 1,040,000 คน (Primary Health Care Division, 2019) ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละเข้ามามีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน จนได้รับการยอมรับจากสังคม และจะยกฐานะเป็น อสม. หมอประจำบ้าน โดยมีบทบาทสำคัญดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมไม่ให้เกิดโรคในพื้นที่ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพทั้งโรคเรื้อรัง และโรคที่เกิดจากพฤติกรรม ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางการแพทย์ โทรเวชกรรม (Telemedicine) และแอปพลิเคชัน ด้านสุขภาพ ประเมินสุขภาพ เป็นแกนนำเครือข่ายในการดูแลสุขภาพ (อสม. อสค.) และจัดการปัญหาสุขภาพ ทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน รวมทั้งการส่งต่อผู้ป่วยไปยังระบบบริการสุขภาพที่รัฐจัดให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากข้อมูลสุขภาพในพื้นที่เป็นต้น จนปัจจุบัน อสม. ได้ กลายเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญของระบบสุขภาพ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2562) ทั้งนี้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นบุคลากรสาธารณสุขด้านหน้า และมีพลังที่สำคัญต่อการดำเนินการเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน การดำเนินงานเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ภายใต้แนวทางการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีกิจกรรมที่สำคัญเช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านโดยเคาะประตู การสำรวจสุขภาพตนเอง การให้สอนและความรู้ประชาชน การวัดอุณหภูมิและสังเกตอาการเบื้องต้น การบันทึกข้อมูลกลุ่มเสี่ยงและรายงานผลการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเป็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันตนเอง เป็นต้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) การดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง เคร่งครัดด้วยศักยภาพเต็มเปี่ยมและความเป็นจิตอาสา ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปลายประเทศให้การยอมรับและชื่นชมประเทศไทยว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากกองทัพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีคุณภาพ (The Bangkok insight, 2020)

จะเห็นได้ว่าบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการหยุดหรือยับยั้ง

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากการรับรู้ความรุนแรงของโรคดังกล่าวทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกิดความตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นภายในภาคหน้า หากไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการหารูปแบบการดำเนินงานเฝ้าระวังโรคดังกล่าวหรือโรคอุบัติใหม่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนาและใช้เทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 540 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 230 คน การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sampling Size) จะใช้แนวคิดของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และขนาดตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน ($\pm 5\%$) จากประชากร 540 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจำแนกแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของ อสม. มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ (Nominal Scale)

อายุ (Ordinal Scale) สถานภาพ (Nominal Scale) ระดับการศึกษา (Ordinal Scale) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Ordinal Scale) อาชีพหลัก (Nominal Scale) ระยะเวลาการปฏิบัติงาน อสม. (Ordinal Scale) และวิธีการได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็น อสม. (Nominal Scale) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) แบ่งเป็น 2 ด้านคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการป้องกันโรค ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

การสร้างแบบสอบถามโดยครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 48 คำถาม จากการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ในช่วงค่า 0.67 - 1.00 หมายความว่า ข้อคำถามทั้ง 48 คำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ สามารถนำไปใช้ได้ และนำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย (Pre - test) จำนวน 30 ชุด และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น ค่าแอลฟา (Alpha) เท่ากับ 0.96 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก นั่นหมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการเก็บโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) จาก อสม. ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คน ช่วยแจกแบบสอบถามจากการถามจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หากข้อมูลในข้อคำถามใดไม่สมบูรณ์จะทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ โดยที่ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ในแบบสอบถาม รวมถึงแนวทาง และวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้ได้เป็นที่เข้าใจก่อนที่จะออกเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างใกล้ชิด

วิเคราะห์และนำเสนอผล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำเสนอสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ 1) หาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของปัจจัยส่วนบุคคลของ อสม. 2) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนน จากการตอบ

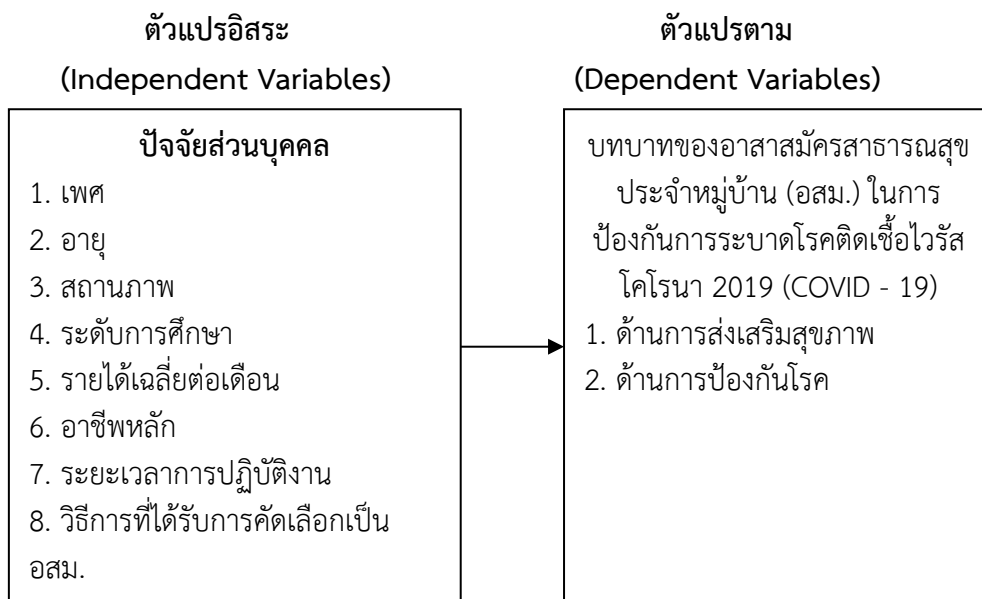

แบบสอบถามโดยแทนความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับบทบาทของ อสม. ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

เกณฑ์การแปลความหมายสำหรับค่าเฉลี่ย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2536) ของการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีดังนี้

คะแนนอยู่ระหว่าง	หมายถึง
1.00 - 1.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
2.50 - 3.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
3.50 - 4.49	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
4.50 - 5.00	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ 1) ค่า t - test (Independent t - test) ใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีระดับนัยสำคัญ .05 หากพบว่าค่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances Assumed แต่หากผลการทดสอบพบว่าความแปรปรวนของตัวแปรอิสระกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน (ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05) ก็จะใช้ค่า Equal Variances not Assumed และ 2) ค่า F - test (Independent sample F - test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One - way ANOVA (One-way Analysis of Variance) หรือ Brown Forsyth ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และถ้าผลการทดสอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการทดสอบเป็นรายคู่ต่อไป เพื่อดูว่ามีคู่ใดที่แตกต่างกันโดยใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference (LSD) หรือ Dennett's T3

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการปฏิบัติงานตามบทบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .573) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการปฏิบัติงานตามบทบาท ลำดับแรก คือ ด้านการป้องกันโรค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = .586) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .627) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อสม. มีการปฏิบัติตามบทบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = .627) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อสม. มีการปฏิบัติตามบทบาทมากที่สุดในประเด็น “ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านสาธารณสุข” ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = .560) รองลงมา คือ “ได้พูดคุยแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = .645) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ “จัดกิจกรรมการออกกำลังกายแก่ประชาชนในชุมชน” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = .912)

ด้านการป้องกันโรค พบว่า อสม. มีการปฏิบัติตามบทบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = .573) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อสม. มีการปฏิบัติตามบทบาทมากที่สุดในประเด็น “ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประชุมปรึกษาหารือ เพื่อดำเนินการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = .581) รองลงมา คือ “ชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมกันป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = .634) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ “เข้าร่วมในการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค การดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = .853)

2. เปรียบเทียบบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อสม. ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และวิธีการได้รับการคัดเลือกเป็น อสม. ต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล ไม่แตกต่างกัน ส่วน อสม. ที่มีอาชีพหลัก ต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาและอุปสรรคที่มากที่สุด คือ “การไม่ให้ความร่วมมือ” จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 57.60 รองลงมา คือ “การไม่สวมหน้ากากอนามัย” จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.13 ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ความยากลำบากในการเข้าถึงประชาชน งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินการ และบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.09

แนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แก่ การล้างมือด้วยสบู่และน้ำ หรือ เจลแอลกอฮอล์ (ที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์มากกว่าร้อยละ 60) ทุกครั้งหลังจากหยิบจับของต่างๆ ควรสวมใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้าน การกินร้อน ต้องกินอาหารที่ปรุงสุกเท่านั้น ช้อนกลาง ต้องใช้ช้อนกลางเมื่อกินอาหารร่วมกัน

การติดตามข่าวสารทางสาธารณสุข การหลีกเลี่ยงในที่ชุมชนแออัด ไม่ไปในพื้นที่สุมเสี่ยง หลีกเลี่ยงการเข้าใกล้คนที่มีอาการป่วย การป้องกันและทำเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน ปฏิบัติตามที่หน่วยงานแนะนำ การแนะนำให้ทุกคนป้องกันและรักตัวเองและครอบครัว การอธิบายให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับโรคอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เน้นย้ำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันตัวเอง รับผิดชอบสังคม รับผิดชอบต่อตัวเอง ด้วยมาตรการหลัก 4 ข้อ เฝ้าระวัง ตรวจวัดอุณหภูมิ เฝ้าระวังคนนอกพื้นที่เข้ามาในหมู่บ้าน เว้นระยะห่างทางสังคม ปฏิบัติแนวทางตามวิถีชีวิตใหม่ เพื่อป้องกันและเป็นตัวอย่างในการปรับตัวให้แก่ผู้อื่น รักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่ไอหรือจาม รักษาสุขภาพอยู่สม่ำเสมอ รักษาร่างกายให้แข็งแรงด้วยการทานอาหารที่มีประโยชน์ให้ครบทั้ง 5 หมู่ ออกกำลังกายเป็นประจำ และนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ พยายามติดตามผู้ที่เดินทางมาจากต่างประเทศและต่างจังหวัดสร้างความเข้าใจในการที่ต้องอยู่กับชุมชนและการปฏิบัติตัวของตนเอง ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชนดูแล บุคคล ที่เข้าออกในชุมชน ให้ความรู้แก่ประชาชนทุกด้านในการเฝ้าระวัง ควรปิดจมูกและปากเวลาไอและจามด้วยทิชชูหรือข้อพับแขน รวมทั้งไม่สัมผัสผืนผ้า จมูก หรือปาก และหากมีไข้ ไอ และหายใจลำบากควรไปพบแพทย์

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานตามบทบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร เกษจ้อย ศึกษา บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (สิทธิพร เกษจ้อย, 2560) แตกต่างกับผลงานวิจัยของ ฉลอง สุตประเสริฐ ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการทำหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน เขตรับผิดชอบเทศบาลตำบล จ.ป.ร. อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในภาพรวมมีการทำหน้าที่ระดับปานกลาง ขณะเดียวกัน อสม. มีบทบาทด้านการป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก (ฉลอง สุตประเสริฐ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ คงเรือง ศึกษา การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของ อสม.ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อรอนงค์ คงเรือง, 2558) เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้แรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย พบว่า บทบาทการดำเนินงาน

ควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของ อสม. อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จากผลการวิจัยยังพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการปฏิบัติตามบทบาทด้านการป้องกันโรคในอันดับแรกคือ การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประชุมปรึกษาหารือ เพื่อดำเนินการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมกันป้องกันโรค ขณะเดียวกันต้องแจ้งข่าวสารการเกิดโรคติดเชื้อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทราบโดยเร็ว รวมทั้งร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจัดกิจกรรมรณรงค์การป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อ เข้าประชุมและการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อ การเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อแก่ประชาชนในเรื่องการติดต่อ การป้องกัน โดยจัดกลุ่มสนทนากัน (กิตติพร เนาว์สุวรรณ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทิมา เหล็กไหล ที่กล่าวว่า อสม. มีบทบาท ด้านการปฏิบัติงาน ดังนี้ ปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หรือจัดการรณรงค์และให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน จัดกิจกรรมเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาวะสุขภาพของท้องถิ่นเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ชุมชนโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสานแผนการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแหล่งอื่นๆ (จันทิมา เหล็กไหล, 2560)

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ ขาดความร่วมมือในการสวมหน้ากาก การเว้นระยะห่าง เครื่องมือและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับโรคติดเชื้อ ปัญหาในการสื่อสาร งบประมาณไม่เพียงพอ และบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของ วรเดช จันทรศร ที่กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั่นคือ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะสำเร็จไม่ได้ หากสมาชิกในองค์กรไม่ร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางของนโยบายหรือปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีมากขึ้น ถ้าสมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือ หรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลมาจากนโยบาย ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากสมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือ และต่อต้าน เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจว่าจะปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างไร ขณะเดียวกันปัญหาในการปฏิบัติงานจะมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยด้านวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในนโยบายนั้น (วรเดช จันทรศร, 2552)

แนวทางในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้แก่ ติดตามข่าวสารทางสาธารณสุข ป้องกันและทำเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน ปฏิบัติตามที่หน่วยงานแนะนำ แนะนำให้ทุกคนป้องกันและรักตัวเองและครอบครัว อธิบายให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับโรคอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เน้นย้ำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันตัวเอง รับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อตัวเอง ด้วยมาตรการหลัก 4 ข้อ เฝ้าระวัง ตรวจจับดูแล ควบคุม เฝ้าระวังคนนอกพื้นที่เข้ามาในหมู่บ้าน รณรงค์ให้ประชาชนดูแลตัวเองและครอบครัว

สอดคล้องกับแนวคิดของ Sorg, J.D. กล่าวว่า ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ผู้ที่ได้รับผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ ประชาชนหรือผู้รับบริการ ซึ่งเป็นทั้งผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์หรือเรียกได้ว่า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในนโยบายนั้น ๆ ซึ่งรวมถึงในแง่บุคคล และกลุ่ม ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งองค์การและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะมีบทบาทปฏิสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ระบบราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นข้าราชการในแต่ละระดับรวมทั้ง ผู้รับบริการหรือผู้รับผลประโยชน์จากนโยบายนั้น ๆ เพราะถ้าทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนตลอดจนมีความจริงใจและจริงจังในการปฏิบัติตามนโยบายโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งนโยบายนั้น ๆ ก็ย่อมบรรลุผลสำเร็จได้ (Sorg, J. D, 1983) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรุนแรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย พบว่า ควรให้อสม. มีความเข้าใจเกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่โดยติดตามความเคลื่อนไหวสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง และ ควรได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับกิจกรรมผ่อนคลายความเครียดตลอดจนวิธีการปรับตัว ทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันและหลังสถานการณ์โรคมีแนวโน้มดีขึ้น เพื่อนำไปให้ความรู้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ (กิตติพร เนาว์สุวรรณ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 1) อสม. มีการปฏิบัติงานตามบทบาท อยู่ในระดับมาก โดยด้านการป้องกันโรค และด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และวิธีการได้รับการคัดเลือกเป็น อสม. ต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล ไม่แตกต่างกัน ส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีอาชีพหลัก ต่างกัน มีบทบาทในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตามนโยบายรัฐบาล แตกต่างกัน 3) ปัญหาและอุปสรรค คือ 3.1) ด้านความร่วมมือ ได้แก่ ไม่สวมหน้ากาก ไม่เว้นระยะห่าง ไม่ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์หรือน้ำสบู่ เป็นต้น 3.2) ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ได้แก่ หน้ากากอนามัย เครื่องวัดไข้ เจลแอลกอฮอล์ ไม่เพียงพอ เป็นต้น 3.3) ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 3.4) ด้านการสื่อสาร ได้แก่ ปัญหาในการสื่อสารกับชาวต่างดาว และการกระจายข่าวทางหอกระจายข่าวได้ยินไม่ทั่วถึง

เป็นต้น 3.5) ด้านงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินการ และ 3.6) ด้านบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ 4) แนวทางแก้ไข คือ 4.1) จัดกิจกรรมรณรงค์สร้างความตระหนักถึงความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 4.2) รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณ เพื่อผลิตและจัดหาหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ เครื่องวัดไข้ การกักตัว วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงค่าตอบแทนให้เพียงพอ 4.3) ให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมา สาเหตุ ความรุนแรงของโรค และการป้องกันรักษา ที่เป็นความจริงให้ประชาชนทราบเพื่อป้องกันตนเอง 4.4) เพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสารให้แก่ อสม. รวมถึงการทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างชาติเพื่อให้เข้าใจตรงกัน และ 4.5) จัดหาบุคลากรทางการแพทย์และอาสาสมัครตรวจเชื้อในเชิงรุกและกว้างขวางให้มากขึ้นเพื่อหยุดการระบาดในชุมชน ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เช่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นต้น และควรศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในเรื่องบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เปรียบเทียบในระดับพื้นที่ เช่น ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2562). คู่มือสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อยกระดับเป็นหมออนามัยประจำหมู่บ้าน. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). จำนวนผู้ลงทะเบียนจังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก <http://อสม.com/defaults/registered>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). การดำเนินงานเฝ้าระวังโรคโควิด-19 ในชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.hsscovid.com/filesการดำเนินงานเฝ้าระวังโรคโควิด-19.pdf>
- กิตติพร เนาวิสุวรรณ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรุนแรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย. วารสารสถาบันบำราศนราดูร, 14 (2), 92-103.
- จันทิมา เหล็กไหล. (2560). ปัจจัยพยากรณ์การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในเขตพื้นที่ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ฉลอง สุตประเสริฐ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำหน้าที่ของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตรับผิดชอบเทศบาลตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัด
ระนอง. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรเดช จันทรศร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สมาคม
นักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. (2563). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก [https://ddc.moph.go.th/
viralpneumonia/file/situation/situation-no234-240863.pdf](https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no234-240863.pdf)
- ศูนย์ปฏิบัติการฯ COVID-19 จังหวัดสุพรรณบุรี. (2563). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019 จังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก [https://www.
facebook.com/สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุพรรณบุรี-1069887119780217/
photos/pcb.2832673736834871/2832673513501560/](https://www.facebook.com/สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุพรรณบุรี-1069887119780217/photos/pcb.2832673736834871/2832673513501560/)
- สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2563). มาตรการป้องกัน และลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) เข้าสู่หมู่บ้าน/ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 25
สิงหาคม 2563 จาก <https://ww1.suphanburi.go.th/news/detail/927>
- สิทธิพร เกษจ้อย. (2560). บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
(อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม, 4(1), 163-174.
- อรอนงค์ คงเรือง. (2558). การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน
สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5 th ed.). New York :
Harper: Harper.
- Primary Health Care Division. (2019). Health volunteers. Retrieved 6 August 2020
from <http://www.thaiphc.net/new2020/content/1>
- Sorg, J. D. (1983). A Typology of implementation behaviors of street-level
bureaucrats. Review of Policy Research, 2 (3), 391-406.
- The Bangkok insight. (2020). Update Covid-19, 2020 April 30. Retrieved 6 August
2020 from <https://www.thebangkokinsight.com/347285/>

World Health Organization. (2020). Coronavirus. Retrieved 6 August 2020 from [https:// www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1](https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1)

Yamane, T. (1967). Statistics : An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานในร้านสะดวกซื้อ
ในเขตภาคเหนือ*

THE DEVELOPMENT OF EMPLOYEE ENGAGEMENT SCALE
OF CONVENIENCE STORES IN NORTHERN REGION

พลกฤต รักจุล

Ponkrit Rakjun

ประภัสสร วรรณสถิต

Prapassorn Vannasathid

กัญญพัสรี กล่อมธงเจริญ

Kunpatsawee Klomthongjarean

ชัยวัฒน์ ไบไม

Chaiwat Baimai

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

E-mail: ponkrit.ra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานร้านสะดวกซื้อ ซึ่งเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรคือพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในบทความฉบับนี้ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Hair, et al. ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ อย่างน้อย 20 เท่าต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ บทความฉบับนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 3 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 60 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามถึงผู้จัดการฝ่ายบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างได้ตอบกลับแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด ผลการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ปรับมาจากเครื่องมือวัดความผูกพันของพนักงานของ Bakker, et al. นำมาแปลและปรับใช้ให้มีความสอดคล้องกับบริบทที่ศึกษาประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคุณภาพโดยใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาที่มีค่าดัชนีรายข้อ เท่ากับ 0.95 และมีค่า Cronbach's Alpha = 0.959 นั้นหมายความว่าสามารถยอมรับได้ ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.331, df = 1, p = 0.67,

* Received 17 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.99, RMR = 0.008, RMSEA = 0.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวัดความผูกพันของพนักงานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีอีกทั้งสามารถนำไปใช้สำหรับการวิจัย เกี่ยวกับความผูกพันของพนักงานที่สอดคล้องกับบริบทของธุรกิจต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบวัด, ความผูกพันของพนักงาน, ร้านสะดวกซื้อ

Abstract

The objective of this article was to develop an employee engagement scale of convenience stores. This study was a quantitative research. The population was employees in convenience stores in the northern region. The sample size was calculated based on the sample size criteria Hair, et.al. The sample size was determined to be at least 20 times per one observable variable. There were 3 observable variables. An appropriate sample size should be at least 60 samples, which was the minimum sample size requirement that could be used for analysis using structural equation model. Copies of questionnaire were sent by the researcher to the Human Resources Manager 200 copies of questionnaire were obtained from the respondents. The response rate was 66.67. The results of this research could be concluded with three stages as follows: Stage 1: the research instrument was adapted from Employee Engagement Scale Bakker et al. The data were translated and adapted to be consistent with the study context. The research instrument consisted of 17 items. Stage 2: Quality of the instrument was improved through content validity with Index of Item – Objective Congruence (IOC) of 0.95 and Cronbach's Alpha of 0.959, implying that the values were acceptable. Stage 3: The analytic results of measurement model revealed parameters as follows: Chi-Square = 0.331, $df = 1$, $p = 0.67$, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.99, RMR = 0.008, RMSEA = 0.000, indicating that the Employee Engagement Model was consistent with the empirical data. The findings were consistent with a review of relevant concepts and theories and could be applied for future research on employee engagement in line with the business context.

Keywords: Scale Development, Employee Engagement, Convenience Store

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ทำให้ทุกองค์กรมีความจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน หนึ่งในนั้นคือการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่องค์กรโดยการสร้างสมรรถนะขององค์กรผ่านศักยภาพของพนักงานทั้งหมดในองค์กร จึงจำเป็นต้องหาวิธีสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ทำงานให้กับองค์กรให้นานที่สุด (Al-Tit, A. A. & Suifan, T. S., 2015); (Alam, A., 2011); (Maslić Seršić, D., 2000); (Shore, L. M., & Martin, H. J., 1989) องค์กรได้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากได้ขาดองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ จากพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ศักยภาพขององค์กรตกต่ำลงส่งผลกระทบให้อำนาจการแข่งขันลดน้อยลง (Al - Tit, A. A. & Suifan, T. S., 2015); (Alam, A., 2011); (Simpson, M. R., 2009) จำเป็นต้องสร้างกลยุทธ์ให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กร สิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวช่วยให้กับองค์กรทราบถึงระดับความผูกพันของพนักงานและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรคือแบบสำรวจความผูกพันของพนักงาน (Maslach, C. et al., 1997)

องค์กรจะต้องมีแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ให้กับองค์กรเพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีความปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร โดยเฉพาะพนักงานในระดับผู้ปฏิบัติที่มีความผูกพันกับการทำงานมีโอกาสน้อยที่จะลาออก (Al-Tit, A. A. & Suifan, T. S., 2015) (Puangyoykeaw, K. & Nishide, Y., 2015) (Tarigan, V., & Ariani, D. W., 2015) บทความฉบับนี้เป็นการศึกษากลยุทธ์ในการสร้างให้พนักงานระดับปฏิบัติการตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กรให้นานที่สุดเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากปัญหาการลาออกโดยเฉพาะธุรกิจร้านสะดวกซื้อในประเทศไทย มีอัตราการลาออกของพนักงานระดับปฏิบัติการสูงมาก ดังผลการสำรวจอัตราการลาออกของพนักงานร้านสะดวกซื้อเปรียบเทียบตั้งแต่ปี 2559 – 2562 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงอัตราการลาออกของพนักงานร้านสะดวกซื้อ

รายการ ลาออก	2559		2560		2561		2562	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำแนกตามประเภทการจ้างงาน								
พนักงาน ประจำ	1,072	00.00	5,842	00.00	3,609	0.20	3,311	5.93
พนักงาน จ้างเหมา		.00		.00	,083	.80	9,583	4.07
รวม	1,072	00.00	,842	00.00	2,692	00.00	22,894	00.00

(บริษัท CP all, 2563)

จากตารางดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยพยายามหาวิธีการและแนวทางในการลดปัญหาการลาออกของพนักงานร้านสะดวกซื้อ โดยการศึกษาความผูกพันของพนักงานเนื่องจากปัญหาการลาออกโดยเฉพาะร้านสะดวกซื้อ มีอัตราการลาออกของพนักงานระดับปฏิบัติการค่อนข้างสูง ซึ่งมีวรรณกรรมจำนวนมากสนับสนุนความจริงที่ว่าความตั้งใจที่จะลาออกเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุดและในทันทีของการตัดสินใจการหมุนเวียนวิธีการใดก็ตามที่นำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรม การหมุนเวียนภายในองค์กรต้องมีความเข้าใจที่ดีในสิ่งที่ก่อให้เกิดการลาออกของพนักงาน (Al - Tit, A. A. & Suifan, T. S., 2015); (Puangyoykeaw, K. & Nishide, Y., 2015); (Tett, R. P. & Meyer J. P., 1993) ขณะที่ความพึงพอใจและความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นปัจจัยสำรวจมากที่สุด มีอิทธิพลของความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการแสดงเจตคติของการตัดสินใจ พฤติกรรมที่จะลาออกทำให้ความจริงที่ว่าเมื่อพนักงานตัดสินใจออกจากองค์กร พวกเขาจะออก ด้วยสาเหตุจากผู้นำไม่ใช่องค์กร (Hallberg, U. E., & Schaufeli, W. B., 2006); (Lailah Imandin, C. B. , 2014); (Salanova, M. & Schaufeli, W. B., 2008) สิ่งนี้นำมาซึ่งข้อสันนิษฐานว่าความเป็นผู้นำมีความสำคัญต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน

ดังนั้นบทความฉบับนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้พัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้กับธุรกิจได้ใช้สำหรับการทดสอบและหาปัจจัยความผูกพันของพนักงาน และหาแนวทางในการพัฒนา รวมถึงสร้างกลยุทธ์ให้กับองค์กรในการรักษาพนักงานไว้ให้อยู่กับองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานร้านสะดวกซื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรคือพนักงานร้านสะดวกซื้อในเขตภาคเหนือ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) แยกตามจังหวัดในภูมิภาคเท่า ๆ กัน ประกอบไปด้วย เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามผ่านงานทรัพยากรบุคคลเพื่อคัดเลือกตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าการวิจัยครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ในองค์กรและตัวแปรไม่มีอิทธิพลต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Hair, Black, Babin and Anderson ที่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ อย่างน้อย 20 เท่า ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตจากแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตจำนวน 3 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 60 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ทั้งนี้

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านถึงผู้จัดการฝ่ายบุคคล กลุ่มเป้าหมาย ได้แบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนเพียงพอและมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้างได้ เช่นเดียวกับ Malhotra and Grover ที่ได้กล่าวว่าการตอบกลับของแบบสอบถามในทุกรูปแบบวิธีการส่งไม่ควรมีความเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 20 เนื่องจากเป็นค่าที่ไม่สามารถยอมรับได้ในทางสถิติ อีกทั้งอัตราการตอบกลับที่ต่ำอาจบ่งบอกถึงความเป็นตัวแทนที่ไม่ดีด้วย

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างแบบวัดจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวคิดความผูกพันของพนักงาน ซึ่งได้ตัวแปรแฝงจำนวน 3 ตัวแปรแฝงและข้อคำถามจำนวน 17 ข้อคำถาม

การศึกษาขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือแบบสอบถาม ด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) การแปลไปข้างหน้าอย่างเดียว (Forward - Only Translation) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน 2) การแปลย้อนกลับ (Backward translation) โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ท่าน 3) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันของพนักงานในร้านสะดวกซื้อและตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 12 ท่าน นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรง (Validity) โดยใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity index – CVI) เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา Polit et al. เสนอว่า ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ถือได้ว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาดีเยี่ยม ควรมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-CVI) 0.78 ขึ้นไป

การศึกษาขั้นตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อยืนยันโครงสร้างหรือปัจจัยตามทฤษฎีที่ต้องการทดสอบ โดยใช้โปรแกรม AMOS เวอร์ชัน 21

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานร้านสะดวกซื้อประกอบด้วยผลการวิจัย 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 แบบวัดตัวแปรความผูกพันของพนักงาน ผู้วิจัยได้ปรับมาจากเครื่องมือวัดความผูกพันของพนักงานของ Bakker, W. B. นำมาแปลและปรับใช้ให้มีความสอดคล้องกับบริบทที่ศึกษาประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ เป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุด (5 คะแนน) ถึงไม่เห็นด้วย (1 คะแนน)

การหาคุณภาพแบบวัดตัวแปรความผูกพันของพนักงาน ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้และนำมาตรวจสอบคุณภาพด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน ผลปรากฏว่า แบบวัดความผูกพันของพนักงาน มีค่าความเชื่อมั่น .941

โดยมีข้อคำถามวัดตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งสิ้น 17 ข้อคำถาม

1. เมื่อฉันตื่นนอนในตอนเช้าฉันรู้สึกอยากไปทำงาน
2. ที่ทำงานฉันรู้สึกเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังงาน
3. ที่ทำงานฉันมุ่งมั่นบากบั่นแม้ว่าหลายสิ่งอาจเป็นไปได้ไม่ค่อยดีนัก
4. ฉันสามารถทำงานต่อเนื่องได้ในระยะเวลาอันยาวนาน
5. ที่ทำงานฉันเป็นคนยึดหยุ่นทนทานทางด้านจิตใจ
6. ที่ทำงานฉันรู้สึกมีพลังและกระตือรือร้น
7. สำหรับฉันแล้วงานของฉันช่างท้าทาย
8. งานของฉันสร้างแรงบันดาลใจให้ฉัน
9. ฉันกระตือรือร้นในงานของฉัน
10. ฉันภูมิใจในงานที่ฉันทำ
11. ฉันพบว่างานที่ฉันทำเต็มไปด้วยความหมายและจุดมุ่งหมาย
12. ขณะที่ฉันทำงานฉันลืมทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวฉัน
13. เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วเมื่อฉันทำงาน
14. ฉันรู้สึกตื่นเต้นหลงใหลไปกับงานที่ทำอยู่
15. มันค่อนข้างยากที่จะแยกฉันออกจากงานของฉัน
16. ฉันจดจ่อคร่ำเคร่งอยู่กับงานของฉัน
17. ฉันรู้สึกมีความสุขเมื่อฉันทำงานอย่างจริงจัง

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือแบบสอบถามผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 แสดงผลการการพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานร้านสะดวกซื้อ

ข้อคำถามที่เลือกใช้	forward	Backward	CVI	Cronbach's Alpha
การสร้างพลัง				
เมื่อฉันตื่นนอนในตอนเช้าฉันรู้สึกอยากไปทำงาน	✓	✓	0.92	0.908
ที่ทำงานฉันรู้สึกเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังงาน	✓	✓	1.00	0.903
ที่ทำงานฉันมุ่งมั่นบากบั่นแม้ว่าหลายสิ่งอาจเป็นไปได้ไม่ค่อยดีนัก	✓	✓	0.92	0.905

ข้อคำถามที่ เลือกใช้	forward	Backward	CVI	Cronbach's Alpha
ฉันสามารถทำงาน ต่อเนื่องได้ใน ระยะเวลาอัน ยาวนาน	✓	✓	1.00	0.901
ที่ทำงานฉันเป็นคน ยึดหยุ่นทนทาน ทางด้านจิตใจ	✓	✓	0.92	0.928
ที่ทำงานฉันรู้สึกมี พลังและ กระตือรือร้น	✓	✓	0.92	0.892
การอุทิศตน				
สำหรับฉันแล้วงาน ของฉันช่างท้าทาย	✓	✓	0.92	0.944
งานของฉันสร้าง แรงบันดาลใจให้ ฉัน	✓	✓	0.92	0.942
ฉันกระตือรือร้นใน งานของฉัน	✓	✓	0.83	0.941
ฉันภูมิใจในงานที่ ฉันทำ	✓	✓	1.00	0.941
ฉันพบว่างานที่ฉัน ทำเต็มไปด้วยความ หมายและ จุดมุ่งหมาย	✓	✓	1.00	0.947
ความตั้งใจจดจ่อกับงาน				
ขณะที่ฉันทำงาน ฉันลืมทุกสิ่งทุก อย่างรอบตัวฉัน	✓	✓	0.92	0.948
เวลาผ่านไปอย่าง รวดเร็วเมื่อฉัน ทำงาน	✓	✓	1.00	0.942
ฉันรู้สึกตื่นเต้น หลังเลิกไปกับงาน ที่ทำอยู่	✓	✓	1.00	0.939
มันค่อนข้างยากที่ จะแยกฉันออกจาก งานของฉัน	✓	✓	0.92	0.930
ฉันจดจ่อคร่ำเคร่ง อยู่กับงานของฉัน	✓	✓	1.00	0.932

ข้อคำถามที่ เลือกใช้	forward	Backward	CVI	Cronbach's Alpha
ฉันรู้สึกมีความสุข เมื่อฉันทำงานอย่าง จริงจัง	✓	✓	1.00	0.940
ผลรวม	17	17	0.95	0.959

จากตารางที่ 2 ผลการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือแสดงให้เห็นว่าการแปลไปข้างหน้าอย่างเดียว (Forward - Only Translation) มีผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน ตรวจสอบข้อคำถามทั้ง 17 ข้อ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับทั้ง 17 ข้อ การแปลย้อนกลับ (Backward Translation) มีผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ท่าน เมื่อตรวจสอบข้อคำถามทั้ง 17 ข้อ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับทั้ง 17 ข้อ การตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 12 ท่าน นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรง (Validity) มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ถือได้ว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาดีเยี่ยม มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา รายข้อ (I - CVI) 0.95 นั้นหมายความว่าสามารถยอมรับได้ และมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา Cronbach's Alpha 0.959 นั้นหมายความว่าสามารถยอมรับได้

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ตัวแปรสังเกตได้องค์ประกอบความผูกพันของพนักงานประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างพลัง (VI) การอุทิศตน (DE) และความตั้งใจจดจ่อกับงาน (AB) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบของความผูกพันของพนักงาน รวมทั้ง 3 คู่ พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้ง 3 คู่ มีค่าความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางถึงระดับสูงระหว่าง 0.677 ถึง 0.749 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Bartlett's Test of Sphericity ได้ค่า Chi - Square = 920.266, df = 3, p = 0.000 ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ไม่ใช่เมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) และตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่าดัชนี Kaiser - Mayer - Olkin (KMO) = 0.737 แสดงว่า ตัวแปรมีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ของโมเดลความผูกพันของพนักงาน (EE)

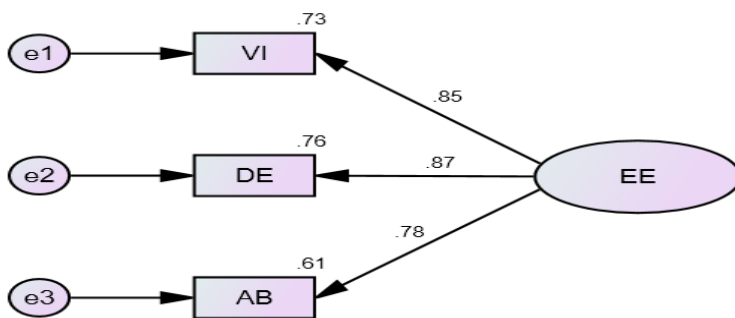
	VI	DE	AB
VI	1		
DE	0.749**	1	
AB	0.677**	0.685**	1
$\bar{x}$	4.03	4.15	4.04

	VI	DE	AB
S.D.	0.60	0.60	0.58
Bartlett's test of sphericity Chi-Square = 920.266, df = 3, p = 0.000, KMO = 0.737			

หมายเหตุ ** p < 0.01

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square = 0.331, df = 1, p = 0.67, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.99, RMR = 0.008, RMSEA = 0.000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดความผูกพันของพนักงาน(EE) มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของความผูกพันของพนักงานพบว่า ตัวแปรมีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ความผูกพันของพนักงานทั้งหมด 3 ตัวแปร ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ การอุทิศตน (DE) การสร้างพลัง (VI) และความตั้งใจจดจ่อกับงาน (AB) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87, 0.85 และ 0.78 ตามลำดับ และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้ความผูกพันของพนักงานร้อยละ 76, 73 และ 61 ตามลำดับ ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 4

Chi-square=.331,df=1,p-value=.565,
Chi-square/df=.331,CFI=1.000,GFI=1.000,
AGFI=.998,RMR=.008, RMSEA=.000

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวัดความผูกพันของพนักงาน

ตารางที่ 4 แสดงผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดความผูกพันของพนักงาน

ตัวแปร	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	เมทริกซ์สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	β	SE	t		
VI	0.85	-	-	0.73	0.32
DE	0.87	0.04	27.24**	0.76	0.36

ตัวแปร	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	เมทริกซ์สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	β	SE	t		
AB	0.78	0.04	23.70**	0.61	0.21

Chi-Square = 0.331, df = 1, p = 0.67 , CFI = 1.00, GFI = 1.00,

AGFI = 0.99, RMR = 0.008, RMSEA = 0.000

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงาน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด ได้ข้อคำถามที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงาน และผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ในการตรวจสอบปัจจัยความผูกพันของพนักงาน และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดมีข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ และสามารถแยกได้เป็น 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยความผูกพันของพนักงาน ได้แก่ การสร้างพลังจำนวน 6 ข้อ การอุทิศตนจำนวน 5 ข้อ ความตั้งใจจดจ่อกับงานจำนวน 6 ข้อ จึงได้แบบวัดที่ได้ทำการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ซึ่งมีทั้งการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity index – CVI) การวิเคราะห์องค์ประกอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Confirmatory Factor Analysis: CFA และความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ความผูกพันของพนักงาน (Bakker, W. B., 2006) (Salanova, M. & Schaufeli, W. B., 2008) ความผูกพันของพนักงานที่ต้องการอยู่กับองค์กรหรือต้องการออกไปจากองค์กรน้อยที่สุด (Crossley, C. D. et al., 2007) (Du Preez, R., & Bendixen, M. T., 2015) วิธีในการสร้างความผูกพันของพนักงานมี 3 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างพลัง หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจเช่น การสนับสนุนและการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานผลตอบแทนด้านประสิทธิภาพโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาและโอกาสในการใช้ทักษะ แสดงให้เห็นว่าระดับความผูกพันของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของหน่วยธุรกิจ 2) การอุทิศตน หมายถึง การมีส่วนร่วมของพนักงานเกิดขึ้นในแง่ของความมุ่งมั่นและพฤติกรรมที่มีบทบาทในหน้าที่การงานหรือเป็นความพึงพอใจส่วนตัวและความรู้สึกของแรงบันดาลใจและความประทับใจที่พวกเขาได้รับจากการทำงานและการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 3) ความตั้งใจจดจ่อกับงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการทำงานและผลลัพธ์ขององค์กรในเชิงบวกเช่นความมุ่งมั่นในเชิงบวก มีประสิทธิภาพความรู้สึกในการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการทำงานที่เป็นสาเหตุของความเหนื่อยล้าจากงานเพื่อสร้างความมั่นใจสำหรับผู้สนใจในการนำแบบวัดที่ได้รับการพัฒนามาในครั้งนี้เพื่อใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลจริงต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแบบวัดความผูกพันของพนักงานมีมาตรฐานและสามารถวัดความรู้สึกผ่านตัวแปรที่สำคัญคือการสร้างความผูกพันของพนักงานมี 3 ประการ 1) การสร้างพลัง 2) การอุทิศตน 3) ความตั้งใจจดจ่อกับงาน ดังนั้นหากองค์กรนำแบบวัดความผูกพันของพนักงานไปใช้ในองค์กรจะทำให้สามารถทราบถึงระดับความผูกพันของพนักงาน ซึ่งความผูกพันของพนักงานมีความสำคัญต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานในระดับปฏิบัติที่มีความผูกพันกับการทำงานมีโอกาสน้อยที่จะลาออก องค์กรจะได้มีกลยุทธ์ในการสร้างให้พนักงานระดับปฏิบัติการตัดสินใจที่จะคงอยู่กับองค์กรให้นานที่สุดเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเป็นแนวทางในการลดปัญหาโดยการศึกษาความผูกพันของพนักงานเนื่องจากปัญหาการลาออก

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท CP all. (2563). อัตราการลาออกของพนักงานร้านสะดวกซื้อ. เรียกใช้เมื่อ 2563 ตุลาคม 1 จาก <https://www.cpall.co.th/sustain/social-dimension/personnel/>
- Alam, A. (2011). Evaluation of Allen and Meyer's Organizational Commitment Scale: A Cross-Cultural Application in Pakistan. *Journal of Education and Vocational Research*, 1(3), 80-86.
- Al-Tit, A. A., & Suifan, T. S. (2015). The Mediating Role of Job Characteristics in the Relationship between Organizational Commitment and Job Satisfaction. *International Journal of Business and Management*, 10(9), 215 - 221.
- Al-Tit, A. A., & Suifan, T. S. (2015). The Mediating Role of Job Characteristics in the Relationship between Organizational Commitment and Job Satisfaction. *International Journal of Business and Management*, 10(9), 215 - 223.
- Bakker, W. B. (2006). The Measurement of Work Engagement with a Short Questionnaire A Cross-National Study. *Educational and Psychological Measurement*, 66(4), 701-716.
- Crossley, C. D. et al. (2007). Development of a global measure of job embeddedness and integration into a traditional model of voluntary turnover. *J Appl Psychol*, 92(4), 1031-1042.

- Du Preez, R. & Bendixen, M. T. (2015). The impact of internal brand management on employee job satisfaction, brand commitment and intention to stay. *International Journal of Bank Marketing*, 33(1), 78-91.
- Hallberg, U. E. & Schaufeli, W. B. (2006). "Same same" but different? Can work engagement be discriminated from jobcommitment? . *European psychologist*, 11(2), 119-127.
- Lailah Imandin, C. B. . (2014). A model to measure employee engagement. *Problems and Perspectives in Management*, 12(4), 520 - 537.
- Maslach, C. et al. (1997). Maslach burnout inventory. *Evaluating stress: A book of resources*, 3(1), 191-218.
- Maslić Seršić, D. (2000). An empirical test of Meyer and Allen's three-component model of organizational commitment in a Croatian context. *Review of Psychology*, 6(1), 17-24.
- Mowday, R. T. et al. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of Vocational Behavior*, 14(2), 224-247.
- Puangyoykeaw, K. & Nishide, Y. (2015). Organizational Commitment and Turnover Intention in Low-Skilled Immigrant Workers in Thailand: An Empirical Assessment of Need Satisfaction, Job Satisfaction and Overall Life Satisfaction Factors. *International Journal of Business and Management*, 10(5), 98 - 113.
- Salanova, M. & Schaufeli, W. B. (2008). A cross-national study of work engagement as a mediator between job resources and proactive behaviour. *The International Journal of Human Resource Management*, 19(1), 116-131.
- Shore, L. M. & Martin, H. J. (1989). Job satisfaction and organizational commitment in relation to work performance and turnover intentions. *Human relations*, 42(7), 625-638.
- Simpson, M. R. (2009). Engagement at work: a review of the literature. *Int J Nurs Stud*, 46(7), 1012-1024.
- Tarigan, V. & Ariani, D. W. (2015). Empirical study relations job satisfaction, organizational commitment, and turnover intention. *Advances in Management and Applied Economics*, 5(2), 21 - 32.

Tett, R. P. & Meyer, J. P. (1993). Job satisfaction, organizational commitment, turnover intention, and turnover: path analyses based on meta-analytic findings. *Personnel psychology*, 46(2), 259-293.

แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
AN APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF GOOD CITIZENSHIP FOR
SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

จักรพงษ์ วงศ์อ้าย

Chagkrabongse Wongeye

เพ็ญศรี ฉิรินง

Pensri Chirinung

วิพร เกตุแก้ว

Viporn Ketkao

อนันต์ เตียวต้อย

Anan Tiewtoy

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management RMUTR, Thailand

E-mail: chagkrabongse@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อศึกษาการสร้างความเข้มแข็งในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประยุกต์ใช้โมเดลซีบี (CIPP Model) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คนประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านพัฒนานักเรียน ด้านการวิจัยและประเมินผล ส่วนเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 61 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 170 คน รวม 231 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายวิธีการพบว่า ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีใน

* Received 17 December 2020; Revised 18 February 2021; Accepted 19 February 2021

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้โมเดลซีบีที ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และ 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การเสริมสร้าง, พลเมืองดี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) analyze the current and desirable conditions for building good citizenship for school under Office of the Basic Education Commission (OBEC) and 2) establish an approach to the development of good citizenship for school under OBEC, by applying the CIPP Model, and using a mixed research method in gathering qualitative data from the analysis of relevant documents. This is in addition to the use of small group discussions consisting of 10 experts, which include, specialists in the field of educational administration development, and student development in terms of research and evaluation. With regard to quantitative information, data were gathered through the use of questionnaires on the sample group, which consisted of 61 school administrators and 170 educational supervisors, totaling 231 people. Data were analyzed through the use of basic statistical methods and content analysis. The results of the study revealed that, 1) when taking into consideration the details of each method, the current and desirable conditions for building good citizenship of schools under OBEC, all of the mean values were found to be at a significant level. 2) The guidelines for developing good citizenship for school under OBEC by applying the CIPP Model which was developed by the researcher consisted of 4 approaches: 1) the management of lessons to develop good citizenship in the learners' development activities in accordance with the core basic education curriculum, 2) the management of lessons to promote good citizenship through additional civic courses in the academia curriculum,

3) organizing lessons to foster good citizenship in accordance to the core basic education curriculum in Social Studies, Religious and Cultural Studies, based on the main essence regarding the duties of citizens, culture and life in society, and
4) the implementation of student development programs to develop good citizenship.

Keywords: Guidelines, Development , Good Citizenship, Office of the Basic Education Commission

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทย มีความเป็นพลเมืองไว้ว่า “...การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญ ได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ...” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย , 2560) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติในแต่ละยุคสมัยที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างให้คนไทยเป็นพลเมืองที่ดี ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากการศึกษาเรื่องหน้าที่ และความเป็นพลเมืองจะถูกระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติและหลักสูตรแกนกลางฯ แล้ว ยังมียุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553 - 2561 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 เพื่อให้คนไทยยุคใหม่เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น มีความตระหนักในพลังของตนเองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้สงบ ร่มเย็น มั่นคงโดยเคารพกติกา หลักความเสมอภาค ซึ่งมีอนุกรรมการ กนป. ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี เสนอให้มีการพัฒนาการศึกษาที่สร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนมีทักษะรอบด้านตลอดจนเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง หล่อหลอม ปลุกฝังค่านิยมความเป็นพลเมืองให้แก่นักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

พลเมืองไทยหรือนักเรียนก็เป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต หากแม่พิมพ์ดี (ครู) ก็จะมีส่วนสำคัญต่อการสั่งสอนและวางรากฐานและเพื่อให้มีการศึกษาที่ดี สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในการปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี

มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับเยาวชนและได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองจะมีพัฒนาการของแนวคิดแตกต่างไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ในสภาพความเป็นจริง ถึงแม้ประเทศไทยจะเคยมี “วิชาหน้าที่พลเมือง” เป็นวิชาเฉพาะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน แต่ “วิชาหน้าที่พลเมือง” ได้ถูกลดความสำคัญให้เหลือเพียงเป็นสาระหนึ่งในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเท่านั้น และเป็นวิชาที่แทบไม่ได้มีผลอะไรกับการเรียนต่อหรือการเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญและขาดการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ ไม่สามารถสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีให้กับประเทศไทยได้ อีกทั้งหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความรู้ภาคทฤษฎีและวิธีบรรยายทั้ง ๆ ที่ ความเป็นพลเมือง คือ การเคารพตนเอง เคารพผู้อื่น เคารพกติกา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ และการได้มาซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวต้องจัดการเรียนการสอนแบบคิดวิเคราะห์ ฝึกฝนผ่านกิจกรรมเชิงกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มร่วมกัน และในปัจจุบัน ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในโรงเรียนซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างความเป็นพลเมืองดีนั้น เท่าที่ปรากฏในสถานศึกษาเป็นแต่เพียงการเลือกตั้งสภานักเรียน ทั้ง ๆ ที่ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้วิชาหน้าที่พลเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างพลเมืองได้อย่างที่คาดหวังไว้ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) นอกจากนี้ พิณสุตา สิริธรรังศรี ได้ศึกษาการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง พบว่า 1) ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีหลักสูตรการศึกษาด้านความเป็นพลเมืองเป็นการเฉพาะในทุกระดับการศึกษาแต่ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ได้จริงเท่าที่ควร สำหรับต่างประเทศมีการจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยกิจกรรมประชาธิปไตยตามบริบทของประเทศนั้น ๆ 2) ข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จำนวน 16 ข้อทั้งด้านการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร การผลิตและพัฒนาครูและผู้บริหาร การมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งกองทุนเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและการวิจัยและพัฒนา (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็เป็นหน่วยงานที่สำคัญที่ต้องบริหารให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ในฐานะที่มีหน้าที่โดยตรง ด้วยเหตุนี้แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จึงมีความสำคัญโดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาเยาวชนที่จะกลายเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต ให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาและครูในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้นักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาสร้างแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยการประยุกต์ใช้โมเดลซีป (CIPP Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ศึกษาคือ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 75 คน และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 225 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ดังนี้ แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามภูมิภาค จำนวน 5 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างแบ่งขนาดโรงเรียนในแต่ละภูมิภาคออกเป็น 3 ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยเลือกสุ่มผู้บริหารโรงเรียนจากโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค โรงเรียนละ 5 คน ครั้งนี้ และศึกษานิเทศก์ โดยกำหนดจำนวนศึกษานิเทศก์ เขตละ 1 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 225 เขต ทั่วประเทศ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ จากผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 61 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 170 คน รวมเป็น 231 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านพัฒนานักเรียนด้านการวิจัย และประเมินผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์

เชิงปฏิบัติการ (Item - Objective Congruence: IOC) 2) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ 3) สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเฉลี่ย 0.980 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบประเมินร่างแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญในการระดมความคิดเห็น (Focus Group) ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการนำส่งแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการจัดส่งและรับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ค่า Priority Needs Index Modified (PNI modified) มาจัดเรียงลำดับตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาสร้างเป็นแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างและสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ความถี่ และร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม

วิธีการ	สภาพ ปัจจุบัน		สภาพที่ พึงประสงค์		PNI
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	3.44	0.78	4.47	0.74	0.300
1.1 ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน	3.56	0.71	4.50	0.78	0.264
1.2 ด้านความรู้และทักษะวิชาการ	3.55	0.83	4.46	0.72	0.256
1.3 ด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	3.36	0.82	4.49	0.75	0.336
1.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.56	0.77	4.51	0.69	0.267
1.5 ด้านเศรษฐกิจ	3.18	0.88	4.41	0.80	0.387
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี	3.39	0.82	4.49	0.71	0.323
2.1 ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน	3.49	0.86	4.54	0.74	0.301
2.2 ด้านความรู้และทักษะวิชาการ	3.46	0.76	4.51	0.69	0.303
2.3 ด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	3.32	0.82	4.46	0.71	0.343
2.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.44	0.82	4.50	0.70	0.308
2.5 ด้านเศรษฐกิจ	3.26	0.83	4.44	0.78	0.362
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	3.46	0.80	4.55	0.65	0.315
3.1 ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน	3.63	0.79	4.60	0.65	0.267
3.2 ด้านความรู้และทักษะวิชาการ	3.54	0.77	4.55	0.64	0.285
3.3 ด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	3.40	0.82	4.56	0.66	0.341
3.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.48	0.82	4.56	0.66	0.310
3.5 ด้านเศรษฐกิจ	3.26	0.87	4.50	0.69	0.380
4. การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน (เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรมฯ) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี	3.63	0.79	4.61	0.61	0.271
4.1 ด้านคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน	3.75	0.79	4.65	0.60	0.240

วิธีการ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
4.2 ด้านความรู้และทักษะวิชาการ	3.66	0.76	4.63	0.60	0.265
4.3 ด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	3.54	0.80	4.60	0.62	0.299
4.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.64	0.80	4.64	0.61	0.275
4.5 ด้านเศรษฐกิจ	3.55	0.79	4.54	0.68	0.279

ในภาพรวมความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม โดยวิเคราะห์จากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงจากมากไปน้อยตามค่าของ PNI สรุปได้ดังนี้อันดับที่ 1 คือ วิธีการที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI = 0.323$) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า มีคุณลักษณะ 2 ด้านที่สูงกว่าค่ากลาง (PNI ตั้งแต่ 0.332 ขึ้นไป) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($PNI = 0.362$) และด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($PNI = 0.343$) ตามลำดับอันดับที่ 2 คือ วิธีการที่ 3 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI = 0.315$) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า มีคุณลักษณะ 2 ด้านที่สูงกว่าค่ากลาง (PNI ตั้งแต่ 0.324 ขึ้นไป) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($PNI = 0.380$) และด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($PNI = 0.341$) ตามลำดับ อันดับที่ 3 คือ วิธีการที่ 1 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI = 0.300$) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า มีคุณลักษณะ 2 ด้านที่สูงกว่าค่ากลาง (PNI ตั้งแต่ 0.322 ขึ้นไป) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($PNI = 0.387$) และด้านการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($PNI = 0.336$) ตามลำดับ และอันดับที่ 4 คือ วิธีการที่ 4 การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน (เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในภาพรวม ($PNI = 0.271$) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า มีคุณลักษณะ 3 ด้านที่สูงกว่าค่ากลาง (PNI ตั้งแต่ 0.298 ขึ้นไป) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเมือง การปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตย (PNI = 0.299) ด้านเศรษฐกิจ (PNI = 0.279) และด้านสังคมและวัฒนธรรม (PNI = 0.275)

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้โมเดลชิป (CIPP Model) พบว่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ใน 4 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน) 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551กระทรวงศึกษาธิการ (ประกอบด้วย การดำเนินการ 6 ขั้นตอน) 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน) 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 7 ขั้นตอน)

ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรมีการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ใน 4 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 7 ขั้นตอน) 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ประกอบด้วย การดำเนินการ 5 ขั้นตอน) 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ประกอบด้วย การดำเนินการ 6 ขั้นตอน) 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 9 ขั้นตอน)

สถานศึกษา ควรมีการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ใน 4 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน) 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชา เพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา (ประกอบด้วย การดำเนินการ 5 ขั้นตอน) 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ประกอบด้วย การดำเนินการ 7 ขั้นตอน) 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการ โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน)

อภิปรายผล

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในภาพรวมความ ต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิเคราะห์จากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงจาก มากไปน้อยตามค่าของ PNI สรุปได้ดังนี้อันดับที่ 1 คือ วิธีการที่ 2 การจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา ลำดับอันดับที่ 2 คือ วิธีการที่ 3 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ใน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อันดับที่ 3 คือ วิธีการที่ 1 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม และอันดับที่ 4 คือ วิธีการที่ 4 การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน (เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการ โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.) เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยในภาพรวมทั้งหมดมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ขัดแย้งกับข้อมูลของวัชรินทร์ ชาญศิลป์ ที่ระบุว่าผลการวิเคราะห์ SEM พบว่า การกล่อมเกลางานการเมืองจากครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ศาสนา และพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เก็บข้อมูลจากนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ในเขตที่ 1 และนักศึกษาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐที่ตั้งอยู่ ในเขตภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ

ภาคเหนือพื้นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรอบแนวคิด ในการวิจัยได้กำหนด ประเด็นในการศึกษาแตกต่างกัน (วัชรินทร์ ชาบุญศิลปะ, 2561)

แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีการดำเนินงาน 4 วิธี ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้เนื่องมาจาก ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน เพราะนักเรียนคือผู้ที่จะต้องเติบโตเป็นอนาคตของชาติ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ได้กำหนดนโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านหลักสูตรและกระบวนการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นพลเมือง และกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยมีจุดมุ่งหมาย พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มี ความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในส่วนของหน่วยงานที่มีส่วนผลักดันในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา และสถานศึกษา พบแนวทางในการดำเนินการดังนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่ามีแนวทางในการดำเนินการ เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ในประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี โดยเพิ่มเนื้อหาในด้านการเมือง การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยในหลักสูตรสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายการ จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี มีการจัดทำแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการรู้ และมีการขยายผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนทุกคนต้องเป็นผู้ที่มี คุณลักษณะที่แสดงถึงการมีความสำนึกในความเป็นไทย เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยธำรง รักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมีจิตสาธารณะ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สามารถถ่ายทอด

คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมสู่บุคคลอื่นได้ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัย พานิช ที่พบว่า ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านการเมือง การปกครองที่สำคัญว่าต้องเป็นผู้ที่รู้ เข้าใจและรับผิดชอบในสิทธิของตน รู้และเข้าใจกฎหมายต่าง ๆ ของบ้านเมือง รักษาความมั่นคงของชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ รู้และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาแนวทางแก้ไขในทางการเมืองการปกครอง รวมถึงตระหนักในคุณค่าการใช้สิทธิเสรีภาพบนพื้นฐานแห่งกฎหมายจริยธรรมและศาสนา (วลัย พานิช, 2542) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อุดมโภชน์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ที่พบว่า ความเป็นพลเมืองดีคือ การเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพ และการยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมาก (พูลศักดิ์ อุดมโภชน์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2556) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริณญา หลวงเทพ และคณะ ที่พบว่า การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม โดยการอยู่ในสังคมนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และต้องปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย (พิริณญา หลวงเทพ และคณะ, 2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ ที่พบว่า คุณสมบัติของความเป็นพลเมือง 3 ประการคือ ความเคารพกติกา ความเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น (ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2556)

สถานศึกษา พบว่ามีแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ในประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงปรารถนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ให้สถานศึกษานำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในหลักสูตร การเรียนการสอนในทุกช่วงชั้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นพบ และใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือกตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และเหมาะสมกับตนเอง และสามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการสร้างเสริมการสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทาง อารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ค้นพบ 4 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน) 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ประกอบด้วย การดำเนินการ 6 ขั้นตอน) 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (ประกอบด้วย การดำเนินการ 8 ขั้นตอน) 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี (ประกอบด้วย การดำเนินการ 7 ขั้นตอน) ที่เกิดขึ้นจากวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปวางนโยบาย และวางแผนทางในการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับโรงเรียนและสังคมได้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ดัง Model ด้านล่าง

ภาพที่ 1 แสดง Model แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัด สพฐ.

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในภาพรวมความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนแนวทางการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ค้นพบ 4 วิธีการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง มี 8 ขั้นตอน) 2) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มี 6 ขั้นตอน) 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มี 8 ขั้นตอน) 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียน เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพล. เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี มี 7 ขั้นตอน 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับโรงเรียน ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารโครงการโดยการประยุกต์ทฤษฎีทางการบริหาร การศึกษาเข้ากับองค์ความรู้ด้านการบริหารที่สามารถใช้ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ได้อย่างแท้จริง และนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอื่น ๆ ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรศึกษา วิจัยเพิ่มเติมในเชิงลึกเกี่ยวกับทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน หรือระดับการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระดับโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ใน รายงานผลการวิจัย คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2561). การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง. ในรายงานผลการวิจัย วิทยาลัยครูศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พริณฎา หลวงเทพ และคณะ. (2556). การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี . ใน รายงานผลการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุดศักดิ์ อุดมโภชน และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2556). การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติ ในความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม รายงานผลการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14.
- วลัย พานิช. (2542). ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2561). ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย ในรายงานผลการวิจัย คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รายงานการพัฒนาเครื่องมือวัดและ ประเมินผลการศึกษาด้านหน้าที่และความเป็นพลเมืองโดยเทียบเคียงมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ.

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมือง ผ่านระบบสื่อสารออนไลน์*

CREATION OF THE ELDERLY'S WELLBEING IN URBAN SOCIETY THROUGH ONLINE COMMUNICATION SYSTEM

วิไลวรรณ อิศรเดช

Wilaiwan Issaradet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: wilaiwanmeaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ และ 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ของจังหวัดนนทบุรี จำนวน 398 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งสัดส่วน โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักวิชาการชำนาญการด้านสุขภาวะ หัวหน้าส่วนราชการที่ดูแลผู้สูงอายุ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้มีความรู้ด้านโซเซียลมีเดีย ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมืองคือ ภาครัฐเน้นพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีความสามารถจัดการความรู้ ข้อมูล เนื้อหาการสื่อสารออนไลน์ ซึ่งพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ทุกประเภท 2) กิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง มี 5 ด้าน คือ 2.1) ร่างกาย 2.2) สุขภาพจิต 2.3) ปัญญา 2.4) สังคมและสิ่งแวดล้อม และ 2.5) ความสัมพันธ์ทางสังคม และ 3) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองคือ การสื่อสารออนไลน์ผ่าน Web, Page, Line, Facebook และ Youtube โดยเรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อม และ

* Received 19 December 2020; Revised 11 February 2021; Accepted 19 February 2021

ศักยภาพ ในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิต และทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย
คำสำคัญ: การเสริมสร้างสุขภาวะ, ผู้สูงอายุ, สังคมเมือง, การสื่อสารออนไลน์

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the health situation of the elderly in the urban society, Nonthaburi province, 2) to study and develop appropriate health promotion activities for the elderly in urban society via online communication, and 3) to present the appropriate health promotion model for the elderly in urban society through online communication. This was integrated research methods such as quantitative and questionnaires. The sample were 398 people aged 60 and over in Nonthaburi, a proportional sampling method based on frequency statistics, percentages, averages, and standard deviations. And qualitative In-depth interviews and focus group. Select a specific sample represented by key informants such as: including health care experts, Head of government agency caring for the elderly, Social worker, Social media literate, Representatives of the senior citizens' club of 25 people. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) the health situations of the elderly in the city society are: The government sector focuses on the development of the elderly to be able to manage knowledge, information, content, online communication which the internet usage behavior can find all types of information. 2) The appropriate health promotion activities for the elderly in urban society in 5 aspects: 2.1) physical, 2.2) mental health, 2.3) intelligence, 2.4) society and environment and 2.5) social relationships. And 3) The models for promoting for the elderly in urban society are: online communication through Web Page, Line, Facebook, and Youtube. By learning according to interests, needs, opportunities, availability. and learning. The potential as a result the elderly have knowledge, Life skills, and Keep up with changes, and able to apply the knowledge gained to benefit self and others.

Keywords: Health Promotion, Elderly, Urban Society, Online Communication

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบัน กำลังเกิดวิกฤตการณ์ที่เรียกว่ากำลังกลายเป็นเรื่องที่ประชาคมโลกเริ่มหันมาให้ความสำคัญกันเพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะเรื่องของโครงสร้างประชากรที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสู่ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nation) ได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุครั้งแรกที่กรุงเวียนนาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1982 ทำให้เกิดแผนปฏิบัติการนานาชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับการยอมรับร่วมกันของประเทศสมาชิกและเป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักถึงความสำคัญของยุคผู้สูงอายุของประชาคมโลก ซึ่งจะเปลี่ยนเข้าสู่ยุคของผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็น Mega Trend ที่จะนำมาซึ่งผลกระทบต่อโลกโดยเฉพาะประเทศต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ แรงงาน และสังคมโลกอย่างรุนแรง (อณันญา ชัยสงค์, 2562) ประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญมากขึ้นกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยในแผนพัฒนาต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุและการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุขได้มีการพัฒนาระบบการดูแล 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การตรวจคัดกรองเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ 2) พัฒนาระบบบริการสุขภาพเชื่อมโยงจากสถานพยาบาลสู่ชุมชน และ 3) ส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นมีระบบการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การสร้างตำบลอำเภอสุขภาพดี 80 ปีอย่างแจ้ว (กรมอนามัย, 2560) จากการศึกษาและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อการเตรียมความพร้อมและมุ่งสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยตามกรอบยุทธศาสตร์ โดยมีผลเชิงสถิติเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยพบว่า องค์ประกอบหลักในการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคม จากระดับปัจเจกไปจนถึงโครงสร้างสังคม ประกอบด้วย การมีสุขภาพะ ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศสมดุล และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ดังนั้น สิ่งสำคัญในการพัฒนาภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมผู้สูงอายุคือ การพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์จากการพึ่งตนเองและพัฒนาาระดับปัจเจกบุคคลด้านสุขภาพะ (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2550)

จากแนวคิดการพัฒนาสุขภาพะ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และการสร้างศักยภาพในบุคคล โดยสุขภาพะเป็นกรอบการมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 4 ด้านย่อย รวมเป็นทั้งหมด 16 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพะทางกาย ประกอบด้วย ร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย พิษ ปลอดภัย มีสัมมาชีพ 2) ด้านสุขภาพะทางจิต ประกอบด้วย ความดี ความงาม ความสวย ความมีสติ 3) ด้านสุขภาพะทางสังคม ประกอบด้วย สังคมสัมพันธ์ สังคมเข้มแข็ง สังคมยุติธรรม สังคมสันติ และ 4) ด้านสุขภาพะทางปัญญา ประกอบด้วย ปัญญารู้รอบรู้เท่าทัน ปัญญาทำเป็น ปัญญาอยู่ร่วมกันเป็น และปัญญาบรรลุอิสรภาพ (ประเวศ วะสี, 2558) สุขภาพะจึงเป็นแนวคิดที่เสริมสร้างการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุก

ช่วงวัย โดยเฉพาะวัยผู้สูงอายุคือ 1) การมีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีรายได้ที่เพียงพอกับการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง 2) มีสุขภาพจิตดี จิตใจเข้มแข็ง ยึดมั่นในความถูกต้อง มีที่พึ่งพิงทางใจ ที่ก่อให้เกิดความสุข 3) การมีสังคมที่ดีคือ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ปลอดภัย ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง มีเมตตาธรรมและช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน และ 4) การมีสุขภาพทางปัญญาคือ การมีความเจริญงอกงามทางความรู้ มีปัญญาในการตัดสินใจ การเตรียมความพร้อม การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำรงตนอยู่ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข จากการศึกษาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุไทยพบว่า ผู้สูงอายุไทยประสบปัญหาหลักสำคัญ 2 ประการคือ ปัญหาสุขภาพและปัญหาเศรษฐกิจ โดยปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยเป็นปัญหาที่มีความทุกข์เพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งแตกต่างจากปัญหาเศรษฐกิจมีขนาดของปัญหามีความสัมพันธ์ไม่เด่นชัดกับอายุที่สูงขึ้น (สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ, 2561) การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันนโยบายของภาครัฐได้ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เพื่อมีความรู้ แนวทาง และเตรียมความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้และสื่อสารสาธารณะ โดยเน้นพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีความสามารถจัดการความรู้ ข้อมูล เนื้อหาสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับบริบทการสื่อสารสมัยใหม่ซึ่งมักใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการสื่อสาร ดังนั้น อินเทอร์เน็ตจึงถือเป็นเทคโนโลยีที่มีประโยชน์และเป็นสื่อที่อำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้สูงอายุยอมรับและมีแนวโน้มในการใช้งานเทคโนโลยี ในการค้นหาข้อมูลข่าวสารช่วยให้รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นช่องทางในการสื่อสาร จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่น่าสนใจในการศึกษาเพราะเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานคร มีลักษณะพื้นที่ทับซ้อนไม่สามารถแยกออกจากการเป็นเมืองหลวงได้ ลักษณะของชุมชนจึงมีลักษณะการดำรงชีพไม่แตกต่างจากสังคมเมืองในกรุงเทพมหานคร และที่สำคัญจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการพัฒนาการคมนาคมและอุตสาหกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะจะมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองและกึ่งเมือง ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีจึงมีความเป็นชุมชนเมืองสูง สามารถเข้าถึงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายการสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้รวดเร็ว ในขณะที่ประชากรส่วนหนึ่งยังดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมคือ ดำรงชีวิตตามวิถีธรรมชาติ มีการรวมกลุ่มในการพัฒนาและสร้างเป็นชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ สร้างเสริมสุขภาพให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นได้ถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ ซึ่งการสื่อสารออนไลน์เป็นการใช้สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อใช้สื่อสารระหว่างกัน เครือข่ายทางสังคม ผ่านทางเว็บไซต์ และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้งานทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วม

อย่างสร้างสรรค์ โดยรูปแบบและลักษณะของการสื่อสารออนไลน์ เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูล ได้แก่ Web, Page, Line, Facebook และ You tube การนำระบบการสื่อสารออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีของผู้สูงอายุและพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง ผ่านการสื่อสารออนไลน์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง ผ่านการสื่อสารออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ของจังหวัดนนทบุรี จำนวน 70,067 คน (สำนักงานสถิติ จังหวัดนนทบุรี, 2562)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตัวอย่างแบบแบ่งสัดส่วนตามการแบ่งเขตพื้นที่ เป็นผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 398 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) สัมภาษณ์เชิงลึกเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการชำนาญการด้านสุขภาวะ หัวหน้าส่วนราชการที่ดูแลผู้สูงอายุ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้มีความรู้ด้านโซเซียลมีเดีย และตัวแทนชมรมผู้สูงอายุจำนวน 25 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสุขภาวะผู้สูงอายุ มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ การพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง การสื่อสารออนไลน์ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

1.3 ด้านสถานที่ คือ ชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จังหวัดนนทบุรี สร้างแบบสอบถามโดยใช้ทฤษฎีจากกรอบแนวคิดของวิริยะ สว่างโชติ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.96 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) สถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะ และรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้ทฤษฎีจากกรอบแนวคิดของอาพล จินดาวัฒน์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.98 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาและพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ และ 3) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ (สนทนากลุ่ม)

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง (แบบสอบถาม) ระยะที่ 2 ศึกษาและพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง และระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะของวิริยะ สว่างโชติ และรูปแบบโมเดล

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.52 อายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 62.06 ระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.69 อาชีพหลักรับราชการ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.62 รายได้ต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.16 การสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) มากที่สุดคือ ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพจิต ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.79) และน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.70) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานการณ์สุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 4 ด้าน

สุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมือง	ระดับการดำเนินการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านสุขภาพร่างกาย	4.13	0.73	มาก
2. ด้านสุขภาพจิต	3.99	0.79	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.87	0.79	มาก
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.80	0.70	มาก

2. ศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง ผ่านการสื่อสารออนไลน์จังหวัดนนทบุรี พบว่า เดิมสุขภาวะของผู้สูงอายุค่อนข้างมีปัญหา ด้านสุขภาพเนื่องจากอาหาร วิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ด้านอารมณ์รู้สึกโดดเดี่ยวเนื่องจากลูกหลานต้องทำงาน ในการสื่อสารออนไลน์จะใช้ Line และ Facebook นโยบายของภาครัฐดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรู้ แนวทาง และเตรียมความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้และสื่อสารสาธารณะ โดยเน้นพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้มีความสามารถจัดการความรู้ ข้อมูล เนื้อหาการสื่อสารออนไลน์ การสื่อสารและเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ให้เหมาะสมกับบริบทการสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ และแรงจูงใจในการใช้อินเทอร์เน็ตคือ การช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร และโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้อย่างอิสระโดยไม่มีเงื่อนไขด้านเวลาและสถานที่ มีกิจกรรมที่เหมาะสม ดังตารางที่ 2 - 6

ตารางที่ 2 ด้านร่างกาย

ด้านสุขภาวะ	ข้อดี	ข้อควรระวัง	สื่อออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุในวิถีใหม่
ออกกำลังกาย 1. เพื่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ 2. เพื่อเพิ่มการทรงตัวในผู้สูงอายุที่มีการเดินไม่มั่นคง	- ลดโอกาสในการหกล้ม - ลดโอกาสในการแทรกซ้อนต่าง ๆ และจะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี	- ต้องมีญาติ คอยดูแลอย่างใกล้ชิด - หากเสียการทรงตัวหรือเวียนหัวต้องนั่งพัก - สวมใส่รองเท้าต้องเป็นสันเตี้ยที่ขนาดเหมาะสม มีสายรัด - ปรับสภาพบ้านให้เหมาะสมมีแสงสว่างเพียงพอ พื้นเรียบราวจับในห้องน้ำ	

ด้านสุขภาวะทางกาย : กายภาวนา วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี ห่างจากโรคภัย และเพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“ผู้สูงอายุนิยมใช้การสื่อสารออนไลน์ด้านสุขภาพในรูปแบบ การใช้ Line, Facebook และ Youtube การใช้ประโยชน์อินเทอร์เน็ต และความเชื่อถือเนื้อหาที่ได้รับ เหตุผลของการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ได้แก่ เนื้อหาสาระที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ ค้นพบเนื้อหาได้สะดวก เข้าถึงได้อย่างง่ายและประหยัด” (พรเพ็ญ อยู่สุข, 2563)

ตารางที่ 3 ด้านสุขภาพจิต

ด้านสุขภาวะ	ข้อดี	ข้อควรระวัง	สื่อออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุในวิถีใหม่
การฝึกสมาธิ ช่วยคลายเครียดและลดโรค	- ฝึกหยุดความคิด ให้นิ่งตัวตรง ศีรษะตรง หลังเตาเบา ๆ หายใจเข้าออกยาว ๆ สัก 5 - 6 ลมหายใจ - ฝึกจัดการความคิดที่เกิดขึ้นมาในใจ - ฝึกจัดการความกังวลจากจิตที่เริ่มสงบ ให้พยายามยึดตัวตรง - ช่วงเวลาในการฝึกสมาธิที่ดีที่สุด คือเช้าตรู่ หรือก่อนนอน	อย่าสั่งตัวเองให้หยุดคิด หรือว่าวุ่นกับความคิด เพราะจะทำให้จิตไม่สงบ	

ด้านสุขภาพจิต : จิตภาวนา วัตถุประสงค์ : เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการสร้างความสุขทางใจ การสร้างอารมณ์ที่เป็นสุข การลดความซึมเศร้า การสร้างพลังและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“ผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปีมีภาวะซึมเศร้าโดยเฉพาะผู้หญิง และยังมีอายุมากความเสี่ยงก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ยังมีอัตราการฆ่าตัวตายยังพบในผู้สูงอายุมากกว่าวัยอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นสภาพจิตใจที่ไม่มั่นคงของคนสูงวัย การดูแลผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคนใกล้ชิด โดยการใช้เวลาพูดคุย รับฟังและใส่ใจสุขภาพ” (ภัคกร ช่วยคุณปรการ, 2563)

ตารางที่ 4 ด้านปัญญา

ด้านสุขภาวะ	ข้อดี	ข้อควรระวัง	สื่อออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุในวิถีใหม่
มีโอกาสศึกษาเรียนรู้การสร้าง ความภูมิใจและการรวมกลุ่ม พึ่งพาตนเองและจิตอาสา	รู้เท่าทันสื่อ เช็กก่อนแชร์	- ต้องใช้สื่อออนไลน์ไม่เกิน 3 ชม./วัน - การส่งต่อข่าวต่าง ๆ ต้องตรวจสอบ - บุคลากรต้องดูแลและช่วยชี้แนะให้ความรู้ - การอยู่ในกลุ่มไลน์ เฉพาะผู้สูงอายุ จะเกิดความเสี่ยงเนื่องจากไม่ทราบว่าเขาคือใครกัน	 การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์

ด้านสุขภาวะทางปัญญา : ปัญญาภาวนา วัตถุประสงค์ : การมีสติปัญญา ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของตนเองได้ ส่งเสริมให้ตนเอง และผู้อื่นใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาและดับทุกข์ในชีวิตประจำวันได้ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ แต่การเตรียมความพร้อมรองรับผู้สูงอายุยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนซึ่งใกล้ชิด จะรู้จักสภาพปัญหาอย่างดี” (หทัยรัตน์ จาตุรमान, 2563)

ด้านทางสังคมและสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ : การเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงวัย ในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครที่มีทักษะในการสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“กิจกรรมปฏิบัติธรรม เช่น สวดมนต์ ถือนิสีล 5 หรือศีล 8 เพื่อได้สำรวมกาย วาจา ใจ และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจความเป็นไปของโลก ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น” (รุ่งนภา พูลพังกา, 2563)

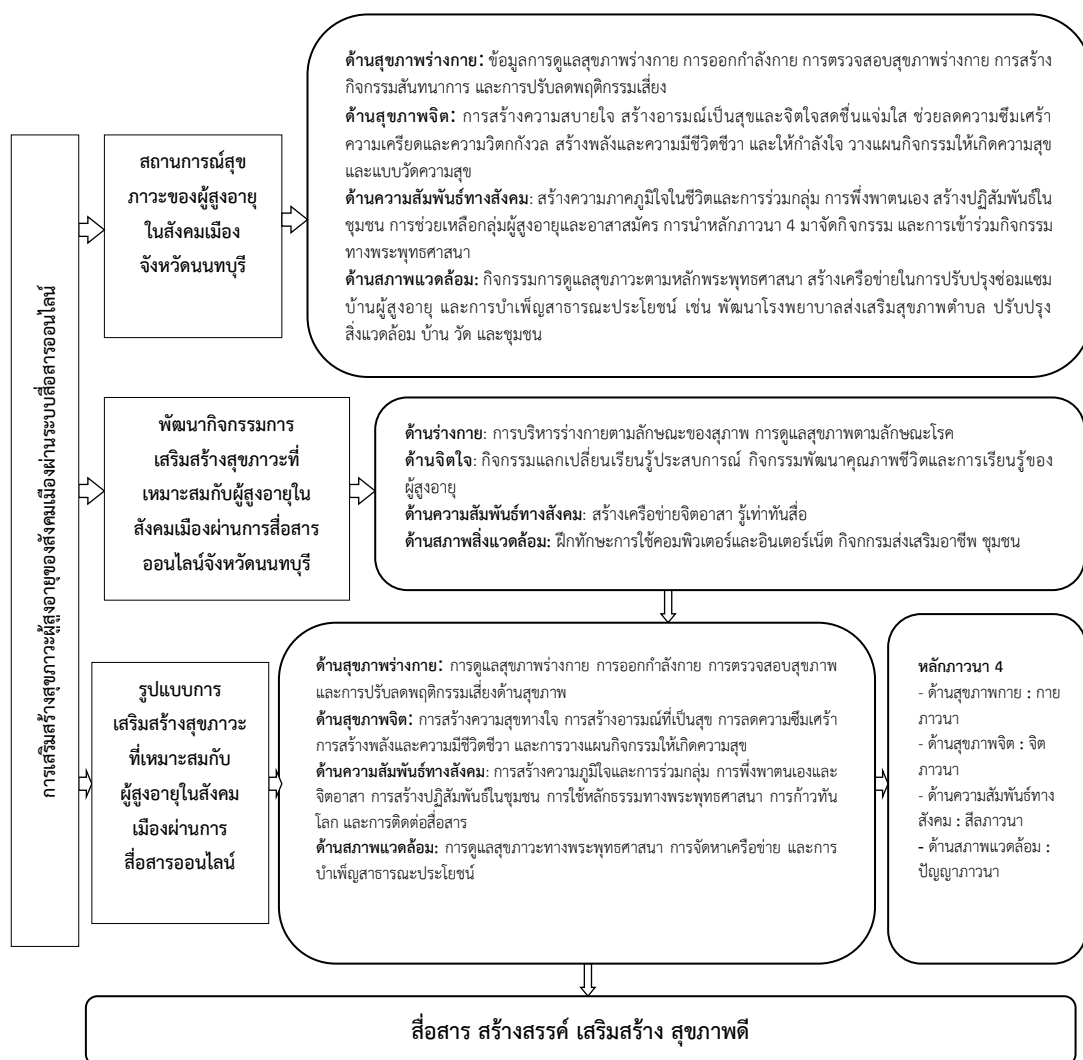
ตารางที่ 6 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ด้านสุขภาวะ	ข้อดี	ข้อควรระวัง	สื่อออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุในวิถีใหม่
หลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้า	- หลักธรรม คำสอน พระพุทธศาสนา - การสอนให้ไม่ยึดติดกับทาง โลก - การสอนให้ไม่ยึดติดกับ ทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้	- ต้องไม่ยึดติดกับความคิด ของตัวเอง และยึดติดอย่าง ใดอย่างหนึ่ง	

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม : สีสาวนา วัดฤประสงค์ : ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้การสร้าง ความภูมิใจและการร่วมกลุ่ม การพึ่งพาตนเอง มีจิตอาสา สร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชน และการก้าวทันโลก ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“กิจกรรมพัฒนาสังคม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น ทำบุญตักบาตร ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ บริจาคทรัพย์ ผู้สูงอายุสามารถใช้เวลาว่างเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม” (ปรีญา เฟื่องพิสิษฐ์, 2563)

3. เสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่าน การสื่อสารออนไลน์ พบว่า จากรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุผ่านการ สื่อสารออนไลน์ เห็นได้ว่า การสื่อสารออนไลน์มีหลายรูปแบบ เช่น Web, Page, Line, Facebook และ Youtube โดยเรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อม และ ศักยภาพในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ทักษะการดำเนินชีวิต และทันต่อการ เปลี่ยนแปลง “สื่อสาร สร้างสรรค์ เสริมพลัง สุขภาพดี” ซึ่งการสื่อสารออนไลน์ทำให้เสริมสร้าง สุขภาพด้วยการเลือกทำกิจกรรมทางสังคมที่ตนเองชื่นชอบและสนใจ เช่น ด้านศาสนา ด้านดนตรี ด้านอาชีพ และด้านสังคม ดังนั้น การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุต้องให้ความสำคัญ โดยการสร้างความตระหนักรู้ความเสี่ยงจากการใช้งาน และต้องรู้เท่าทันโทษของอินเทอร์เน็ต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากการศึกษาสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จังหวัดนันทบุรี เห็นได้ว่า แรงจูงใจอันดับต้น ๆ ของผู้สูงอายุเลือกที่จะใช้งานอินเทอร์เน็ต คือ การช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร และได้พบกับบุคคลอื่นได้อย่างอิสระโดยไม่มีเงื่อนไขด้านเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของครอบครัว คือ ต้องอยู่ห่างจากลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณพิมล วิบุลสาร กล่าวว่า การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย นั้นจัดว่าเป็นสื่อใหม่ เป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ และมีบทบาทต่อสังคมที่กำลังเปลี่ยนวิธีการติดต่อสื่อสารไปจากรูปแบบเดิม อีก

ทั้งยังเป็นการสื่อสารช่องทางเลือกที่สำคัญของผู้คนในปัจจุบันส่งผลให้สื่อกระแสหลัก เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร โทรทัศน์ และวิทยุ มีการลดปริมาณการผลิตสิ่งพิมพ์ และให้ความสำคัญกับการผลิตข่าวข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือสื่อโซเชียลมีเดียกันมากขึ้น ทำให้สังคมทุกวันนี้กลายเป็นสังคมแห่งยุคข่าวสารและมีความแฉบลง เกิดการรับรู้ได้ในทันทีหรือในแบบ Real Time (พรรณพิมล วิปุลากร, 2561)

จากการศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง ผ่านการสื่อสารออนไลน์จังหวัดนนทบุรี เห็นได้ว่า การสื่อสารออนไลน์ด้านสุขภาวะทางสังคมมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพราะการให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมทางสังคมที่ตนเองชื่นชอบและสนใจทำให้รู้สึกภูมิใจและมีความสุข เช่น ด้านศาสนา ด้านดนตรี ด้านอาชีพ และด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิช ธีระโคตร กล่าวว่า พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50 - 55 ปี และมีประสบการณ์การใช้ อินเทอร์เน็ต 1 - 5 ปี วัตถุประสงค์หลักของการใช้คือ เพื่อการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและผู้รู้ และการแสวงหาความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้วยโปรแกรมแชต บุ๊ค ระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่อยู่ที่ทักษะการเข้าถึงและทักษะการวิเคราะห์ (สุวิช ธีระโคตร, 2561)

การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง ผ่านการสื่อสารออนไลน์ เห็นได้ว่า รูปแบบมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ทั้งในด้านการสร้างเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยการนำใช้กลไกต่าง ๆ ไปขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมุ่งเป้าให้ผู้สูงอายุมีปัญหา อารมณ์ดี และมีความสุขอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ กล่าวว่า กิจกรรมการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุมี 7 กิจกรรมหลักคือ กิจกรรมพบกันประจำเดือน กิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ กิจกรรมกลุ่มดูแลกันเอง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย กิจกรรมสวัสดิการผู้สูงอายุ และกิจกรรมสืบสานประเพณีวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ มี 6 ปัจจัยคือ ด้านทุนทรัพยากรบุคคล ด้านเงินทุนในการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ด้านระบบการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ ด้านบริบทวัฒนธรรมชุมชน และด้านคุณลักษณะของประชาชนในตำบล (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสถานการณ์สุขภาวะของผู้สูงอายุในสังคมเมือง จากนโยบายของภาครัฐ ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้และสื่อสารสาธารณะ โดยเน้นพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้

มีความสามารถจัดการความรู้ ข้อมูล เนื้อหาการสื่อสารออนไลน์ การสื่อสารและเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ให้เหมาะสมกับบริบทการสื่อสารสมัยใหม่ และยอมรับในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสื่อสารเพื่อที่จะเปิดรับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ด้านการศึกษาและพัฒนา กิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ กิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมือง มี 5 ด้าน คือ 1) ร่างกาย 2) สุขภาพจิต 3) ปัญญา 4) สังคมและสิ่งแวดล้อม และ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมเมืองผ่านการสื่อสารออนไลน์ การสื่อสารออนไลน์ผ่าน Web, Page, Line, Facebook และ Youtube โดยเรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้ มีทักษะการดำเนินชีวิตและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้หลักคำสอนพระพุทธศาสนามาใช้กับผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2560). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). สรุปรายงานการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุครั้งที่ 2. โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย Help Age International และมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ (Foundation for Older Persons' Development - FOPDEV). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ.
- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(1), 81-97.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2550). สังเคราะห์ สร้างสุขภาวะเพื่อมุ่งสู่อยู่ดีมีสุข: บทสังเคราะห์ตัวชี้วัดกระบวนการสร้างชุมชนอยู่ดีมีสุขในภาคอีสาน กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน Research Group on Wellbeing and Sustainable Development (WeSD). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2558). คุยกับผู้อ่าน. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2561 จาก http://www.thaihealthbook.com/index.php?page=book_detail&id=430

- ปรีญา เฟื่องพิลธิษฐ์. (5 มีนาคม 2563). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- พรเพ็ญ อยู่สุข. (5 มีนาคม 2563). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- พรรณพิมล วิบุลากร. (2561). โตไปไม่โกง. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2561 จาก http://www.healthtoday.net/thailand/Mind-spirit_n/Mind-spirit173_2.html
- ภัคกร ช่วยคุณปการ. (5 มีนาคม 2563). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- รุ่งนภา พูลพังงา. (5 มีนาคม 2563). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานสถิติ จังหวัดนนทบุรี. (2562). ชุดข้อมูลพื้นฐาน (ผู้สูงอายุ) จังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี: สำนักงานสถิตินนทบุรี.
- สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ. (2561). เตรียมพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ : สุขภาพสูงอายุไทยสถานะปัจจุบัน และสิ่งท้าทายในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2561 จาก <http://www.gotoknow.org/posts>
- สุวิข ธีระโคตร. (2561). การพัฒนาต้นแบบการบริการดิจิทัลเพื่อสุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 36(1), 72-80.
- หทัยรัตน์ จาตุรमान. (5 มีนาคม 2563). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. (วิไลวรรณ อิศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- อณันญา ชัยสงค์. (2562). หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจภูมิภาคต่างประเทศส่วนเศรษฐกิจภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3). 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา
สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร*
THE STRATEGY OF CHAO PHRAYA RIVER TOURISM BUSINESS
FOR CHINESE TOURISTS IN BANGKOK

สุภรณ์ อัทธาวงศ์

Suporn Atthawong

เกรียงไกร โพธิ์มณี

Kreangkrai Photimane

ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ

Kwanming Khumprasert

สุภาภรณ์ พรหมฤๅษี

Supaporn Plomelersee

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: supornatthawong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาบริบทของธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวจีน จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร 6 กลุ่ม นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร และจัดการระดมสมองเพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านนโยบายภาครัฐ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยว

* Received 10 November 2020; Revised 14 February 2021; Accepted 18 February 2021

ชาวจีน ได้แก่ ด้านการบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านนโยบายภาครัฐ ด้านบุคคล และด้านกระบวนการให้บริการ และ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย และ ด้านนโยบายภาครัฐ และ 4 ยุทธศาสตร์รอง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านบุคคล ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, ธุรกิจท่องเที่ยว, แม่น้ำเจ้าพระยา, นักท่องเที่ยวชาวจีน

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to study the tourism of the Chao Phraya River demands of Chinese tourists in Bangkok, 2) to study the tourism business context and those involved in the tourism industry of the Chao Phraya River in Bangkok, and 3) to create a development strategy for the Chao Phraya River tourism business for Chinese tourists in Bangkok. The research and development are an integration of methods, by applying a questionnaire to a sample of 400 Chinese tourists. The statistical method that was used to analyze the data was by a stepwise multiple regression analysis with a significance level of 0.05. A group interview was conducted on 6 groups of the Chao Phraya River tourism business operators. The results of the analysis was used to create a strategy to develop the Chao Phraya River tourism business for Chinese tourists In Bangkok, in addition to organize brainstorming sessions to improve strategies. The results of the research may be briefly concluded, as follows: 1) Chinese tourists' demand for tourism on the Chao Phraya River are based on services, pricing, distribution channels, marketing promotions, personnel, physical attributes, and government policy; 2) the relationship between tourism industry marketing that has an effect on the decision of Chinese tourists to use the service consists of, services, physical attributes, business cooperation, pricing, distribution channels, government policy, personnel, and service processes; and 3) the strategy for the development of the Chao Phraya River tourism business for Chinese tourists In Bangkok may be classified into 5 primary strategies, namely strategies regarding services, physical attributes, pricing, distribution channels, and government policy, and 4 secondary strategies, which are strategies regarding

human resource, business cooperation, marketing promotion, and service processes.

Keywords: Strategy, Tourism Business, The Chao Phraya River, Chinese Tourists

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) รัฐบาลกำหนดแผนแม่บทภายใต้ ประเด็น การท่องเที่ยวมุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสมผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลาย ทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้าน การท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรมความต้องการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้คณะกรรมการนโยบาย การท่องเที่ยวแห่งชาติ และกองการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ยังได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การ ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความ หลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จากข้อมูลสถิติดี นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครในปี 2558 - 2561 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มา เที่ยวกรุงเทพมหานคร มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี กลุ่มประเทศ 5 อันดับที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้แก่ จีน มาเลเซีย รัสเซีย อินเดีย และเกาหลีใต้ ตามลำดับ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) การคาดการณ์การ เติบโตของนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย กรณีที่ 1 ไทยสามารถครองสัดส่วน จำนวนนักท่องเที่ยวจีนได้ จะเติบโตเฉลี่ยปีละ 5.5 - 7.0% ในปี 2573 จะมีนักท่องเที่ยวจีนเข้า มาท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ 23.4 ล้านคน และในกรณีที่ 2 การแข่งขันจากประเทศปลายทาง อื่น ๆ รุนแรง ในปี 2573 จะมีนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ 20.0 ล้านคน (คาดการณ์นักท่องเที่ยวจีนมาไทยถึงปี 2030) (Krungthai COMPASS, 2563)

กิจกรรมล่องเรือ มักจะถูกระบุเป็นกิจกรรมหลักเมื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวใน เมืองไทย อีกทั้งความงามของวัดวาอารามริมฝั่งเจ้าพระยา ยังเป็นภาพที่งดงามซึ่งเป็นที่ยินชอบ ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การท่องเที่ยวตามแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำ ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งในอดีตได้ชื่อว่าเป็น เวนิสตะวันออก เป็นการท่องเที่ยวที่ ได้รับความนิยม เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมวิถีชีวิตและวิถีชุมชนตามสองฝั่งแม่น้ำลำ คลอง รวมถึงโบราณสถาน และสิ่งปลูกสร้างซึ่งมีอยู่ทั้ง 2 ฝั่งคลอง ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถ สัมผัสบรรยากาศแบบนี้นอกจากที่ใดในโลก เพราะมีแค่ประเทศไทย 1 เดียวเท่านั้น รูปแบบการ ท่องเที่ยวตามแม่น้ำเจ้าพระยา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเรือภัตตาคาร ซึ่งได้รับความนิยม มากที่สุด แบ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3,067 ล้านบาท กลุ่มเรือทัวร์ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 353 ล้านบาท และกลุ่มเรือหางยาว มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 328 ล้านบาท รวมมูลค่าทาง เศรษฐกิจทั้งสิ้น 3,748 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

ในการประชุมครั้งที่ 11 ของสมาคมเรือไทย ได้กล่าวถึงการเปิดตัวห้างสรรพสินค้า ไอคอนสยาม ที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวริมแม่น้ำเจ้าพระยา และให้บริการทางเรือกับนักท่องเที่ยว ทำให้ปริมาณเรือที่สัญจรในแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มมากขึ้น นำมาซึ่งอุบัติเหตุทางน้ำที่จะเกิดขึ้นกับคนที่ใช้สัญจรและอาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พนักงานของผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว ที่ว่า ปริมาณเรือที่สัญจรในแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มมากขึ้นแต่แม่น้ำเจ้าพระยามีขนาดเท่าเดิม ทำให้เกิดปัญหาการสัญจรทางน้ำ รวมถึงการข้อจำกัดของการเทียบท่าเรือ สถานที่จอดเรือสำหรับ รับ-ส่ง นักท่องเที่ยวที่มาลงเรือและยังพบปัญหานักท่องเที่ยวชาวจีนมักจะไม่ทราบกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องการรักษาความสะอาด การจราจร จึงมักทำกระทำความผิดอยู่บ่อยครั้ง

จากภาพรวมการเติบโตของธุรกิจการให้บริการท่องเที่ยวทางเรือของแม่น้ำเจ้าพระยา และปัญหาที่ตามมาจากการเติบโตของการท่องเที่ยวทางเรือของแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีปัจจัยทางการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปัจจัยที่มีผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเขตกรุงเทพมหานคร นำผลจากการศึกษาทั้ง 2 ส่วนสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับการบริการนักท่องเที่ยว เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา และการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน และสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร
3. สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

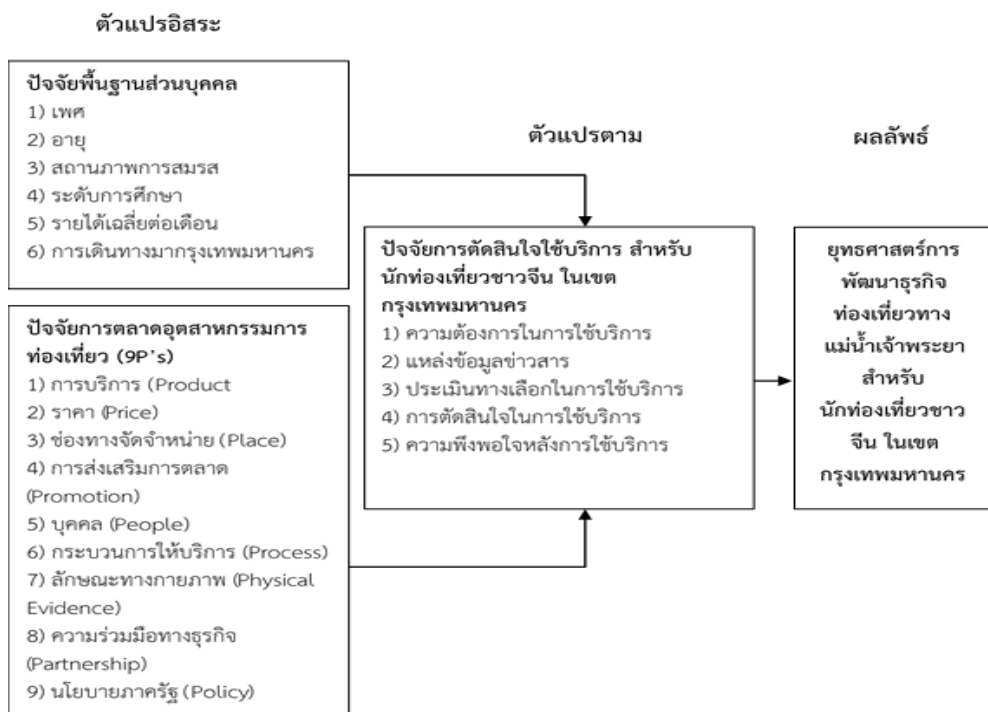
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งคำนวณจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครในปี 2561 จำนวน 2,433,654 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ใช้การคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 400 ตัวอย่าง และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สมาคมเรือไทย ผู้ประกอบการธุรกิจจันทน์เที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารริมแม่น้ำ กรมเจ้าท่า มัคคุเทศก์ ตัวแทนจากสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญริมแม่น้ำเจ้าพระยา และนักวิชาการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ และกรอบขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์หาความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 400 คน ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 1) ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิิตย์ 2) ผศ.ดร.ณกมล ปุณยเขตต์ทิกุล และ 3) ดร.พจนา บุญคุ้ม ได้ค่าความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถามที่ 0.981 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว (9P's) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หาความสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ใช้วิธี Stepwise โดยกำหนดระดับนัยทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่าง การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับ นักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาบริบทของธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร จาก 6 กลุ่ม ได้แก่ สมาคมเรือไทย ผู้ประกอบการธุรกิจจันทرياتรมย์ ผู้ประกอบการร้านอาหารริมแม่น้ำ กรมเจ้าท่า มัคคุเทศก์ และ ตัวแทนจากสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญริมแม่น้ำเจ้าพระยา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากคำถาม ปลายเปิดในการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อทราบถึงบริบทเบื้องต้น ปัญหา และปัจจัยการตลาด อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (9P's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาว จีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. นำผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่ได้จากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร และผลการจากสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำ เจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำ เจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. ปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับ นักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการจัดการประชุมระดมสมองกับตัวแทนจาก 6 กลุ่มเดิมที่ได้จัดการสนทนากลุ่มไปแล้ว และมีนักวิชาการร่วมประชุมด้วย

5. สรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. ความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขต กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001 – 35,000 บาท ต่อเดือน และส่วนใหญ่นิยมเดินทางเที่ยวแบบกลุ่ม 2-5 คน

ความต้องการในการท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสูงสุดคือ กระบวนการ ให้บริการ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.94) ด้านนโยบายภาครัฐ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.87) รองลงมา

คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.92) และ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.94) ตามลำดับ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสูงสุด คือ การตัดสินใจในการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือความต้องการในการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.95) ความพึงพอใจหลังการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.95) และด้านที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการต่ำที่สุด คือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.93) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า ด้านการบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านนโยบายภาครัฐมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการใช้บริการ และ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจใช้บริการ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการจัดการสนทนากลุ่ม

ปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ด้านที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านนโยบายภาครัฐ รองลงมาคือ ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ และด้านการบริการ ตามลำดับ ปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ ด้านที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านความพึงพอใจหลังการใช้บริการ รองลงมาคือ ด้านความต้องการในการใช้บริการ และด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ การศึกษาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ ด้านการบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ด้านความต้องการในการใช้บริการ ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านประเมินทางเลือกในการใช้บริการ ด้านการตัดสินใจในการใช้บริการ ด้านราคา มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวจีน และ ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวจีน

3. สร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

3.1 ความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร กับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถเรียงลำดับปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้ 1) ด้านการบริการ 2) ด้านลักษณะทางกายภาพ 3) ด้านราคา 4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 5) ด้านนโยบายภาครัฐ 6) ด้านบุคคล 7) ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ 8) ด้านการส่งเสริมการตลาด และ 9) ด้านกระบวนการให้บริการ

3.2 นำผลการความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ปัจจัยการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (9P's) ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ จัดการระดมสมอง สร้างกรอบยุทธศาสตร์ ได้เป็น 5 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการบริการ ยุทธศาสตร์ด้านลักษณะทางกายภาพ ยุทธศาสตร์ด้านราคา ยุทธศาสตร์ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ยุทธศาสตร์ด้านนโยบายภาครัฐ และ 4 ยุทธศาสตร์รอง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านบุคคล ยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการให้บริการ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

นักท่องเที่ยวชาวจีนตัดสินใจใช้บริการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร จากความมีเอกลักษณ์ของริมแม่น้ำเจ้าพระยา เอกลักษณ์ของชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา มากที่สุด สอดคล้องกับ ภาวิดา ธนาธิฎทวี ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย นิยมไปที่สถานที่ที่มีภาพลักษณ์ที่ดึงดูด มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นของโบราณ ปัจจัยรองลงมาคือการมีราคาที่คุ้มค่ากับการบริการ ซื้อบริการผ่านระบบออนไลน์ได้ (ภาวิดา ธนาธิฎทวี, 2559) สอดคล้องกับ เลิศพร ภาระสกุล ที่พบว่า ปัจจัยดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาประเทศไทย คือ ราคาค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวถูกกว่าประเทศอื่น (เลิศพร ภาระสกุล, 2558) ยังสอดคล้องกับ พินิตา แก้วจิตคงทอง และเยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ ที่พบว่า ช่องทางในการติดต่อทางเว็บไซต์ ช่องทางติดต่อผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการ ในส่วนด้านบุคคล การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดียังเป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวชาวจีนตัดสินใจมาใช้บริการ (พินิตา แก้วจิตคงทอง และเยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์, 2559) สอดคล้องกับ ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคคล พนักงานบริการมีความรู้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคเฉพาะหน้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทนำเที่ยวจีนของนักท่องเที่ยวจีนในการมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลจากการวิจัยยังพบว่า การสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐในเรื่องของมาตรการการดูแลโรคระบาด (COVID-19) ฟรีวีซ่า และมีการจัดโปรโมชั่น ให้ส่วนลด มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวชาวจีน (ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับ สดาฟ อลัม และคณะ (Sadaf Alam, et al.) ที่พบว่า การท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะมีความแตกต่างกันตามช่วงเวลาของการควบคุมกฎหมาย (Sadaf Alam, et al., 2017) และสอดคล้องกับ รสริน สุภารัตน์

และคณะ ที่พบว่า โปรโมชันจากโรงแรม โปรโมชันจากบริษัททัวร์ มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนในด้านของกระบวนการให้บริการ และด้านความร่วมมือทางธุรกิจ นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ซื้อรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่ายจึงทำให้ไม่ทราบถึงกระบวนการให้บริการ รวมถึงความร่วมมือทางธุรกิจในการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร (รสริน สุภารัตน์ และคณะ, 2557)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางเรือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการมาท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ วิถีเอกลักษณ์แบบไทย จุดสนใจของการท่องเที่ยวริมแม่น้ำเจ้าพระยา รูปแบบเรือนำเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย ให้ความสำคัญในการเร่งการซ่อมแซม บูรณะ การคงสภาพวิถีความเป็นอยู่ของทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ความร่วมมือกันในธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ของบริษัทจัดนำเที่ยว สถานที่ขายของที่ระลึก ขายสินค้า หมอนยางพารา ผู้ให้บริการเรือนำเที่ยว สิ่งเหล่านี้สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนให้มาท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ ศึกษก บันลือฤทธิ์ และจิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ ที่พบว่า สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ชุมชนเก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรม ชุมชนริมคลอง การใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง และความร่วมมือภาคีเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยว (ศึกษก บันลือฤทธิ์ และจิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ, 2561) และสอดคล้องกับ จินติง วู (Jinting, W.) ที่พบว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว ในส่วนของราคา ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวจีนจะซื้อร่วมในรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย ผู้ประกอบการจัดนำเที่ยวจะตั้งราคาสูงกว่าประเทศอื่นเพื่อเป็นการดึงดูด สามารถซื้อผ่านตัวแทนขาย หรือซื้อตรงกับผู้ประกอบการ ชำระได้ทั้งเงินสด และออนไลน์ (Jinting, W., 2017) สอดคล้องกับ รามาซาน โกรัล (Ramazan Goral) ที่พบว่า ราคามีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายปลายทาง และราคาเป็นองค์ประกอบสำคัญในความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวโดยรวมในการเลือกจุดหมายปลายทาง (Ramazan Goral, 2016) และสอดคล้องกับ Kanika Thakran and Rohit Verma ที่พบว่า การนำเสนอการบริการผ่านทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นปัจจัยการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวและการรับบริการ และแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องมาเมื่อมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวชาวจีนจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาด (Kanika Thakran and Rohit Verma, 2013)

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร

ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการบริการ ยุทธศาสตร์ด้านลักษณะทางกายภาพ ยุทธศาสตร์ด้านราคา ยุทธศาสตร์ด้านช่องทางจัดจำหน่าย และยุทธศาสตร์ด้านนโยบายภาครัฐ และ 4 ยุทธศาสตร์รอง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านบุคคล ยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการให้บริการ โดยที่ 5 ยุทธศาสตร์หลัก เป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินการก่อนเน้นในเรื่องของการบริการ ในส่วนของลักษณะทางกายภาพ ปรับปรุงทัศนียภาพ และแก้ปัญหาการจราจรทางน้ำ เรือที่กระจุกตัวในการรอรอดสะพาน รอเข้าท่าเทียบเรือ สอดคล้องกับ ยีปิง วัง (Wang, Y.P.) ที่พบว่า ปัญหาความแออัดของการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยความที่การเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นเรื่องระหว่างประเทศ ดังนั้นภาครัฐควรต้องให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวจีนมาท่องเที่ยวไทยมากขึ้น พิจารณาให้ฟรีวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน นำเสนอรายการการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร แก่ชาวจีนที่ทำวีซ่าจุดประสงค์เพื่อเยี่ยมญาติและเพื่อน (Wang, Y.P., 2015) สอดคล้องกับ อเล็กแซนด พี โกบูโนวา และคณะ (Aleksandr P. G., et al.) ที่พบว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อจุดประสงค์ในการเยี่ยมเยือนและญาติ เป็นส่วนที่น่าสนใจ และ ยืนยันว่ามีแนวโน้มเติบโตของตลาดการท่องเที่ยว ความสอดคล้องดังกล่าวเป็นเพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่ในการท่องเที่ยว เนื่องจากกลุ่มนี้สามารถพำนักอยู่ในประเทศไทยได้นานกว่ากลุ่มทำวีซ่าท่องเที่ยว ส่วน 4 ยุทธศาสตร์รอง เป็นยุทธศาสตร์ที่ไม่เร่งด่วน จะดำเนินการหรือไม่ก็ได้ คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ 3 ภาษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวชาวจีนเข้าใจในสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารได้ง่ายขึ้น (Aleksandr P. G., et al., 2016) สอดคล้องกับ ชูติระ ระบอบ ที่พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีคนไทย แนวทางที่จะสร้างการรับรู้ นักท่องเที่ยวชาวจีน คือ ให้ความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทยผ่านทางหัวหน้าบริษัทนำเที่ยว ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การจัดทำคู่มือ ยุทธศาสตร์รองของผู้วิจัยยังเสนอให้ใช้ นักร้อง นักแสดงไทย ที่ได้รับความนิยมในประเทศจีนนำเสนอเรื่องราวของแม่น้ำเจ้าพระยา ลงประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ติดตลกขบขัน (#Hashtag) เพื่อสร้างกระแสความนิยมการมาท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ชูติระ ระบอบ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา
สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์หลัก 4 ยุทธศาสตร์รอง ได้แก่

5 ยุทธศาสตร์หลัก หรือ เป็นยุทธศาสตร์เร่งด่วน ที่ต้องดำเนินการก่อน

ยุทธศาสตร์ด้านการบริการ โดยการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวริมแม่น้ำเจ้าพระยา และบริหารจัดการระยะเวลาของแต่ละรูปแบบเรือสำราญ เพื่อดึงดูดของการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์ด้านลักษณะทางกายภาพ โดยการปรับทัศนียภาพ ดูแลรักษาความสะอาด ดูแลปลอดภัยของท่าเทียบเรือ และสภาพแวดล้อมโดยรวม เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวจีนได้สัมผัสเสน่ห์แห่งวิถีชีวิตริมน้ำ ชุมชนของริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์ด้านราคา โดยการร่วมกันกำหนดราคากลาง ทำราคาแพ็คเกจทัวร์ให้มีราคาถูก เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวจีนไม่รู้สึกราคาแพงเมื่อได้มาท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ด้านช่องทางจัดจำหน่าย โดยการเพิ่มช่องทางในการนำเสนอขายผ่านระบบออนไลน์ และการซื้อ ณ จุดบริการให้มีความสะดวก เพื่อเพิ่มความสะดวกให้เข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ง่ายขึ้น

ยุทธศาสตร์ด้านนโยบายภาครัฐ โดยการรักษามาตรฐานการจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 พิธีวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวจีนมาท่องเที่ยวไทยมากขึ้น

4 ยุทธศาสตร์รอง หรือ เป็นยุทธศาสตร์ที่ทางเลือก ที่ต้องดำเนินการหรือไม่ก็ได้

ยุทธศาสตร์ด้านบุคคล โดยการอบรมการสื่อสารภาษาจีน อบรมเรื่องการบริการ เพื่อนักท่องเที่ยวชาวจีนได้รับบริการที่ดี เกิดความประทับใจจากการบริการของพนักงาน

ยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือทางธุรกิจ โดยการเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร ร่วมกันจัดทำแพ็คเกจทัวร์ เพื่อให้ได้รายการการจัดนำเที่ยวแบบเหมาจ่ายที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวจีน

ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยการจัดกิจกรรมพิเศษช่วงเทศกาล เพิ่มช่องทางการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ตามสื่อสังคมออนไลน์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างกระแสความนิยมการมาท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการ โดยการสร้างมาตรฐานขั้นตอนการขึ้นลงเรือ เน้นเรื่องความปลอดภัยเป็นสำคัญ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวรอลงเรื่อนาน ลดการเกิดอุบัติเหตุในการขึ้นลงเรือของนักท่องเที่ยวชาวจีน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

มุมมองของนักท่องเที่ยวชาวจีน การตัดสินใจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ความมีเอกลักษณ์ วิถีชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทัศนียภาพริมแม่น้ำที่ดูสะอาด ความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่วนมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ มาตรฐานการควบคุมโรคระบาดไวรัส COVID-19 ความร่วมมือทางธุรกิจการท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา และวิถีเอกลักษณ์แบบไทย จากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์สามารถสร้างเป็นยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา และการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน และสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนแต่ละกลุ่มมีลักษณะไม่เหมือนกัน มีคลองที่เชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาค่อนข้างเยอะ สามารถเพิ่มจุดการท่องเที่ยว พานักท่องเที่ยวไปทางคลอง เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยวได้ ควรนำเสนอเรื่องราวกระเบื้องที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีน เพราะในปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความสนใจในเรื่องราวความเป็นมาของสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวจีนชอบความหรูหรา ดังนั้นการพัฒนาเรือหางยาวต้องให้มีความทันสมัยแต่ควรคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ไทยไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). ปลัดท่องเที่ยว "ห่วงใย เที่ยวเมืองไทย สุข สนุก ปลอดภัยทุกฤดูกาล". เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2563 จาก <https://www.mots.go.th/News-view.php?nid=8498>

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ Q1-Q4 ปี 2561 (ภาคกลาง). เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2563 จาก https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=531&filename=index
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถานการณ์เดือนพฤศจิกายน 2562. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2563 จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20200106115632.jpg
- ชินโสณ วิสิฐนิจิกิจา และคณะ. (2560). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทนำเที่ยวจีน ในการมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก.
- ชุตีระ ระบอบ. (2562). ทศนคติของผู้ให้บริการในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักท่องเที่ยวชาวจีนในประเทศไทย. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- พินิตา แก้วจิตคงทอง และเยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการการจัดประชุมและสัมมนา (MICE) ของธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(3), 35-46.
- ภาวิดา ธนาธัญทวี. (2559). มิติกระบวนการตัดสินใจ: นักท่องเที่ยวจีนร่ำรวยเยือนประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.
- รสริน สุภารัตน์ และคณะ. (2557). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2558). แรงจูงใจและทัศนคติที่ส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อการท่องเที่ยวประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิกษก บันลือฤทธิ์ และจิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ. (2561). เรือกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษากลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- Aleksandr P. G., et al. (2016). Perspective Tools of the Strategic Management of VFR Tourism Development at the Regional Level. RUSSIA: Pyatigorsk State University.
- Kanika Thakran and Rohit Verma. (2013). The Emergence of Hybrid Online Distribution Channels in Travel, Tourism and Hospitality. New York City: Cornell University.

- Krungthai COMPASS. (2563). ทิศทางนักท่องเที่ยวจีนในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร? กรุงเทพมหานคร: ไทยพับลิก้า.
- Ramazan Goral. (2016). Price Competitiveness of International Tourism Destinations and Tourism Demand, Tourism Receipts Relationship. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(2), 195-203.
- Sadaf Alam, et al. (2017). Discriminant Analysis of Marketing Mix Factors' in influencing the Use of Hotel Services in Pakistan. *Journal of Business and Tourism*, 2017(Special Issue), 143-152.
- Wang, Y. P. (2015). A Study on Kinmen Resident's Perception of Tourism Development and Culture Heritage Impact. Xiamen China: Huaqiao University.
- Jinting, W. (2017). Ethnic Tourism and the Big Song: Public Pedagogies and the Ambiguity of Environmental Discourse in Southwest China. Faculty of Education: University of Macau.

การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ
และปัจจัยกำหนด ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง*
A STUDY OF BUSINESS ENVIRONMENT, ENTREPRENEURSHIP
AND DETERMINANT FACTORS TOWARD COMPETITIVE ADVANTAGE
OF CERAMIC CLUSTER IN LAMPANG, THAILAND

มลทิพย์ บำรุงกิจ

Montip Bumrungrkit

นพดล พันธุ์พานิช

Noppadol Punpanit

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: phimhathai240@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูล เชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง โดยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าของกิจการหรือตัวแทนหัวหน้างานฝ่ายการผลิต และฝ่ายการตลาด จาก 159 โรงงาน โดยวิธีการจัดชั้นภูมิ กลุ่มละ 159 คน จากนั้นเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 477 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และสมการโครงสร้างด้วยเทคนิค SEM เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจและนวัตกรรม มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านเครือข่ายธุรกิจ และมีอิทธิพลร่วมกับปัจจัยด้านนวัตกรรม ส่งผ่านไปยังปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ และนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง 2) โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโมเดลสมการโครงสร้างตามทฤษฎี มีลักษณะเหมือนกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถใช้ทฤษฎีอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง อีกทั้งรูปแบบและค่าพารามิเตอร์ไม่มีความแปรเปลี่ยนเมื่อศึกษากลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, ความเป็นผู้ประกอบการ, นวัตกรรม, เครือข่ายธุรกิจ, ความได้เปรียบในการแข่งขัน

Abstract

The research article has two objectives 1) To study factors of business environment, entrepreneurship, business networking, innovation and competitive advantage of ceramic cluster in Lampang province. 2) To verify the consistency of the hypothesis model with empirical data of the causal factors affecting the competitive advantage of ceramic cluster in Lampang province. This research used mixed methods of qualitative and quantitative research. The quantitative research tool was a questionnaire. Samples were business owners or representatives, production supervisor and marketing department from 159 factories. Using stratified sampling of 159 people per group, total of 477 people. Then purposive sampling. Data were analyzed using descriptive statistics and structural equations with SEM technique. The qualitative research tool was structured interview. In-depth interviews with four key informants were analyzed by content analysis. The findings showed that 1) Factors of business environment, entrepreneurship, business network and innovation affect to competitive advantage. Factor of business environment have the direct effect to business network and co-influence with innovation, through which factor of competitive advantage. Factors of entrepreneurship, business network and innovation have the direct effect to competitive advantage. 2) The hypothesized structural equation model was consistent with the empirical data show that relationship model between theoretical structural equation model variables look like relationship model between empirical variables that is the theory can be used to explain the relationship between variables in the actual phenomenon of

cluster ceramic Lampang. Moreover, the model and the parameters did not change when studying different target groups.

Keywords: Business Environment, Entrepreneurship, Business Networking, Innovation, Competitive Advantage

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้เศรษฐกิจของประเทศทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราเร่ง สภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงมากขึ้น เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงมีนโยบายการเพิ่มขีดความสามารถเชิงการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการพัฒนาคลัสเตอร์ เพื่อสนับสนุนให้อุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องกันในพื้นที่หนึ่ง ๆ ได้บูรณาการธุรกิจร่วมกันในลักษณะของห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) เกิดความเชื่อมโยง ร่วมมือและเกื้อกูลกัน อันจะนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และสร้างนวัตกรรม (Innovation) โดยมีสถาบันวิจัย สถาบันเฉพาะทาง และสถาบันการศึกษา ทำหน้าที่สนับสนุนการวิจัยพัฒนา และหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560)

จากนโยบายคลัสเตอร์ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจอุตสาหกรรม ทำให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มุ่งสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ จึงปรากฏว่า มีคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเกิดขึ้นกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ หนึ่งในนั้นคือ คลัสเตอร์เซรามิกส์ จังหวัดลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2549 สถาบันคีนันแห่งเอเชียได้ทำการวิเคราะห์และคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจที่เข้าข่ายมีคุณสมบัติเป็นคลัสเตอร์ พบว่า คลัสเตอร์เซรามิกส์ลำปาง เป็นคลัสเตอร์ที่อยู่ในกลุ่มศักยภาพสูงและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เพราะมีความได้เปรียบด้านแหล่งวัตถุดิบการผลิตที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำปางเป็นจำนวนมาก นโยบายการรวมกลุ่มลักษณะคลัสเตอร์ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่วิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง สามารถดำรงคงอยู่ได้ด้วยการแสวงหาพันธมิตรธุรกิจเป็นความร่วมมือระหว่างธุรกิจหลาย ๆ แห่งในจังหวัดลำปาง และพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง สร้างความสัมพันธ์และดำเนินธุรกิจร่วมกันเป็นเครือข่ายให้สามารถเชื่อมโยงธุรกิจเกี่ยวเนื่องกันเป็นลักษณะธุรกิจต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ (มลทิพย์ บำรุงกิจ และคณะ, 2563)

อย่างไรก็ดี ในโลกเศรษฐกิจเสรีที่มีการแข่งขันด้านการลงทุนทางการค้าและบริการ มีการปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) การขับเคลื่อนธุรกิจให้ดำเนินการ

อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยฐานความรู้ สติปัญญา และขีดความสามารถของผู้ประกอบการในการสร้างเครือข่ายธุรกิจ อีกทั้งนวัตกรรม และความสามารถเข้าถึงตลาด แหล่งทุน และการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น จากแนวคิดของ Morris & Kuratko ได้เสนอว่า การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันไม่สามารถเลือกใช้กลยุทธ์การแข่งขันทางธุรกิจเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น หากแต่จะต้องผสมผสานและเลือกใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อีกทั้งความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ ได้แก่ การกล้าเผชิญความเสี่ยง การทำงานเชิงรุก และความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (Morris, M. H. & Kuratko, D. F., 2002) สอดคล้องกับ ปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ด้วยการสร้างฐานผู้ประกอบการ SMEs หรือผู้ประกอบการ อาชีพอิสระใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (พนิดา สัตโยภาส, 2560) ขณะเดียวกันได้ช่วยเหลือพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการ SMEs เดิมที่มีศักยภาพให้อยู่รอด ดำรงอยู่ และเติบโตช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การส่งเสริมพัฒนา SMEs ดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ยึดหลักให้ผู้ประกอบการเป็นตัวนำ การพัฒนา SMEs ทั้งระบบ (อาชวิน ใจแก้ว, 2561) โดยผู้ประกอบการเป็นปัจจัยการผลิตที่มีชีวิต จึงเป็นผู้ผสมผสานปัจจัยอื่น ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสรรค์ออกมาเป็นสินค้าหรือบริการสู่ตลาด รวมถึงนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากความสามารถในความเป็นผู้ประกอบการขององค์กร จึงก่อให้เกิดการสร้างและนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อที่จะประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัย แสวงหาคำตอบ ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และรูปแบบเชิง สมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของ เครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเชรามิกส์ ลำปาง ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเชรามิกส์ ลำปาง
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรม เชรามิกส์ ลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ วิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Comrey & Lee ที่ระดับความเหมาะสมคือ $n \geq 300$ (Comrey, A. L., & Lee, H. B., 1992) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 159 คน จาก 159 โรงงาน ประกอบด้วย เจ้าของกิจการหรือตัวแทน หัวหน้างานฝ่ายการผลิตและฝ่ายการตลาดหรือการขาย หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 477 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความรู้และเกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการในวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ และนวัตกรรม ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง โดยมีรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะหน่วยงานหรือองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ/องค์การภาคเอกชน/สถานประกอบการหรือตัวแทนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสานขับเคลื่อน และสนับสนุนวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปางจำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารหรือผู้แทนของศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 2) ผู้บริหารหรือผู้แทนของสมาคมเครื่องปั้นดินเผา จังหวัดลำปาง 3) ผู้ก่อตั้งกลุ่มเซรามิกส์เตอร์ 4) ประธานหรือผู้แทนกลุ่มเซรามิกส์เตอร์ ปัจจุบัน

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง ลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert R., 1967) การให้คะแนน เป็น 5 ระดับ แล้ว

นำมาหาค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อใช้ในการแปลความหมายเป็นรายข้อ (ทัศกร ศรีสุข, 2558)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านการวิเคราะห์ หาคุณภาพด้านความตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้เทคนิค IOC (Item objective congruence) ตามวิธีการของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1977) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความตรงผ่านเกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามนั้นไว้ใช้ได้ ผลการประเมินครั้งนี้ ทุกข้อคำถามได้มีค่า ≥ 0.50 จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับข้อความที่จะวัด หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาหาค่าคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.996 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ มีค่าระหว่าง 0.714 ถึง 0.981 ดังนั้นทุกข้อคำถามจึงผ่านเกณฑ์กำหนดคือ ตัวแปรทุกตัวทุกข้อคำถาม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach มากกว่า 0.7 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของทุกข้อคำถาม มีค่าตั้งแต่ 0.3 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้ มีความเชื่อมั่นสูงมาก สามารถนำไปใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน วิเคราะห์สมการโครงสร้างด้วยเทคนิค SEM

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบ่งประเด็นการสัมภาษณ์ เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 บริบทวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง จำนวน 5 ประเด็นคำถาม

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ และนวัตกรรม ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง จำนวน 8 ประเด็นคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของตัวแปรที่ต้องการศึกษา และสนับสนุนข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะข้อมูล

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	477	100
ชาย	222	46.50
หญิง	255	53.50
อายุ	477	100
ตั้งแต่ 30-39 ปี	36	7.55
ตั้งแต่ 40-49 ปี	285	59.75
ตั้งแต่ 50-59 ปี	147	30.82
ตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป	9	1.88
ระดับการศึกษา	477	100
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5/ม.6/ปวช.)	108	22.64
อนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวท./ปวส.)	225	47.17
ปริญญาตรี	141	29.56
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.63
เขตพื้นที่ตั้งของสถานประกอบการ	477	100
อำเภอเมือง	228	47.80
อำเภอแม่เม้าะ	9	1.88
อำเภอห้างฉัตร	33	6.92
อำเภอเกาะคา	195	40.88
อำเภอแม่ทะ	12	2.52
สถานภาพงานของท่านในกิจการ	477	100
เจ้าของกิจการ	98	20.55
ตัวแทน-เจ้าของกิจการ	61	12.79
หัวหน้างานฝ่ายการผลิต	159	33.33
หัวหน้างานฝ่ายการตลาด/การขาย	159	33.33
สถานประกอบการของท่าน ตั้งแต่ก่อตั้งถึงปัจจุบันได้ดำเนินธุรกิจเป็นเวลา.....ปี	477	100
ตั้งแต่ 5-10 ปี	39	8.18
ตั้งแต่ 11-15 ปี	231	48.43
ตั้งแต่ 16-20 ปี	159	33.33
มากกว่า 20 ปี	48	10.06
ประเภทของกิจการ	477	100
กิจการเจ้าของคนเดียว	312	65.41
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	42	8.80
บริษัทจำกัด	123	25.79
จำนวนพนักงานในกิจการ	477	100
ไม่เกิน 15 คน	6	1.26
ตั้งแต่ 16-30 คน	159	33.33

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งแต่ 31-50 คน	165	34.59
ตั้งแต่ 51-75 คน	48	10.06
ตั้งแต่ 76-100 คน	87	18.24
ตั้งแต่ 100 คน ขึ้นไป	12	2.52
ลักษณะรูปแบบการดำเนินงานของกิจการ	477	100
ผลิตและจำหน่าย	360	75.47
ผลิต/รับจ้างผลิต	117	24.53
แหล่งเงินทุนในการประกอบกิจการ	477	100
ทุนส่วนเจ้าของกิจการ	222	46.54
ทุนส่วนเจ้าของกิจการ และกู้ยืมจากสถาบันการเงิน	255	53.46
ผลการดำเนินธุรกิจ ด้านสภาพการเงินที่ผ่านมา (2-3 ปี)	477	100
คงที่	309	64.78
มีผลกำไร	72	15.09
เติบโตอย่างต่อเนื่อง	96	20.13
กิจการของท่านได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเชรามีคส์ใด	477	100
กลุ่มเชรากลัสเตอร์	63	13.20
กลุ่มสหกรณ์เชรามีคส์และหัตถอุตสาหกรรมลำปาง	180	37.74
ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายใด ๆ	234	49.06

จากตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 477 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 30-59 ปี ระดับการศึกษาอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวท./ปวส.) และปริญญาตรี เขตที่ตั้งของสถานประกอบการส่วนใหญ่จะอยู่ในอำเภอเมือง รonglongma อำเภอเกาะคา ห้างฉัตร แม่ทะ และแม่มาะ สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเจ้าของกิจการ ตัวแทนเจ้าของกิจการ หัวหน้างานฝ่ายการผลิตและฝ่ายการตลาดขาย กิจการมีการดำเนินธุรกิจเป็นเวลา 10 - 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นลักษณะเจ้าของคนเดียว รonglongma เป็นบริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด กิจการที่เป็นธุรกิจขนาดย่อมมีจำนวนพนักงานไม่เกิน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 69.18 และธุรกิจขนาดกลางมีจำนวนพนักงานมากกว่า 50 คน คิดเป็นร้อยละ 30.82 ลักษณะของการดำเนินกิจการ ส่วนใหญ่ดำเนินกิจการเพื่อการผลิตจำหน่าย (ร้อยละ 75.47) และเพื่อรับจ้างผลิต อย่างเดียว (ร้อยละ 24.53) การลงทุนจะใช้เงินทุนส่วนตัวและกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน (ร้อยละ 53.46) และใช้เงินทุนส่วนตัว (ร้อยละ 46.54) ผลการดำเนินธุรกิจในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ธุรกิจขนาดย่อมจะมีสถานภาพทางการเงินระดับคงที่แต่ไม่ขาดทุน แต่ธุรกิจขนาดกลางมีสถานภาพทางการเงิน ระดับมีผลกำไรและเติบโตอย่างต่อเนื่องตามกำลังการผลิต การเข้าร่วมกลุ่มเป็นเครือข่าย ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์เชรามีคส์และหัตถอุตสาหกรรมลำปาง (ร้อยละ 37.74) กลุ่มเชรากลัสเตอร์ (ร้อยละ 13.20) และยังไม่ได้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายใด ๆ (ร้อยละ 49.06)

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ นวัตกรรม เครือข่ายธุรกิจและความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรม เชมรามิกส์ จังหวัดลำปาง

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับความสำคัญ
ด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	4.44	.47	มาก	2
มิติความเป็นพลวัต	4.44	.55	มาก	
มิติการให้รางวัลผลตอบแทน	4.40	.57	มาก	
มิติความพร้อมของทรัพยากร	4.47	.38	มาก	
ด้านความเป็นผู้ประกอบการ	4.43	.37	มาก	3
มิติความคิดสร้างสรรค์	4.42	.42	มาก	
มิติการทำงานเชิงรุก	4.43	.41	มาก	
มิติการกล้าเผชิญความเสี่ยง	4.43	.44	มาก	
ด้านนวัตกรรม	4.41	.43	มาก	3
มิติผลิตภัณฑ์และบริการ	4.45	.56	มาก	
มิติกระบวนการ	4.38	.27	มาก	
มิติการตลาด	4.41	.57	มาก	
ด้านเครือข่ายธุรกิจ	4.38	.42	มาก	5
มิติความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	4.42	.52	มาก	
มิติกิจกรรมเครือข่าย	4.35	.44	มาก	
มิติการสร้างเครือข่าย	4.37	.39	มาก	
ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน	4.47	.45	มาก	1
มิติการจัดการต้นทุนต่ำ	4.47	.41	มาก	
มิติการสร้างความแตกต่าง	4.46	.64	มาก	
มิติการมุ่งเฉพาะส่วน	4.47	.43	มาก	
ภาพรวม	4.42	.47	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ นวัตกรรม เครือข่ายธุรกิจ และความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเชวมรามิกส์ จังหวัดลำปาง พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับปัจจัยความสำคัญคือ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ($\bar{X} = 4.47$) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ($\bar{X} = 4.44$) ความเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 4.43$) นวัตกรรม ($\bar{X} = 4.41$) และเครือข่ายธุรกิจ ($\bar{X} = 4.38$)

องค์ประกอบปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขัน ความสำคัญประการแรกคือ การจัดการต้นทุนต่ำ ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมา การมุ่งเฉพาะส่วน ($\bar{X} = 4.47$) และการสร้างความแตกต่าง ($\bar{X} = 4.46$) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความสำคัญประการแรกคือ ความพร้อมของทรัพยากร ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมา ความเป็นพลวัต ($\bar{X} = 4.44$) และการให้รางวัลผลตอบแทน ($\bar{X} = 4.40$) ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ความสำคัญประการแรกคือ การกล้าเผชิญความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาคือ การทำงานเชิงรุก ($\bar{X} = 4.43$) และความคิด

สร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.42$) ปัจจัยนวัตกรรม ความสำคัญประการแรกคือ ผลิตภัณฑ์และบริการ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา การตลาด ($\bar{X} = 4.41$) และกระบวนการ ($\bar{X} = 4.38$) ปัจจัยเครือข่ายธุรกิจ ความสำคัญประการแรกคือ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมาคือ การสร้างเครือข่าย ($\bar{X} = 4.37$) และกิจกรรมเครือข่าย ($\bar{X} = 4.35$)

2. ผลตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ จังหวัดลำปาง

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบภาวะร่วมเชิงพหุ (Multicollinearity) ได้แก่ ตัวแปรองค์ประกอบปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน และตัวแปรสังเกตจำนวน 15 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต มีจำนวนทั้งหมด 105 คู่ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .263 ถึง .850 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระดับความสัมพันธ์ต่ำมาก จำนวน 1 คู่ ระดับความสัมพันธ์ต่ำ จำนวน 9 คู่ ระดับความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 42 คู่ และระดับความสัมพันธ์สูง จำนวน 53 คู่ แต่ค่าความสัมพันธ์ยังไม่มากเกินกว่า ± 0.85 ผู้วิจัยคาดว่าจะไม่เกิดปัญหาการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงเกินไป หรือไม่เกิดความผันแปรร่วม

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ ด้วย Factor Analysis การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ของตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้ค่าสัดส่วนของความแปรปรวนรวมของตัวแปรทั้งหมด (Percent Variance) ต้องมีค่ามากกว่า 1 ขึ้นไป คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ (loading) ตามเกณฑ์ ตั้งแต่ 0.707 ขึ้นไป และต้องมีค่าเป็นบวก หากตัวแปรใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า 0.707 จะถูกสกัดออกไป โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรที่ศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรด้วยวิธี Factor Analysis

Construct/Item	loading	AVE
สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	0.976	0.955
กิจการต้องเผชิญกับคู่แข่งของการส่งออกสินค้า ระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง	0.945	
สภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ นโยบายภาครัฐ และเทคโนโลยี ทำให้กิจการต้องมีการปรับเปลี่ยนค่อนข้างรุนแรง	0.981	
จ่ายค่าตอบแทนแบบจูงใจให้กับพนักงานตามผลงานที่ทำได้ และในการทำงานวันหยุด	0.982	
มีการจัดสวัสดิการแก่พนักงานที่เพียงพอ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการทำงาน เช่น ชุตทำงาน การให้	0.984	
ความปลอดภัยระหว่างการทำงาน การประกันสังคม เป็นต้น		
การเลื่อนระดับงาน/ตำแหน่งงานจะผูกอยู่กับเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่สูงขึ้น	0.982	
มีแหล่งวัตถุดิบภายในจังหวัด สามารถจัดหาการขนส่ง เพื่อการผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง	0.983	
พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้จากวิทยากรของสถาบัน	0.972	
การศึกษามาถ่ายทอดความรู้		
ความเป็นผู้ประกอบการ	0.988	0.976

Construct/Item	loading	AVE
พัฒนาสินค้ารูปแบบสมัยใหม่ที่มีความหลากหลาย แต่คงอนุรักษ์ความเป็นล้านนา และอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง	0.994	
ขยายกิจการเพื่อดำเนินกิจการในธุรกิจต้นน้ำที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้าของธุรกิจกลุ่มอื่น เพื่อลดความเสี่ยงของการผูกขาดด้านราคา และการขาดแคลนวัตถุดิบที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตสินค้าสามารถทำงานได้บนสภาพความไม่แน่นอน ควบคู่ไปกับการเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจได้ตลอดเวลา	0.988	
มีการบริหารงานพันธมิตรธุรกิจ เพื่อการลงทุนและผลประโยชน์การถึงแม้สถานการณ์จะไม่คงที่ก็ตาม	0.986	
มีการปรับตัวทางการตลาด เมื่อการเปลี่ยนแปลงของความต้องการสินค้าและบริการที่อาจจะมีแนวโน้มลดลงจากเดิม	0.987	
นวัตกรรม	0.979	0.959
สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อสร้างโอกาสธุรกิจส่งออก	0.978	
สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาการเลียนแบบ และตัดราคาสินค้า	0.974	
พัฒนาผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนเซรามิกส์ สำหรับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์	0.985	
พัฒนาเครื่องมือ/เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อลดต้นทุน	0.990	
ลูกค้ามีการบอกต่อแบบปากต่อปาก เพื่อให้ลูกค้ารายอื่นรู้ และมาใช้บริการซื้อสินค้า/ส่งผลิตสินค้า	0.971	
สามารถรักษฐานลูกค้าเก่า และมีการเพิ่มขึ้นของลูกค้าใหม่	0.973	
ศักยภาพด้านการตลาดและมีมูลค่าเพิ่มค่อนข้างสูง ด้วยการผลิตชิ้นส่วนเซรามิกส์สำหรับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์	0.985	
เครือข่ายธุรกิจ	0.986	0.972
ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม	0.986	
ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์สินค้าเพื่อความแตกต่างโดยใช้อัตลักษณ์จังหวัดลำปาง ศิลปะล้านนา	0.988	
สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการใหม่เชิงสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	0.982	
การเป็นสมาชิกสหกรณ์เซรามิกส์และหัตถอุตสาหกรรมลำปางหรือกลุ่มเซราคลัสเตอร์	0.988	
รวมกลุ่มจัดงานแสดงสินค้า/ไรต์โชว์	0.991	
การรวมกลุ่มธุรกิจภายในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ	0.989	
ร่วมกันเจรจาต่อรองทางการค้า เพื่อให้ได้ข้อตกลงและเงื่อนไขดีกว่า	0.976	
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.978	0.958
มีการปรับปรุงด้านเทคนิคการผลิต เพื่อลดต้นทุน การผลิต	0.968	
มีการใช้ทรัพยากรทุกประเภท ทุกชนิด อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้สามารถผลิตสินค้าและ/หรือให้บริการด้วยต้นทุนต่ำ	0.956	
ผลิตสินค้าในลักษณะต้นน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ที่นำไปใช้ได้อย่างหลากหลายในอรรถประโยชน์	0.991	
มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างเอกลักษณ์ สำหรับการผลิตสินค้าเชิงพาณิชย์ที่สร้างจุดเด่นแตกต่างของผลิตภัณฑ์	0.974	
มุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูง เพื่อสนองตอบต่อตลาดระดับบนในอุตสาหกรรมส่งออกตลาดต่างประเทศ	0.981	
มุ่งเน้นความท้าทายเพื่อสร้างความแตกต่างการผลิตเชิงพาณิชย์ ในธุรกิจอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์	0.986	
จัดกิจกรรมส่งเสริมการขายที่มีความหลากหลายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับลูกค้าเป้าหมาย	0.982	
มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจนในการขาย	0.988	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรด้วยวิธี Factor analysis พบว่า กลุ่มตัวแปรที่ถูกนำมารวมกันเป็นปัจจัยต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัยองค์ประกอบ (Factor Loading) ≥ 0.707 และค่า AVE > 0.50 ที่สะท้อนจากค่าของตัวแปรชี้วัด 34 ตัวแปร แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยองค์ประกอบในระดับสูง และมาตรวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	สัมประสิทธิ์ เส้นทาง	t-stat	ผลการ ทดสอบ
H1: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	.165	2.010*	สนับสนุน
H2: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นผู้ประกอบการ	.961	78.424**	สนับสนุน
H3: ความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	.454	4.786**	สนับสนุน
H4: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ	.811	9.650**	สนับสนุน
H5: ความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ	.186	2.217*	สนับสนุน
H6: สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรม	.468	2.723**	สนับสนุน
H7: ความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรม	.516	3.023**	สนับสนุน
H8: เครือข่ายธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรม	.605	3.034**	สนับสนุน
H9: นวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน	.384	4.175**	สนับสนุน
SRMR = .016			

note: ** หมายถึง t - stat ≤ 2.58 (p - value $\leq .01$), * หมายถึง t - stat $\leq 1.96 - 2.58$ (p - value $\leq .05$)

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า ถ้าวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ลำปาง มีสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่ดี เหมาะสม กล่าวคือ ได้รับการกระตุ้นสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งสภาพแวดล้อมภายในที่เกิดจากการที่วิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ลำปาง มีความพร้อมของทรัพยากรภายในท้องถิ่นด้านวัตถุดิบ และจากการที่ธุรกิจมีลักษณะส่วนใหญ่เป็นเจ้าของคนเดียว ทำให้ธุรกิจยังคงมีความเป็นระบบครอบครัว ทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรธุรกิจจึงมีการสนับสนุน การดูแล และความผูกพัน จนเกิดการรับรู้และภาวะร่วมสร้างความเป็นผู้ประกอบการเกิดขึ้น จึงก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการเครือข่ายธุรกิจ และเกิดนวัตกรรม อันจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

2.4 ผลตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นขั้นตอนการตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐาน ซึ่งเป็นตัวแทนของทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร ค่าดัชนีความ

สอดคล้องของโมเดล (Goodness of Statistics) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่า SRMR <.05 (SRMR < .05) แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และ SRMR น้อยกว่า .08 ($.05 \leq \text{SRMR} \leq .08$) แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับพอใช้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า SRMR = .016 ดังนั้น รูปแบบเชิงสมมติฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี แสดงว่า รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปัจจัยองค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ในโมเดลสมการโครงสร้างตามทฤษฎีนั้น มีลักษณะเหมือนกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรของข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงสามารถใช้ ทฤษฎีตามสมมติฐานนั้น อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของ วิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง

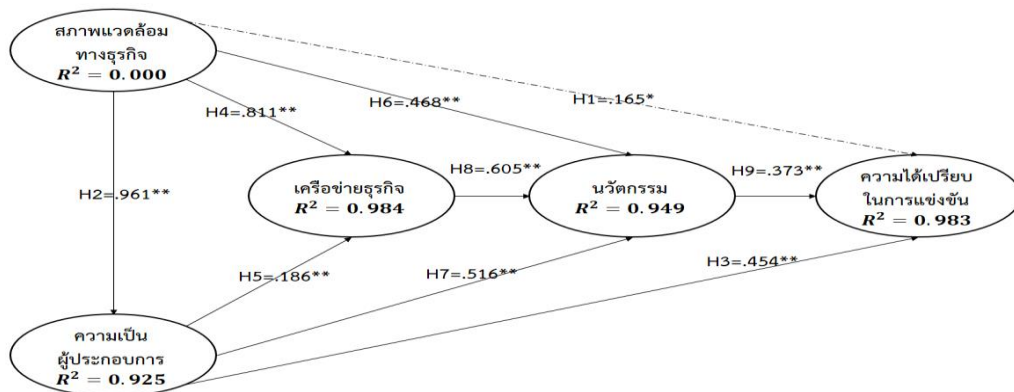
ตารางที่ 5 อิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

Dependent Variable	R ²	Effect	Antecedent			
			สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	ความเป็นผู้ประกอบการ	เครือข่ายธุรกิจ	นวัตกรรม
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.983	DE	0.165	0.454	n/a	0.373
		IE	0.806	0.198	n/a	0.000
		TE	0.971	0.652	n/a	0.373
ความเป็นผู้ประกอบการ	0.925	DE	0.961	n/a	n/a	n/a
		IE	0.000	n/a	n/a	n/a
		TE	0.961	n/a	n/a	n/a
เครือข่ายธุรกิจ	0.984	DE	0.811	0.186	n/a	n/a
		IE	0.179	0.000	n/a	n/a
		TE	0.990	0.186	n/a	n/a
นวัตกรรม	0.949	DE	0.468	0.516	0.605	n/a
		IE	0.495	0.000	0.000	n/a
		TE	0.963	0.516	0.605	n/a

จากตารางที่ 5 อิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน พบว่า สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นผู้ประกอบการ (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.961, $R^2 = 0.925$) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.811, $R^2 = 0.984$) เครือข่ายธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรม (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.605, $R^2 = 0.949$) ความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรม (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.516, $R^2 = 0.949$) ความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.454, $R^2 = 0.983$) นวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.373, $R^2 = 0.983$) ความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ (สัมประสิทธิ์เส้นทาง

= 0.186, $R^2 = 0.984$) อีกทั้งพบว่า สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยผ่านเครือข่ายธุรกิจ (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.80, $R^2 = 0.983$) และมีอิทธิพลร่วมต่อนวัตกรรม ผ่านเครือข่ายธุรกิจ (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.964, $R^2 = 0.949$) ดังนั้น ตัวแบบสมการโครงสร้างตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง

3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องและสนับสนุนกรอบแนวคิดการวิจัยไปในทิศทางเดียวกันว่า ในความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ความเป็นพลวัตมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ประกอบการต้องมีการรับรู้และติดตามการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และแสดงคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการพร้อมรับและปรับเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาส ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะผู้ประกอบการเป็นผู้นำการพัฒนาและผสมผสานปัจจัยอื่น ๆ เข้าด้วยกัน โดยใช้สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และขีดความสามารถในการทำงานเชิงรุกเพื่อแสวงหาความร่วมมือทั้งจากองค์กรธุรกิจภายในและภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจมีการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสร้างนวัตกรรมใหม่หรือพัฒนาธุรกิจใหม่ ให้เกิดความคงอยู่หรือเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจของวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขัน ของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์

ลำปาง พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อรดับความสำคัญของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ทุกปัจจัยมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ความสำคัญประการแรกคือ มิติการจัดการต้นทุนต่ำ รองลงมาคือ มิติการมุ่งเฉพาะส่วน และมิติการสร้าง ความแตกต่าง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความสำคัญประการแรกคือ มิติความพร้อมของทรัพยากร รองลงมาคือ มิติความเป็นพลวัต และมิติการให้รางวัลผลตอบแทน ความเป็นผู้ประกอบการ ความสำคัญประการแรกคือ มิติการกล้าเผชิญความเสี่ยง รองลงมาคือ มิติการทำงานเชิงรุก และมิติความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม ความสำคัญประการแรกคือ มิติผลิตภัณฑ์และบริการ รองลงมาคือ มิติการตลาด และมิติกระบวนการ เครือข่ายธุรกิจ ความสำคัญประการแรกคือ มิติความร่วมมือและการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ มิติการสร้างเครือข่าย และมิติกิจกรรมเครือข่าย

2. ผลตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน พบว่า วิสาหกิจอุตสาหกรรมเชรามิกส์ ลำปาง มีผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก รวมถึงนโยบายของรัฐบาล ทำให้ธุรกิจมีการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบนั้นได้ส่งผลทางตรงต่อผู้ประกอบการ ซึ่งแสดงภาวะความเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจด้วยการกล้าเผชิญความเสี่ยง ดำเนินงานเชิงรุก มีความคิดสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนกลยุทธ์ธุรกิจ แสวงหาโอกาสทางธุรกิจ และความได้เปรียบในการแข่งขัน ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาได้ร่วมให้ความช่วยเหลือด้านการรวมกลุ่ม อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ จนเกิดการสร้างกลุ่มเครือข่ายธุรกิจตามนโยบายการพัฒนา กลุ่มแบบคลัสเตอร์ ประกอบด้วย สมาคมเครื่องปั้นดินเผา ลำปาง กลุ่มเซรามิกส์เตอร์ ลำปาง สมาคมผู้ประกอบการไม้ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเหมืองแร่ดินขาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานการรองรับการซื้อวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการผลิต และช่วยเหลือระบบการขายในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ มีการผลิตผลิตภัณฑ์ลักษณะเป็นธุรกิจต้นน้ำให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน มีความคิดสร้างสรรค์โดยนำอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นหรือล้านนา ความโดดเด่นหรือความเฉพาะของพื้นที่ ดำเนินงานและมีความมีชื่อเสียงของจังหวัดลำปาง ผ่านการพัฒนาและออกแบบบนผลิตภัณฑ์เชรามิกส์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย อีกทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชรามิกส์ เพื่อการขยายสู่ธุรกิจใหม่ สร้างโอกาสทางธุรกิจ การตลาดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ ตลอดจนการสร้างคุณค่า มูลค่า และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ โดยผลิตชิ้นส่วนเชรามิกส์เพื่อการอุตสาหกรรมยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการที่เสนอว่า สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อเครือข่ายธุรกิจ และมีอิทธิพลร่วมกับนวัตกรรม

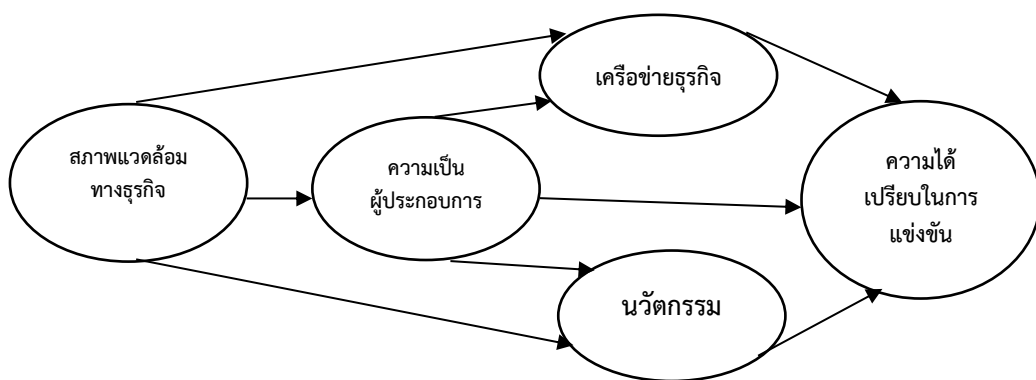

โดยส่งผ่านสู่ปัจจัยการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (Zahra, S. A., & Gravis, D. M., 2000) และเครือข่ายธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมและความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งเป็นปัจจัยที่มีผลส่งผ่านต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจสู่การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (ยุทธชัย ฮารีปิน และคณะ, 2559); (อาชวิน ใจแก้ว, 2561) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่จะใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสร้างศักยภาพทางธุรกิจเชิงการแข่งขัน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งเป็นการพัฒนาขึ้นจากความรู้ใหม่ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ นพดล พันธุ์พานิช ได้เสนอว่า การเพิ่มจุดแข็งของความสามารถด้านนวัตกรรม โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับโอกาสเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (นพดล พันธุ์พานิช, 2561) ขณะที่ บุญชนิด วิงวอน ได้นำเสนอแนวคิดสนับสนุนเพิ่มเติมว่า นวัตกรรมเป็นเครื่องมือเฉพาะเจาะจงของความเป็นผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจ ผ่านการมีเครือข่ายธุรกิจและสังคม การมองหาโอกาสทางธุรกิจเป็นผลจากระบบการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายธุรกิจ จนเป็นพันธมิตรในการทำงานที่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุด มีการทำงานและแบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน เครือข่ายธุรกิจสามารถสร้างสมาชิกใหม่ ๆ หรือหุ้นส่วนธุรกิจใหม่ เกิดมูลค่าเพิ่ม ทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ (บุญชนิด วิงวอน, 2560)

3. ความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบเชิงสมมติฐานมีความสอดคล้องเหมาะสมดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลสมการโครงสร้างตามทฤษฎี มีลักษณะเหมือนรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถใช้ทฤษฎีตามสมมติฐานอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ นวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปางได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่อง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ และปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง สามารถอธิบายความรู้ใหม่ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ประเด็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

จากภาพที่ 2 ประเด็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ 2) ความเป็นผู้ประกอบการ 3) เครือข่ายธุรกิจ และ 4) นวัตกรรม กล่าวคือ ถ้าวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง มีสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่ดี มีความเหมาะสม หรือได้รับการกระตุ้น อีกทั้งสภาพแวดล้อมภายในธุรกิจที่มีความพร้อมของทรัพยากรประเภทวัตถุดิบ และความสามารถของทรัพยากรบุคคล ที่ได้มีการสนับสนุน ให้การดูแลธำรงรักษา และมีความผูกพัน จนเกิดการรับรู้และภาวะร่วมสร้างความเป็นผู้ประกอบการเกิดขึ้น ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเครือข่ายธุรกิจ จนเกิดนวัตกรรม อันนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ หากผู้ประกอบการวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง สามารถพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ตามที่กล่าวมานั้น ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายธุรกิจ และนวัตกรรม มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง ทำให้ทราบว่า ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ความสามารถอยู่รอดและคงอยู่ในการประกอบธุรกิจ โดยใช้กลยุทธ์การแข่งขัน คือ การจัดการต้นทุนต่ำ การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเน้นเฉพาะ ผนวกกับปัจจัยองค์ประกอบความเป็นผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น การพัฒนาผู้ประกอบการโดยการบ่มเพาะทักษะความเป็นผู้ประกอบการ ให้เป็นผู้ประกอบการที่ก้าวหน้า และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนธุรกิจ ส่งผลให้วิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์มีการขับเคลื่อนการสร้างควมได้เปรียบในการแข่งขัน แสวงหาความ

ร่วมมือและการช่วยเหลือด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร เพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจสิ่งใหม่ รวมถึงการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขัน ด้วยความร่วมมือและมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และกิจกรรมเครือข่ายที่มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ธุรกิจใหม่หรือธุรกิจพัฒนาให้เกิดนวัตกรรม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการที่นำสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจในวิสาหกิจอุตสาหกรรมเชรามิกส์ ลำปาง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรนำความรู้จากผลการวิจัยไประดมแนวคิด และกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาให้จังหวัดลำปางเป็นเมืองเชรามิกส์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการนำนโยบายของรัฐบาลสร้างโอกาสและสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการสู่การเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เสริมสร้างประสิทธิภาพของเครือข่ายธุรกิจ ช่วยเหลือสร้างและพัฒนา นวัตกรรม เพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน ประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งต่อไป ควรได้ศึกษาทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาประเด็นปัจจัยเชิงลึกในแต่ละเรื่อง เพื่อ ผลการวิจัยจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจให้ยั่งยืน สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทาง ธุรกิจต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทคนิคการแพทย์ นพดล พันธุ์พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ คำชี้แนะและการสนับสนุน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ตรวจทานบทความวิจัยครั้งนี้ จนมีความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ทัตษณ ศรีสุข. (2558). การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทยภายใต้กรอบอาเซียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นพดล พันธุ์พานิช. (2561). กระบวนการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจระบบอัตโนมัติที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำหรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3). 170-185.
- บุญชนิต วิงวอน. (2560). อิทธิพลเชิงโครงสร้างของสภาพแวดล้อมธุรกิจ ภาวะผู้ประกอบการ และปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจครอบครัว ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พนิดา สัตโยภาส. (2560). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะการประกอบการ ความสามารถทางการตลาด นวัตกรรม และกลยุทธ์ธุรกิจ ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบใน

- การแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- มลทิพย์ บำรุงกิจ และคณะ. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ลำปาง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง.
- ยุทธชัย ฮารีบิน และคณะ. (2559). ความสามารถด้านเครือข่ายและความสามารถในการนวัตกรรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารนักบริหาร, 36(2), 79-88.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). ประเมินแผนการส่งเสริม SMEs ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- อาชวิน ใจแก้ว. (2561). การบูรณาการศักยภาพการผลิตเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของคลัสเตอร์วิสาหกิจกลุ่มล้านนา ในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). A first Course in Factor Analysis. New Jersey: Erlbaum.
- Likert R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.
- Morris, M. H. & Kuratko, D. F. (2002). Corporate Entrepreneurship. Florida: Harcourt College Publishers.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.
- Zahra, S. A., & Gravis, D. M. (2000). International corporate entrepreneurship and firm performance: The moderating effect of international environmental hostility. Journal of Business Venturing, 15(5), 469-492.

การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร
สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน*
APPROPRIATE STREET VENDING MANAGEMENT OF BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION TOWARDS SUSTAINABLE
ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT

พีระพงษ์ วรภัทรธีระกุล

Peerapong Woraphatthirakul

สีบพงศ์ สุขสม

Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: salangsing2530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน 2) ศึกษานโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน และ 3) เพื่อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคการแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพของผู้ค้าข้างทาง พร้อมทั้งนโยบายหรือมาตรการในการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแนวคำถามในการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ อ่านผลตีความ และหาข้อสรุป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาสังคมทางสังคมเศรษฐกิจเป็นบทสะท้อนถึงวิถีชีวิตการค้าขายข้างทางสินค้าในรูปแบบดั้งเดิมสินค้าที่ขายแสดงออกทางวัฒนธรรม และวิถีสังคมเมืองของเศรษฐกิจนอกระบบเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการกระจายไปในแหล่งชุมชนสู่อาชีพการค้าข้างทางในปัจจุบัน 2) การบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีนโยบายแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่มีความชัดเจนครอบคลุมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แต่มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและ

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ ซึ่งยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้จากหลายปัจจัย 3. ข้อเสนอแนะโดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ การประสานงานร่วมมือจากผู้ค้าและประชาชน พร้อมทั้งการจัดหาพื้นที่ขาย ซึ่งวิธีนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาการค้าข้างให้สอดคล้องกับสภาพที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันได้อย่างถาวรต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การค้าข้างทาง, การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study current problems of the appropriateness street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development; 2) to study policy of the appropriateness street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development; and 3) to suggest problems, obstacles and solving situations on street vendors as well as policies or measures of the appropriate street vending management of Bangkok towards sustainable urban environmental development. A qualitative research method was used by in-depth interviews with 25 key informants and the research instruments were interview questions and analysis, reading results, interpreting and drawing conclusions. The research results revealed that: 1) The social, economic situation was a reflection of the way of life in street trading, products in their original form, the products sold represent the cultural and urban way of the informal economy, which were the drivers for distribution in the community to the current street trade career. 2) Street vending management in Bangkok metropolitan administration in terms of the policy of Act on the Maintenance of the Cleanliness and Orderliness of the Country, B.E. 2535 have been clear, implementation. But there were limitations on the numbers of staff and budget that was not enough, hence unable to achieve the target. 3) The suggestion of this research; that was conducting public relations, coordination from street vendors and the public along with the procurement of sales areas, this way can solve side trade problems in accordance with the current situation permanently.

Keywords: Management, Street Vending, Environment Development

บทนำ

กรุงเทพมหานครนอกจากจะเป็นเมืองหลวงของประเทศแล้วยังเป็นศูนย์กลางทางด้านการปกครอง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของกระทรวง ทบวง กรม จากบทบาทจากความเป็นศูนย์กลางยังครอบคลุมไปถึงเรื่องของเศรษฐกิจ มีบริษัท ห้างร้าน และธุรกิจ สำนักงานบริษัทใหญ่ สถาบันการเงิน ตลาดหลักทรัพย์และสาขาของกิจการข้ามชาติรวมไปถึงสถาบันทางการศึกษาที่มีชื่อเสียงในทุกระดับที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวงนี้ ดังนั้นจึงเป็นที่รวมของประชากรส่วนใหญ่ทั่วทุกสารทิศซึ่งมาอาศัยอยู่เพื่อต้องการจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม โดยกลุ่มประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากชนบทได้กลายมาเป็นแรงงานสำคัญของภาคผลิตและการดำเนินธุรกิจในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญซึ่งจากสภาพแวดล้อมและสังคมเมืองส่งผลให้กลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อยบางส่วนได้เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อดำเนินกิจการค้าขายสินค้าทุกอย่างตั้งแต่ของใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องแต่งกายที่สำคัญที่สุดคือของสดและอาหารการกิน จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้ค้าบนทางเท้ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมจำนวนได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของธนบวร สิริคุณากรกุล พบว่าปัจจัยด้านราคาความสะดวกรวดเร็วมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชน (ธนบวร สิริคุณากรกุล, 2563) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Maneepong & Walsh พบว่าผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้น มีผลมาจากกลุ่มนายทุนรายย่อยบางส่วนและผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่เล็งเห็นถึงผลกำไรจากการค้าขายบนทางเท้า (Maneepong, C., & Walsh, J., 2013) และในขณะเดียวกันสอดคล้องกับการศึกษาของ Nirathron พบว่ามีผู้ค้าที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติเข้ามาประกอบอาชีพการค้าข้างทางด้วย (Nirathron, N., 2012) จากที่กล่าวมาข้างต้นปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นระหว่างผู้ค้าที่มีฐานะเศรษฐกิจต่างกันและระหว่างผู้ค้าชาวไทยและผู้ค้าต่างสัญชาติในพื้นที่การประกอบอาชีพที่มีความจำกัดโดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Bhowmik พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อการประกอบอาชีพการค้าข้างทางเปลี่ยนไปของคุณลักษณะของผู้ค้าข้างทางจากผู้ค้าที่ยากจน เป็นผู้ค้าที่ไม่ยากจนและผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น (Bhowmik, S., 2001) แม้จะมีผู้ค้าที่ยากจนอยู่เป็นจำนวนมากก็ตามส่งผลให้จำนวนผู้ค้าเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นปัญหาการกีดขวางการสัญจร กลายเป็นประเด็นในสื่อสังคมนำไปสู่การกดดันให้มีการจัดระเบียบการค้าข้างทางเพื่อ “คืนความสุขให้ประชาชน”

กรุงเทพมหานครมีมาตรการจัดทำนโยบายการจัดระเบียบทางเท้ากรุงเทพมหานครมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มุ่งแก้ปัญหาจากการจำหน่ายสินค้าและบริการในที่หรือทางสาธารณะ การรुकล้ำผิวการจราจร ทั้งถนน และทางเดินเท้า ปัญหาความไม่สะอาด และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และปัญหาสิ่งแวดล้อม (กัญญ์กฤษณ์ ฤกษ์สิริพัฒน์, 2558) พร้อมทั้งการศึกษาของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาเหล่านี้มี

ความละเอียดอ่อนซับซ้อน มีความแตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในทิศทางตรงกันข้ามการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่หรือบ่อยครั้ง หรือนโยบายที่ไม่ชัดเจนจะทำให้เจ้าหน้าที่ลังเล หวั่นไหว และขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2555) ดังนั้นจะต้องชี้ให้ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เห็นว่าทั้งข้อเสนอสนับสนุนและโต้แย้งล้วนอยู่บนเหตุผลที่หนักแน่น เกี่ยวกับการค้าประเพณีและการจัดการ เป็นเครื่องยืนยันว่าการตัดสินใจว่าข้อเสนอใดถูกต้องนั้นไม่ใช่เรื่องที่สามารถกระทำได้ง่ายและเด็ดขาด ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งแก้ปัญหาโดยในขณะเดียวกันการจัดระเบียบเชิงพื้นที่ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดคำถามว่าการค้าข้างทางยังมีบทบาทในสังคมไทยหรือไม่ ให้สอดคล้องกับปัญหาที่จะต้องแก้ไขของการให้ประโยชน์ทั้งเพื่อการแก้ไขปัญหาความแออัดในการบริหารจัดการควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อการละเมิดสิทธิของประชาชนผู้ใช้ทางเท้า พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าในกรณีใดก็ตามซึ่งปัจจัยสำคัญโดยเฉพาะในด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ที่ควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น แท้ที่จริงแก่นของการกระตุ้นให้สังคมหันมาตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น คือการมุ่งไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งจากกิจกรรมของมนุษย์ตั้งแต่ระดับปัจเจกไปจนถึงระดับมหภาค ในขณะที่ทรัพยากรเริ่มลดน้อยลง แต่ประชากรโลกเพิ่มขึ้นในทุกปี คำตอบของความยั่งยืนที่แท้จริงอาจไม่ได้อยู่แผนยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายหากขึ้นอยู่กับโอกาสได้เจรจาต่อรอง เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคนในชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ใช่เฉพาะองค์กรธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งในการจะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษานโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานครสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในมืองที่ยั่งยืน จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี ระยะที่ 2 (2561- 2565) และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พร้อมทั้งศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 4 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสำนักงานเขตและเจ้าหน้าที่เทศกิจ จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ค้าข้างทาง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ซื้อสินค้า จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 4 ผู้สัญจรไปมา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ ได้แก่ เขตจตุจักร และเขตบางเขน และ 2) กลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก ได้แก่ เขตบางกะปิ และเขตมีนบุรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดลอมในมืองที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง และนโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่เหมาะสมสู่การพัฒนาสิ่งแวดลอมในมืองที่ยั่งยืน มีในเรื่องใดบ้าง และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในมืองที่ยั่งยืน เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป และที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวม รวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูล และทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็น

ผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ 4) อภิปรายผลการวิจัยโดยการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษาบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร โดยสภาพปัจจุบันของปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับตัวแทนสำนักงานเขต กล่าวว่

“ในประเด็นนี้ผู้ทำการค้าบริเวณทางเท้า 100 เปอร์เซ็นต์ และบริเวณผิวจราจร 30 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาไม่เกิน 6 ปี แม้ว่าจะมีผู้ค้าบางส่วนได้รับการศึกษาในระดับปริญญาผู้ค้าจำนวนไม่น้อยเป็นผู้ค้าสูงอายุ คืออายุมากกว่า 60 ปี มีการประกอบอาชีพมานานกว่า 30 ปี เป็นปัญหาต่อการกีดขวางสัญจรทางเท้าของประชาชนผู้สัญจรไปมาก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1, 2562) และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าวว่

“สภาพในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครมีผลมาจากเพราะมีผู้ค้าในบริเวณดังกล่าวหนาแน่นเส้นทางเท้าออกมาทำให้ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องลงมาสัญจรบนพื้นถนนซึ่งทำให้อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต้องลงไปเดินบนท้องถนน ยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการค้าบนทางเท้าส่วนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งหมดเนื่องจากถนนทุกเส้นทางมีปริมาณของรถยนต์ที่เพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2, 2562) และสอดคล้องกับผู้ค้าข้างทาง กล่าวว่

“จากสภาพปัญหาปัจจุบันไม่ใช่เพียงแค่การค้าบนทางเท้าเท่านั้นที่เป็นปัญหา แต่ยังมีอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญจากรถสองแถวและรถโดยสารประจำทางจอดรับส่งผู้โดยสารกีดขวางการจราจรด้วยเช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1, 2562) อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้สอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า กล่าวว่

“แม้ว่าทางสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร จะประสานหาความร่วมมือในพื้นที่กับผู้ค้าข้างทาง แต่ผลที่ได้พบว่าไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดซึ่งมีแรงสนับสนุนมาจากประชาชนบางส่วนที่ให้การสนับสนุนและมีทัศนคติในแง่บวก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้สัญจรไปมา กล่าวว่า

“ประชาชนบางกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบายไปในทิศทางที่เห็นด้วยกับการจัดระเบียบเห็นด้วยจึงยินดีให้ความร่วมมือแก่ภาครัฐในการดำเนินนโยบายเพื่อก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกรุงเทพมหานครต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 1, 2562)

2. นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร มีผลมาจากการยอมรับและการต่อต้านจากผู้ค้า/ประชาชน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารสำนักงานเขต กล่าวว่า

“ปัจจัยที่จะบ่งบอกต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายนี้ หากนโยบายที่ภาครัฐได้ดำเนินการไม่สามารถตอบสนองความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนได้ ดำเนินงานของภาครัฐย่อมจะก่อให้เกิดอุปสรรคและทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างลำบาก แต่หากนโยบายที่นำมาปฏิบัติก่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดี และได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ ความสำเร็จของการนำนโยบายมาปฏิบัติก็ย่อมจะมีความสำเร็จสูงไปด้วยเช่นกัน อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ค้าที่ใช้ประโยชน์อยู่เดิมในระยะแรกอาจมีปัญหาบ้างในการปรับตัวโยกย้ายที่เข้ามาค้าขายใหม่ อาจมีผลกระทบกับยอดขายรายได้ลูกค้า และอาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มจากการเดินทางโยกย้ายที่อยู่ใหม่ แต่ในทางกลับกันจะส่งผลดีในด้านบวกในระยะยาว เพราะพื้นที่จุดผ่อนผันมีความมั่นคงไม่ต้องกังวล และเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความสวยงามแก่สถานที่และประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถหยุดการเพิ่มผู้ค้าบนทางเท้าได้จากผลของการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนนั้นประสบผลสำเร็จในทุกด้านที่กล่าวมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3, 2562) อีกทั้งสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าวว่า

“มีอีกปัจจัยหนึ่งมีผลมาจากการพิจารณาการยอมรับหรือการต่อต้านจากกลุ่มประชาชนและผู้ค้านั้นสำคัญ การพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายหลังกรุงเทพมหานครรับนโยบายคืนความสุขให้แก่คนกรุงเทพมหานครสู่การปฏิบัติ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าบนทางเท้าในหลายพื้นที่การค้า หากพบผู้ค้ารายใดฝ่าฝืนจะเข้าจับกุมและเปรียบเทียบปรับตามอำนาจพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พร้อมทั้งประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์จากนโยบายทั้งระยะสั้น

และระยะยาวผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่เดิมในบริเวณนั้นได้ประโยชน์จากความ สะอาดความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ปราศจากความสกปรก กลิ่นเหม็นที่คอยรบกวนอยู่ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่ของภาครัฐทุกภาคส่วนมีความสะดวกต่อการปฏิบัติงานประจำวัน การจัดการเรื่องงบประมาณมีความสอดคล้องมากขึ้นกับความต้องการในพื้นที่ และในระยะยาวจะส่งผลดีต่อการวางแผนในเรื่องของงบประมาณ ได้สอดคล้องสมประโยชน์ได้มากขึ้น มีความโปร่งใส สามารถ ดูแลเรื่องการคอร์รัปชันได้ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4, 2562) และสอดคล้องกับผู้สัญจรไปมา กล่าวว่า

“โดยสภาพพื้นที่ก่อนจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร พบว่าพื้นที่ทางเท้าและพื้นผิวจราจรมีความสกปรก รก รุงรัง ทุกพื้นที่ เต็มไปด้วยผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และผู้ค้าทุกประเภท ทั้งอาหารของสด ของแห้ง สินค้าอุปโภคบริโภค แทบไม่มีพื้นที่ว่างให้ประชาชนได้ใช้สัญจรไปมาอย่างสะดวก แต่ภายหลังจากที่ทางเขตได้ดำเนินการ ตามนโยบาย แล้วนั้นพบว่า พื้นที่บริเวณโดยรอบมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 2, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า กล่าวว่า

“ก่อนมีการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร นั้นบางพื้นที่ทำได้ยาก เนื่องจากพื้นที่โดยรอบมีขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากไม่มีการแยกขยะ ทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะรีไซเคิล มีความสกปรกที่เกิดจากผู้ค้าทั้งการทิ้งน้ำเสียน้ำมันที่มาจากการประกอบอาหารบนพื้นผิวจราจรที่ผู้คนใช้สัญจรไปมาและทำให้ยากต่อการทำความสะอาด ทั้งยังส่งกลิ่นเหม็นรบกวนอยู่ตลอดเวลา หลังจากได้ดำเนินการตามนโยบายแล้วนั้นพบว่า ขยะมูลฝอยต่าง ๆ มีการจัดการที่ดีขึ้น มีการแยกขยะอย่างชัดเจน ทำให้มีความสะดวกต่อรถขนขยะและเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการจากการคืนพื้นที่ที่เป็นพื้นผิวทางเท้าและพื้นผิวจราจร ทำให้การจัดการความสะอาด เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ ประชาชนที่ใช้สัญจรไปมามีความสุขมากขึ้น เจ้าหน้าที่เองก็มีความสุขมากขึ้นเพราะการจัดการง่ายและสะดวกมากขึ้น ไม่มีการกระทบกระทั่งกันไประหว่างผู้ค้าและเจ้าหน้าที่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2, 2562) และสอดคล้องกับผู้ค้าข้างทาง กล่าวว่า

“การดำเนินการตามนโยบายการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครโดยสภาพพื้นที่มีความสกปรกรกรุงรัง สภาพพื้นผิว ลีที่ทาบนทางเท้าไม่ชัดเจนเนื่องจากถูกบดบังจากผู้ค้ายากต่อการเข้ามาดูแลเรื่องความสวยงามของพื้นที่โดยรอบหลังจากดำเนินการตามนโยบายแล้ว นั้นพบว่าพื้นผิวจราจรและเครื่องหมายสามารถมองเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้สะดวกต่อการปรับปรุงซ่อมแซมตลอดจนการปรับปรุงภูมิทัศน์ก็สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้ในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 2, 2562)

3. ข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร
สู่การพัฒนาการพัฒนาลำโพงในเมืองที่ยั่งยืน จากข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรคพร้อมทั้ง
การแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพของผู้ค้าข้างทางในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการกับ
ผู้บริหารสำนักงานเขต กล่าวว่า

“การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล คือ ดำเนินการจัดระเบียบสังคมและ
นโยบายกรุงเทพมหานคร คือ นโยบายมหานครสีเขียวเพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล
กับกลุ่มผู้ค้า พร้อมทั้งประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ และประชาชนที่ใช้สัญจรทั่วไปเพื่อสร้างความ
เข้าใจอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการดำเนินการจับปรับ กลุ่มผู้ค้าที่ดำเนินการฝ่าฝืนอย่างต่อเนื่อง
เช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5, 2562) และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ กล่าว
ว่า

“จากการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากหน้าที่ความรับผิดชอบต้องไม่
จำกัดเฉพาะการจัดระเบียบแต่ให้ความสำคัญอย่างครอบคลุมต่อการส่งเสริมพัฒนาทั้งอาชีพ
และผู้ประกอบอาชีพ นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อความหลากหลาย
รวมทั้งศักยภาพและปัญหา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6, 2562) และสอดคล้องกับ
ผู้ค้าข้างทาง กล่าวว่า

“ต้องให้ความสำคัญต่อการจัดหาพื้นที่ขาย นอกเหนือจากการจัดจุดผ่อนผัน
โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้รายได้น้อย ที่ต้องการการสนับสนุนเป็นพิเศษโดยจัดระเบียบในพื้นที่
ประกอบอาชีพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3, 2562) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผู้สัญจรไป
มา กล่าวว่า

“โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้สัญจร กวดขันห้ามทำการค้าในจุด
กวดขันพิเศษ คือ ป้ายรถประจำทาง ทางขึ้นลงสะพานลอย รถไฟฟ้า ทางข้ามทางม้าลาย ตู้
โทรศัพท์ ฝัวจราจร และจัดเก็บค่ารักษาความสะอาดอย่างทั่วถึง ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการ
รองรับทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ผู้ค้ามีอาชีพ ผู้บริโภคเข้าถึงแหล่งสินค้า และ
ประชาชนสามารถใช้พื้นที่สาธารณะได้ และที่สำคัญสามารถรักษา “เสน่ห์” ของ
กรุงเทพมหานคร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 3, 2562) และสอดคล้องกับผู้ซื้อสินค้า
กล่าวว่า

“การจัดการในด้านผู้ค้าควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้อาชีพแก่ผู้ค้าอาจกระทำในรูปของกลุ่มและเครือข่ายที่มีอยู่แล้วในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งสมาชิกสามารถ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ รวมทั้งอาจมีผลต่อเนื่องไปถึงการกำกับดูแลผู้ค้าโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ค้า เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ กำกับดูแลให้ผู้ค้าปฏิบัติตามกฎหมาย รณรงค์ให้ผู้ค้าปฏิบัติตามกฎหมายทั้งที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการเสียภาษี ให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลในด้านความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งต้องมีการจัดปัญหาผู้มีอิทธิพลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าบนทางเท้า และควรประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของกรุงเทพมหานครต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 3, 2562)

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานเขตได้ดำเนินการตามนโยบายการจัดระเบียบสังคมตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ค้นพื้นที่สีเขียวให้กับเมืองอย่างชัดเจนและเคร่งครัด เพื่อการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครอย่างจริงจัง ไม่ให้มี สิ่งกีดขวางการจราจรที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ใช้รถใช้ถนน และผู้ใช้ทางเดินเท้าสร้างความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ โดยฝ่ายเทคนิคได้บังคับใช้กฎหมายกับผู้ค้าที่ ฝ่าฝืนตาม พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 สอดคล้องกับการศึกษาผลงานวิจัยของนฤมล นิราทร พบว่าจุดอ่อนสำคัญของการค้าข้างทางคือ การเป็นอุปสรรคต่อการสัญจร ความไม่เป็นระเบียบ และสุขาภิบาลอาหาร ยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญการค้าข้างทางมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ ผู้ค้าทั้งที่ยากจนและไม่ยากจน และผู้ค้าที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีรวมถึงผู้ค้ารุ่นใหม่ ที่ซึ่งผู้ซื้อสินค้าข้างทางส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีรายได้ไม่สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ การค้าข้างทางจึงช่วย ลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และแรงเสียดทานในเศรษฐกิจทุนนิยม บทบาทด้านสังคม และวัฒนธรรมปรากฏ (นฤมล นิราทร, 2560) พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาผลงานวิจัยของ สุจิตรา สามัคคีธรรม พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย คือ รายได้ การศึกษา และสถานภาพสมรส เพื่อความอยู่รอดตามสภาพเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในสังคม (สุจิตรา สามัคคีธรรม, 2561)

2. นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ซึ่งในประเด็นนี้จากสภาพการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่มีความเข้มงวดกดดันให้ประชาชนมีพื้นที่ในการสัญจรอย่างสะดวก ปลอดภัย และสะอาดมากขึ้น โดยการดำเนินนโยบายดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือทั้งผู้ค้า ประชาชน และเจ้าหน้าที่เทศกิจด้วย เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของสืบทพงศ์ สุขสม พบว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การขนส่ง และการ

เพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลต่อการพัฒนาการสัญจรทางน้ำเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของชาวเมืองในอนาคต ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามการตัดสินใจของนโยบายก่อนหน้านี้การกระทำนี้ทั้งความพยายามครั้งเดียวที่จะแปลงการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ (สืบทพงศ์ สุขสม, 2561) พร้อมทั้งการศึกษาของ Mazmanian & Sabatier พบว่า นโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นๆ พร้อมทั้งความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายบางส่วนจะขึ้นอยู่กับความกระฉับกระเฉงของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Mazmanian, D.A., & Sabatier, P. A., 1980) พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Howlett & Ramesh พบว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายนอกจากจะต้องกระฉับกระเฉงแล้วยังจะต้องสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Howlett, M., & Ramesh, M., 1995) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Walsh พบว่า บทบาทของการค้าข้างทางในเวียดนามก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของการเบียดบังพื้นที่ กระทบต่อการสัญจรผู้ใช้ทางสาธารณะ และสิ่งแวดล้อมของเมือง ทั้งยังส่งผลต่อสุขอนามัยของประชาชน (Walsh, J., 2010) พร้อมทั้งการศึกษาของ Dimas ศึกษาการบริหารจัดการการค้าข้างทางในสาธารณรัฐอินโดนีเซียเผชิญปัญหา เช่นกัน เกี่ยวกับจำนวนผู้ค้า และ ปัญหาประสิทธิผลในการจัดระเบียบซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรัง (Dimas, H., 2007)

3. ข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมโดยเฉพาะในด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ที่ควบคู่กับการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Edwards พบว่าข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งการแก้ไขสถานการณ์การประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความสวยงามแก่สถานที่ และประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (Edwards, G. C, 1980) พร้อมทั้งการศึกษาของ นฤมล นิราทร พบว่า กรุงเทพมหานครเริ่มใช้มาตรการ “คืนทางเท้าให้ประชาชน” มีการจัดระเบียบพื้นที่การค้าเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของผู้ใช้ทางเท้ามาตรการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมากไม่น้อยที่เผชิญปัญหาการสัญจร และที่ต้องการให้กรุงเทพมหานครมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (นฤมล นิราทร, 2557) พร้อมทั้งการศึกษาของ David et al. พบว่า ควรยกเลิกการห้ามค้าข้างทางและควรพยายามสนับสนุนให้การค้าข้างทาง ผกผันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจกระแสหลักด้วยการยกเลิกกฎหมายห้าม ทำการค้า และเก็บภาษีผู้ค้า การยกเลิกการห้ามค้า จะนำไปสู่การสร้าง นวัตกรรมเกี่ยวกับสินค้านรูปแบบการค้ารวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงสินค้าบริการ (David, S. et al., 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรากล อุดมประมวล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหาการค้าบนทางเท้า นำไปสู่การ

สร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับสินค้า รูปแบบการค้า รวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงสินค้าบริการซึ่งรวมอาหาร เป็นการสร้าง “ถนนที่มีชีวิต” Livable Streets ทำให้เมืองมีชีวิตชีวาเนื่องจากการสัญจรของผู้คน การค้าข้างทางยังเพิ่มโอกาส ในการเข้าถึงสินค้า และยังสนับสนุนการค้าที่เป็นทางการด้วยการค้า ข้างทางยังช่วย “เป็นหูเป็นตา” ช่วยป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครต่อไป (วรากุล อุดมประมวณ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร มีผลมาจากสภาพแวดล้อมสังคมเมืองส่งผลให้กลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อยบางส่วนได้เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อขายสินค้า นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่ายังมีผู้ค้าที่เป็นคนชั้นกลางที่มาจากกลุ่มนายทุนรายย่อยบางส่วนที่เล็งเห็นถึงผลกำไรจากการค้าขายบนทางเท้า และในขณะเดียวกันก็ยังพบว่า มีผู้ค้าที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติเข้ามาประกอบอาชีพการค้าข้างทางด้วย ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นบทสะท้อนถึงสภาพปัญหาการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครที่มีมาอย่างยาวนานในการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นระหว่างผู้ค้าที่มีฐานะเศรษฐกิจต่างกัน พร้อมทั้งผู้ค้าชาวไทยและผู้ค้าต่างสัญชาติในพื้นที่การประกอบอาชีพที่มีความจำกัตกกลายเป็นปัญหาการกีดขวางการสัญจรกลายเป็นประเด็นในสื่อสังคม นำไปสู่การกดดันให้มีการจัดระเบียบการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ข้อค้นพบประเด็นที่ 2 นโยบายการบริหารจัดการการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานคร ในประเด็นนี้ มีข้อโต้แย้งที่ครอบคลุมประเด็นอย่างน้อย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติเศรษฐกิจ ซึ่งเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาคาความยากจน และการสะสมทุนการประกอบการ 2) มิติสังคม คือ การลดปัญหาสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับคาความยากจน การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง 3) มิติทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมาย และ 4) มิติวัฒนธรรม คือ การวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรม ตามศักยภาพของการค้าข้างทางในการแก้ไขคาความยากจน การลดปัญหาสังคม การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง การสร้างผู้ประกอบการ ข้อค้นพบประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสม ที่ควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นต้องตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครควบคู่ไปด้วยกันทั้งการแก้ไขคาความยากจน การลดปัญหาสังคม การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวยให้หรือศักยภาพที่เหมาะสมรอบคอบควบคู่ไปกับหลักอำนาจอธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมากของประชาชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของกรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอแนะ 1.1) ข้อเสนอแนะระยะสั้นประกอบด้วยทบทวน

มาตรการยกเลิกจุดผ่อนผัน โดยการสำรวจพื้นที่ที่สามารถอนุญาตให้ผู้ค้าประกอบอาชีพได้ เพื่อนำมากำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจุดผ่อนผัน วางแผนกำหนด จุดผ่อนผัน และกำกับโดยเคร่งครัด และจัดพื้นที่ที่ทดลองให้ประกอบการค้าโดยใช้เกณฑ์ประเภทสินค้าที่ขาย ความ จำเป็นของผู้ค้าและผู้ซื้อรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ค้าเดิมที่มีรายได้น้อยเข้ามาประกอบอาชีพ ประเมินผลและขยาย ผลเพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ในข่ายที่สามารถอนุญาตให้ประกอบการค้าได้ 1.2) กำกับดูแลอย่างจริงจังและโปร่งใส ให้ความสำคัญต่อความเป็นระเบียบ ความสะอาด ไม่กีดขวางการสัญจรและคุณภาพของสินค้า ในอีกด้านหนึ่ง ควรประเมินประสิทธิผล “มาตรการคั่นทางทำให้ประชาชน” โดยสำรวจเงื่อนไขการประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ เช่น ค่าใช้จ่าย สาธารณูปโภค ความหนาแน่นของผู้ซื้อ ตลอดจนความสำเร็จและความไม่สำเร็จของผู้ค้าที่ถูกไล่ออกจากเขตต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้ผู้ค้าปรับตัวได้หรือไม่ได้กับการประกอบการค้าในพื้นที่ใหม่เพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือผู้ค้าที่ยังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น การเชื่อมโยงแหล่งทุน การสนับสนุนด้านความรู้อาชีพใหม่ ๆ ต่อไป 1.3) ข้อเสนอระยะยาว โดยการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าข้างทางเพื่อความชัดเจนในสถานะของ การค้าข้างทางทั้งในด้านการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ และผู้ประกอบการที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ หากมีการทำความเข้าใจอย่างชัดเจนต่อการจัดการเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งการใช้พื้นที่ คุณลักษณะของผู้ค้า การเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลไกที่ นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการหรือมอบหมายหน่วยงานทำหน้าที่ดูแลการค้าข้างทางอย่างจริงจัง กำหนดหน้าที่ชัดเจนมากกว่าการจัดระเบียบ ให้ความสำคัญอย่างครอบคลุมมิติต่าง ๆ ในเชิงบูรณาการของกรุงเทพมหานครต่อไป 1.4) สนับสนุนให้เกิดการจัดการที่นำไปสู่ความยั่งยืน มากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ให้ความสำคัญต่อการสร้าง เมืองทั่วถึงและยั่งยืน และด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ค้าที่ยังมีอยู่ เพื่อการตัดสินใจจัดสรรพื้นที่ ผู้ค้าที่มีโอกาสน้อยสมควรได้รับการสนับสนุนมากกว่าในขณะเดียวกัน การจัดการควรพิจารณาความคุ้มค่าและประโยชน์ ที่ท้องถิ่นพึงได้รับการอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในการกำกับดูแลเรื่องสุขาภิบาลอาหารอย่างจริงจังและ ทัวถึง ทั้งผู้ค้าที่ประกอบอาชีพในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เอกชนตามลำดับ 2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตจึงควรจะศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายผลกระทบจาก “มาตรการคั่นทางทำให้ประชาชน” ทั้งต่อผู้ค้าและผู้ซื้อพร้อมทั้งศึกษาด้านทุนและประโยชน์จากการค้าข้างทางอย่างรอบด้าน เพื่อการตัดสินใจในเชิงนโยบาย และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการค้าข้างทางในเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป 2.2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยในประเด็นอื่นอาจมีผลต่อความเป็นไปได้ในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการค้าข้างทาง การสนับสนุนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ความสำคัญทั้งผู้ค้าผู้ซื้อ และชุมชนเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่การค้าข้างทางต่อการสร้างเมืองทั่วถึง ในการขยายบทบาทของวัฒนธรรมอาหาร ในการค้าข้างทางของกรุงเทพมหานครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร . (2555). รายงานการศึกษาเรื่อง
หาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2555. กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง
กรุงเทพมหานคร .
- กัญญกฤษณ์ ฤกษ์สิริพัฒน์. (2558). การเข้าสู่การค้าหาบเร่แผงลอยในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ธนบวร สิริคุณากรกุล. (2563). ปัจจัยการจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภค
อาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดของประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสาร
สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(4), 193-204.
- นฤมล นิราทร. (2557). การจัดการการค้าหาบเร่แผงลอยในกรุงเทพมหานคร: ข้อเสนอแนะ. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 33(2), 47-72.
- นฤมล นิราทร. (2560). การบริหารจัดการการค้าข้างทาง (Street Vending) ในประเทศไทย :
สถานการณ์ และทิศทางนโยบายที่ควรจะเป็น. ใน รายงานการวิจัย.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ
กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล,
ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 1. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 2. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 4 ท่านที่ 3. (2562). การบริหารจัดการการค้าข้างทางที่เหมาะสมของ กรุงเทพมหานคร สู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ยั่งยืน. (พระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วรากุล อุดมประมวล. (2558). ประสิทธิภาพในการนํานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สีบพงศ์ สุขสม. (2561). การจราจรทางน้ำของกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

- สุจิตรา สามัคคีธรรม. (2561). ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอย: กรณีศึกษาเขตบางเขน. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 35(3), 157-176.
- Bhowmik, S. (2001). Hawkers and the Urban Informal Sector: A Study of Street Vending in Seven Cities. Retrieved May 23, 2019, from <https://www.wiego.org/sites/default/files/publications/files/Bhowmik-Hawkers-URBAN-INFORMAL-SECTOR.pdf>
- David, S. et al. (2014). Managing Informality: Local government practices and approaches towards the informal economy – Learning examples from five African countries. South Africa: South African Local Government Association (SALGA).
- Dimas, H. (2007). Street Vendors : Urban Problem and Economic Potential. Bandung: Padjadjaran University.
- Edwards, G. C. (1980). Implementing public policy. Washington DC: Congressional Quarterly.
- Howlett, M. & Ramesh, M. (1995). Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems. New York: Oxford University Press.
- Maneepong, C. & Walsh, J. (2013). A new generation of Bangkok street vendors: Economic crisis as opportunity and threat. Cities, 34(10), 37-43.
- Mazmanian, D.A. & Sabatier, P. A. (1980). A multivariate model of public policy making. American Journal of Political Science, 24(3), 439-468.
- Nirathron, N. (2012). Street Vendors in Bangkok. New Delhi: Routledge.
- Walsh, J. (2010). Street Vendors and the Dynamics of the Informal Economy: Evidence from Vung Tau, Vietnam. Asian Social Science, 6(11), 159-165.

การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมือง ของจังหวัดบุรีรัมย์*

MANAGEMENT OF SPORTS AND TOURISM PROMOTION FOR URBAN DEVELOPMENT OF BURI RAM PROVINCE

เกศรินทร์ วิมลธาดา

Kesarin Wimonthada

จรัสพงศ์ คลังกรณ์

Charatphong Klangkon

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: treeoptor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อหาแนวทางการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารงานการกีฬาและท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและประชาชน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ นำเสนอข้อมูลที่ได้โดยการพรรณนาผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์มีผลมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจการประสานความร่วมมือ การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้การบริหารจัดการไม่บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ให้การแนะนำโดยส่งเสริมและสนับสนุนถึงเอกลักษณ์ไทยคุณภาพและความยั่งยืนของท้องถิ่น พร้อมทั้งการจัดทำระบบฐานข้อมูลและประเมินผลตามลำดับ 3) แนวทางการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยว มีดังนี้ 3.1) ควรพัฒนาพื้นที่รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เป็นระดับสากล 3.2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยว ในลักษณะที่สอดคล้องตามแผนนโยบายดำเนินงาน และมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

3.3) การส่งเสริมความหลากหลายทางด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นรูปแบบการกีฬาและการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการและส่งเสริมกีฬา, การท่องเที่ยว, การพัฒนาเมือง

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the management of sports and tourism promotion in Buri Ram province; 2) to study factor affecting the management of sports and tourism promotion for urban development of Buri Ram province; and 3) to find ways of the management of sports and tourism promotion for urban development of Buri Ram province. A qualitative research method was used in-depth interviews of 30 key informants that including senior management, sports and tourism executives, and sports professionals and tourists then presenting information obtained by descriptive. The research results indicated as follow: 1. The management of sports and tourism promotion in Buri Ram resulted from lack of knowledge, understanding, coordination, insufficient budget, causing management to not achieve the target set. 2. Factor affecting the management of sports and tourism promotion in Buri Ram province; that by agencies from the government, private and public sectors have given recommendations by promoting and supporting Thai identity, quality and local sustainability, as well as establishing a database and evaluation system, respectively. 3. Guidelines for the management of sports and tourism promotion are as follows: 3.1) The area should be developed as well as improving the infrastructure and various facilities, developing the quality of tourist attractions and the environment to be international level. 3.2) Human resource development and entrepreneurship in tourism are in a manner consistent with the planned policy implementation and evaluation system. 3.3) Promoting geo-social and cultural diversity to add value as well as promoting the participation of people in expressing opinions on the forms of sports and tourism in Buri Ram province to be more effective.

Keywords: Management of Sports Promotion, Tourism, Urban Development

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา Schwark พบว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวประเทศไทยกำลังได้รับความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีการเจริญเติบโตที่ใหญ่ที่สุดและเร็วที่สุด (Schwark J., 2007) พร้อมทั้งการศึกษางานวิจัยของ Standeven & Knop พบว่า ในระยะ 1 - 2 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬามากขึ้นรวมถึงการส่งเสริมให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติขึ้นหลายรายการสนับสนุนให้มีการจัดการแข่งขันรายการใหม่ๆ (Standeven. J. & Knop. P. de., 1998) โดยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Service) สามารถผลักดันให้เกิด New Startups ที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้กับประเทศไทยได้ สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของจังหวัดบุรีรัมย์โดยในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นอย่างมาก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป เนื่องจากมีความครอบคลุมทั้งด้านการท่องเที่ยวและด้านกีฬา เพื่อตัวเลือกในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของการท่องเที่ยวนั้นจะมีความเชื่อมโยงของธุรกิจภายในอื่น ๆ โดย ภูซงค์ รุ่งอินทร์ กล่าวว่านักท่องเที่ยวสมัยใหม่จะให้ความสำคัญกับประสบการณ์จากการท่องเที่ยว และมีความเต็มใจที่จะใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยว (ภูซงค์ รุ่งอินทร์, 2557) ซึ่งมีปัจจัยผลักดันด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น นวัตกรรมด้านกีฬาสมัยใหม่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร และสารสนเทศที่ทำให้เกิดช่องทางของการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่จะช่วยยกระดับประสบการณ์ในการเล่นและการชมกีฬาที่ได้อรรถรสมากขึ้น นอกจากนี้ในด้านเศรษฐกิจยังพบว่าสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาได้มากขึ้น (อัมรินทร์ สุขเกษม, 2562)

การส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีการส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองบุรีรัมย์ให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬาระดับโลกได้ ได้แก่ ถนนที่เรียบเป็นระดับและกว้างขวางพื้นที่จอดรถและขนส่งผู้ชมจากเมืองไปสนามกีฬาและสนามแข่งรถการปรับปรุงสนามบินเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางของนักกีฬาและแฟนกีฬาปัจจัยสำคัญอันดับสอง คือการเติบโตของ

ฟุตบอล ลีกไทยโดยรวมมีการสร้างทีมบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ที่แข็งแกร่งในระดับชั้นนำทั้งในไทยและเอเชียรวมถึงการสร้างสนามให้สวยงามมีมาตรฐานยอมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบฟุตบอลและปัจจัยอันดับสามคือการชะลอการพัฒนาของจังหวัดข้างเคียง นครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่มีประชากรมากมีความเจริญมายาวนานนั้นทำให้ขาดความคล่องตัวการบริหารจัดการนอกจากนี้ มียังมียุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ อันประกอบด้วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างการเผยแพร่ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์, 2560) ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์” โดยสนใจศึกษาถึงสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดที่เป็นต้นแบบเมืองกีฬาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสำหรับการเสริมสร้างศักยภาพ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬารวมถึงการนำไปกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อยกระดับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อหาแนวทางการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารส่วนราชการจังหวัดบุรีรัมย์ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ และผู้บริหารบริหารสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยวและประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน โดยรวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย

3.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒินำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์หาองค์ความรู้ใหม่ ในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรค และการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการถอดเทป และที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวม รวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูล และทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็น ผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการ ยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญ ประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ครั้งนี้ 4) อภิปรายผลการวิจัยโดยการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษาตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ จากข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ จะเห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์เป็นเมืองประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับอารยธรรมขอมจึงมีโบราณสถานเป็นปราสาทหินให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมเรื่องราวในอดีตทั้งปราสาทหินพนมรุ้งที่ได้รับการยกย่องให้เป็น Unseen in Thailand นอกจากนี้บุรีรัมย์ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่และวนอุทยานแห่งชาติเขากระโดงซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วยังโดดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีรวมจนถึงงานหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อคือ ผ้าไหมซึ่งเป็นที่มาของคำขวัญประจำจังหวัด จวบจนกระทั่งปัจจุบันได้มีการพัฒนาเมืองโดยมีเป้าหมายให้เป็นเมืองกีฬาโดยสังเกตได้จากการที่จังหวัดบุรีรัมย์มีทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ที่มีชื่อเสียงและบุรีรัมย์มีความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวทางกีฬา เมืองสุภาพ ซึ่งบุกเบิกโดยภาคเอกชนจึงมีการลงทุนก่อสร้างทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สนามบิน ธุรกิจโรงแรมที่พักร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ ซึ่งล้วนเป็นส่วนหนึ่งปัจจัยด้านการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1 กล่าวว่า

“เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและมีความพึงพอใจ พร้อมทั้งได้รับประสบการณ์ที่ดีในด้านความปลอดภัย สามารถเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดและพื้นที่ต่างๆ ทั้งในตัวเมืองและชนบทอย่างสะดวกสบายมากขึ้น จังหวัดบุรีรัมย์มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยรวมไปถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานในการวางแผนและการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1, 2562) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2 กล่าวว่า

“จังหวัดบุรีรัมย์มีการสนับสนุนพร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ประชาชนทุกภาคส่วนมีความเข้าใจและความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ บุคลากรมีทักษะการบริหารและทักษะเฉพาะทางเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและมีศักยภาพสูงขึ้นทั้งในด้านคุณภาพความรู้ความสามารถด้านต่างๆ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2, 2562) โดยประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1 กล่าวว่า

“มียุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ โดยพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว พัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และสร้างการเผยแพร่ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและมีความพึงพอใจ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1, 2562) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1 กล่าวว่า

“จากภาพลักษณ์การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีคุณภาพยอดเยี่ยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่รักกีฬา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและน่ามาเยือน สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกีฬาทำให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการเดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น จากความเข้าใจในอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1, 2562) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2 กล่าวว่า

“จังหวัดบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองแห่งกีฬา และเมืองแห่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬาไม่ว่าจะเป็นฟุตบอลรถยนต์บิ๊กไบค์ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นโครงการที่ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้มหาศาล ของมอเตอร์สปอร์ตโลกไปแล้วจากความสำเร็จเป็นอย่างมากสามารถพลิกภาพลักษณ์ของเมือง อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเมืองและของประเทศไทยได้อย่างชัดเจนรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2, 2562)

2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีผลมาจากการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬาระดับโลกได้ปัจจัยอันดับสอง คือการเติบโตของฟุตบอลโลกไทยโดยการสร้างทีมบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด รวมถึงการสร้างสนามฟุตบอลมาตรฐาน ย่อมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบฟุตบอล และปัจจัยอันดับสามคือความรุ่งโรยและการขาดวิสัยทัศน์ของจังหวัดข้างเคียง ปัจจัยทั้งสามข้อเมื่อผนวกความเป็นเอกชนที่ริเริ่มและก่อสร้างได้อย่างรวดเร็วก็ช่วยขับเคลื่อนในการพลิกฟื้นเมืองทางผ่านให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว ระดับต้องห้ามพลาดโดยปัจจัยอันดับแรกเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยนายเนวิน ชิดชอบ ช่วยหนุนเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองบุรีรัมย์ให้เหมาะสมให้บุรีรัมย์ก้าวขึ้นมาเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำจากเมืองที่เคยเงียบเหงาและเป็นเมืองผ่าน ไม่ใช่จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว กลับมาเป็นเมืองที่มีชีวิตใหม่อีกครั้ง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3 กล่าวว่า

“นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้นใน การเดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์ในจังหวัด และพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในตัวเมืองและชนบทอย่าง สะดวกสบายมากขึ้นมีผลมาจากการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่จังหวัดบุรีรัมย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3, 2562) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4 กล่าวว่า

“จังหวัดบุรีรัมย์ยังมีการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว พัฒนาระบบ บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างการเผยแพร่ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจมีความสะดวกสบาย มากขึ้นในการวางแผนและการเดินทาง ท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4, 2562) อีกทั้งสอดคล้องกับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3 กล่าวว่า

“การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีเป้าหมายให้เป็นเมืองกีฬาโดยสังเกตได้ จากการที่จังหวัดบุรีรัมย์มีทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ที่มีชื่อเสียงและบุรีรัมย์มีความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวทางกีฬา เมืองสุขภาพ ซึ่งบุกเบิกโดยภาคเอกชนจึงมีการลงทุน ก่อสร้างทั้งโครงสร้างพื้นฐาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3, 2562) และผู้ให้ข้อมูล สำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 4 กล่าวว่า “การเติบโตของฟุตบอลลีกไทยโดยการสร้างทีมบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด รวมถึงการสร้างสนามฟุตบอลมีมาตรฐาน ย่อมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับ นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบฟุตบอลในดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์” (ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 4, 2562) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 4 กล่าวว่า

“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยคุณเนวิน ชิดชอบ ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองบุรีรัมย์ให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดย การเติบโตของฟุตบอลลีกไทยโดยการสร้างทีมบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด รวมถึงการสร้างสนามฟุตบอลมี มาตรฐานให้มีคุณภาพประชาชนทุกภาคส่วนมีความเข้าใจและความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมใน การพัฒนาสินค้าและบริการของจังหวัด เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและมีศักยภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพความรู้ความสามารถด้านต่างๆต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 4, 2562)

3. เสนอแนะการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของ จังหวัดบุรีรัมย์ การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงกีฬาผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน การดำเนินงานของทุกภาคส่วนมีประสิทธิภาพผ่านระบบข้อมูลส่วนกลาง เป็นไปตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์การธุรกิจบุรีรัมย์เป็น เมืองเป้าหมายสำหรับ นักท่องเที่ยวเพื่อมาชมกีฬาทั้งฟุตบอลแข่งระดับประเทศและนานาชาติตั้งนั้นภาคเอกชนที่

เกี่ยวข้องควรช่วยกันส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาพร้อมทั้งหน่วยงานภาครัฐควรนำการ
ท่องเที่ยวด้านกีฬาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจังหวัดและแผนยุทธศาสตร์จังหวัด
บุรีรัมย์สอดคล้องกับ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5 กล่าวว่า

“การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีคุณภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการ
เดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น มีผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวจากจากยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด
บุรีรัมย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5, 2562) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6
กล่าวว่า

“ควรมีการบูรณาการการจัดการการท่องเที่ยว คือมีการวางแผนและการดำเนินงาน
ของทุกภาคส่วนอย่างมีการบูรณาการ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการ
ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก คือนักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมาก
ขึ้นใน การเดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการได้รับการ
รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6, 2562) อีกทั้งยัง
สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 5 กล่าวว่า

“ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้บุรีรัมย์เป็นเมือง
เป้าหมายสำหรับนักท่องเที่ยวจากการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านกีฬา เช่น ฟุตบอล
รถแข่ง ดังนั้นทางหน่วยงานภาครัฐควรนำการท่องเที่ยวด้านกีฬาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของ
การพัฒนาจังหวัดและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 5,
2562) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 6 กล่าวว่า

“หน่วยงานภาครัฐควรนำการท่องเที่ยวด้านกีฬาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการ
พัฒนาจังหวัดและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรช่วยกัน
ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้บุรีรัมย์เป็นเมืองเป้าหมายสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมาชมกีฬาทั้ง
ฟุตบอล แข่งรถระดับประเทศและนานาชาติ ที่ดีแก่สายตานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ
ที่มาเยือน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 6, 2562)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของ
จังหวัดบุรีรัมย์ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมี

จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงมีนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีความน่าสนใจ เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในเมืองหลักและเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังจังหวัดต่างๆ มากขึ้น เป็นการลดความแออัดและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมาอันเนื่องมาจากมีปริมาณนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับ โดยจังหวัดบุรีรัมย์เป็นเมืองประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับอารยธรรมขอมจึงมีโบราณสถานเป็นปราสาทหินให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมเรื่องราวในอดีตทั้งปราสาทหินพนมรุ้งที่ได้รับการยกย่องให้เป็น Unseen in Thailand นอกจากนี้บุรีรัมย์ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่และวนอุทยานแห่งชาติเขากระโดงซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วยังโดดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีรวมถึงงานหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อคือ ผ้าไหมซึ่งเป็นที่มาของคำขวัญประจำจังหวัดจวบจนกระทั่งปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจจา ไกรศรรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างตราสินค้าให้กับตลาดชุมชนโบราณลุ่มน้ำสุพรรณบุรีในฐานะของแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าชุมชนท้องถิ่นสามารถนำลักษณะทางภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้ง และความเป็นพื้นที่ชนบทมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนาน ตื่นเต้น ผจญภัย มีความปลอดภัย และได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สิ่งดึงดูดใจที่โดดเด่นด้านนิเวศวิทยาความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพและพันธุ์พืชที่สามารถเป็นต้นทุนในการจัดกิจกรรมตามการพัฒนาการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดในอนาคต (สัจจา ไกรศรรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ, 2560) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างหรือเพิ่ม มูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่เรามีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมนำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรคออกมาเป็นรูปแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวสินค้าหรือบริการใหม่ๆ โดยความร่วมมือจากผู้ประกอบการและชุมชนจะสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้และเพิ่มทักษะแก่นักท่องเที่ยวได้ (ปิรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) พร้อมทั้งผลงานวิจัยของท้าวหาญ ทวีแสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก เทศบาลนครยะลา ผลการศึกษาพบว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าควรสร้างสรรค์บุคลากรอย่างมีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ยกย่องมาตรฐานกระบวนการให้บริการพัฒนาผลิตภัณฑ์คิดแปลกแตกต่างอย่างสร้างสรรค์บูรณาการเทคโนโลยีหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายพัฒนาลักษณะทางกายภาพเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพัฒนากระบวนการส่งเสริมการตลาดอย่างสร้างสรรค์ (ท้าวหาญ ทวีแสง, 2555) อีกทั้งกุญแจสำคัญในการพัฒนาการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ในเวลาเดียวกันนั้นจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนทั้งผู้ประกอบการ

และชุมชนทุกภาคส่วนนั้นต้องตระหนักถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดีมีไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยวชุมชน ต้องมีความภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีตน และรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ และปรับเปลี่ยนให้เกิดเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวได้มีมาตรฐาน มีคุณภาพที่ของสินค้าและบริการ แก่นักท่องเที่ยวสร้างความแตกต่างเอกลักษณ์ในธุรกิจของตนทั้งผู้ประกอบการรวมถึงชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมมือกันสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสัจจา ไกรศรรัตน์ ศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของภูมิภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีในด้านนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อกระจายความรู้กระจายรายได้ กระจายความรับผิดชอบ และเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ (สัจจา ไกรศรรัตน์, 2560)

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์เคยเป็นเมืองเล็กเมืองทางผ่านที่คนแทบไม่รู้จักว่าอยู่ส่วนใดของประเทศไทย แต่ไม่นานมานี้ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ความมหัศจรรย์ของจังหวัดบุรีรัมย์ในการพลิกฟื้นเมืองทางผ่านให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกต้องห้ามพลาด และวิสัยทัศน์ของนักการเมืองอย่างนายเนวิน ชิดชอบที่สร้างและทำให้บุรีรัมย์มาเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวห้ามพลาด โดยปัจจัยของการเติบโตของบุรีรัมย์อันดับแรกเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยนายเนวิน ชิดชอบช่วยหนุนเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองบุรีรัมย์ให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงกีฬาระดับโลกได้ ได้แก่

- 1) ด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- 4) ด้านการสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว และ
- 5) ด้านการบูรณาการการจัดการการท่องเที่ยว โดยภาพรวมให้มีมาตรฐานการแข่งขันและบริการที่เป็นสากลสามารถสร้างชื่อเสียงและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางกลับมาซ้ำอีกได้สอดคล้องกับการศึกษาของ David J. Shonk ได้อธิบายลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างมีคุณภาพ (Sports Tourism Quality) ซึ่งจะทำให้การจัดงานทั้งก่อนการแข่งขันระหว่างการแข่งขันและภายหลังสิ้นสุดการแข่งขันสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่จัดกิจกรรมต้องสะดวกปลอดภัย (David J. S., 2006) การท่องเที่ยวกีฬาของจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านกิจกรรมที่น่าสนใจ ดังนั้นควรกำหนดมาตรการการรักษาคุณภาพของสนามฟุตบอลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมที่น่าสนใจในงานแข่งขันทางกีฬาทั้งฟุตบอลและรถแข่งนั้นโดยสามารถทำคู่มือแบบการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกๆฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐ รวมถึงการสื่อสารต่อนักท่องเที่ยวซึ่งสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวรับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ใบปลิว และสื่อในรูปแบบใหม่ เช่น Social Media ฯลฯ เพื่อให้

นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี ศรีนวล และอศวิน แสงพิกุล ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ ของ นักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมที่น่าสนใจ และ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่น่าสนใจที่ทำให้บุรีรัมย์กลายเป็นเมืองที่มีชื่อเสียง ได้แก่กิจกรรมทางด้านกีฬา ทั้งทางด้านการแข่งขันและการเข้าชมกีฬา เช่น ฟุตบอลสโมสร การแข่งรถมอเตอร์ไซด์ทางเรียบระดับประเทศ และนานาชาติ เป็นต้น สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ (วันทนี ศรีนวล และอศวิน แสงพิกุล, 2560) พร้อมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yulan Y. Yuan ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความยั่งยืนให้แก่สิ่งแวดล้อมในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ในมุมมองของความยั่งยืนนั้นจะไม่มองเพียงแค่การเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ต้องมองในมิติด้านสิ่งแวดล้อม และสร้างสมดุลให้แก่สังคมได้ไปพร้อมกันโดยกลุ่มที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมุ่งเน้นที่ผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้จัดการกิจกรรม ผู้เป็นเจ้าของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น (Yulan, Y. Y., 2013)

ประเด็นที่ 3 เพื่อเสนอแนะการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก คือนักท่องเที่ยว มีความประทับใจและมีประสบการณ์ที่ดีในด้านความปลอดภัยสามารถเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดทั้งในตัวเมืองและชนบทอย่างสะดวกสบายมากขึ้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีอิสระมีความสุขสบาย มากขึ้นในการวางแผนและการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น 3) ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว คือบุคลากรมีความพร้อมที่จะสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและมีศักยภาพสูงขึ้นทั้งในด้านคุณภาพความรู้ความสามารถด้านต่างๆ 4) ด้านการสร้างสมดุลให้กับการท่องเที่ยว คือ จังหวัดบุรีรัมย์มีนักท่องเที่ยวมี ความมั่นใจและเชื่อมั่นในการเดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของบุรีรัมย์และของแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 5) ด้านความร่วมมือการจัดการการท่องเที่ยวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัตติยา พรหมกลัป และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ ประกอบด้วย การร่วมทำร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมวางแผนและร่วมคิด 2) ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้นประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกกิจกรรมสิ่งดึงดูดใจและความ

เป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ 3) ปัจจัยด้านการตลาดเป็นการกระทำกิจกรรมที่มีผลให้เกิดการดึงดูดใจจนตัดสินใจมาท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจ และ4)การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม (รัตติยา พรหมกัลป์ และคณะ, 2559) พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ สีดาเพ็ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอีสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เหมาะสมประกอบด้วยองค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ4) ด้านการมีส่วนร่วมสำหรับชุมชนมีศักยภาพและ ความเหมาะสมบนพื้นฐานการจัดการที่ดีจะสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬา (อานนท์ สีดาเพ็ง, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีชื่อเสียงทางด้านกีฬา เช่น ฟุตบอล รถแข่ง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนพร้อมทั้งประชาชนเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจังหวัด และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยปัจจัยอันดับแรกเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยนายเนวิน ชิดชอบช่วยหนุนเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม ปัจจัยสำคัญอันดับสอง คือการเติบโตของฟุตบอลลีกไทย โดยมีการก่อตั้งทีมบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ที่แข็งแกร่งในระดับชั้นนำทั้งในไทยและเอเชีย และปัจจัยอันดับสามคือ การชะลอการพัฒนาของจังหวัดข้างเคียงเป็นช่องว่างโอกาสที่จะดึงเอาส่วนเกินของเมืองข้างเคียงให้เข้ามาสู่เมืองบุรีรัมย์ โดยปัจจัยทั้งสามข้อเมื่อผนวกความเป็นเอกชนที่สามารถริเริ่มและก่อสร้างได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องรอระเบียบการของรัฐ ก็ช่วยขับเคลื่อนให้บุรีรัมย์ก้าวขึ้นมาเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศไทยได้อีกจังหวัดหนึ่งต่อไป ข้อเสนอแนะภาคเอกชนควรช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้บุรีรัมย์เป็นเมืองเป้าหมายสำหรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งหน่วยงานภาครัฐควรนำการท่องเที่ยวด้านกีฬาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจังหวัดและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์โดยสามารถทำคู่มือแบบการท่องเที่ยวทั้งโปรชาร์และออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ด้านกีฬาอาจจะประกอบด้วยข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวปฏิทินเทศกาล ประจำปีกิจกรรมที่น่าสนใจรายชื่อโรงแรมร้านอาหารการเดินทางและตัวอย่างโปรแกรมท่องเที่ยว จากผลการวิจัยพบว่า 1) ยังขาดความเชื่อมโยงในการทำงานระหว่างหน่วยงานจึงควรมีการส่งเสริมความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างเป็นรูปธรรม 2) ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางหน่วยขาดความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการการท่องเที่ยวกับกีฬา

รวมถึงขาดประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ประกอบกันหลายด้าน ดังนั้นภาครัฐจึงควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และผลักดันสู่การนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ 3) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลด้านนักวิชาการ นักวิจัย บุคลากร ภาคีเครือข่าย องค์ความรู้ ปฏิทินการจัดกิจกรรมทรัพยากรการจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกในการประสานงานในรูปแบบ Big Data และนำเทคโนโลยีมาช่วยดำเนินการเพื่อลดต้นทุนในการดำเนินการ และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) ควรมีแนวทางในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้มีมาตรฐานสร้างสรรค์และยั่งยืนของจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปรีณัฐ ชิดโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 9(1), 250-267.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 1. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 2. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 3. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 4. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 5. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ท่านที่ 6. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 1. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 3. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ท่านที่ 4. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วัฒนธาดา, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 1. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วิลธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 2. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วิลธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 4. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วิลธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 5. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วิลธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 ท่านที่ 6. (2562). การจัดการส่งเสริมการกีฬาและการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์. (เกศรินทร์ วิลธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- ภุชงค์ รุ่งอินทร์. (2557). การพัฒนารูปแบบงานส่งเสริมกีฬาและนันทนาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตติยา พรหมกลีบ และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(1), 13-28.
- วันทนี ศรีนวล และอัศวิน แสงพิกุล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 9(1), 175-194.
- สัจจา ไกรสรรัตน์. (2560). การเพิ่มคุณภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของภูมิภาคตะวันตก. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สัจจา ไกรสรรัตน์ และวรลักษณ์ สุเมธ. (2560). กระบวนการสร้างตราสินค้าให้กับตลาดชุมชนโบราณ ลุ่มน้ำสุพรรณบุรีในฐานะของแหล่งท่องเที่ยว. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 19(2), 35-47.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2562 จาก http://www.mots.go.th/province_new/ewt/buriram/ewt_news.php?nid=384
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.

- ห้าวหาญ ทวีแสง. (2555). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาศูนย์กลางเศรษฐกิจ เทศบาลนครยะลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัมรินทร์ สุขเกษม. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของสโมสรฟุตบอลอาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อานนท์ สีดาเพ็ง. (2559). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอีสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- David, J. S. (2006). Commentary-Sport as an Avenue of Tourism Development: An Analysis of the Positive and Negative Impacts of Sport Tourism. *Current Issues in Tourism*, 2(1). 82-90.
- Schwark, J. (2007). Sport tourism: introduction and overview. *European Journal for Sport and Society*, 4(2). 117-132.
- Standeven, J. & Knop. P. De. (1998). Sport tourism. United States: Human Kinetics Publishers.
- Yulan, Y. Y. (2013). Adding environmental sustainability to the management of event tourism. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality*, 7(2). 175-183.

การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

ENTERING TO THE POLITICAL POWER BASE OF WOMEN IN LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS OF NORTHEASTERN PROVINCE

กฤตาภรณ์ ทะราสี

Kritaphon Tarasi

ภูวนิดา คุณผลิน

Poowanida Kunpalin

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

สัณญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: krittponrtarasee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาที่มาและภูมิหลังของนักการเมืองสตรี 2) เพื่อศึกษาการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ทั้งรูปแบบและวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา และเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรได้แก่ ผู้นำสตรีทางการเมือง 6 คน โดยใช้เทคนิคสโนว์บอล คือ สอบถามผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งถึงพฤติกรรมในกลุ่มที่คล้ายคลึงกันนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิจัยพบว่า การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี มีที่มาจากการใช้รัฐธรรมนูญที่แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกันของหญิงและชายที่ตราไว้ในรัฐธรรมนูญ ภูมิหลังและพื้นฐานทางการเมือง 2) ปัจจัยจูงใจเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี มาจากการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและการเมือง เป็นตัวที่ทำให้สตรีทางการเมืองได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของสตรีในการเข้าสู่การเมืองอย่างถูกต้อง

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

3) แนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรมีการปลูกฝังให้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเกิดความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจภายในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อสังคม การเป็นผู้นำและตระหนักถึงสิทธิสตรีทุกรูปแบบ เปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพ และสนับสนุนให้เข้าสู่การเมืองมากขึ้น มีความเท่าเทียม และการแสดงออกทางการเมืองที่ถูกต้อง และถูกวิธี

คำสำคัญ: การเข้าสู่ฐานอำนาจ, ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the background of female politicians in northeastern local administrative organizations, 2) to study the approaching political power base of women in northeastern local administrative organizations, and 3) to find ways to promote female politicians to enter the political stage in northeastern local administrative organization. The study was qualitative research that used both the research model and methodology of ethnographic and case study in order to understand social phenomena. The research instrument was an in-depth interview. The participants were political women leaders 6 people by using a snow ball technique, one questionnaire was asked about behavior in a similar group, leading to the next contributor to compelling information. And An analytical description was used for analyzing data collection. The results of the study revealed that 1) the background of approaching the political power base of women in northeastern local administrative organizations comes from the constitution that demonstrates the equality of women and men enacted in the constitution. Political background and foundation found that 2) The motivation factors of female politicians to enter the political stage were derived from the change of laws and politics that made women aware of the right and freedom of women to enter into politics correctly without the obstruction in knowledge, ability, and person. The women that enter into politics must act themselves reliable as a model for people in society and proofing themselves to society that either women or men can succeed in political works. 3) Regarding guidelines on politics approach of female politicians in local administrative organization in provinces of the Northeast

region, there should be cultivated to have a good lifestyle in order to have a good quality of life, there should be a promotion on good family relationships led to love, warmth and understanding, participation, responsibility in prevention and solution of social problems, leadership and awareness of all forms of women's rights, opportunity for women's right, freedom and promoting politics approach with equality and correct expression on politics.

Keywords: Approaching Power Base, Political Power Base of Women, Northeastern Local Administrative Organization

บทนำ

ประเทศไทยที่ผ่านมาสังคมของมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลง การก่อเกิดที่เกิดการยอมรับกันในสังคมที่หลากหลายประการ เช่น ความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ในเรื่องการบริหารจัดการทั่วไปของสังคมในระดับท้องถิ่นและสังคมในระดับชาติ หรือแม้แต่การเข้ามา มีบทบาทมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในยุคปัจจุบัน การให้ความสำคัญความเป็นประชาธิปไตยมีการเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางการผลิตในรูปแบบ การเกษตรเป็นอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้กำหนดให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ได้รับ โอกาสทางการศึกษาเฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย อาทิ ผู้หญิงได้ทำงานนอกบ้านมากขึ้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือที่สามารถการันตีได้ในสังคมไทยในปัจจุบัน พฤติกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความเชื่อเดิม ๆ ที่ว่าผู้หญิงมีสถานะที่ด้อยกว่าผู้ชายในความเชื่อดั้งเดิม บทบาทหน้าที่ของสตรีจะต้องอยู่ด้านหลังของเพศชาย ซึ่งในความแตกต่างของผู้หญิงและผู้ชายเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ รวมทั้งการพยายามหา คำตอบว่าทำไมความเชื่อเช่นนี้จึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้มาเป็นเวลานาน การตั้งคำถาม การหาคำตอบ คำอธิบายจึงเกิดขึ้นในสังคมจึงเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ ความแตกต่างทางการบริหารทางการเมืองของสตรี ในแต่ละยุคแต่ละสมัยของการบริหารงานทางการเมือง (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560)

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา มีนายกรัฐมนตรี มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีเมือง นายกเทศมตรีนคร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และมีสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้หญิง ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาแล้วทุกรูปแบบ แต่กระนั้นตัวเลขสัดส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ของไทย ช่องว่างระหว่างชาย-หญิงก็ยังมีคะแนนทิ้งห่างกันมาก สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น ระบุว่าประเทศไทยมีจำนวนที่เป็นผู้ชาย 6,625 คน ผู้หญิง 265 คน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชาย 64,335 คน ผู้หญิง 4,110 คน แพทย์ประจำตำบลที่เป็นผู้ชาย 4,818 คน ผู้หญิง 1,397 คน สารวัตรกำนันที่เป็นผู้ชาย 12,885 คน ผู้หญิง 1,234 คน ผู้ช่วย

ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองที่เป็นผู้ชาย 116,605 คน ผู้หญิง 20,194 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบที่เป็นผู้ชาย 30,731 คน ผู้หญิง 161 คน รวมแล้วประเทศไทยมีเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 263,360 คน เป็นชาย 235,999 คน และเป็นหญิง 27,361 คนเล็งเห็นได้ว่าผู้ชายจะได้รับการเลือกตั้งมากกว่าผู้หญิง (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, 2560)

จากการที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ลงพื้นที่กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและชุมชน เพื่อจุดมุ่งหวังที่จะได้ข้อมูลทางสังคม เพื่อนำมาอธิบายตีความข้อมูลทางสังคมตามเจตนาคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรมและพฤติกรรมทางสังคม โดยจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต คัดเลือกประชากรกลุ่มสตรีกลุ่มเป้าหมายที่มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นผู้นำสตรีดีเด่น ที่ได้รับรางวัลเกียรติยศระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในตำแหน่งต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครอง ที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามกระบวนการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีที่เป็นผู้บริหารองค์กรการบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลระดับประเทศไทยมาแล้ว พบว่า มีข้อมูลที่เป็นสถิติว่ามีประชาชนกลุ่มสตรีเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองการปกครองในประเทศไทยมีจำนวนมาก และในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอยู่แทบทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 2,879 องค์กรมีจำนวนสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมด 11,301 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัย จึงให้ความสำคัญของบทบาทสตรี ในการเป็นผู้นำที่ต้องมีลักษณะที่ว่องไวและปรับตัวได้ง่าย สามารถนำพาองค์กรไปสู่การปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมโครงสร้างระบบ และกระบวนการต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ (จิรนนท์ ยายะวงษ์ และคณะ, 2563) ในฐานะการสร้างบทบาทการเป็นสตรีในการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมือง ซึ่งในปัจจุบันเป็นผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสนใจที่ศึกษาการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำเอาแนวคิดของ ชาย โพธิ์สิตามาใช้เป็นกรอบกระบวนการวิจัย จากการสังเกตพฤติกรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มสตรีทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อรายงานโดยละเอียดถึง พฤติกรรม ความเชื่อความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ ตลอดจนค่านิยม อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของกลุ่มสตรีนั้น ๆ (วิภาพรรณ อุปนิสาร และคณะ, 2559) และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี คือ การพัฒนาความรู้ ทักษะ เพื่อน และการนำไปใช้ในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี โดยมีเจตคติที่ดี ส่วนใหญ่มีความรู้แบบประชาธิปไตย เจตคติและพฤติกรรมทางการเมือง โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา การสังเกต และการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ซึ่งเกี่ยวกับการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมือง ประกอบด้วย

ที่มาหรือภูมิหลังของสตรีที่เข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้วิธีการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic) ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น และเพื่อวิเคราะห์หาองค์ความรู้ที่นำมาส่งเสริมและพัฒนาการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและภูมิหลังของนักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ทั้งรูปแบบและวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic) และเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomena) ซึ่งเป็นการสังเกตวิถีชีวิตของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีจากการสังเกตพฤติกรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มสตรีทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร คือ นักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสุภาพสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด 20 จังหวัดประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 2,967 หน่วยงาน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสุภาพสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 6 คน โดยใช้เทคนิค Snow Ball คือ สอบถามผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งถึงพฤติกรรมในกลุ่มที่คล้ายคลึงกันนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจ ตามเงื่อนไขในกรอบของการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1.2.1 นักการเมืองสุภาพสตรีที่มีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งทางการเมืองหรือเคยได้รับตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติ มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 3 สมัย คุณสมบัติดังนี้

1.2.1.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.2.1.2 นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2.1.3 นายกเทศมนตรี

1.2.1.4 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2.2 เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลดีเด่นหรือผลงานดีเด่นทางการเมือง

1.2.3 เป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสุภาพสตรีที่ได้รับรางวัลเกียรติยศเชิดชูเกียรติ

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.3.1 นักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสุภาพสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีตำแหน่ง สมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 1 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาแนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ตามเกณฑ์ด้านมาตรฐานความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การประเมินความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง ความตรง ความเที่ยงของข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นนำแนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้ คือ

1. นักวิชาการทางรัฐศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 3 คน
2. ผู้มีวุฒิปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์	จำนวน 2 คน
3. นักการเมืองในส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 3 คน
4. นักวิชาการ การปกครองท้องถิ่น	จำนวน 1 คน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาที่มาและภูมิหลังของนักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อมูลพื้นฐานด้านที่มาของการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การเข้าสู่เวทีทางการเมืองของสตรี ผู้ที่เป็นสตรีทางการเมืองควรจะเข้าใจและศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และบทบาทสถานภาพของสตรีทางการเมืองไทยในช่วงของการเมืองการปกครองที่ผ่านมา จากการค้นพบ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่พุทธศักราช 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันของหญิงและชายให้ได้รับการรับรองและตราไว้ในรัฐธรรมนูญ หลังจากนั้นแนวคิดความเสมอภาคทางเพศมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อมูลว่า

“การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญได้ประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สาระสำคัญเป็นการส่งเสริมสถานภาพสตรีไทย มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิง มีสิทธิเท่าเทียมกัน และมาตรา 80 ว่าด้วยเรื่อง รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย และตนอยู่ในตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน ปี 2563 ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 20 ปี 5 สมัย” และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “ปัจจุบันประเทศไทยได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 ให้อำนาจหน้าที่ที่รัฐได้กำหนดขึ้นเป็นกฎหมาย การตรากฎหมายรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ ที่ให้การรับรองให้ความเสมอภาค ชาย หญิง เข้ามาเล่นการเมืองได้ โดยไม่มีการกีดกันด้านความรู้ ความสามารถที่เป็นตัวแทนของประชาชน ที่เป็นกลุ่มสตรีที่มีคุณสมบัติครบถ้วน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2562)

2. ศึกษาการเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ส่วนใหญ่มาจากฐานอำนาจทางการเมืองของครอบครัวหรือการสืบทอดอำนาจทางการเมืองจาก บิดา มารดา หรือสามีที่เคยเป็นนักการเมืองมาก่อน รองลงมาเป็นฐานอำนาจทางการเมืองมาจากกลุ่มการเมืองที่เข้ามาสนับสนุนทางการเมือง และเครือข่ายทางการเมืองที่เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มธุรกิจ และมาจากปัจจัยความชอบของตนเองที่ต้องการเข้ามาเล่นการเมืองด้วยความจริงใจ ตามลำดับดังนี้

2.1 ฐานอำนาจทางการเมืองจากครอบครัว ครอบครัวเป็นแรงผลักดันจากการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่การเมือง และคนในครอบครัวเคยเป็นนักการเมืองหรือผู้นำท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งครอบครัวทำธุรกิจหรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในพื้นที่ที่มีฐานเสียงทางการเมืองอยู่

2.2 ด้านเครือข่ายทางการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ลักษณะของเครือข่ายทางการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองส่วนใหญ่สามารถเจรจาต่อรองหรือประสานผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มทางการเมืองด้วยกันได้ ซึ่งสามารถสร้างรูปแบบการบริหารทางการเมืองร่วมกันได้ และเครือข่ายทางการเมืองที่เป็นสตรีทางการเมือง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ที่นักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปเป็นผู้บริหารหรือสมาชิกกลุ่มตามความจำเป็นของกลุ่มและการให้การสนับสนุน

2.3 ด้านความรู้ความสามารถและทักษะ นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องมีความรู้ความสามารถไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาเป็นตัวชูหน้าตา ประกอบกับการมีบุคลิกภาพการวางตัวที่เหมาะสม พูดจาไพเราะ มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจ มีสติปัญญาและรอบรู้สร้างความเชื่อมั่นให้กับท้องถิ่นได้ และที่ขาดไม่ได้จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.4 ด้านกลุ่มคนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการสนับสนุนให้การศึกษา อบรมสมาชิกของกลุ่มคนในชุมชน และการให้การอุปถัมภ์ที่มีต่อชุมชน

2.5 ด้านผู้มีอำนาจ กลุ่มอำนาจเก่าและพวกพ้อง นักการเมืองสตรีส่วนใหญ่จะเคยทำงานร่วมกันกับกลุ่มอำนาจเก่าหรือ เคยสร้างฐานอำนาจผ่านทางครอบครัวซึ่งสามีหรือญาติเคยเป็นนักการเมือง หรือสังกัดพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองเป็นลักษณะการแสวงหาอำนาจร่วมกัน ดังเช่น จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ข้อมูลดังนี้

3. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

3.1 ด้านการส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย พรบ. ว่าด้วยสิทธิสตรีทางการเมือง
4 ข้อ

3.1.1 ให้มีพระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบว่าด้วยการกำหนดสัดส่วนนักการเมืองหญิงและชายให้มีจำนวนเท่ากัน

3.1.2 ส่งเสริมด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี และคุ้มครองสตรีด้วยการนำมาทบทวนการปฏิบัติให้ถูกวิธีและตรงประเด็น

3.1.3 ส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสตรี เพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อการเป็นผู้นำสตรีทางการเมือง

3.1.4 การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสตรี ตามกฎหมาย ให้กับชุมชนเป็นประจำ

3.2 ด้านการส่งเสริมสถาบันครอบครัว 3 ข้อ

3.2.1 การปลูกฝังให้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.2.2 ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวเกิดความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจภายใน

3.2.3 การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่อสังคมจะทำให้ตนเอง ครอบครัว และสังคมไม่พบกับสภาวะปัญหา

3.3 ด้านการส่งเสริมทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเอง 5 ข้อ

3.3.1 ให้การศึกษาองค์ความรู้การบริหารจัดการที่ดีสำหรับชุมชน และสตรีได้มีการพัฒนาการเป็นผู้นำ

3.3.2 ให้การศึกษากับสตรีผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

3.3.3 ส่งเสริมบุคลิกภาพ การเป็นผู้นำ และตระหนักถึงสิทธิสตรีทุกรูปแบบ

3.3.4 ส่งเสริมให้โรงเรียนปลูกฝังความรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม และสิทธิสตรีแก่เด็ก ในสถาบัน การศึกษาทุกระดับ

3.3.5 การส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีให้มากขึ้น และสม่ำเสมอ

3.4 ด้านการส่งเสริมอาชีพและเครือข่ายอาชีพสตรี 4 ข้อ

3.4.1 ส่งเสริมให้มีการสร้างกลุ่มอาชีพสตรีในทุกชุมชน

3.4.2 ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายสตรีและกลุ่มสตรีในชุมชน

3.4.3 สนับสนุนด้านงบประมาณและการฝึกทักษะให้กับสตรี

3.4.4 การกำหนดโครงการ กิจกรรมและแนวทางในการพัฒนาให้กับสตรี อย่างสม่ำเสมอ

3.5 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพสตรี 5 ข้อ

3.5.1 มีการป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นจากการขัดแย้งทางการเมือง

3.5.2 มีการประกันความปลอดภัยให้กับนักการเมืองที่เป็นสตรี ในขณะที่ลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชน

3.5.3 ส่งเสริมแนวคิดอิสระสำหรับสตรีทางการเมือง

3.5.4 เปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพสู่การเมือง สตรีมีสิทธิเสรีภาพ และสนับสนุนให้เข้าสู่ทางการเมืองทุกรูปแบบ

3.5.5 ส่งเสริมทักษะ ความเท่าเทียม และการแสดงออกทางการเมือง ที่ถูกต้อง และถูกวิธี

อภิปรายผล

1. ภูมิหลังบทบาทของสุภาพสตรีทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักการเมืองสตรีจะต้องมีแนวคิดทางการเมืองและแรงจูงใจสำคัญเพื่อก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ประกอบด้วย

1.1) ก่อนการลงสมัครรับเลือกตั้ง แนวคิดและแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งจากการได้รับการสืบอำนาจทางการเมืองจากสามี การบริหารงานด้านชุมชน งบประมาณ และการช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่น

1.2) การเตรียมความพร้อมในการสมัครรับเลือกตั้ง นักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเตรียมความพร้อมด้านทีมผู้สมัคร ด้านเงินทุน ด้านการประเมินศักยภาพของคู่แข่ง และการเตรียมความพร้อมด้านการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 ที่กล่าวว่า

“ในช่วงก่อนลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในปีพุทธศักราช 2555 ได้มีแนวคิดและแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้ 1) ได้รับการสืบอำนาจทางการเมืองจากสามี ในปีนั้นสามีได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อไปสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากได้คลุกคลี หาเสียง พบปะประชาชน ลงพื้นที่ ลงท้องถิ่นให้การช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหา เรื่องปากท้องของประชาชนและปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนปัญหาด้านกฎหมาย ก่อกับการมีสามีลุงและน้องชายสามีมีฐานการเป็นนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติอยู่แล้ว 2) การบริหารงานด้านชุมชน งบประมาณ และการช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นจากการที่ได้ลงชุมชนไปพร้อมกับการหาเสียงของสามี ได้รับรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้รับจากชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านงบประมาณขาดความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดแนวคิดและแรงจูงใจเพื่อที่จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ให้กับพี่น้องประชาชน โดยการโน้มน้าว ชักนำความคิดและสร้างการยอมรับจากเพื่อนสมาชิก และการโน้มน้าวใจจากฐานอำนาจเก่าของสามีเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่ต่อเนื่อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2562)

และสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ โสมภิรมย์ ได้กล่าวไว้ว่า การเตรียมความพร้อมในการลงสมัครรับเลือกตั้งของนายชาญเพชร ในช่วงก่อนการเลือกตั้งในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ปี 2547 ได้พูดถึงการเตรียมความพร้อมเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน 2) การเตรียมความพร้อม

ด้านการวางแผน และ 3) การเตรียมความด้านผู้ช่วยเหลือ ตามลำดับ (จุฑามาศ โสมภิมย์, 2555)

1.3) ผู้สนับสนุนทางการเมือง ผู้สนับสนุนทางการเมืองหลักคือ บิดา มารดา เป็นนักธุรกิจ และสามีซึ่งมีพื้นฐานทางด้านการเมืองอยู่แล้ว ผู้ช่วยเหลือสนับสนุนจะเป็นกลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หัวหน้าแผนก อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ

1.4) บทบาททางการเมือง บทบาททางการเมืองเกิดขึ้นหลังจากการแต่งงาน แล้ว เนื่องจากได้เดินทางไปกับสามีที่เคยเป็นนักการเมือง จึงได้คลุกคลี หาเสียง พบปะ ประชาชน กลุ่มเครือข่าย กลุ่มนักการเมืองผู้ใกล้ชิด กลุ่มผู้ช่วยเหลือในการหาเสียง การทำ กิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ อุดมการณ์ ได้มีการพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ ทั้งด้านบุคลิกภาพ มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จัก มารยาทที่พึงปฏิบัติทางสังคม ให้เกียรติบุคคลอื่น

2. ผลการศึกษาฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสตรีในองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า

2.1) ฐานอำนาจทางการเมืองจากครอบครัว ครอบครัวเป็นแรงผลักดันจาก การได้รับการสนับสนุนเข้าสู่การเมือง

2.2) คนในครอบครัวเคยเป็นนักการเมืองหรือผู้นำท้องถิ่น หรือผู้บริหาร ท้องถิ่น สอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า

“การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมือง ตัวเรายอมรับว่าได้เป็นนักการเมือง ตำแหน่งนายกเทศมนตรีได้สืบเนื่องมาจากการสืบทอดอำนาจ ใช้อำนาจบารมีของสามี ผู้เป็น สามีที่ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกเทศมนตรี ปี 2550 ไปลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา และได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2554 อดีตเคยเป็น สมาชิกสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี 3 สมัย ต่อมาพ.ศ. 2550 ลาออก มาลงสมัครเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนจากกลุ่มทางการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มการเมืองใน พื้นที่ พ.ศ. 2554 และได้รับการเลือกตั้งเป็นครั้งแรก โดยเอาชนะอดีต ส.ส. 3 ตนเองจึงได้เข้า มาสู่นักการเมืองท้องถิ่นลงสมัครรับ เลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี ปี 2550 แทน และได้รับการ เลือกตั้งเป็นครั้งแรก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3, 2562) ทั้งสอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 ซึ่งบอกว่า

“การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมือง ตนเองได้ก้าวลงสมัครทางการเมือง ท้องถิ่นตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนั้น โดยไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น นักการเมืองมาก่อน โดยมีภูมิหลังฐานะครอบครัว คุณตา น้องชายเป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่อาศัยที่

ตนเองมีใจรัก ชอบงานสังคมมีจิตอาสาที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมในหมู่บ้านของตน มีความรู้สึกคุ้นเคยกับประชาชนพอสมควร มีความต้องการจะใช้ความรู้ ความสามารถตามที่ได้ศึกษา และเรียนมาให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในหมู่บ้านของตนเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5, 2562)

สอดคล้องกับแนวคิดของ มงคล เกษประทุม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย จำแนกออกเป็น 6 ปัจจัย คือปัจจัยทางครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจนได้รับการเลือกตั้ง ปัจจัยด้านเครือข่าย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อนักการเมืองท้องถิ่นรองจากปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากเครือญาตินักการเมืองจะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง ปัจจัยด้านผู้อุปถัมภ์ เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยเสริมจากภายนอกที่ช่วยสนับสนุนนักการเมืองให้ประสบความสำเร็จจากการมีของผู้อุปถัมภ์ โดยเฉพาะผู้อุปถัมภ์เป็นรัฐมนตรีนักการเมืองระดับประเทศ ข้าราชการระดับสูงในจังหวัด (มงคล เกษประทุม, 2552)

3. แนวทางการส่งเสริมการเข้าสู่เวทีทางการเมืองของนักการเมืองสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) ด้านการส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย พรบ. ว่าด้วยสิทธิสตรีทางการเมือง มี 4 ข้อ ได้แก่ 1.1) ให้มีพระราชบัญญัติ กฎหมายระเบียบว่าด้วยการกำหนดสัดส่วนนักการเมืองหญิงและชายให้มีจำนวนเท่ากัน 1.2) ส่งเสริมด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี และคุ้มครองสตรีด้วยการนำมาทบทวนการปฏิบัติให้ถูกวิธีและตรงประเด็น 1.3) ส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสตรี เพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อการเป็นผู้นำสตรีทางการเมือง 1.4 การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสตรี ตามกฎหมาย ให้กับชุมชนเป็นประจำ 2) ด้านการส่งเสริมสถาบันครอบครัว มี 3 ข้อ ได้แก่ 2.1) การปลูกฝังให้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 2.2) ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเพื่อทำให้ครอบครัวเกิดความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจภายใน 2.3) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่อสังคมจะทำให้ตนเอง ครอบครัว และสังคมไม่พบกับสภาวะปัญหา 3) ด้านการส่งเสริมทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเอง มี 5 ข้อ ได้แก่ 3.1) ให้การศึกษาองค์ความรู้การบริหารจัดการที่ดีสำหรับชุมชน และสตรีได้มีการพัฒนาการเป็นผู้นำ 3.2) ให้การศึกษากับสตรีผู้ที่ยังมีโอกาสในชุมชน 3.3) ส่งเสริมบุคลิกภาพ การเป็นผู้นำ และตระหนักถึงสิทธิสตรีทุกรูปแบบ 3.4) ส่งเสริมให้โรงเรียนปลูกฝังความรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม และสิทธิสตรีแก่เด็ก ในสถาบัน การศึกษาทุกระดับ 3.5) การส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีให้มากขึ้นและสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 4 และ 6 กล่าวว่า

“ภาครัฐควรออกกฎหมาย กำหนดเป็นนโยบายสัดส่วนของนักการเมืองสตรีให้เท่ากับชาย ภาครัฐควรส่งเสริมประชาสัมพันธ์และพัฒนาเกี่ยวกับสิทธิสตรี โดยการตราเป็นกฎหมาย และนำมาใช้จริง นำเอากฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี และคุ้มครองสตรีมาทบทวนและนำไปปฏิบัติจริงกำหนดเป็นนโยบาย แรงจูงใจสตรีในการพัฒนาสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองกำหนดเกณฑ์การมีส่วนร่วมของสตรีด้านการเมืองในทุกรูปแบบ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 2562); (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4, 2562); (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6, 2562)

อีกทั้งกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้ให้แนวทางการพัฒนาสตรี ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและในระดับสากล ทั้งนี้เพราะสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สตรีมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม และการเมืองนอกจากนี้สตรียังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่าง เท่าเทียมกันกับบุรุษโดยเข้ามามีบทบาทในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น การรวมกลุ่มทอผ้าการรวมกลุ่ม ออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้านมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในระดับหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการตัดสินใจทางเศรษฐกิจในองค์กรทุกระดับในปัจจุบัน แม้ว่าสัดส่วนของสตรีในทางการเมืองจะยังอยู่มีระดับต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้บทบาทของสตรีไทยทางการเมืองเริ่มมีเพิ่มมากขึ้น (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมือง โดยการได้รับเลือกตั้งให้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ต้องผ่าน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือพระราชบัญญัติที่เป็นตัวก่อกำเนิดทำให้สตรีมีความสนใจเพื่อเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองได้อย่างสมบูรณ์และถูกต้อง มีพื้นฐานจุดเริ่มต้นของการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตหรือความเชื่อของกลุ่มนักการเมืองสตรีให้มีพื้นฐานที่ดี ทำให้เกิดแรงจูงใจ มีค่านิยมในความเป็นผู้นำสตรี ด้วยวิธีการสร้างเครือข่ายสตรีทางสังคม มีความเชื่อในสถานภาพบทบาทสตรี การขัดเกลาทางสังคมและการตื่นตัวในสิทธิของสตรี การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและการเมืองสนับสนุนให้เกิดรูปแบบที่สามารถปฏิบัติเพื่อให้เกิดการกระทำความคิด ทศนคติและพฤติกรรมให้ได้มาซึ่งการยอมรับจนนำไปสู่การได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักการเมืองของสตรี สร้างภาวะผู้นำในสตรี โดยการจัดอบรมโครงการภาวะผู้นำในสตรี สร้างบทบาทสังคมของสตรีให้มีความเท่าเทียมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย พรบ. ว่าด้วยสิทธิสตรีทางการเมือง ให้มีพระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบว่าด้วยการกำหนดสัดส่วนนักการเมืองหญิง และชายให้มีจำนวนเท่ากัน ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสตรี ตามกฎหมาย ให้กับชุมชนเป็นประจำ ส่งเสริมด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี และคุ้มครองสตรีด้วยการนำมา ทบทวนการปฏิบัติให้ถูกวิธีและตรงประเด็น ส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสตรี เพื่อให้เกิด แรงจูงใจต่อการเป็นผู้นำสตรีทางการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีด้านการเมืองในทุก รูปแบบ การส่งเสริมสถาบันครอบครัว ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เพื่อให้ ครอบครัวยุติความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจภายในครอบครัว การปลูกฝังให้มีวิถีการ ดำเนินชีวิตที่ดี เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีส่วนร่วมรับในการผดชอบ การป้องกันและการ แก้ไขปัญหาต่อสังคม จะทำให้ตนเอง ครอบครัวยุติและสังคมไม่พบกับสภาวะปัญหา การส่งเสริม ทักษะ ความรู้ ความสามารถ การพัฒนาตนเอง การส่งเสริมทักษะ ความรู้ ความสามารถ การพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้โรงเรียนปลูกฝังความรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม และสิทธิสตรีแก่เด็ก ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ให้การศึกษาเกี่ยวกับสตรีผู้ที่ย่อยโอกาสในชุมชน ให้การศึกษาองค์ ความรู้การบริหารจัดการที่ดีสำหรับชุมชน และสตรีได้มีการพัฒนาการเป็นผู้นำ การส่งเสริม กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีให้มากขึ้นและสม่ำเสมอ ส่งเสริมบุคลิกภาพ การเป็น ผู้นำ และตระหนักถึงสิทธิสตรีทุกรูปแบบ การส่งเสริมอาชีพ เครือข่ายอาชีพสตรี ส่งเสริมการ จัดตั้งเครือข่ายสตรี และกลุ่มสตรีในชุมชน สนับสนุนด้านงบประมาณ และการฝึกทักษะให้กับ สตรี ส่งเสริมให้มีการสร้างกลุ่มอาชีพสตรีในทุกชุมชน มีการกำหนดโครงการ/กิจกรรม และ แนวทางในการพัฒนาให้กับกลุ่มสตรี การสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพสตรี ส่งเสริม แนวคิดอิสระสำหรับสตรีทางการเมือง ส่งเสริมทักษะ ความเท่าเทียม และการแสดงออกทาง การเมืองที่ถูกต้อง และถูกวิธี เปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพ และสนับสนุนให้เข้าสู่การเมือง ทุกรูปแบบ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ 1) ควรสนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มสตรีที่มี คุณสมบัติไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับฯ ในการรับสมัครคัดเลือกเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่ ต่าง ๆ เข้ามาสมัครเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่หรือผู้นำสตรีในทุกตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 2) ควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนกลุ่มสตรีที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ความสามารถ มีทักษะไหวพริบ มีบุคลิกภาพ และมีประสบการณ์ เหนือกว่าบุคคลอื่นในกลุ่มเดียวกัน ให้ได้รับ การพิจารณาพัฒนาตนเองให้มีตำแหน่งที่ดีและสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560 -2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกรายจังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2563 จาก http://www.dla.go.th/work/abt/download/province_25630420.xlsx
- จิรนนท์ ยายะวงษ์ และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์. Journal of Modern Learning Development, 5 (4), 266-277.
- จุฑามาศ โสมภิมย์. (2555). การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีของนายชาญ พวงเพ็ชร์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6. (2562). การเข้าสู่ฐานอำนาจทางการเมืองของสตรี ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กฤตาภรณ์ ทะราชิ, ผู้สัมภาษณ์)
- มงคล เกษประทุม. (2552). การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิภาพรรณ อุปนิสากร และคณะ. (2559). การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี. วารสารวิชาการธรรมทศน์, 16 (3), 51-61.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น. (2560). ประวัติสำนักบริการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

การพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า*

THE SHERIFF'S DEVELOPMENT IN THE NEXT DECADE

วัชรเดช เกียรติชานน

Watcharacet Kiatchanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandaha Rajabhat University, Thailand

E-mail: wkeiyrkichann@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทนายอำเภอตามกรอบกฎหมายที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกำหนดและกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มอบหมาย 2) เพื่อศึกษาบทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของนายอำเภอและประชาชน 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือกลุ่มผู้แทนองค์กรภาครัฐ กลุ่มผู้แทนผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนภาคประชาชนและกลุ่มผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวน 78 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบจัดประชุมเวทีสาธารณะ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทตามที่กฎหมายกำหนด นายอำเภอต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2553 ตามกฎหมายในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2) บทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของนายอำเภอ นายอำเภอของประชาชนต้องปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท สร้างความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ งานทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง งานด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงาน 3) แนวทางการพัฒนาบทบาทนายอำเภอ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย 3.1) บริบทของประเทศด้าน สภาพแวดล้อม พื้นที่ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นายอำเภอต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำมาซึ่งการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 3.2) บุคลากร

* Received 30 November 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

บทบาทของนายอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉิน ภัยพิบัติ โรคระบาด โดยกำหนดเป็นกฎหมายให้บทบาทมีความเป็นเอกภาพในการบริหารสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, บทบาท, นายอำเภอ, ทศวรรษหน้า

Abstract

The objectives of this qualitative research were 1) to study the roles of district chiefs under legislation, specified by Department of Provincial Administration, Ministry of Interior and assigned by various departments and ministries, 2) to study expected roles of district chiefs and their roles perceived by district chiefs and people and 3) to create guidelines for development of district chiefs' roles in the next decade. The participants of this article were 78 representatives from the government organization, local leaders, people representatives and private organization. An instrument was content analysis, in – dept interview, a meeting for public hearing, a group discussion and a participatory observation. For the data collection, the researcher collected and analyzed the theoretical data, document that related to the secondary subjects, the participatory observation, in – depth interview and the meeting for public hearing and group discussion. Sentence usage from the participants, regulation, related documents, in – depth interviews, information from participatory observation and group discussion were used for the data analysis. The findings of the research were as follows: 1) According to the legislation, district chiefs had to follow Local Government Act, B.E. 2457 (2014) and its Amendment, and State Administration Act, B.E. 2534 (1991) and its current Amendment (No. 8), B.E. 2553 (2010), including the law in charge of Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. 2) In terms of their roles based on the policies of the government, ministries, departments, regulations and expected by people, district chiefs of the people had to perform with dedication their work on stability, economy, society, politics and tradition and customs to be trusted and accepted by local people. In addition, all their work had to be people-centered. 3) The guidance on development of district chiefs' roles, which was found capable to specify guidelines to develop roles of district chiefs in the next decade, consisted of 3.1) the country's context on rapidly changed environment,

location and technology, which district chiefs had to develop themselves to pace with the change and to be transformational leaders for efficient administration, and 3.2) integration of roles of district chiefs and involved agencies in order to solve problems on emergency situations, disasters, and epidemics. The roles of district chiefs should be entirely legislated to administrate the existing situations independently.

Keywords: Development, Role, District Chief, Next Decade

บทนำ

นายอำเภอถือเป็นตำแหน่งที่สำคัญของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยไปปฏิบัติ ตลอดจนรับผิดชอบในระดับพื้นที่ เป็นผู้ประสานงานให้การสนับสนุนองค์การต่าง ๆ ขับเคลื่อนการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ การทำหน้าที่ของนายอำเภอถูกกำหนดโดยกฎหมายหลักที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกกว่า 100 ฉบับ จึงถือได้ว่านายอำเภอเป็นตัวแทนรัฐบาลในระดับอำเภอ เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา และดูแลการบริหารงานของอำเภอ โดยมีปลัดอำเภอ และหัวหน้าส่วนราชการเป็นผู้ช่วยเหลือ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) นอกจากนี้นายอำเภอยังเป็นผู้ปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยความมั่นคงภายใน การอำนวยความสะดวกงานการทะเบียน ควบคุมการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอจึงเป็นทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ผู้ประสานงาน ผู้สนับสนุน ผู้กำกับดูแล ตลอดจนเป็นผู้นำในการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยทำงานในเชิงรุก ยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีทักษะที่หลากหลาย มีคุณธรรมใช้การประสานงานโดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินลักษณะ 5 ร่วม กล่าวคือ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมติดตาม” เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่มีความยั่งยืนต่อเนื่อง เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560)

บทบาทของนายอำเภอ นอกจากการนำนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงมหาดไทยมาปฏิบัติแล้ว ยังมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะความคาดหวังจากประชาชนในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวคือ 1) ปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนในพื้นที่ ให้ได้รับการสนองตอบอย่างรวดเร็ว ด้วยความทุ่มเท เสียสละโดยยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง เป็นที่

พึงของประชาชนในทุกสถานการณ์ เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาในตำแหน่งนายอำเภอ

2) ปฏิบัติหน้าที่สนองตอบนโยบายของรัฐบาล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และจังหวัดอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด และผู้มีอิทธิพล ปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ การปกป้องสถาบันของชาติ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การอำนวยความสะดวก การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อย และการให้บริการประชาชนให้ได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอนเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนต่อระบบราชการ

3) การบริการโดยบูรณาการกับทุกภาคส่วน การปฏิบัติงานที่ร่วมกับส่วนราชการอื่น องค์การภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยึดหลักการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงรุก เข้าใจในการกิจ เข้าใจในปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม (สมศักดิ์ จังตระกุล, 2554)

บทบาทที่ผ่านมาของนายอำเภอนั้นมีมากมายทั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และยังมีบทบาทในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้การปฏิบัติงานในบทบาทของนายอำเภอซ้ำซ้อน แยกแยะไม่ได้ว่าภารกิจไหนเป็นภารกิจหลัก ที่นายอำเภอต้องปฏิบัติ และขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องได้อย่างมีคุณภาพบรรลุตามความต้องการของประชาชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ ซึ่งบางภารกิจมีความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น จึงทำให้บางครั้งหลงประเด็นในการปฏิบัติ เป็นการก้าวล่วงงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีใช้อำนาจหรือบทบาทของนายอำเภอ และการปฏิบัติอาจไม่มีความต่อเนื่องและเกิดประโยชน์เท่าที่ควรจะเป็น (กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560)

จะเห็นได้ว่า ในการบริหารงานในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอำเภอนั้น นายอำเภอนับว่าเป็นตัวจักรผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการที่จะเป็นผู้อำนวยการบริหารงานของอำเภอให้สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ของทางราชการอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ นายอำเภอเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) และเป็นอำนาจการของส่วนราชการและข้าราชการเกือบทั้งหมดในระดับอำเภอ ปฏิบัติการหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการที่จะอำนาจการบริหารและการพัฒนาในชนบทในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้นำเอาความต้องการของประชาชนมาพิจารณา ดำเนินการจัดบริการให้ตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ จึงมีผู้เรียกภาระหน้าที่ของนายอำเภอเหล่านั้นเป็นผู้บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ซึ่งบทบาทนี้นับได้ว่า เป็นบทบาทที่กระทรวงมหาดไทย กำหนดให้นายอำเภอในการบริหารงานนั่นเอง (Role Prescriptions) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา บทบาทของนายอำเภอต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย บางครั้งทำให้ปฏิบัติไม่ถูกต้องถึงแม้ว่าจะมีการแก้ไขปัญหาในเรื่องของบทบาท

หน้าที่ แต่ก็ยังไม่สามารถบูรณาการบทบาทหน้าที่ได้อย่างแท้จริง ขาดการประสานงานความร่วมมือกันของหน่วยงานที่มีหน้าที่ ทั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานอื่น และงานตามความต้องการของประชาชน สโลแกนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้คือ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน นายอำเภอเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาในการแยกแยะบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของนายอำเภอตามกฎหมาย และบทบาทหน้าที่ของนายอำเภอตามการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และสามารถใช้เป็นต้นแบบกำหนดบทบาทหน้าที่ของนายอำเภอที่จะต้องปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทนายอำเภอตามกรอบกฎหมายที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกำหนดและกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มอบหมาย
2. เพื่อศึกษาบทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของนายอำเภอและประชาชน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมเวทีสาธารณะ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง บริบททั่วไปของโครงสร้างการปกครองส่วนภูมิภาค แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ กลุ่มผู้แทนองค์กรภาครัฐ กลุ่มผู้แทนผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนภาคประชาชนและกลุ่มผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวน 78 ราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านี้มีอำนาจ/หน้าที่ในการบริหารและปฏิบัติงานในพื้นที่ และเกี่ยวข้องกับงานด้านต่าง ๆ นายอำเภอต้องปฏิบัติงานเคียงข้างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านี้ จึงถือได้ว่า เป็นบุคคลสำคัญในการที่จะเสนอแนวความคิดในการกำหนดบทบาทของนายอำเภอ และมองเห็นภาพในอนาคตได้ว่า บทบาทของนายอำเภอที่แท้จริงและควรปฏิบัตินั้นจะมีอะไรบ้าง และต้องกำหนดอย่างไร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบจัดประชุมเวทีสาธารณะ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่

ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ตามที่อาจารย์ปรึกษาได้เสนอแนะ หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้มีหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เชิญผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ ข้อคำถาม ประเด็นแนวการสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้น และผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปรับปรุงประเด็นแนวการสัมภาษณ์ตามที่คุณเชี่ยวชาญ และการหาค่าความเชื่อมั่นนำประเด็นแนวการสัมภาษณ์ ไปทดลองใช้ เพื่อดูลักษณะความเข้าใจในแบบข้อคำถามโดยนำไปทดสอบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้มาจากข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมเวทีสาธารณะ และการสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กฎหมาย ระเบียบ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์หาบทบาทนายอำเภอ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) การจัดเวทีสาธารณะ (Public meeting) โดยประยุกต์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้รวมกับแนวคิดทฤษฎี บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดทิศทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทนายอำเภอ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า โดยการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ สำหรับ ประกอบด้วย ขั้นการลดทอนข้อมูลเพื่อหาลักษณะเด่นหรือนำสนใจสำหรับหมวดหมู่ข้อมูล วางแผนจัดประเภทข้อมูล ขั้นการแสดงผลข้อมูล โดยการทบทวนจุดที่น่าสนใจของข้อมูลอีกครั้งเพื่อวางแผนหาข้อมูลเพิ่มเติม นำไปสู่ขั้นการสร้างข้อมูลและยืนยันข้อสรุป

6. การนำเสนอข้อมูล การนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีรายงานเชิงพรรณนา โดยขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยจะนำเสนอการกำหนดบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า ที่เป็นในรูปแบบที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจน

ผลการวิจัย

1. บทบาทนายอำเภอตามกรอบกฎหมายที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดและกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มอบหมาย

พบว่า นายอำเภอต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมตอนที่ 3 (หน้าที่และอำนาจของกรมการอำเภอ ได้แก่ การปกครองท้องที่ การป้องกันอันตรายของราษฎรและรักษาความสงบในท้องที่ การที่เกี่ยวข้องความแพ่งและ

ความอาญา การป้องกันโรคภัยแพร่หลายในชุมชน บำรุงการทำนาค้าขายป่าไม้และทางไปมา
ต่อกัน บำรุงการศึกษา การเก็บภาษีอากร และหน้าที่เบ็ดเสร็จ (ช่วยราชการของอำเภออื่น
ใกล้เคียง และตามพระราชกำหนดกฎหมายอย่างอื่น อันพึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการ
อำเภอ) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน
(ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2553 (หมวด 2 อำเภอ มาตรา 65 กำหนดอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ ได้แก่
บริหารราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถ้ากฎหมายใดมิได้บัญญัติ
ไว้ว่าการปฏิบัติตามกฎหมายนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่
จะต้องรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นด้วย) และตามกฎหมายในความรับผิดชอบของ
กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 1) การบริหารการปกครองท้องที่ 2) การบริหารการ
ทะเบียน 3) งานนิติการและการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) การอำนวยความสะดวก
5) การอำนวยความสะดวกกองอาสารักษาดินแดน 6) การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง
ภายใน 7) การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การประสานแผนพัฒนาพื้นที่ การขับเคลื่อนนโยบาย
พิเศษและอำนาจการบริหาร

2. บทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ ของนายอำเภอและประชาชน

บทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของ
นายอำเภอและประชาชน นั้นว่า ในการปฏิบัติงานของนายอำเภอในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง
ของสภาพสังคมในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ
ปรับเปลี่ยนกระบวนการ วิธีการในการทำงานรวมทั้งนำระบบการบริหารงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์
(Results Base Management) มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแนวคิดในการ
บริหารงานรัฐแนวใหม่ (New public Management) เพื่อมุ่งสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายในการทำงาน และสามารถวัดผลสำเร็จของงานได้
อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยการปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนในพื้นที่
ปฏิบัติหน้าที่สนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาล กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย การ
บริหารงานโดยบูรณาการกับทุกภาคส่วน การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับส่วนราชการอื่น

การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายอำเภอตามความคาดหวังของประชาชน และตามการ
รับรู้ของนายอำเภอ ต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ที่จะขับเคลื่อนงานตาม
นโยบายและภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุผลในระดับพื้นที่ ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์
กับประชาชนอย่างแท้จริง อำเภอจะพัฒนามุ่งเน้นไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับนายอำเภอที่จะ
กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกับผู้นำทุกภาคส่วนของอำเภอ ในการพัฒนาอำเภออย่างไร สิ่งที่สำคัญ
ที่สุดที่จะนำมากำหนดหรือกำกับให้ทุกภาคส่วนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปตามทิศทางวางไว้
นายอำเภอจะต้องกล้าที่จะเป็นผู้นำและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงต้องทำงานอย่างนักบริหารมือ
อาชีพ มีระบบการวางแผนที่ดีกำหนดกระบวนการงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์เป้าหมายและ

ผลสัมฤทธิ์ของงาน มีการคิดนอกกรอบและการคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี เมื่อพบปัญหาอุปสรรคต้องเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส มองเป้าหมายสุดท้ายคือความสำเร็จและประโยชน์อยู่ที่ประชาชนสังคมและประเทศชาติ ซึ่ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

“ บทบาทที่ประชาชนคาดหวังนั้น นายอำเภอของประชาชนนั้นต้องมีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน ก้าวทันสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีและด้าน อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นายอำเภอต้องมีภาวะการบริหารภาวะคุณธรรม ทำงานจริง ๆ ประสานงานในพื้นที่ ต้องทำงานโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมในพื้นที่ ต้องทำงานเป็นทีม เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง, 2563)

3. แนวทางการพัฒนาบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า

พบว่า บทบาทของนายอำเภอต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ตามนโยบายกระทรวง ทบวง กรม ระเบียบแบบแผนและหน่วยงานต่าง ๆ กำหนด ซึ่งได้ครอบคลุมทั้งในด้านการเมืองการปกครอง ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อยและบทบาทตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว ขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบทั้ง 4 ด้านของนายอำเภอ นั้นกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ การครองชีพและวิถีการดำเนินชีวิตของราษฎรในด้านการเมือง การปกครอง นายอำเภอต้องมุ่งในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน โดยให้ความสะดวกในการบริการแก่ประชาชน การให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ตลอดจนช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้นำที่มีความสามารถและมีความตั้งใจในการทำงานเพื่อประชาชน ในด้านเศรษฐกิจ นายอำเภอต้องมุ่งรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคและบริโภคให้เหมาะสม และยังคงมุ่งส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎรเพื่อให้ได้รับความจำเป็นพื้นฐาน ตลอดจนการแก้ไขภาวะต่าง ๆ ที่กระทบต่อการครองชีพของราษฎร ในด้านสังคมนายอำเภอมีภาระหน้าที่นับตั้งแต่การให้สวัสดิการแก่ประชาชนผู้ไร้ความสามารถ ขาดที่พึ่ง การสกัดกั้นยาเสพติดให้โทษ การวางแผนครอบครัว รวมถึงการหาแนวทางเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ในด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย นายอำเภอมีหน้าที่ในการปราบปรามโจรผู้ร้าย และเสริมสร้างสมรรถภาพของประชาชนในการป้องกันตนเอง ตลอดจนให้ความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการที่จะดำรงชีพอยู่ด้วยความสงบสุขและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนายอำเภอได้ครอบคลุมไปอย่างกว้างขวางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามนโยบาย กฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งของนายอำเภอเท่านั้น ภาระหน้าที่อีกส่วนหนึ่งของ

นายอำเภอมาจากความรับผิดชอบตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทย ฉะนั้น จึงต้องมีการบูรณาการบทบาทของนายอำเภอให้มีความเป็นเอกภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ประการสำคัญแนวทางในการในการพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า พบว่า ต้องนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมถึงต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ซ้ำซ้อน และสิ่งที่ได้จากการศึกษานั้น ในปัจจุบันและทศวรรษหน้า นายอำเภอต้องมีบทบาทเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนางาน รวมถึงการ บูรณาการปฏิบัติงานทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“บทบาทหน้าที่ของนายอำเภอนั้น มีมากมายหลายมิติ ทั้งมิติทางด้านอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย มิติตามพื้นที่และมิติตามนโยบายรัฐบาล ดังนั้น การที่จะทำงานต่าง ๆ เราจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว มี 3 ประการ ได้แก่ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน แต่ทว่าในแต่ละพื้นที่ที่เราอาจไม่สามารถตั้งเป้าหมายให้ครบทั้งสามประการได้ เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ ดังนั้น นายอำเภอ จึงต้องพิจารณาว่าในแต่ละพื้นที่นั้น จะสามารถบรรลุเป้าหมายใดได้บ้าง ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของนายอำเภอนั้น มีทั้งทางตรงและหน้าที่ทางอ้อม นายอำเภอจึงต้องมีบทบาทในการดำเนินการกิจโดย อำนวยการ คือ การสั่งงานโดยตรงตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ การประสานงาน คือ การดำเนินงานโดยการบูรณาการจากความช่วยเหลือจากหน่วยงานข้างเคียง การเชื่อมโยง คือ การเชื่อมโยงงานในอำนาจหน้าที่และการประสานงานให้เกิดการบูรณาการร่วมกันและประสบความสำเร็จในที่สุด ในการนี้ ให้คำนึงถึงว่าอาชีพนายอำเภอนั้น ไม่เหมือนอาชีพอื่น ๆ ที่ใช้ความรู้เฉพาะทางในวิชาชีพ แต่ทว่า อาชีพนายอำเภอนั้น เป็นอาชีพที่มีความซับซ้อนและต้องใช้หลักความเชื่อมโยงในหลากหลายวิชาชีพ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และตำแหน่งนายอำเภอเป็นตำแหน่งหลักมีหน้าที่บริหารราชการในอำเภอ นายอำเภอต้องให้ความสำคัญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ซึ่งผู้บริหารการเมืองในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอเป็นอย่างมาก ฉะนั้น นายอำเภอต้องใส่ใจและติดตามอย่างใกล้ชิด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง, 2563)

อภิปรายผล

1. บทบาทนายอำเภอตามกรอบกฎหมายที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดและกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มอบหมาย ตามนโยบายรัฐบาล นโยบาย กระทรวงมหาดไทย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนายอำเภอนั้น ต้องมีการแสดงออกตามกฎหมาย

กำหนด ระเบียบที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนด และ ตามนโยบายของรัฐบาล รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอำเภอเป็นหน่วยการปกครองในประเทศไทย ลำดับรองมาจากจังหวัด จัดตั้งขึ้นโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารงานอำเภอ มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการและรับผิดชอบการบริหารราชการของอำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural - Functional Theory) ของ Robert K. Merton ซึ่งโครงสร้างนั้นจะประกอบไปด้วยหน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของบางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลย ซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากการทำงานของโครงสร้างสังคมนั้น ๆ ก็ได้ (ศทาจุร วรรณกุล, 2558) การที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างทางสังคมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมที่กำหนดด้วยกฎหมายซึ่งระบบสังคมเป็นการเคลื่อนไหวเข้าสู่ความสมดุลของระบบและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ จังตระกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยอำนาจตามโครงสร้างทางราชการ เป็นอำนาจหน้าที่ที่นายอำเภอมี โดยเป็นอำนาจตามกฎหมาย และอำนาจทางการบริหาร การใช้อำนาจตามกฎหมาย การจัดการความขัดแย้งแบบวางแผนเป็นขั้นตอน (สมศักดิ์ จังตระกุล, 2554)

2. บทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของนายอำเภอและประชาชน นายอำเภอของประชาชนต้องปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท สร้างความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ งานทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง งานด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ ที่พบว่า งานในบทบาทที่รับผิดชอบนั้นจะสำเร็จได้ นายอำเภอต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งรูปแบบภาวะผู้นำของนายอำเภอ ขนาดของอำเภอ และความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีเพียงรูปแบบภาวะผู้นำของนายอำเภอกับความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2556) นอกจากนั้นบทบาทนายอำเภอตามที่ประชาชนคาดหวังดังกล่าวยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อรอนงค์ ไรจน์วัฒนบูลย์ ได้ศึกษาบทบาทของนายอำเภอ กับความคาดหวังของผู้นำท้องถิ่น พบว่า บทบาทของนายอำเภอซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในระดับอำเภอมี 4 ด้าน คือ 1) บทบาทในฐานะผู้บริหารตามนโยบายกฎหมาย 2) บทบาทในฐานะผู้นำสังคมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของไทย 3) บทบาทของผู้นำ

ประชาธิปไตย 4) บทบาทของนักปกครองที่คาดหวังหรือพึงประสงค์ของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน (อรอนงค์ โรจน์วัฒนบูลย์, 2553)

3. การพัฒนาบทบาทนายอำเภอในทศวรรษหน้า จากการวิจัยจะเห็นว่านอกจากนายอำเภอจะมีบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด ตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายกระทรวง ทบวง กรม แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบของกรมการปกครอง ระบุว่า นายอำเภอเป็นตำแหน่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ โดยมีอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย บริหารราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534, 2534) ถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติว่าการปฏิบัตินั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่จะต้องรักษาการให้เป็นไปตามนั้น บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมาย หรือตามที่นายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล บริหารราชการตามคำแนะนำและคำชี้แจงของผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้มีหน้าที่ตรวจการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และผู้ว่าราชการมอบหมาย ในเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม มติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี ควบคุมดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในอำเภอตามกฎหมาย สอดคล้องกับ ดุษฎี นรสาส์น และศิริพัศตร์ มัชฌาการ ซึ่งศึกษาทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom Lawler ระบุว่า ความคาดหวังในความพยายามต่อการกระทำหรือการปฏิบัติงาน ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงาน และความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัล ซึ่งบุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงาน หรือไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษาภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด (ดุษฎี นรสาส์น และศิริพัศตร์ มัชฌาการ, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ จังตระกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยนายอำเภอของประชาชนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทในการจัดการความขัดแย้งของนายอำเภอของประชาชน ประกอบด้วย 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตัวนายอำเภอของประชาชน ที่จะต้องทำงานด้วยความทุ่มเท เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย พฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสม ภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารงาน และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 2) ปัจจัยอำนาจตามโครงสร้างทางราชการ เป็นอำนาจหน้าที่ที่นายอำเภอมี โดยเป็นอำนาจตามกฎหมาย และอำนาจทางการบริหาร และ 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อม นายอำเภอต้องมุ่งในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน โดยให้ความสะดวกในการบริการแก่ประชาชน การให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ตลอดจนช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้นำที่มีความสามารถและมีความตั้งใจในการทำงานเพื่อประชาชนในด้านเศรษฐกิจ (สมศักดิ์ จังตระกุล, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพิชา ชาญกุล

ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของนายอำเภอในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นายอำเภอมุ่งเน้นในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก ธรรมและงานมวลชนสัมพันธ์ ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรค จะด้านการบริหารจัดการบุคลากร สนับสนุนการปฏิบัติงานระดับอำเภอ ปัญหาการไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านการพัฒนาเท่าที่ควรและขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ชมพิดา ชาญกุล, 2552)

นอกจากนั้นจากการวิจัยเห็นว่านายอำเภอแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยมุ่งยกระดับราคาสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคและบริโภคให้เหมาะสม และยังคงมุ่งส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎรเพื่อให้ได้รับความจำเป็นพื้นฐาน ตลอดจนการแก้ไขภาวะต่าง ๆ ที่กระทบต่อการครองชีพของราษฎร ในด้านสังคมนายอำเภอมีภาระหน้าที่นับตั้งแต่การให้สวัสดิการแก่ประชาชนผู้ไร้ความสามารถ ขาดที่พึ่ง การสกัดกั้นยาเสพติดให้โทษ การวางแผนครอบครัว รวมถึงการหาแนวทางเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ในด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย นายอำเภอมีหน้าที่ในการปราบปรามโจรผู้ร้าย และเสริมสร้างสมรรถภาพของประชาชนในการป้องกันตนเอง ตลอดจนให้ความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการที่จะดำรงชีพอยู่ด้วยความสงบสุข และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนายอำเภอได้ครอบคลุมไปอย่างกว้างขวางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามนโยบายกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งของนายอำเภอเท่านั้น ภาระหน้าที่อีกส่วนหนึ่งของนายอำเภอมาจากความรับผิดชอบตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทย ฉะนั้น จึงต้องมีการบูรณาการบทบาทของนายอำเภอให้มีความเป็นเอกภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ประการสำคัญแนวทางในการพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า พบว่า ต้องนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมถึงต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ซ้ำซ้อน และสิ่งที่ได้จากการศึกษานั้น ในปัจจุบันและทศวรรษหน้า นายอำเภอต้องมีบทบาทเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนางาน รวมถึงการ บูรณาการปฏิบัติงานทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า จะเห็นว่านายอำเภอมีบทบาทสำคัญยิ่งที่ยังคงมีความจำเป็นในระบอบการบริหารราชการแผ่นดินของราชอาณาจักรไทย ในยุคปัจจุบันและอนาคตเนื่องจากการมีโครงการสร้างการปกครองที่มั่นคงอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงระหว่างการบริหารราชการส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น คือ อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มีการ

ควบคุมกำกับตรวจสอบการทำงานได้มีคนรับผิดชอบชัดเจนและมีอุดมการณ์การทำงานที่เพื่อหน้า ซึ่งได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย พบว่า ต้องรวบรวมบทบาทของนายอำเภอให้เป็นระบบไปในทิศทางเดียวกันและให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน เพื่อการปฏิบัติงานจะได้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ และประชาชน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการของนายอำเภอทั่วประเทศได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยบทบาทในการบูรณาการของนายอำเภอในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉิน โรคระบาด ภัยพิบัติ ให้กำหนดเป็นกฎหมายเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติได้ถูกต้องตามบทบาทที่ได้รับ นอกจากนั้น ควรให้กระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครอง มีการวางระบบการติดตามผลการทำงานของนายอำเภอ ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน อาจจะผ่านกลไกของผู้ตรวจราชการในระดับต่าง ๆ และผสมผสานกับการติดตามการประเมินผลการทำงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้หน่วยงานล่างสามารถกำกับติดตามการแสดงออกทางบทบาทของนายอำเภอได้อยู่เสมอ เพื่อที่จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีได้ต่อไปในอนาคต อีกทั้งบทบาทในการบริหารงานของนายอำเภอต้องมีการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมาจากหลายหน่วยงาน ต่างก็มีความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้น การมีทีมงานที่เข้มแข็งจะทำให้บทบาทของนายอำเภอมีความโดดเด่นและมีผลงานที่ชัดเจน และควรมีการสร้างระบบการบริหารราชการที่ดีมีประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพให้บริการประชาชนที่ดีขึ้น สร้างบุคลากรให้เป็นนักบริการแบบมืออาชีพ โดยการสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ จัดให้มีช่องทางการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ผู้มารับบริการ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนที่มารับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย . (2560). คู่มือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาารักชาติดินแดน.
- _____. (2560). แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง พ.ศ. 2560- 2564. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาารักชาติดินแดน.
- กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). บทบาทของนายอำเภอกับการบริหารจัดการงานพื้นที่เชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาารักชาติดินแดน.
- คชาวุธ วรรณกุล. (2558). การเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตั้งแต่ พ.ศ. 2457- 2557. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชมพิชา ชาญกุล. (2552). บทบาทของนายอำเภอในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ดุษฎี นรสาส์น และศิริพัทธ์ มัชฌิม. (2552). บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อและภัยสุขภาพ. ใน รายงานการวิจัย. กรมควบคุมโรค.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง. (2563). การพัฒนาบทบาทของนายอำเภอในทศวรรษหน้า. (วัชรเดช เกียรติชานน, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. (2534). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 156 หน้า 1 (4 กันยายน 2534).
- สมศักดิ์ จังตระกุล. (2554). การจัดการความขัดแย้งโดยนายอำเภอของประชาชนในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2556). รูปแบบภาวะผู้นำของนายอำเภอกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุญย์. (2553). การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่*

THE HEALTH PROMOTION OF BUDDHIST METHOD IN NEW NORMAL

พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง)

Phramaha Amka Worpanyo (Sukdaeng)

ยุภาพร ยูภาศ

Yuphaporn Yupas

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

E-mail: phramahaamka6467@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) สุขภาวะทางร่างกาย 1.2) สุขภาวะทางพฤติกรรม 1.3) สุขภาวะทางอารมณ์ 1.4) สุขภาวะทางจิตใจ 1.5) สุขภาวะทางสังคม 1.6) สุขภาวะทางปัญญา 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล 2.2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 2.3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก “รัฐ บ ว ร” 2.4) ปัจจัยด้านนโยบาย และ 3) ประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 3.1) สืบค้นความปกติใหม่ 3.2) สอดคล้องกับความปกติใหม่ 3.3) ปัญญากับความปกติใหม่ 3.4) สังเคราะห์กับความปกติใหม่ 3.5) การปรับตัวและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในความปกติใหม่ ซึ่งการประยุกต์แนวทางการส่งเสริม สุขภาวะวิถีพุทธ กำหนดขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมทั้งระบบ เกิดเป็นนวัตกรรมสุขภาวะในความปกติใหม่ จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปเป็นองค์ความรู้ และสังเคราะห์ขึ้นภายใต้ปรากฏการณ์ทางสังคมปัจจุบันท่ามกลาง การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะให้เกิดคุณภาพ อันจะส่งผลต่อสภาพการดำรงชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิตปกติสุข เป็นขุมพลังให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้นโยบายแห่งรัฐ โดยกระทรวงสาธารณสุขที่บูรณาการทำงานร่วมกับทุกกระทรวง ทบวง กรม และองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธให้สอดคล้องกับทุกขสัจจ จากอุบัติการณ์ความปกติใหม่สังคมโลกที่เปลี่ยนไป ครอบคลุมทุกช่วงวัยของชีวิต เต็มไปข้างหน้าอย่างมีคุณภาพ ตอบสนองการบรรลุวิสัยทัศน์ของชาติ ได้แก่ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

* Received 28 August 2020; Revised 20 February 2021; Accepted 20 February 2021

คำสำคัญ: การส่งเสริมสุขภาวะ, วิถีพุทธ, ความปกติใหม่

Abstract

The objectives of this research were 1) studying concept and theory about the health promotion of Buddhist method in new normal, which have 6 sides 1.1) Physical health 1.2) Behavioral health 1.3) Emotional health 1.4) Mental health 1.5) Social health 1.6) Wisdoms health 2) studying factor to of the health promotion of Buddhist method in new normal, which have 4 sides. 2.1) Individual factors 2.2) Environmental factors 2.3) Support factor from state, family, religion and education 2.4) Policy factors 3) applying the guidelines of the health promotion of Buddhist method in new normal, which have 5 sides. 3.1) Moral with new normal 3.2) Meditation with new normal 3.3) Wisdoms with new normal 3.4) Assistance with new normal 3.5) Adaptation and acceptance with changing in new normal. That application of the guidelines about the health promotion of Buddhist method define to cover all of systems, cause to health innovation on new normal. From literature review, summary of knowledge and synthetic under the social phenomenon in today. The spread of the coronary virus (COVID - 19) to promotion behavior in different areas, that are related with health to make equilibrium. Affect living conditions and normal lifestyle are power for good quality of life under the government policy by ministry of public health, that integrates with all ministries, bureaus, departments and Buddhist organization for the health promotion of Buddhist to consistent with the truth is suffering. From incidence in new normal of the changing world social, comprehensive every age of life. People are growing forward with quality, respond vision achievement of national such as stable, wealthy and sustainable.

Keywords: The Health Promotion, Buddhist Method, New Normal

บทนำ

การมีสุขภาวะที่ดีของประชาชนในชาติเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาประเทศ และเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคน เพราะ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาทุกระบบกลไกขับเคลื่อนชุมชนทุกระดับ เห็นได้จากหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 มาตรา 55 ว่าด้วย “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ด้วยการ

เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค” (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2560) นอกจากนี้ ยังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ว่าด้วยหลักการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ด้วยการเตรียมพร้อมให้คนมีสุขภาวะที่ดี มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม รับผิดชอบสังคม มีความงอกงามทางจิตวิญญาณ มีการตื่นรู้ สามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีสุขภาพกายและใจที่เข้มแข็ง โดยเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งให้เห็นว่า การรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมส่งผลต่อสุขภาวะ การส่งเสริมสุขภาวะที่ดีนั้น จะต้องครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มวัยเพื่อให้สมบูรณ์เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ ความปกติใหม่ (New normal) ได้แก่ สุขภาวะทางร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ จิตใจ สังคม และปัญญา

ในท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ทางองค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้โรคดังกล่าวเป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) (World Health Organization, 2019) เห็นได้จาก รัฐบาลไทย ได้ประกาศทางเว็บไซต์ ราชกิจจานุเบกษา เพื่อขยายเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรเป็นระยะ ๆ (พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548, 2563) จากวิกฤตการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยในสังคมเกิดความเครียด วิตกกังวล ทั้งด้านการเงิน การงาน การเรียน การใช้ชีวิตหลายอย่างต้องเปลี่ยนไป เกิดภาวะทุกข์กายและทุกข์ใจ ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะโดยรวม หลายคนต้องทำงานที่บ้าน (Work from Home) ต้องรักษาระยะห่างทางสังคม (Distancing) การเดินทางออกนอกบ้านไปในที่ ต่าง ๆ จะต้องสวมใส่หน้ากากอนามัย การดื่ม การรับประทานอาหาร การไม่สัมผัสใบหน้า ขี้ตา หรือแคะจมูก การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) กล่าวได้ว่า การดำเนินชีวิตประจำวันในรูปแบบใหม่ ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะ (Health-related behavior) เรียกว่า ความปกติใหม่ (New normal) จากสถานการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดความเครียด วิตกกังวล บางครั้งนำไปสู่โรคซึมเศร้า จากสถิติผู้ป่วยทั่วโลก พบว่า ปี พ.ศ. 2560 มีผู้ป่วยโรคซึมเศร้าประมาณ 322 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.4 ของประชากรโลก (World Health Organization, 2017) สำหรับประเทศไทย โดย กรมสุขภาพจิต เผยสถิติ ปี พ.ศ. 2561 พบคนไทยป่วยโรคซึมเศร้า 1.5 ล้านคน สาเหตุของโรคสามารถปะทุจากสภาวะซึมเศร้าสู่โรคซึมเศร้า ได้แก่ 1) กรรมพันธุ์ 2) พัฒนาการของจิตใจและสิ่งแวดล้อมมีแต่ความเครียดหนัก เช่น การเรียน การสอบ การพบเจอสมรสชีวิต 3) ความเจ็บป่วยเรื้อรังจนหมดกำลังใจหรือพบกับความสูญเสีย

4) ปัญหาเรื่องการเงิน การงาน และ 5) ความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดไม่ราบรื่น เห็นได้จาก นพ. เกียรติภูมิ วงศ์รจิต อธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า สถานการณ์การฆ่าตัวตายล่าสุดในประเทศไทย จากตัวเลขสถิติ ปี พ.ศ. 2561 ภาพรวมอัตราการฆ่าตัวตายของทั้งประเทศ อยู่ที่ 6.34 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน (กรมสุขภาพจิต, 2562) จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะโดยรวมของประชาชน ก่อให้เกิดความเครียด โรคซึมเศร้า และทำร้ายตนเองได้

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การประยุกต์แนวทางส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธเพื่อให้เกิดความปกติสุขครอบคลุมทุกกลุ่มวัยสอดคล้องกับความปกติใหม่ จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับ และตอบสนองนโยบายแห่งรัฐในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน เกิดเป็นความสุขมวลรวมประเทศ (Gross national happiness : GNH) จึงได้นำเสนอ การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) สุขภาวะทางร่างกาย 1.2) สุขภาวะทางพฤติกรรม 1.3) สุขภาวะทางอารมณ์ 1.4) สุขภาวะทางจิตใจ 1.5) สุขภาวะทางสังคม 1.6) สุขภาวะทางปัญญา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล 2.2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 2.3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก “รัฐ บ ว ร” 2.4) ปัจจัยด้านนโยบาย และ 3) การประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 3.1) สัมพันธ์กับความปกติใหม่ 3.2) สัมพันธ์กับความปกติใหม่ 3.3) ปัญญากับความปกติใหม่ 3.4) สังเคราะห์กับความปกติใหม่ 3.5) การปรับตัวและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในความปกติใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “เมื่อโลกเปลี่ยนคนต้องปรับ เมื่อภาวะโลกปั่น จำต้องขยับปรับเปลี่ยนโลกใหม่” คำว่า โลกเปลี่ยน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) จึงจำเป็นต้องปรับร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่

เป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ได้แก่ การมีสุขภาวะชีวิตที่ปกติสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงทุกสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นบนฐานแห่งการเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง เพราะบางครั้ง สิ่งที่เกิดขึ้น ไม่น่ากลัวเท่ากับจิตใจที่ไร้สติควบคุม ล่องลอย ฟุ้งซ่าน วิดกกังวล หดหู่ หวาดกลัว จิตใจที่ขาดสติจะนำไปสู่ความประมาทในการใช้ชีวิต ดังนั้น การเจริญสติ ให้มีความรู้สึกตัว นึกได้ ระลึกได้ อยู่กับปัจจุบันทุกขณะอิริยาบถ จึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม คิด พูด ทำ เป็นปัจจัยส่งเสริมสุขภาวะในทุก ๆ ด้าน คำว่า “สติ” แปลว่า ความระลึกได้ นึกได้ ไม่เผลอ หรือการคุมใจไว้กับกิจที่ทำอยู่

ในทุกขณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) เป็นการเสริมกำลังใจให้เกิดความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ กล้าสวาทกับความกลัว (Facing the fear) มีสติตื่นรู้ถึงความกลัว (Being mindful and aware of fear) การรู้สึกรู้มีความหวัง (Hope) สามารถวางใจด้วยความสงบเย็น (Maintaining an equanimous mind) ในการอยู่กับความเป็นจริง (Be realistic) ด้วยความเข้าใจสัจธรรมชีวิตว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเดี๋ยวก็ผ่านไป (This too shall pass) จะช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกาย (Physical health) และสุขภาพจิตใจ (Mental health) ให้เป็นสุขได้ เพราะร่างกายกับจิตใจมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวเรา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า จะต้องให้เกิดดุลยภาพระหว่างกันทั้งร่างกายและจิตใจ โดยมีสติเป็นพื้นฐาน จะทำให้กระบวนการใช้ชีวิตไม่เป็นไปเพื่อความประมาท (อัมพาต) กล่าวคือ เป็นการอยู่โดยไม่ขาดสติ ในการดำเนินชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

พัชรี้ ดำรงสุนทรชัย กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพะ เป็นการส่งเสริมภาวะที่เป็นสุขหรือมีความสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ทั้งหมดมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (พัชรี้ ดำรงสุนทรชัย, 2550) นอกจากนี้ พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล) ยังได้นำเสนอความหมายของการส่งเสริมสุขภาพะว่า สุขภาวะทางร่างกาย หมายถึง การมีความสุขกับการใช้ชีวิตให้มีคุณค่า สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การรู้สึกรู้ว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม สุขภาวะทางจิตใจ หมายถึง การมีความสุขสงบเย็นใจ สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การมีความสุขเข้าใจในชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลง สุขภาวะทางอารมณ์ หมายถึง การมีสติควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การมีความสุข อารมณ์ดี และชีวิตผ่อนคลาย (พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล), 2562) ส่วนคำว่า สุขภาวะทางพฤติกรรม หมายถึง การมีความสุขทางกายและใจที่แสดงออกทางพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก เป็นพฤติกรรมที่นำมาซึ่งความสุข (Behavior brings to the happiness) ผู้เขียนได้สังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า คุณธรรมภายในที่จะแสดงออกไปเป็นพฤติกรรมภายนอกมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่ พรหมวิหาร 4 (พฤติกรรมภายใน) ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมภายนอก ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 (พฤติกรรมภายนอก) อาทิ เมื่อบุคคลประกอบด้วยความรัก ความสงสาร ความปรารถนาดี และการวางใจเป็นกลางอย่างเข้าใจความเป็นจริง ย่อมแสดงพฤติกรรมที่ดีออกมาผ่านการแบ่งปัน การพุดดี มีประโยชน์ การบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์สาธารณะ การรักษาความดีเสมอต้นเสมอปลาย ก็เกิดเป็นพฤติกรรมคุณภาพ จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมภายใน หรือพฤติกรรมภายในที่แสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรมภายนอกที่มีประสิทธิผล อันจะก่อให้เกิดความปกติสุขร่วมกันในสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

จึงกล่าวได้ว่า การส่งเสริมสุขภาพะ หมายถึง การส่งเสริมภาวะที่เป็นสุขทั้งกายและใจที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระบบเกิดเป็นความสมดุลระหว่างกัน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) สุขภาวะทางร่างกาย หมายถึง การมีร่างกายที่เป็นสุข มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

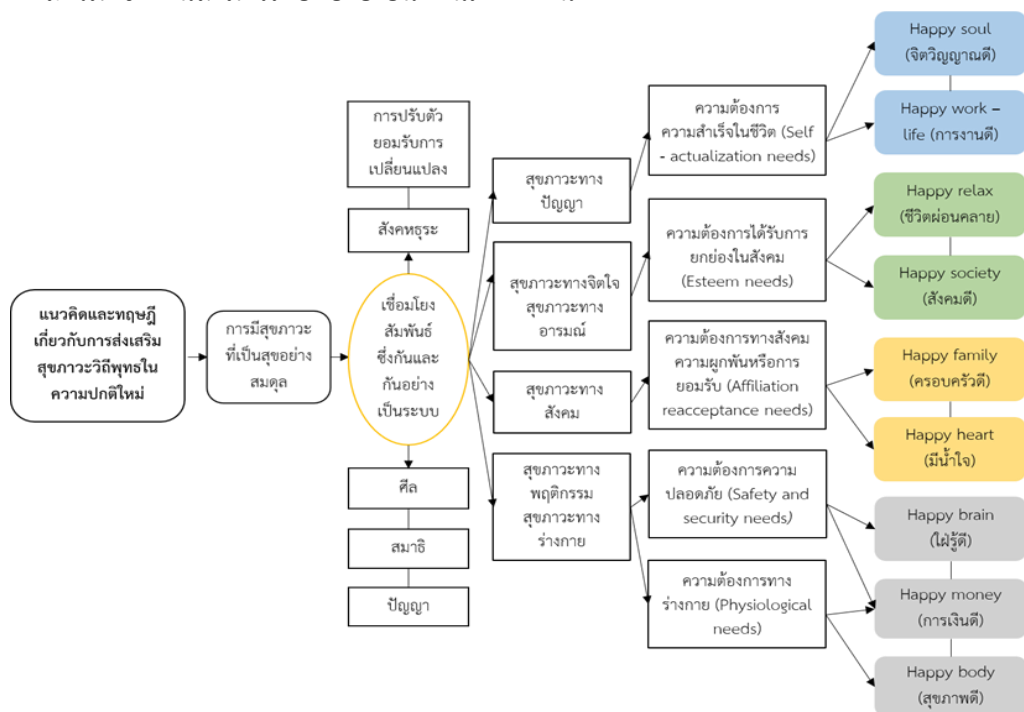
(Happy body) 2) สุขภาวะทางพฤติกรรม หมายถึง การมีความสุขทางกายและใจที่แสดงออกทางพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก 3) สุขภาวะทางอารมณ์ หมายถึง การมีสติควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ 4) สุขภาวะทางจิตใจ หมายถึง การมีจิตใจเข้มแข็ง มีทัศนคติ มีพลังบวกสู่ปัญหา สามารถยืดหยุ่นปรับตัวได้ดี การมีน้ำใจ (Happy heart) และจิตบริการสาธารณะเพื่อสังคม 5) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง สมาชิกในครอบครัว เพื่อน บุคคลอื่น ๆ ในสังคม และ 6) สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง ความฉลาดในการเรียนรู้ และความฉลาดทางจิตวิญญาณ สามารถรู้เท่าทันความเป็นจริงในการเปลี่ยนแปลงภายใต้ทุกขสัจ และเข้าใจในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้บูรณาการเข้ากับหลักการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธภายใต้แนวคิดและทฤษฎี ได้แก่ การรักษาศีล การเจริญสติ - สมาธิ การพัฒนาปัญญา การสงเคราะห์สังคม (สังคหธุระ) และการปรับตัวยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงบนฐานคติแห่งการเข้าใจความเป็นจริงในความปกติใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็น “นิวนอร์มัล (New normal) วิถีพุทธ” คำว่า ความปกติใหม่ (New normal) หมายถึง สิ่งใหม่ที่ผุดผ่องไปจากวิถีชีวิตแบบเดิม กล่าวคือ จากสิ่งไม่คุ้นชินก็จะกลายเป็นสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตปกติใหม่ โดยนักวิชาการที่กล่าวถึงความหมายของคำว่า “นิวนอร์มัล (New normal)” ได้แก่ สุรพล อิศรไกรศีล นายกราชบัณฑิตยสภา ได้โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊กชื่อ Surapol Issaragrisil ระบุว่า ทางราชบัณฑิตได้บัญญัติศัพท์ คำว่า “New normal” ซึ่งได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงที่มีการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) คำว่า “New normal” เป็นวลีและเป็นสำนวนทาง Oxford dictionary ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “A previously unfamiliar or atypical situation that has become standard, usual, or expected” มีความหมายว่า “สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมา มีเหตุหรือเกิดวิกฤตบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น กลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน” และทางกรมการได้ให้ความเห็นคำจำกัดความของคำว่า “New normal” เป็นพลวัต และคำนี้มีใช้ในหลายบริบท ไม่ใช่เฉพาะในทางธุรกิจหรือวิถีชีวิตเท่านั้น เป็นการยากที่จะหาคำกลาง ๆ มาปรับใช้ได้ในทุกบริบท จึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรจะเขียนคำนี้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “นิวนอร์มัล” ซึ่งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ได้บัญญัติคำนี้ไว้แล้วว่า “ความปกติใหม่” และ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” คณะกรรมการจึงมีความเห็นว่าสามารถใช้ 2 คำนี้ได้ คือ 1) New norm โดยคณะกรรมการให้ใช้คำว่า “บรรทัดฐานใหม่” 2) New normal (นิวนอร์มัล) ให้ใช้คำว่า “ความปกติใหม่” และ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” (สุรพล อิศรไกรศีล, 2563)

โดยสรุป การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) หมายถึง การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่เป็นสุขอย่างสมดุลเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบภายใต้วิถี

ชีวิตในความปกติใหม่ ได้แก่ ร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ สติ สมาธิ จิตใจ สังคม ปัญญา สังคหะระ (การสงเคราะห์สังคม) และการยอมรับความจริงด้วยความเข้าใจ เปรียบได้กับลำดับขั้นความสุขของอับราฮัม มาสโลว์ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) และ ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety and security needs) เปรียบได้กับ สุขภาวะทางร่างกาย และสุขภาวะทางพฤติกรรม ขั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (Affiliation reacceptance needs) เปรียบได้กับสุขภาวะด้านจิตใจ และสุขภาวะทางอารมณ์ ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem needs) เปรียบได้กับสุขภาวะทางสังคม ขั้นที่ 5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self - actualization needs) เปรียบได้กับ สุขภาวะทางปัญญา (Abraham H. Maslow., 1980) นอกจากนี้ ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวัดความสุขด้วยเครื่องมือ HAPPINOMETER 9 ประการ ได้แก่ 1) Happy body (สุขภาพดี) 2) Happy relax (ชีวิตผ่อนคลาย) 3) Happy heart (มีน้ำใจ) 4) Happy soul (จิตวิญญาณดี) 5) Happy family (ครอบครัวดี) 6) Happy society (สังคมดี) 7) Happy brain (ใฝ่รู้ดี) 8) Happy money (การเงินดี) และ 9) Happy work – life (การงานดี) สามารถประยุกต์ส่งเสริมสุขภาวะให้เกิดความสมดุลบนฐานแห่งศีล สมาธิ และปัญญา เป็นการเพิ่มระดับความสุขที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับลำดับขั้นความสุข และเครื่องมือการวัดความสุข (ศิรินนท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2556) ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถ อธิบายเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาวะที่เป็นสุขอย่างสมดุลบนฐานแห่งการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งระบบ กับลำดับขั้นความสุขของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ตั้งแต่ลำดับความสุขขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ร่างกาย ไปถึงลำดับสูงสุด คือ ปัญญา รวมถึงการวัดความสุขด้วยเครื่องมือ HAPPINOMETER ทั้ง 9 ข้อ และ ศีล สมาธิ ปัญญา การสงเคราะห์สังคม การปรับตัวและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งหมดเกิดเป็นดุลยภาพเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งระบบ เห็นได้จาก สานุ มหัทธนาตุล และศรีตา มหัทธนาตุล อธิบายว่า “สุขภาวะร่างกายและจิตใจมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ถ้าสุขภาพจิตดี สุขภาพร่างกายก็แข็งแรงไปด้วย พระพุทธศาสนาเน้นในเรื่องการพัฒนาสุขภาวะร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเน้นย้ำในการพัฒนาจิตใจให้เกิดคุณภาพ ศักยภาพ และสมรรถภาพที่สมบูรณ์ตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เพื่อบูรณาการเข้ากับวิถีพุทธให้เกิดปกติสุขควบคู่กันไปอย่างสมดุลแบบองค์รวม” (सानุ มหัทธนาตุลย์ และศรีตา มหัทธนาตุลย์, 2562) จึงกล่าวได้ว่า ถ้าสุขภาพจิตดีร่างกายก็แข็งแรงไปด้วย ตรงกันข้ามถ้าเสียสมดุลระหว่างกันขึ้น จะส่งผลต่อสุขภาวะเช่นกัน อาทิ จิตใจป่วย ร่างกายก็ป่วยไปด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่

ประคองธรรม จันทร์ขาว และคณะ กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะ 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านคน เศรษฐกิจในชุมชน วิธีการพัฒนา การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน และการบริหารจัดการ (ประคองธรรม จันทร์ขาว และคณะ, 2560) นอกจากนี้ ณิชพงศ จันจุฬา และพงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ กล่าวถึงปัจจัยที่กำหนดสุขภาวะสังคม (Social determinants of health: SDH) ได้แก่ ปัจจัยสังคม ปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม กลไกการดำเนินงานวิชาการ และนโยบาย สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะวิถีในความปกติใหม่ (ณิชพงศ จันจุฬา, 2562); (พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ, 2561) ในบทความนี้ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรม ความรู้ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคล ย่อมส่งผลต่อสุขภาวะทั้งระบบ เช่น มีความเชื่อว่า การเจริญสติในชีวิตประจำวันช่วยส่งเสริมสุขภาวะร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ได้ และเมื่อนำไปปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันย่อมส่งผลดีต่อชีวิตในความปกติใหม่ เช่น บ้านสร้างสุขด้วย 5 ส. ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างวินัย ให้สภาพแวดล้อมที่อยู่เหมาะสม (สัปปายะ) การสวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำให้จิตใจเข้มแข็ง จะช่วยป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ได้ และการไม่ดื่ม ไม่เสพยาเสพติด กินร้อนช้อนเรา จะส่งผลดีต่อสุขภาพ

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม จะไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) เห็นได้จาก สถานการณ์การแพร่

ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดได้ท่ามกลางสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนไป การเรียน การงาน การดำเนินชีวิตมีปัญหา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาวะโดยรวม เห็นได้จาก สมิตานัน หยงสตาร์ ผู้สื่อข่าวพิเศษบีบีซีไทย รายงานเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2563 ระบุว่า “การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ทำให้คนรุ่นใหม่ยุคล็อกดาวน์ มีปัญหาซึมเศร้า ถูกเลิกจ้าง ตกงาน เรียนต่อสะดุด เป็นเหตุให้กระทบต่อสุขภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้าน” (สมิตานัน หยงสตาร์, 2563) ดังนั้น การปรับตัวให้อยู่ได้ อยู่ดี อยู่เป็น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงภายใต้สถานการณ์สภาพแวดล้อมใหม่ ย่อมส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะและเป็นวัคซีนใจให้เข้มแข็ง

3. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก “รัฐ บ ว ร” ในท่ามกลางปฏิบัติการของการแพร่ระบาดของไวรัส โคโรนา 2019 (โควิด - 19) ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบเชิงลบและเชิงบวกต่อปัจเจกบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก “รัฐ บ ว ร” ได้แก่ รัฐบาล บ้าน วัด โรงเรียน และโรงพยาบาล มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสุขภาวะให้กับประชาชน การสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับทุกภาคีเครือข่ายในการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอ พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตใจที่เข้มแข็ง ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาวะชุมชน โรงเรียนช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ให้กับนักเรียน โรงพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการดูแลสุขภาวะองค์รวม ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ในการส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟูให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงกล่าวได้ว่า การประสาน “รัฐ บ ว ร” ที่เข้มแข็ง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะให้ครอบคลุมในทุกมิติ

4. ปัจจัยด้านนโยบาย การส่งเสริมสุขภาวะสำหรับประชาชนทุกกลุ่มวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น การออกกฎหมาย การมีบริการสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ การมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดน่าอภิรมย์ (สินศักดิ์ชนม์ อุ่นพรมมี, 2556) ซึ่งเป็นนโยบายหลักเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะประชาชนโดยตรง ซึ่งมีทั้งในรูปแบบกฎหมาย ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติ เห็นได้จาก ดร. สุปรีดา อุดุลยานนท์ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้กล่าวถึง แนวทางปฏิบัติขององค์การอนามัยโลก (WHO) 5 ด้าน ในการสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ได้แก่ 1) การรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ 2) ลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มรสหวาน 3) ไม่สูบบุหรี่ เพราะการสูบบุหรี่เพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) 4) การออกกำลังกาย โดยรักษาระยะห่าง และ 5) หมั่นดูแลสุขภาพจิตใจให้เป็นสุข (เฮลท์ โฟกัส เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2563) จะเห็นว่า ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐที่ดี ถูกต้อง ชัดเจน แม่นยำ รวดเร็ว ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จะช่วยส่งเสริมสุขภาวะให้เป็นสุขได้

โดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) ทั้งปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม การสนับสนุนจาก “รัฐ บ ว ร” และนโยบายภาครัฐ จะช่วยผลักดันส่งเสริมสุขภาวะให้เกิดปกติสุขอย่างเป็นระบบ

การประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่

การประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มวัยทั้งระบบ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกปัจจุบัน ผู้เขียนได้กำหนดแนวทางไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ศิลกับความปกติใหม่ พื้นฐานการสร้างสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ “ศีล” มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในกิจกรรมต่าง ๆ เพราะเว้นจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ เว้นจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เว้นจากการดื่มแอลกอฮอล์ หรือสูบบุหรี่ เพื่อสุขภาวะร่างกายที่สมบูรณ์ การมีสุขภาวะที่ดีนั้น พระบาลี เรียกว่า “อปปาปาโ” แปลว่า เจ็บป่วยน้อย และอีกคำ คือ “อปปาตังโก” แปลว่า ความเป็นผู้มีโรคน้อย มาจากศีลเป็นพื้นฐาน ดังพุทธพจน์ที่ตรัสรับรองไว้ว่า “ผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ เมื่อเกิดในทีใด ย่อมเป็นผู้มีโรคน้อย” (ที.ปา. (ไทย) 11/317/306 - 307) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้น การรักษาศีลจึงส่งผลต่อสุขภาพ และสามารถลดปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เห็นได้จาก พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน และคณะ กล่าวว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นไปในทางบั่นทอน เช่น งานมหรสพประเภทต่าง ๆ ความต้องการทางสังคม การพบปะสังสรรค์ การเลียนแบบสมาชิกในครอบครัว ความต้องการทดลอง วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชาวบ้านที่มีความเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่เสริมพลัง การคลายเครียดจากปัญหาชีวิต เป็นต้น การลดปัจจัยเสี่ยงดังกล่าว ได้แก่ การอธิษฐานเลิกเหล้าช่วงเทศกาลเข้าพรรษา การเข้าร่วมโครงการเพื่อลด ละ เลิกอบายมุข จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่งผลต่อสุขภาวะตนเองและสังคมส่วนรวม (พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน และคณะ , 2562)

2. สมานกับความปกติใหม่ เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ความปกติใหม่ (New normal) การเจริญสติ - สมาน เป็นสิ่งสำคัญ เพราะ “สติ” เป็นฐานของสมาน “สมาน” เป็นฐานของ “ปัญญา” จะช่วยปรับร่างกายและจิตใจให้เป็นสุข เห็นได้จาก นพ. จุมภฏ พรหมสีดา รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า การนำหลักการเจริญสติและสมาธิมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จะช่วยลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) และเกิด “สุขภาวะ” คือ การมีความสุขทั้งกายและใจ ผ่านกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การดูแลสุขภาพ การพักผ่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและสังคม การทำงาน การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ในแต่ละวันจิตใจคนเรามักจะชอบพุ่งชน วอกแวก ดังนั้น การฝึกรับรู้ลมหายใจ การกำหนดสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ การรับประทานอาหาร

การควบคุมอารมณ์ตนเอง การใคร่ครวญ การสื่อสาร การฟัง การพูด การแผ่เมตตาและให้อภัย การฝึกให้เป็นวิถีชีวิตจะช่วยให้จิตใจเข้มแข็ง (กรมสุขภาพจิต, 2563) ประโยชน์จากการฝึกเจริญสติ - สมาธิอยู่เป็นประจำ จะช่วยให้ชีวิตเป็นสุขในทุกสถานการณ์ ดังที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า “เมื่อกระทำความดีให้เป็นวัฒนธรรมแห่งวิถีชีวิตแล้ว ก็จะสามารถดำเนินต่อไปได้ง่าย ตั้งอยู่ได้นาน และยั่งยืน” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561) ดังนั้น ควรฝึกฝนให้ชินเป็นนิสัย

3. ปัญญากับความปกติใหม่ การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ การฟัง การคิด และการลงมือปฏิบัติ จะก่อให้เกิดความชำนาญ (Expertise) และมีประสบการณ์ (Experience) เป็นพื้นฐานการเสริมสร้างสมรรถนะทางสมองหรือความฉลาดทางปัญญา (Intelligence quotient : IQ) รวมถึงความสามารถในการแยกแยะ สิ่งถูกผิด ดีชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ในความปกติใหม่ถือว่ามีผลสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุกกลุ่มวัยในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ เช่น การใคร่ครวญ ชัวร์ก่อนแชร์ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ การมีสติยับยั้งชั่งใจไม่กระทำความชั่ว และการบรรลุสุขภาวะทางปัญญาสูงสุดในพระพุทธศาสนา ได้แก่ การปลดแอกจากความทุกข์ทั้งปวงสู่การบรรลุพระนิพพาน

4. สังคหะกับความปกติใหม่ คำว่า “สังคหะ” (สงเคราะห์สังคม) แยกเป็นสองคำ คือ “สังหะ” แปลว่า ความเกื้อกูล ความเอื้อเฟื้อ การสงเคราะห์ อีกคำ คือ “หะ” แปลว่า หน้าที่การงานที่พึงกระทำกิจการในพระพุทธศาสนา หรือเรื่องส่วนตัวเมื่อรวมกัน มีความหมายว่า หน้าที่หรือกิจในทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเพื่อสงเคราะห์คฤหัสถ์ตามสมควรแก่สถานะบรรพชิต ตามเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพุทธศาสนิกชน (พินิจ ลาภานันท์ และคณะ, 2562) การสงเคราะห์สังคมจึงเป็นการส่งเสริมสุขภาวะประชาชนภายใต้สภาพปัญหาทุกขภัยและทุกข์ใจที่เกิดขึ้น อาทิ การจัดตั้งโรงงาน การจัดทำตู้ปันสุข ดังที่ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงดำริว่า “ในยามที่ประชาชนประสบความลำบาก วัดเป็นที่พึ่งชุมชน ทรงพิจารณาให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประสานความร่วมมือไปยังวัดทั่วประเทศที่พอมีกำลังและความพร้อม ให้จัดตั้งโรงงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19)” (สำนักงานเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราช, 2563) ซึ่งเป็นการเยียวยาโรคทางกาย (กายิกโรค) และโรคทางใจ (เจตสิกโรค) ให้กับประชาชนควบคู่กันไป

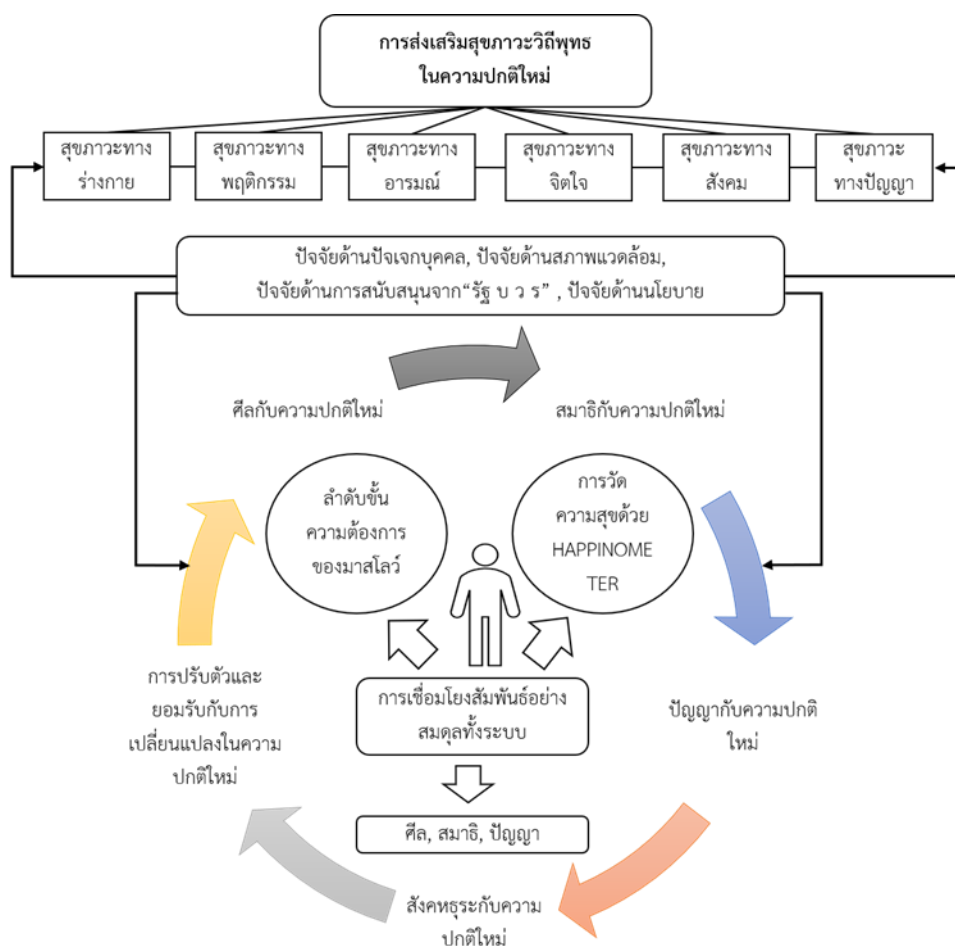
5. การปรับตัวและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงในความปกติใหม่ ภายใต้กฎของธรรมชาติ คือ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน และไม่มีอะไรได้ตั้งใจ การตั้งสติปรับตัวและยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง กล้าที่จะเผชิญกับทุกปัญหา มีสติตื่นรู้อยู่เสมอ จะช่วยส่งเสริมสุขภาวะเชิงบวก จากความรู้สึกแย่ เครียด วิตกกังวล ถ้ามองโลกในแง่ดี เข้าใจโลกและชีวิตตามความจริงในสรรพสิ่งทั้งปวง ก็จะทำให้เรามีความสุขได้ มองเห็นโอกาสใหม่ ๆ

ในวิกฤตที่เกิดขึ้น อาทิ การได้เจริญสติ – สมาธิประจำวันเพื่อฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง การได้รู้จักวิธีดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค ได้มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น เป็นต้น

โดยสรุป การประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สรุป

ภาพที่ 2 โมเดลการส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal)

การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) ผู้เขียนสังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎี ภายใต้ปรากฏการณ์ทางสังคมปัจจุบัน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) สุขภาวะทางร่างกาย 2) สุขภาวะทางพฤติกรรม 3) สุขภาวะทางอารมณ์ 4) สุขภาวะทาง

จิตใจ 5) สุขภาวะทางสังคม และ 6) สุขภาวะทางปัญญา เปรียบได้กับลำดับขั้นความสุขของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) และการวัดความสุขด้วยเครื่อง HAPPINOMETER รวมถึงลำดับขั้นการส่งเสริมสุขภาวะตามแนวทางแห่งศีล สมาธิ และปัญญา เป็นสุขภาวะแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างสมดุลตามลำดับขั้น ความสุข ตั้งแต่สุข ภาวะทางร่างกาย จนถึงขั้นสูงสุด คือ สุขภาวะทางปัญญา ผ่านปัจจัยที่กำหนด ได้แก่ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม การสนับสนุนจาก “รัฐ บ วร” และนโยบายภาครัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ถ้าเป็นไปในทางบวกก็เกิดประโยชน์ ตรงกัน ข้ามถ้าเป็นไปในทางลบก็เกิดโทษ อาทิ ปัจเจกบุคคลหรือชุมชน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการดูแลสุขภาพ ภาวะ สภาพแวดล้อมไม่ดี ขาดความสามัคคีเครือข่ายและทุนสนับสนุน นโยบายภาครัฐขาด ความชัดเจน ประชาชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่รักษา ระยะห่างทางสังคม ไม่สวมใส่หน้ากากอนามัยในสถานที่สาธารณะ ไม่ทำความสะอาดมือบ่อย ๆ ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ ในสภาวะการณ์การแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) เช่นนี้ ย่อมเป็นปัจจัยเสี่ยงให้เกิดการติดเชื้อได้ สำหรับการ ประยุกต์ใช้แนวทางส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่ (New normal) ที่เป็นไปในเชิง บวก ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สังคหะ (การสงเคราะห์สังคม) การยอมรับปรับตัวกับการ เปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริง จะช่วยให้เป็นสุขทั้งกายและใจ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง ปกติสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) เชิงนโยบาย ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ และเข้าใจด้านการป้องกัน ความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) และส่งเสริมวัคซีนใจให้เข้มแข็ง ให้เห็นเป็นรูปธรรม เป็นการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ 2) เชิงการบริหาร ควรกำหนด และติดตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชน 3) เชิงการปฏิบัติ ควรสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับทุกภาคีเครือข่าย ในการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอ เช่น อ่างล้าง มือ หน้ากากอนามัย เป็นต้น รวมถึงส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้อง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่ง วิถีชีวิตในความปกติใหม่ (Culture of new normal)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2562). “กรมสุขภาพจิต” ดึงสื่อชายข่าวฆ่าตัวตายถึ ชี้คนเลียนแบบรณรงค์วันพุ้ง! เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=29911>
- กรมสุขภาพจิต. (2563). ขอ 8 วัน กับ 8 โปรแกรมฝึก “สติ - สมาธิ” ช่วยปรับตัวปรับใจรองรับ “ชีวิตวิถีใหม่” ลดเครียดจากไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19). เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30315>

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ณพพงศ์ จันจุฬา. (2562). การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาวะชุมชน : จากงานวิจัยสู่การ
ใช้ประโยชน์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 14(1), 1-11.

ประคองธรรม จันทรขาว และคณะ. (2560). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะ
ชุมชนแบบองค์รวมของชุมชนในเขตบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้าน
บ่อทราย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารสังคมและวัฒนธรรม, 1(1), 21-28.

พงศ์เทพ สุธีรวิทย์. (2561). ระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างเสริม
สุขภาพ. สงขลา: สถาบันการจัดการระบบสุขภาพมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล). (2562). การพัฒนาสุขภาวะองค์กรร่วมสำหรับผู้สูงวัยตาม
แนวพุทธจิตวิทยา. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์, 6(7), 3414-3423.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

_____. (2559). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร:
สหธรรมิก จำกัด.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน และคณะ. (2562). การพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการเสริม
สุขภาวะลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. (2563). การขยาย
ระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร (คราวที่
4) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 173 ง หน้า 66 – 67 (30 กรกฎาคม
2563).

พัชรี ดำรงสุนทรชัย. (2550). แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พินิจ ลาภอนันท์ และคณะ. (2562). แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคม สังคหะและสาธารณ
สงเคราะห์วิถีพุทธ. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ. (2556). คุณภาพชีวิตการทำงานและความสุข.
กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส จำกัด.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). การพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25
สิงหาคม 2563 จาก <https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/26-SustainableDevelopment.pdf>

- สมิตานัน หยงสตาร์. (2563). โควิด-19 : คนรุ่นใหม่ยุคล็อกดาวน์กับปัญหาารมรื้อ ถูกเลิกจ้าง ตกงาน เรียนต่อสะดุด. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53068272>
- सानุ มัทธนาตุลย์ และสรีตา มัทธนาตุลย์. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุลตามแนวพุทธจิตวิทยา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(3), 1162-1172.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราช. (2563). ประทานพระดำริให้วัดจัดตั้งโรงทานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://web.facebook.com/SanggharajaOffice/photos/a.1762221880755375/2473667426277480/>
- สินศักดิ์ชนม์ อุ่นพรมมี. (2556). พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส จำกัด.
- สุรพล อิศโรกรศีล. (2563). การพิจารณาศัพท์บัญญัติและนิยามของคำว่า New normal และ New norm. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก https://web.facebook.com/surapol.issaragrisil/posts/10207392559168907?_rdc=1&_rdr
- เฮลท์ ไฟกัส เจาะลิกระบบสุขภาพ. (2563). สสส. ย้ำ 5 คำแนะนำส่งเสริมสุขภาพของ WHO ช่วยลดติดไวรัส โควิด 2019 (โควิด - 19). เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.hfocus.org/content/2020/03/18818>
- Abraham H. Maslow. (1980). Theory of Human Motivation, (2nd ed.). New York: Harper and Rows Publisher.
- World Health Organization. (2017). Depression and Other Common Mental Disorders Global Health Estimates. Switzerland: World Health Organization.
- _____. (2019). Coronavirus disease 2019 (COVID - 19) situation report. Geneva: World Health Organization.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำตอบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโกศ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง ราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปิวิตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์- เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดิฐิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง ไทโรศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณโณ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <http://www.mcu.>

ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

....(16 pt)

.....

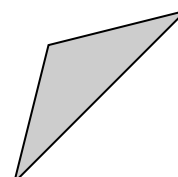
.....

.....

.....

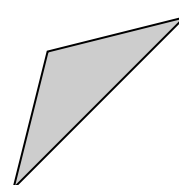
.....

Keywords: 3-5 words

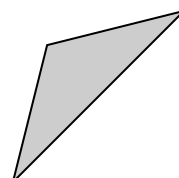

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

110 p17

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....